

Agnieszka Łuczak
Anna Murdzek

Między NAMi 4

Język polski

Podręcznik dla klasy czwartej
szkoły podstawowej

Redaktorka prowadząca: Hanna Negowska

Konsultacja merytoryczna: prof. dr hab. Radosław Pawelec

Konsultacja dydaktyczna: Izabela Jackowska, Magdalena Szyłejko, Agnieszka Suchowierska

Redakcja merytoryczna: Agnieszka Matusek, Teresa S. Renk

Redakcja: Karolina Cierzan, Magdalena Pagińska, Hanna Negowska, Jolanta Stecewicz

Projekt okładki: Jarosław Zakrzewski

Projekt typograficzny: Maciej Krawczyński

Fotoedycja: Joanna Głębocka

Ilustracje: Bartłomiej Brosz, Kasia Fryza, Krzysztof Gałek, Hanna Kmiec, Zuzanna Kowalska, Paweł Mildner, Anna Nalewajko, Gaba Ochalik, Adam Pękalski, Ola Płocińska, Paweł Szlotawa, Iga Ścibek

Skład: Leszek Jakubowski

Podręcznik dopuszczony do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania i wpisany do wykazu podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego do nauczania języka polskiego na poziomie klasy czwartej szkoły podstawowej, na podstawie opinii rzeczoznawców: mgr Marii Gudro-Homickiej, prof. dr. hab. Jerzego Kaniewskiego, dr Marzeny Kryszczuk.

Etap edukacyjny: II.

Typ szkoły: szkoła podstawowa.

Rok dopuszczenia: 2026.

Numer dopuszczenia: 1259/1/2026.

Podręcznik jest dostosowany do obowiązującej podstawy programowej z 2026 r. i zgodny z programem *Między nami*.

ISBN 978-83-8118-656-8

© Copyright by Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe

Wydawca: Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe, 80-241 Gdańsk, Al. Grunwaldzka 50A

Gdańsk 2026. Wydanie pierwsze

Druk i oprawa: P/mint, Wyszaków

Podręcznik został wyprodukowany na papierze z certyfikatami FSC, PEFC, EU-Ecolabel oraz Blue Angel.

Niniejsza publikacja podlega ochronie przewidzianej w przepisach Ustawy z dnia 4.02.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Każdy przypadek kopiowania lub zwielokrotniania fragmentu lub całości publikacji stanowi niedozwolone naruszenie praw twórcy lub wydawcy, o ile nie odbywa się zgodnie z przepisami wyżej wymienionej ustawy.

Wydawca nie wyraża zgody na wykorzystanie niniejszej publikacji ani jej części do eksploracji tekstów i danych (text and data mining, TDM) w rozumieniu art. 4 Dyrektywy 2019/790/UE.

Wszystkie książki Wydawnictwa są dostępne w sprzedaży wysyłkowej. Zamówienia można składać w księgarni internetowej ksiegarnia.gwo.pl lub nadsyłać listownie pod adresem:

Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe

80-305 Gdańsk 5, skrytka pocztowa 80

tel. 801 643 917, 58 340 63 63

gwo.pl e-mail: handel@gwo.pl

SPIS TREŚCI

WŚRÓD ZNAJOMYCH I PRZYJACIÓŁ

- słownictwo przydatne przy nawiązywaniu znajomości

POWROTY

Na starcie • Francesca Simon <i>Tacy jesteście</i>	14
• bohater utworu	
Pierwszy dzień • Rafał Kosik <i>Poranek na Zamku</i>	18
• rady na stres	
W sekretariacie szkoły • Głoska a litera	21
• głoska, litera • sposoby oznaczania głosek	
• alfabet	
Aż w końcu nadchodzi moment... • Agnieszka Suchowierska <i>Może wy tego nie wiecie</i>	24
• czytanie poezji	
• umiejętności ważne w przyszłości	
Książki — Twoja supermoc (plakaty)	27
• zachęta do czytania	
• rozbudzanie ciekawości	
U lekarza • Samogłoski i spółgłoski	29
• samogłoska, spółgłoska	
Klik! Migawki z wakacji (zdjęcia)	31
• nadawca, odbiorca	
• zapisywanie adresu	
Nad morzem • Pisownia rz wymiennego	33
• stosowanie zasad pisowni rz	
Słowa i spacje • Ramowy plan zdarzeń • Elgar	36
• sposoby zapisywania planu ramowego	
Wakacje w przyszłości • Krzysztof Kochański <i>Rok 3000</i>	38
• świat przedstawiony	

STWORZYĆ WIĘZI

Pamiętać o dobrych manierach • Grzegorz Kasdepke <i>Powitanie</i>	42
• grzeczność językowa	
Słowa i spacje • Dialog	44
• zapisywanie dialogu	
Szczerość za szczerość • Janet Tashjian <i>Zażegnać konflikt</i>	46
• radzenie sobie z konfliktami	
Jacy jesteście • Antonia Michaelis <i>Nieproszony gość</i>	50
• nawiązywanie relacji	

Razem jesteście oceanem (plakat)	55
• odczytywanie plakatu	
• współpraca, przyjmowanie ról w grupie	
Pocztówka od przyjaciół • Pisownia ó wymiennego	57
• stosowanie zasad pisowni ó	
Słowa i spacje • Krótka wypowiedź pisemna	59
• akapit	
• budowa wypowiedzi – wstęp, rozwinięcie, zakończenie	
Pracujemy ze słownikami • Słownik ortograficzny	62
• wyszukiwanie informacji w słowniku	
POZNAĆ PRZYJACIÓŁ	
Spotkać przyjaciela • Wanda Witter <i>Zły pomysł</i>	64
• nawiązywanie relacji	
Wszyscy jesteście wyjątkowi • Igor Sikirycki <i>Zoologiczny talent</i>	67
• czytanie poezji	
• porównanie	
Na koncercie • Sylaba i wyraz	68
• sylaba, wyraz • funkcja litery i	
Czarodziejka Smarkodziejka • Andrzej Marek Grabowski <i>Selfie</i>	70
• odpowiedzialne korzystanie z internetu	
• reakcja na bullying	
Nie każdy jest przyjacielem (plakat)	74
• reklama społeczna	
• bezpieczeństwo w sieci	
Wiem, co to jest. Potrafię – plansza wiedzy i umiejętności	76
• samodoskonalenie – osiągnięcie zamierzonego celu	
Sprawdź siebie • Toon Tellegen <i>Wizyta</i>	78
• uważne czytanie tekstu	
• nastawienie na rozwój, samoocena i doskonalenie umiejętności	
100/100! • Jak czytam tekst?	79
• uważne czytanie tekstu	
• samodoskonalenie	
W SZKOLE	
• słownictwo przydatne w komunikowaniu się z rówieśnikiem i dorosłym	
• etykieta językowa	
OBRAZKI ZE SZKOLNEGO ŻYCIA	
Porozmawiajmy o szkole (zdjęcia)	82
• słownictwo przydatne do opisu przeżyć	
Słowa i spacje • Opis budynku	84
• tworzenie opisu budynku	
Czy książka może przemówić? • Anna Kamieńska <i>Książka</i>	87
• wers, zwrotka	
Potężna śnieżycą • Pisownia ż wymiennego	89
• stosowanie zasad pisowni ż	

Nauczeni współpracy? • Łukasz Piotrkowicz, Krzysztof Budziejewski, Katarzyna Urbaniak <i>Rysiek i Królik</i> (komiks)	91
• zasady dobrej współpracy	
Międzynarodowy projekt • Martyna Skibińska <i>Niespodziewana wizyta</i>	97
• znaki, sposoby porozumiewania się	
Polskie symbole państwowe • Józef Wybicki <i>Mazurek Dąbrowskiego</i>	102
• hymn, refren	
Słowa i spacje • Piszemy e-wiadomości	105
• pisanie wiadomości elektronicznych	
• netykieta	
• odpowiedzialne korzystanie z internetu	
Z przymrużeniem oka • ks. Jan Twardowski <i>W klasie</i>	108
• czytanie poezji	
Konkurs szkolnej piosenki • Przenoszenie wyrazów	110
• zasady przenoszenia wyrazów do następnej linijki	
Gryzmu–gryzmu, tararara • Grzegorz Kasdepke <i>Szkoła przyszłości</i>	113
• narrator	
Słowa i spacje • Jak notować	116
• sposoby tworzenia notatek	
• samodoskonalenie	
SZKOŁA W...	
... różnych zakątkach świata • Renata Piątkowska <i>Marzenia afrykańskich dzieci</i>	119
• działania na rzecz innych	
Ze słuchawką w uchu • Pisownia <i>ch</i> wymiennego	123
• stosowanie zasad pisowni <i>ch</i> wymiennego	
O wyzwaniach na emigracji • Barbara Gawryluk <i>Szczyszcz..., czyli jak brzmi inność</i>	125
• współpraca – nawiązywanie relacji mimo barier językowych	
Słowa i spacje • Jak umieścić dialog w tekście? • Piotr Rowicki <i>Szybka decyzja</i>	128
• zasady zapisywania słów bohaterów w wypowiedziach narratora	
O górach i chwilach w schronisku • <i>Ch</i> przed spółgłoskami, po literze <i>s</i> , na końcu wyrazu	131
• stosowanie zasad pisowni <i>ch</i> przed spółgłoskami, po literze <i>s</i> , na końcu wyrazu	
• wyjątki od zasad	
Słowa i spacje • List tradycyjny • Ian Whybrow <i>W drodze do szkoły Stryjca Złyjca</i>	133
• pisanie listu tradycyjnego	
• stosowanie zasad pisowni wielką i małą literą	
Podczas przerwy • Pisownia <i>rz</i> po spółgłoskach <i>p, b, k, g, t, d, ch, j, w</i>	136
• stosowanie zasad pisowni <i>rz</i> po spółgłoskach	
• wyjątki od zasad	
Wiem, co to jest. Potrafię – plansza wiedzy i umiejętności	138
• samodoskonalenie – osiągnięcie zamierzonego celu	
Sprawdź siebie • Andrzej Maleszka <i>Polowanie na potwora</i>	140
• uważne czytanie poleceń	
• ocena siebie i doskonalenie umiejętności	
100/100! • Jak czytam polecenia?	143
• samodoskonalenie	

DOM I JEGO OKOLICE

- słownictwo przydatne przy formułowaniu przeprosin

PORTRETY

Dom z prawdziwego zdarzenia • Trzy małe świnki 146

- czytanie baśni

Miejsce pełne tajemnic • Wojciech Cesarz, Katarzyna Terechowicz Strych 151

- układanie zdarzeń w kolejności ich występowania
- humor
- opowiadanie

Fotografia z przeszłości • Jarosław Mikołajewski Stara fotografia mojego taty 155

- czytanie poezji
- rym

Wykapany dziadek, wykapana ciocia • Wyrazy pokrewne 158

- wyrazy pokrewne

Ważna osoba dla wnuka • Angela Nanetti A teraz posłuchaj... 160

- relacje w rodzinie • dostrzeganie roli natury

Słowa i spacje • Życzenia 163

- formułowanie życzeń
- stosowanie zasad pisowni wielką i małą literą

**W królewskich rodzinach • Hans Christian Andersen Księżniczka na ziarnku grochu;
Natalia Usenko, Danuta Wawiłow Księżniczka z ogłoszenia** 166

- czytanie baśni
- nawiązania do baśni w tekście współczesnym
- humor

Ekscentryczny członek rodziny • Antonina Kasprzak Ciotka Pati 170

- reagowanie w sposób wspierający i troskliwy • nawiązywanie relacji i dbanie o nie

Dziecięcy koncert życzeń • Pisownia ż w częstkach ża-, żo-, żu-, ży- 173

- stosowanie zasad pisowni ża-, żo-, żu-, ży-

ŚWIAT DOROSŁYCH, ŚWIAT DZIECI

Różne punkty widzenia • Justyna Bednarek Korzystna propozycja? 175

- krytyczne myślenie – wyciąganie wniosków • rozwiązywanie problemów

Wspólne zabawy • Grzegorz Kasdepke Domowe przedstawienie 179

- narrator
- humor

Wspólny wolny czas • Joanna Kulmowa Leniuchowanie też ma sens 182

- czytanie poezji

W pokoju dzieci • Odmienne i nieodmienne części mowy 184

- części mowy: odmienne i nieodmienne

W kuchni państwa Pączków • Pisownia wyrazów zakończonych na -ów, -ówka, -ówna 187

- stosowanie zasad pisowni w zakończeniach -ów, -ówka, -ówna

Pycha. Hau! Aaa!!! • Agnieszka Frączek Kanapka 190

- czytanie poezji
- wyrazy dźwiękonaśladowcze

Słowa i spacje • Podaj mi przepis na... 193

- tworzenie prostej instrukcji typu przepis kulinarny

Historia zapisana w wafelku • Łukasz Modelski <i>Przypadki chodzą po lodach, czyli rożki</i>	196
• czytanie tekstu nieliterackiego	
• fakt, opinia	
Kotlety Pawła • Części mowy – rzeczownik	199
• rzeczownik – odmiana przez przypadki, liczby	
• rodzaj rzeczownika	
POZA DOMEM	
Nowy na podwórku • Melania Kapelusz <i>Zielony Pies</i>	203
• nazywanie cech bohaterów na podstawie ich zachowania	
• nawiązywanie relacji • dostrzeganie potrzeb innych osób	
Jaki to był dzień? • Części mowy – przymiotnik	208
• przymiotnik	
• odmiana przez przypadki, liczby, rodzaje	
Jak w podwórkowych wyliczankach • Stanisław Grochowiak <i>Wyliczanka</i>	211
• czytanie poezji	
• rytm	
Co robi dzidzius w kałuży? • Pisownia wyrazów z u	213
• stosowanie zasad pisowni u w zakończeniach wyrazów	
Niezwykły bohater • Barbara Gawryluk <i>Dżok. Legenda o psiej wierności</i>	215
• podejmowanie działań dla bezpieczeństwa innych ludzi	
• wrażliwość na zwierzęta	
Co robią dziewczyny? Co się z nimi dzieje? • Czasownik	218
• czasownik – odmiana przez osoby, liczby, rodzaje	
• pisownia -ść, -źć w zakończeniach bezokolicznika	
• formy osobowe i nieosobowe czasownika	
Teraźniejszość. Przeszłość. Przyszłość • Czasy czasownika	222
• odmiana przez czasy, rodzaje	
Pewnego popołudnia • Kasia Keller <i>Niedaleko pada jabłko...</i>	225
• humor	
• kształtowanie postaw: odpowiedzialności, szacunku, prawdy i sprawiedliwości	
Dostownie i w przenośni • Joanna Kulmowa <i>Kwitną gawrony</i>	229
• czytanie poezji	
• przenośnia	
Jak było na treningu? • Części mowy – przysłówki	232
• przysłówki	
Tosiu! Bądź poważna! • Marta Falkowska <i>W poszukiwaniu pietrostwora</i> (komiks).....	234
• czytanie komiksu	
Pamiętaj! (ilustracja)	242
• troska o zdrowie i bezpieczeństwo	
• wyznaczanie bezpiecznych granic w relacjach z innymi	
Wiem, co to jest. Potrafię – plansza wiedzy i umiejętności	244
• samodoskonalenie – osiągnięcie zamierzonego celu	
Sprawdź siebie • Emilia Waśniowska <i>Na rynku w Muszynie</i>	246
• odpowiedzi na pytania w teście	
• ocena siebie i doskonalenie umiejętności	
100/100! • Jak odpowiadam na pytania?	249
• samodoskonalenie	

W ŚWIECIE FANTAZJI

- słownictwo służące zaciekawieniu odbiorcy

W KRAINIE BAŚNI

Wkroczyć w świat fantazji • Jan Brzechwa *Na wyspach Bergamutach* 252

- fikcja literacka – prawdopodobna, fantastyczna

Co to jest baśń? • Charles Perrault *Kopciuszek, czyli szklany pantofelek* 254

- bohater pozytywny, negatywny
- cechy baśni

W pracowni baśniopisarza 262

- pisanie opowiadania twórczego

W grodzisku • Wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące 266

- wypowiedzenia oznajmujące, pytające, rozkazujące
- wypowiedzenia wykrzyknikowe
- interpunkcja

Królewna Różyczka z Żółtego Wzgórza • Pisownia wyrazów z ó niewymiennym 270

- wyrazy z ó niewymiennym

Chować w sercu drogę • Marcin Brykczyński *W świecie baśni* 273

- czytanie poezji

Zabawa z baśnią • Joanna Wilińska *Zielony Kapturek* 275

- nawiązania do baśni w tekście współczesnym
- humor

Za złotą furtką • Stanisław Grochowiak *Snów dobrych życzenia* 279

- czytanie poezji
- epitet

Festiwal fantastyki • Zdanie i równoważnik zdania 282

- orzeczenie
- zdanie, równoważnik zdania

Książka żyje... Naprawdę! 285

- czytanie tekstu informacyjnego

Wystawa baśniowych ilustracji • Zdanie pojedyncze i złożone 288

- zdanie pojedyncze i złożone
- spójnik
- przecinek w wypowiedzeniu pojedynczym i złożonym

Banialuki nie tylko do nauki • Joanna Papuzińska *Bzdurniej, czyli turniej bzdur* 291

- twórcze zabawy z utworem poetyckim i językiem

W KRAINIE LEGEND

Ile prawdy w legendzie? • Zuzanna Orlińska *Skąd się wzięła sól w Wieliczce i Bochni?* 293

- cechy legendy

Legenda o mikołajku nadmorskim • Hanna Zdzitowiecka *Bursztynowa korona* 298

- czytanie legendy

Jak powstało Jezioro Żabie • Pisownia wyrazów z ż niewymiennym 303

- wyrazy z ż niewymiennym

Przepis królowej pszczoł • Nikola Kucharska *Legenda o piernikach toruńskich* 306

[plansza komiksowa]

- czytanie komiksu

Na turystycznym szlaku ● Pisownia wielką i małą literą	309
● pisownia wielką i małą literą	
Legenda na scenie ● <i>Niezwykły strażnik Bramy Wyżynnej</i>	314
● czytanie utworu przeznaczonego do wystawienia na scenie	
Wiem, co to jest. Potrafię – plansza wiedzy i umiejętności.....	322
● samodoskonalenie – osiągnięcie zamierzonego celu	
Sprawdź siebie ● Henryk Jerzy Chmielewski <i>Tytus, Romek i A'Tomek</i> (komiks)	324
● odpowiedzi na pytania w teście	
● ocena siebie i doskonalenie umiejętności	
100/100! ● Jak pracuję na sukces?	329
● samodoskonalenie	

BANK SZALONYCH POMYSŁÓW

Literackie eksperymenty	330
100/100! ● Jak osiągam sukces w pisaniu dłuższej wypowiedzi?	333
● samodoskonalenie	
Grupowe wyzwania	334
● współpraca	
100/100! ● Jak osiągam sukces, pracując w grupie?	335
● samodoskonalenie	

ZALOGUJ SIĘ DO ŚWIATA KSIĄŻEK! PROJEKTY CZYTELNICZE

Strefa dłuższych opowieści, czyli jak planować czytanie.....	336
● planowanie czytania	
● samodoskonalenie	
Portal Mistrza Czytania. Klucz do rozumienia świata i siebie	338
● wskazówki do czytania dłuższych utworów literackich	
● rozbudzanie ciekawości czytelniczej	
Obrazki i dymki, czyli STREFA KOMIKSU.....	342
● wskazówki do czytania komiksów	
● rozbudzanie ciekawości czytelniczej	
Czytelnicze akcje w wakacje!.....	346
● rozbudzanie ciekawości czytelniczej	
100/100! ● Mistrzowie czytania – Jak osiągam rangę mistrzowską w czytaniu?	348
● samodoskonalenie	
Spis najważniejszych zagadnień.....	349

– oznacza, że dana lektura (utwór lub gatunek) jest obowiązkowa

Uwaga. W podręczniku nie wolno zapisywać żadnych odpowiedzi, podkreślać ani zaznaczać rozwiązań zadań. Luki na rozwiązania, które należy zapisać w zeszycie, oznaczono lub .

Co się znajduje w książce?

Plansze rozpoczynające rozdziały

Lekcje — literackie – opowiadania, wiersze, komiksy
 — językowe – z nauki ortografii i gramatyki, pisania wypowiedzi
 — z innym tekstem kultury – zdjęciami, plakatami, ilustracjami

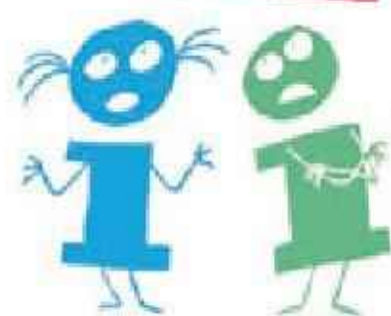
Zadania

ROZGRZEWKA	zadania wstępne
odkoduj O-TEKST	zadania, które pomogą Ci zrozumieć tekst, plakat czy zdjęcie
OBSERWATORIUM językowe	ćwiczenia, które pozwolą Ci dostrzec i zrozumieć zasady obowiązujące w języku polskim
POROZMAWIAJMY	w tej części lekcji wspólnie będziecie dyskutować, wymieniać się spostrzeżeniami czy opiniami
GRUPOWE wyzwanie	tu znajdziecie zadania polegające na wspólnej nauce, zabawie i zdobywaniu umiejętności
PISEMNE wyzwanie	zadania, które musisz wykonać pisemnie
zadanie DODATKOWE +	zadania dla Ciebie, jeśliś lubisz wyzwania i chcesz zrobić coś więcej

Biogramy – w nich znajdziesz informacje o autorach tekstów; dowiesz się również, jakie inne książki tych autorów proponujemy Ci przeczytać.

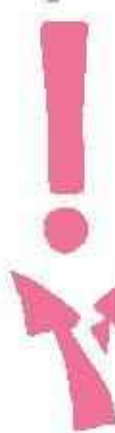
Zaczytnik

– informacja, która może zachęcić Cię do przeczytania całego utworu.

– Itka i Itek to postaci przypominające literę *i*, które zwracają na coś uwagę lub coś dopowiadają, często w zabawny sposób.

Symbole

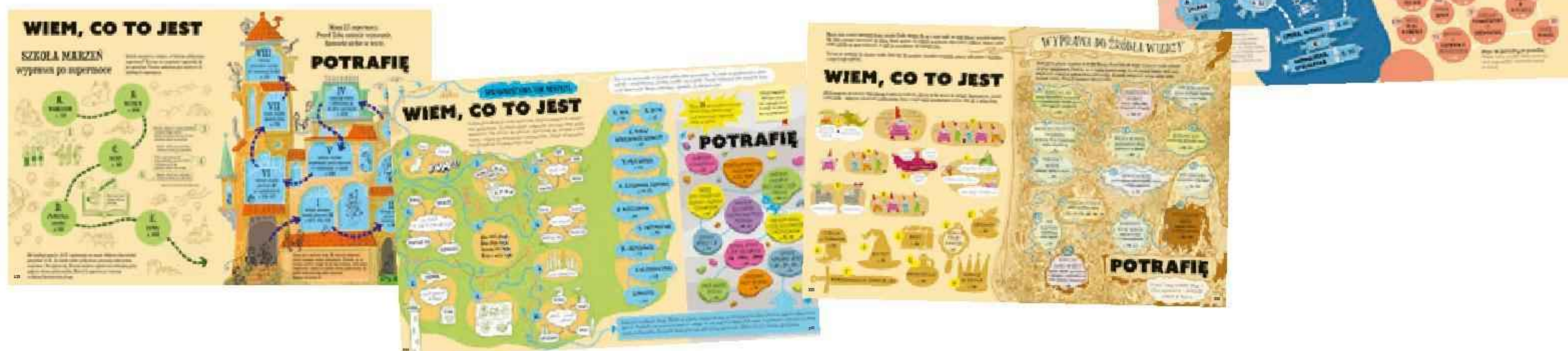
– wykrzyknik wyróżnia ważne pojęcia, które trzeba zapamiętać.

– strzałka wyróżnia ważne wiadomości z klas 1–3.

podpowiedź – dodatkowe pytania, które powinny Cię naprowadzić na rozwiązania, wskazać kierunek działań czy rozmowy.

trudne! >> – zadanie nieco trudniejsze lub zagadka.

Wiem, co to jest / Potrafię – plansze z podsumowaniami i przypomnieniem najważniejszych zagadnień z rozdziałów.

Sprawdź siebie – zadania, które służą utrwaleniu najważniejszych treści i umiejętności; znajdziesz tu także wskazówki, jak się uczyć oraz na co zwracać uwagę podczas uczenia się **(100/100!)**.

Bank szalonych pomysłów – nietypowe pisemne zadania literackie do wykonania samodzielnie lub w grupie.

Projekty czytelnicze – ułatwią Ci przeczytanie lektury i pomogą przygotować się do jej omówienia na lekcjach. Znajdziesz tu również propozycje książek, po które warto sięgać, by rozwijać swoje pasje czytelnicze.

WŚRÓD ZNAJOMYCH I PRZYJACIOŁ

1

O jakich osobach można powiedzieć, że są znajome?

Wskażcie na ilustracji grupy znajomych i powiedzcie:

- jak długo mogą się znać i kim mogą dla siebie być,
- co pomaga nam nazwać więzi łączące te osoby,
- jakie są różnice między znajomościami w świecie rzeczywistym a znajomościami w świecie wirtualnym.

dawna znajoma / dawny znajomy

nowa znajoma / nowy znajomy

bliska znajoma / bliski znajomy

koleżanka/kolega

znajoma z sieci / znajomy z sieci / czatu / gry online

ktoś znany z widzenia

przyjaciółka/przyjaciel

←
czy mogłaby pani / mógłby pan
spróbuj
chciałabym/chciałbym poprosić
postaraj się o to, by
proponuję, by
może zechciałabyś/zechciałbyś
weź
poproszę o
czy mogłabyś/mógłbyś
sprawdź, czy
trzymaj
czy zechciałabyś/zechciałbyś
podaj mi

2 Pierwsze rozmówki

Zainscenizujcie rozmowy między wybraną grupą znajomych.

- Ustalcie temat rozmowy (np. spotkanie po dłuższym czasie, nowe przedmioty szkolne, które wydają się Wam ciekawe).
- Wybierzcie i zastosujcie sformułowania najbardziej pasujące do sytuacji.

3 Sieć klasowych znajomości

Przygotujcie plakat. Umieśćcie na nim swoje imiona wraz z wymyślonymi ikonkami. Zaznaczcie relacje, które Was łączą, kto się z kim kontaktuje w różnych sprawach. Pamiętajcie o tym, by w Waszej sieci kontaktów o nikim nie zapomnieć.

Na starcie

Zorganizujcie wystawę, której bohaterami będą uczniowie Waszej klasy.

ROZGRZEWKA

- > Niech każdy z Was napisze na kartce z bloku pierwszą literę swojego imienia, a następnie narysuje ilustrację, na podstawie której koleżanki i koledzy czegoś się o Was dowiedzą. Z drugiej strony kartki podpiszcie rysunki swoim imieniem i nazwiskiem.
- > Zawieście prace, następnie wybierzcie dowolną ilustrację i spróbujcie jak najwięcej powiedzieć o osobie, która ją stworzyła.
- > Wysłuchajcie, co ma do powiedzenia o sobie autorka/autor pracy.

Francesca Simon (czyt. franceska sajmon) to współczesna amerykańska autorka książek dla dzieci. Bohaterami jej utworów najczęściej są postaci niegrzeczne i zbuntowane. Polecamy Ci też inne książki autorki, np. serię „Koszmarne Karolek” oraz cykl „Mali wredni wikingowie”.

FRANCESCA SIMON

Tacy jesteście

Kiedyś, dawno, dawno temu, za górami, za lasami, w czasach, kiedy spełniały się wszystkie życzenia, gromadka pewnych dzieci rozpoczęła rok szkolny.

– Dzień dobry, dzieci! – powiedziała pani. – Witajcie w naszej nowej szkole. Zaczniemy od sprawdzenia obecności. Małgosia?

– Obecna.

– Jaś?

– Obecny.

– Pamiętajcie, żadnych słodyczy w klasie – oznajmiła pani.

– Jasiu, to moje słodycze! – powiedziała Małgosia.

– Wcale nie! – odparł Jaś.

– Właśnie że tak! – powiedziała Małgosia, wyrywając mu pierniczek.

– Wcale że nie! – krzyknął Jaś, odbierając Małgosi pierniczek.

– Dzieci, przestańcie się sprzeczać – powiedziała pani. – Słodyczami zajmiecie się po szkole. Kopciuszek?

Cisza.

– Kopciuszek?

Cisza. Pani zaznaczyła coś w dzienniku.

- Nieobecna. Małe Świnki Trzy?
- Kwik.
- Kwik, kwik.
- Kwik, kwik, kwik.
- Śpiąca Królewna? Śpiąca Królewna!

Dziewczynka, która spała w ławce, przebudziła się.

- Obecna – powiedziała, ziewając.
- Czerwony Kapturek?
- Obecny.
- Złotowłosa?
- Obecna.
- Królewna Śnieżka?

Królewna Śnieżka uśmiechała się do swego odbicia w małym lusterku.

- Obecna. Czy podoba się pani moja nowa sukienka?
- Proszę, abyś odłożyła lusterko, Śnieżko. Doprawdy, masz śliczną sukienkę – powiedziała pani.

– A czy podoba się pani mój nowy czerwony aksamitny strój? – spytał Czerwony Kapturek. – Uszyła mi go Babcia.

- Jest naprawdę uroczy – odparła pani. – Janek?

– Obecny. Chciałbym coś wam pokazać i o tym opowiedzieć. Mam dla was zaczarowaną fasolę!

- Wcale nie wygląda na zaczarowaną – powiedziała Złotowłosa.
- Jest zaczarowana! – upierał się Janek. – Przekonacie się!
- Teraz się nią nie zajmuj – powiedziała pani. [...]

Nagle otworzyły się drzwi i do klasy wpadła zdyszana, brudna na buzi dziewczynka w poszarzałej od popiołu¹ sukience.

- Przepraszam za spóźnienie – wyszeptała i zaraz zaczęła płakać.
- Chodź tutaj i usiądź koło mnie. Powiedz, co się takiego stało, Kopciuszku – powiedziała pani, wręczając dziewczynce chusteczkę do nosa, która od razu została użyta.

¹ **popiół**
szary proszek, który
pozostaje po
spaleniu czegoś

² **przyrodnia siostra**
siostra mająca wspólną
z rodzeństwem matkę,
a innego ojca lub wspól-
nego ojca, a inną matkę

Pani Dobra Wróżka wspomniała, że uczniowie mogą mieć kłopoty z niektórymi starszymi koleżankami i kolegami. Jeśli chcesz wiedzieć, jak wyglądało szkolne życie bohaterów, koniecznie przeczytaj książkę Franceski Simon „Tylko nie gotujcie Kopciuszka”.

– Moje przyrodnie siostry² najpierw kazały mi nanieść wody, potem rozpalić ogień, ugotować obiad i wyszorować całą kuchnię. Dopiero co skończyłam całą pracę – powiedziała ze łzami w oczach.

– Na szczęście jesteś już tutaj i to jest najbardziej istotne – powiedziała pani. – Usiądź razem z dziećmi. Nazywam się Pani Dobra Wróżka i będę cię uczyła. Mam nadzieję, że wszyscy będziecie się tu dobrze czuli, nauczycie się pięknie pracować, samodzielnie myśleć i zgodnie bawić. Niektóre ze starszych dzieci mogą sprawiać wam pewne kłopoty, lecz tym się nie przejmujcie. Z pewnością wkrótce poradzicie sobie z tym problemem. A teraz chciałabym, aby każdy z was napisał jedno zdanie o tym, co robiliście podczas wakacji. Nie martwcie się o błędy ortograficzne, postaram się wam pomóc w pisowni trudniejszych wyrazów.

Dzieci zabrały się w skupieniu do pracy.

Fragment książki *Tylko nie gotujcie Kopciuszka*, tłumaczenie: Maria Makuch

odkoduj
O-TEKST

1

Bohater – postać, która bierze udział w zdarzeniach przedstawionych w utworze.

Przykład:

Kopciuszek jest bohaterką książki „Tylko nie gotujcie Kopciuszka”.

Znajdź w tekście fragmenty, w których są odpowiedzi na poniższe pytania.

- Jak się nazywa nauczycielka?
- Ile świnek uczestniczyło w lekcji?
- Z kim i o co posprzeczała się Złotowłosa?
- Czym się zajmowała Śnieżka podczas sprawdzania obecności?
- Jakie zadanie nauczycielka wyznaczyła uczniom?
- Dlaczego Kopciuszek spóźnił się na lekcję?
- Czego pani zabroniła robić w klasie?
- O co Czerwony Kapturek pytał nauczycielkę?
- Co robiła Śpiąca Królewna w czasie odczytywania listy uczniów?

POROZMAWIAJMY

2

Przedstawcie każdego bohatera z klasy Pani Dobrej Wróżki.

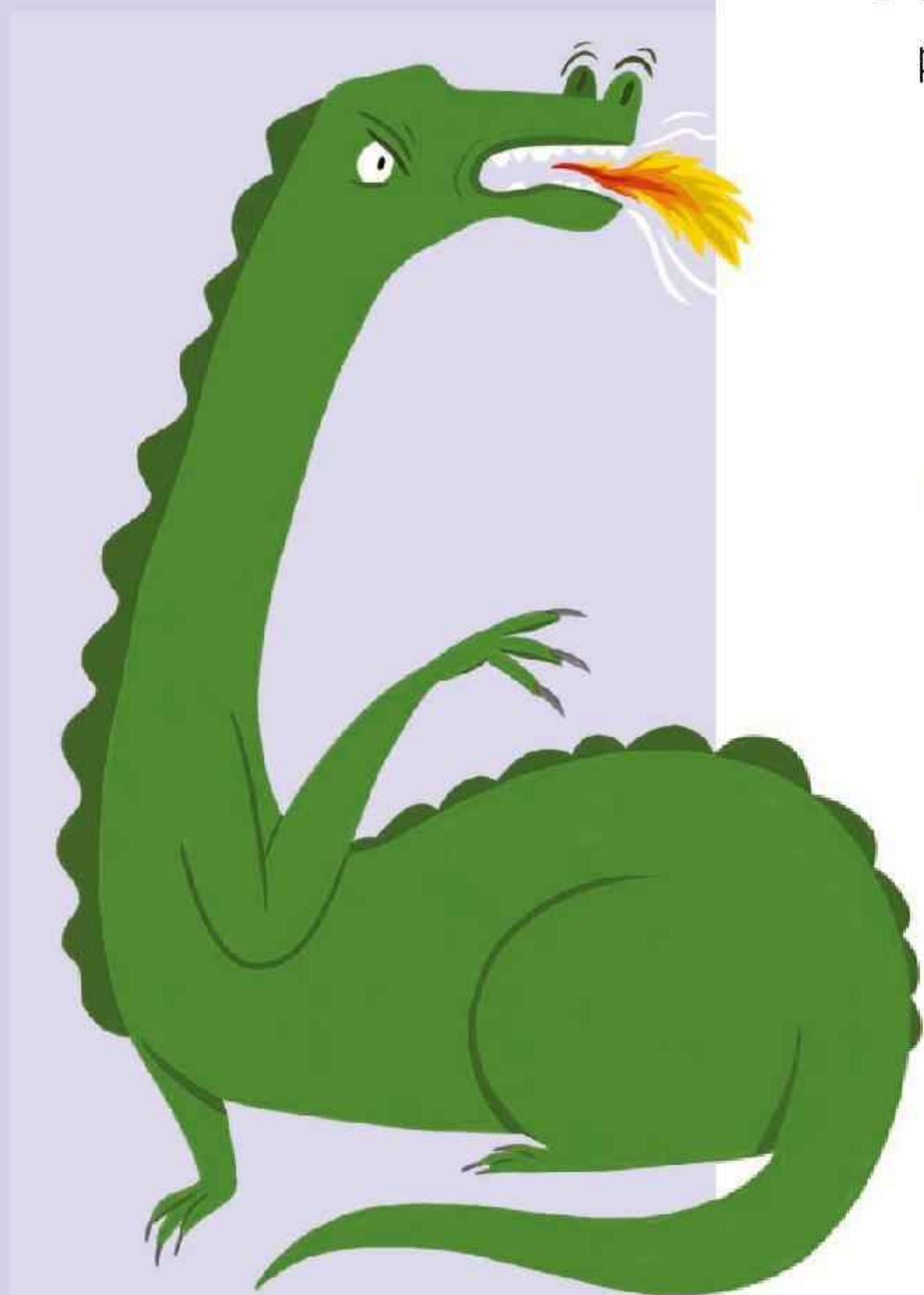
- Wypiszcie imiona bohaterów.
- Wymieńcie utwory, z którymi kojarzycie te postaci.
- Ustalcie, jakie mają cechy wspólne.

Wszystkie postaci pochodzą (skąd?) z baśni/rzeczywistości. Uczniowie z klasy Pani Dobrej Wróżki są bohaterami (jakimi?) pozytywnymi/negatywnymi.

Rekrutacja do klasy

Stwórzcie listę uczniów, którzy mogliby dołączyć do klasy Pani Dobrej Wróżki.

→ Przyjrzyjcie się ilustracjom. Wyjaśnijcie, dlaczego te baśniowe postaci nie powinny się znaleźć w klasie Pani Dobrej Wróżki.

→ Zaproponujcie innych baśniowych bohaterów, którzy mogliby zostać uczniami tej klasy.

Do klasy Pani Dobrej Wróżki przyjmujemy: ?..

Który pozytywny baśniowy bohater przypomina Ciebie? W czym jesteście podobni? Zapisz krótką informację o sobie według podanego wzoru.

wzór:

Jestem podobna/podobny do ?.., ponieważ tak jak ta postać ?..

Pozytywne cechy to na przykład dobroć, uczciwość, uczynność, koleżeństwo, cierpliwość, odwaga, wyrozumiałość.

Napisz, którą baśniową postać lubisz najbardziej.

Najbardziej lubię ?.., gdyż ?..

Pierwszy dzień

ROZGRZEWKA

Początek i koniec wakacji to ważne wydarzenia. Jakie są Twoje przeżycia z nimi związane? Nazwij je. Następnie narysuj ikonki wyrażające Twoje uczucia.

radość • nadzieja • ulga • smutek • żal • złość • niechęć • niepewność
bezradność • szczęście • bez troska • przygnębienie • ciekawość
obawa • ufność • znużenie • podekscytowanie

RAFAŁ KOSIK

Rafał Kosik to współczesny polski pisarz. Jest znany przede wszystkim z książek fantastycznonaukowych. Tobie i Twoim rówieśnikom polecamy cykl jego książek o Amelii i Kubie.

Poranek na Zamku

W mieszkaniu rodziny Rytlów na drugim piętrze apartamentowca, zwanego przez mieszkańców Zamkiem, panowało nerwowe zamieszanie. Był ranek pierwszego września, co oznaczało, że całkiem niedługo, za niecałą godzinę, rozpocznie się nowy rok szkolny.

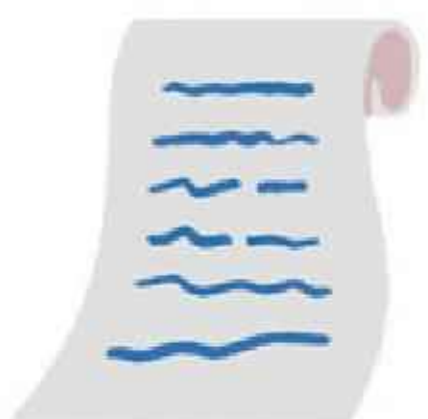
Kuba [...] nie mógł nigdzie znaleźć informacji, co powinien zabrać pierwszego dnia. Można to było sprawdzić na stronie internetowej szkoły. Można było, jeżeli znało się jej adres, ale na szukanie go teraz było już za późno.

Otworzył brudnopis na stronie z listą postanowień, co robić należy, a czego nie. Ułożenie takiej listy poradziła mu mama. Lista miała mu pomóc uniknąć kłopotów, które miewał w poprzedniej szkole. Przebiegł wzrokiem po kolejnych punktach. Nie spóźniać się do szkoły, uważać na lekcjach, [...] nie wdawać się w bójki, nie dyskutować z nauczycielami, jednym słowem same nudy. Bycie grzecznym to skomplikowana sprawa. [...]

Do pokoju wparowała właśnie Mi. [...]

– Jeszcze niegotowy? – Oparła dłonie na biodrach i groźnie spojrzała na brata. – Nie będą na nas czekać z pierwszym dzwonkiem. Co tam masz? – Zerknęła na listę w brudnopisie. [...]

Mi miała sześć lat i szła do pierwszej klasy. Zamiast się denerwować szkołą, wprost tryskała entuzjazmem.

– To lista książek, które chcę przeczytać – odpowiedział niezupełnie zgodnie z prawdą, choć jeden z punktów rzeczywiście brzmiał „Czytać więcej książek”.

Mi zmarszczyła brwi.

– To coś takiego jak lista zakupów?

– Nie. To po prostu lista ciekawych lektur.

Kuba [...] w przeciwieństwie do siostry denerwował się bardzo, choć starał się tego nie okazywać. A miał powody. Przeprowadzili się tutaj w wakacje. Wraz z nowym domem czekała go nowa szkoła, a w niej nowa klasa z nowymi kolegami i koleżankami. Jednak najgorsze w tym wszystkim było to, że ci koledzy i koleżanki znali się od kilku lat, a on miał być tym nowym. To nie jest łatwa rola.

* * *

W mieszkaniu rodziny Domeyków w innej części Zamku również trwały gorączkowe przygotowania do pierwszego dnia szkoły. Tam dla odmiany tata czekał na Amelię i Alberta. Chociaż nie, tata czekał na Amelię, bo Albert spakował plecak wczoraj i był gotowy. [...] Amelia [...] nie zdecydowała jeszcze, co ma na siebie włożyć. Denerwowała się nową szkołą, a to potęgowało tylko jej wrodzone niezdecydowanie. [...]

Na otwartym ekranie laptopa w przekazie videochata¹ widać było, jak kończy się przygotowywać do szkoły Klementyna, przyjaciółka Amelii. Obie dziewczyny wyglądały jak swoje przeciwieństwa. Czarnowłosa Amelia była cicha, nieśmiała, roztargniona, ubrana w skromną niebieską sukienkę. Klementyna – wprost przeciwnie, lubiła być w centrum uwagi. Miała jasnoblond włosy związane wielką kokardą, a jej sukienka była jasnoróżowa. Chyba jedynym, co je łączyło, był wiek. [...] A, no i za chwilę obie miały iść do tej samej szkoły.

[...]

– Myślisz, że będziemy w jednej klasie? – zapytała w stronę laptopa.

Klementyna na ekranie wzruszyła ramionami.

[...]

– Skończyłaś? – z przedpokoju dobiegło pytanie zniecierpliwionego taty.

– Już, już... Muszę lecieć – rzuciła w kierunku laptopa.

– Do zobaczenia w szkole, pamiętaj, siedzimy razem! – odkrzyknęła Klementyna.

Amelia zamknęła ekran. Zastanawiała się, czy będzie w jednej klasie z Kubą. Żałowała, że nie umówiła się z nim na wspólną wyprawę do szkoły, co mogłoby ją zmotywować do pośpiechu. [...] Hm... Kremowa sukienka czy niebieska? Pierwsze wrażenie jest przecież ważne, bo trudno je potem zatrzeć.

Fragment książki *Amelia i Kuba. Nowa szkoła*

¹ **videochat**

(czyt. wideoczat)

forma zdalnej komunikacji internetowej, w której rozmówcy jednocześnie się słyszą i widzą

Czy Kuba i Amelia będą w jednej klasie? Co ich czeka – miłe przyjęcie czy trudne początki w roli nowych uczniów? O tym, jak będą sobie radzić w szkole, i o przygodach, które choć czasami wydają się nieprawdopodobne, mogą się zdarzyć każdemu z Was, przeczytacie w książce „Amelia i Kuba. Nowa szkoła”.

Popraw zdania, by zawierały treść zgodną z tekstem.

- Mi jest siostrą Amelii.
- Amelia i Mi są przyjaciółkami.
- Kuba, Amelia i Klementyna są młodszy od Mi.
- Amelia i Klementyna są do siebie bardzo podobne.
- Każdy bohater rozpoczyna rok szkolny w innej szkole.
- Zdarzenia rozgrywają się 1 września w starym zamku.

Opiszcie przeżycia, które towarzyszyły bohaterom w dniu rozpoczęcia roku szkolnego.

podpowieść

Które części rysunku serca pasują do odczuć Kubie i Amelii, a które – do uczuć Mi?

Co mogłoby pomóc Kubie i Amelii w radzeniu sobie z emocjami? Przedstawcie kilka pomysłów oraz skorzystajcie z poniższych informacji.

Jak się pozbyć stresu?

Oddech. Oddychaj spokojnie i głęboko. Spróbuj kilkakrotnie wykonać ćwiczenie, w którym Twój brzuch będzie się mocno unosić przy wdechu i opadać przy wydechu. Niech wydech będzie dłuższy niż wdech.

Myśli. Przypomnij sobie coś miłego, co się ostatnio wydarzyło. Powspominaj swoje sukcesy.

Dałem radę. Przejechałem na rowerze najdłuższy dystans i poprawiłem swój wynik.

Wyobraźnia. Zamknij oczy i wyobraź sobie jakieś spokojne i bezpieczne miejsce. Może być prawdziwe – takie, które lubisz i łączysz z dobrymi wspomnieniami, albo wymyślone. W trudnych sytuacjach przywołaj je w myślach, by się uspokoić i wyciszyć.

Czytanie książek. Spróbuj przeczytać książkę, posłuchać audiobooka lub podcastu. Skupienie się na innym temacie to sprawdzony sposób na odprężenie.

Rozmowa. Spróbuj porozmawiać z kimś dla Ciebie ważnym o tym, co Cię niepokoi. Wspólnie wymyślcie kilka różnych rozwiązań problemu i wybierzcie to, które uznacie za najlepsze.

Porozmawiam z babcią, ona zawsze mnie wysłucha i znajdzie rozwiązanie.

Napisz, co czujesz, gdy się zbliża początek roku szkolnego. Na co czekasz i co Ci sprawia radość? Może coś Cię złości i denerwuje? W odpowiedzi skorzystaj z wybranych sformułowań.

Złości mnie..., gdyż • Czuję..., ponieważ
Czekam na..., dlatego że • Nie lubię..., gdyż
Obawiam się • Denerwuje mnie..., dlatego że
Mam nadzieję • Radość sprawia mi..., ponieważ

Stwórz własną listę postanowień na nowy rok szkolny.

a) Przyjrzyjcie się rysunkom i odpowiedzcie na pytania.

- O co ojciec poprosił szkolną sekretarkę?
- Co robi sekretarka, a co w tym czasie robi jej rozmówca?

b) Uzupełnijcie wniosek odpowiednimi wyrazami.

słyszy • zapisuje • głoski • litery

Sekretarka wypowiada nazwisko wychowawczynie,
dzieląc je na pojedyncze ...
Ojciec ... za pomocą ... to, co ...

Głoski wypowiadamy i słyszymy.
Litery zapisujemy.

UWAGA!

Zaskakujący początek roku szkolnego. Proszę założyć uroczysty strój.
W programie koncert chóru i zespołu Humorzyste Koleżanki.

W języku polskim niektóre głoski
oznaczamy za pomocą:

RÓŻNYCH LITER

roku, strój → tę samą głoskę zapisujemy za pomocą **u** lub **ó**

chór, humorzysta → tę samą głoskę zapisujemy za pomocą **ch** lub **h**

założyć, humorzysta → tę samą głoskę zapisujemy za pomocą **rz** lub **ż**

KILKU LITER

początek → **c**, **z** (dwie litery
oznaczają jedną głoskę)

2

Wymówcie podane pary wyrazów.

a) Powiedzcie, które głoski są wspólne w każdej parze.

burza — róža

rzut — żuk

kurza — nóżka

dół — muł

ważyć — marzyć

chałka — hałas

b) W każdej parze wyrazów wskażcie te głoski, które brzmią identycznie, ale są oznaczone różnymi literami.

trudne! » c) Podajcie własne przykłady par wyrazów, w których identycznie brzmiące głoski oznacza się w piśmie różnymi literami.

N-a g-ł-o-s!

Dobierzcie się w dwie drużyny. Jedna grupa wybiera wyraz, który druga grupa dzieli na głoski. Każdy uczestnik zabawy dzieli wyraz na głoski tylko raz.

klucze • słowa • zamek • ławeczka • córeczka • smutny • radosny
instrument • port • kubeczek • zaspany • marmolada • latarka
sznurek • łopata • samolot • robot • zarezerwowany • poddasze
syneczek • rzeczka • pomarańcza • chrapać • cudaczny
krasnoludek • statek • rysunek • pszczoła • brzask • zorza • służyć

Podajcie przykłady sytuacji, w których przydaje się znajomość alfabetu.

Słowo **alfabet** powstało od nazw dwóch pierwszych liter greckiego alfabetu: **alfa** i **beta**.

W języku polskim mamy **32 litery**, które ułożone w ustalonej kolejności tworzą **alfabet**.

**A Ą B C Ć D E Ę F G H I J K L Ł M
N Ń O Ó P R S Ś T U W Y Z Ż ǯ**

W wyrazach pochodzących z innych języków używa się liter, których nie ma w polskim alfabecie, np.

x (taxi), **v** (videochat), **q** (quiz).

Zapisz w kolejności alfabetycznej sześć nazw przedmiotów znajdujących się w Twoim plecaku.

Wyobraź sobie, że do Waszej klasy dołączyli nowi uczniowie:
Jakub Janikowski,
Kornelia Żelek,
Sambor Mirosławski.
Ustal, po kim na liście obecności znalazłyby się te osoby.

Sprawdź, które pojęcia znajdują się w indeksie podręcznika, czyli w ich alfabetycznym spisie.

alfa • beta • głoska • litera • dźwięk • alfabet • wyraz

AGNIESZKA SUCHOWIERSKA

Agnieszka Suchowierska to współczesna polska autorka, która w swych utworach dla dzieci i dla dorosłych pisze przede wszystkim o nierówności, niesprawiedliwym traktowaniu innych oraz o ekologii. Polecamy Wam opowiadanie „Mat i świat” oraz powieść „Good morning¹, Petra”.

¹ **good morning**
(czyt. gut mornin)
dzień dobry

Może wy tego nie wiecie

Może wy tego nie wiecie,
albo o tym nie myślicie:
każdy, odkąd się urodzi,
uczy się przez całe życie.

Mówić pa, pa, tata, mama,
grzechotać, jeść papki-zupki,
pełzać, raczkować i biegać,
śpiewać i wiązać sznurówki,

gryzmolić przedziwne stwory,
robić na śniegu anioły.
Aż w końcu nadchodzi moment,
że każdy idzie do szkoły.

A w szkole jest tak jak w życiu.
Nie wszystko bywa miłusie:
sukcesy, porażki, ale
na ogół jesteś na plusie.

Raz nudy, raz dni ciekawe,
codziennie jest coś nowego.
Codziennie czegoś się uczysz.
Co dzień ktoś pyta: dlaczego?

Jeżeli jesteś ciekawa,
jeżeli jesteś ciekawy,
będą cię interesować
kormoran, droga, żdźbło trawy,

równanie z iksem, ułamki,
bohater z bajki i z wiersza.
Powoli, niezauważalnie
będziesz codziennie mądrzejsza.

A gdy znów przyjdą wakacje,
czas słońca, śmiechu, zabawy,
będziesz się dalej uczyć,
jeżeli jesteś ciekawy.

Życia, przyrody, historii,
nad morzem albo jeziorem,
polskiego, kiedy dobrą
książkę otworzysz wieczorem.

Bo może tego nie wiecie
lub o tym nie myślicie,
ale to prawda, że człowiek
uczy się całe życie.

odkoduj
O-TEKST

1

Do których fragmentów wiersza nawiązują rysunki przy tekście?
Wybierz elementy ilustracji i przywołaj odpowiednie fragmenty utworu.

2

Napisz, czego człowiek się uczy w dzieciństwie, w szkole i na wakacjach.

POROZMAWIAJMY

3

Na podstawie wiersza odpowiedzcie na pytania.

- Dlaczego — Waszym zdaniem — gdy się uczymy, ważne jest, by zadawać pytania sobie lub komuś?
- Dlaczego bycie ciekawym jest konieczne do tego, by się rozwijać?

4

Jak myślicie, czego człowiek może się nauczyć w dorosłym życiu?
Podajcie swoje propozycje.

podpowiedź

- Jakie są sposoby uczenia się / zdobywania wiedzy poza szkołą?
- Które narzędzia, aplikacje czy platformy edukacyjne pomagają Wam w uczeniu się?
- Co, czego się uczymy poza szkołą, jest – według Was – wartościowe? Dlaczego?
- Które umiejętności przyszłości możecie rozwijać na lekcjach języka polskiego?

PISEMNE wyzwanie

Napisz krótką wypowiedź o tym, kim chcesz być w dorosłym życiu i co możesz robić już teraz, by w przyszłości mieć większe szanse na osiągnięcie celu.

Czy wiecie, że większość z Was będzie pracowała w zawodach, które jeszcze nie istnieją?

Książki - Twoja supermoc

odkoduj O--TEKST

1

Ustal, jaki jest wspólny przekaz plakatów.

2

Jakie korzyści płyną z czytania? Do każdego plakatu dopasuj co najmniej jedną informację.

1. Dzięki książce poznajesz siebie.
2. Czytanie pomaga oderwać się od rzeczywistości i wkroczyć w świat fantazji.
3. Książki pozwalają na wspólne spędzanie czasu.
4. Książki sprawiają, że się rozwijasz.
5. Czytanie to sposób na relaks.
6. Książki wprowadzają do nieznanego dotąd świata.
7. Dzięki czytaniu stajesz się kimś wyjątkowym.
8. Wspólne czytanie tworzy więzi.

3

Wybierz plakat, który najlepiej oddaje to, czym dla Ciebie jest czytanie. Krótko uzasadnij swój wybór.

POROZMAWIAJMY

4

Porozmawiajcie o wypożyczaniu książek.

- a) Zbierzcie informacje o książkach dostępnych w szkolnej bibliotece. Sprawdźcie, czy znajdują się w niej lektury na cały rok szkolny.
- b) Dowiedźcie się, co oprócz książek można wypożyczyć w bibliotekach w Waszej okolicy.

Biblioteki często mają katalogi elektroniczne. Można w nich sprawdzić poszczególne tytuły książek i zamówić lub zarezerwować je przez internet.

■ katalog biblioteczny

uporządkowany alfabetycznie spis zbiorów bibliotecznych

■ książkomat

urządzenie, które pozwala na odbiór albo zwrot zamówionych książek

5

Wyszukajcie informacje na temat wypożyczania e-booków i audiobooków. Ustalcie, które platformy oferują bezpłatny dostęp do książek.

audiobook
wersja książki
do słuchania

e-book
cyfrowa wersja
książki

Zaczytana klasa

Przygotujcie informacje o wybranej książce.

- > W 2- lub 3-osobowych zespołach wybierzcie jedną książkę, np. z listy tekstów na końcu podręcznika (s. 339, 344 i 346) lub spośród polecanych Wam utworów (np. w bibliotekach, na stronach internetowych wydawnictw). Przeczytajcie ją i porozmawiajcie o tym, dlaczego warto ją polecić innym.
- > Ustalcie, w jaki sposób przekonacie rówieśników do przeczytania wybranego przez Was utworu. Może to być opis książki, reklama, plakat, filmik, scenka, prezentacja.
- > Zaplanujcie pracę i przydzielcie sobie zadania, ustalcie terminy.
- > Na zakończenie porozmawiajcie o tym, czy zachęciliście innych do przeczytania wybranej przez Was książki. Co o tym zdecydowało?

U lekarza

Samogłoski i spółgłoski

Wszystko w porządku. Jesteś zdrow jak ryba. Nie widzę powodu, byś nie szedł jutro do szkoły.

A teraz powiedz E.

Otwórz usta i powiedz A.

1
2

Przeczytajcie w parach scenkę z poprzedniej strony z podziałem na role.

Zastanówcie się, dlaczego gdy lekarz chce obejrzeć gardło pacjenta, każe wymawiać właśnie głoski *a* lub *e*.

Głoski dzielimy na **samogłoski** i **spółgłoski**.

Samogłoski oznaczamy literami **a e i o u (ó) y ą ę**

Spółgłoski oznaczamy literami

s z ś ź ć dź cz dż c dz k g f w p b t d m n ń ł l j ch (h) ż (rz) r

Samogłoski (oprócz *ą* i *ę*)
daje się dłużej wymawiać.

W wypadku spółgłosek
często jest to trudne lub
niemożliwe – po krótkim
czasie słyszymy *y*.

3

a) Wypowiedzcie jak najdłużej na jednym wydechu głoskę *a*, a później – *d*.

b) Powiedzcie:

- którą głoskę da się wymówić dłużej,
- co słyszać, gdy chcemy dłużej wymówić *d*.

4

Wyrażcie pokazane na rysunkach uczucia i emocje tylko za pomocą odpowiednio wypowiedzianych samogłosek.

GRUPOWE
wyzwanie

5

Łańcuch wyrazowy

Zorganizujcie wybraną zabawę na najdłuższe łańcuchy wyrazowe.

zabawa 1

Każdy kolejny wyraz rozpoczyna się literą, którą kończy się wyraz poprzedzający, np. w wyrazie *grad* zapisujemy *d*, więc następnym słowem może być *dama*.

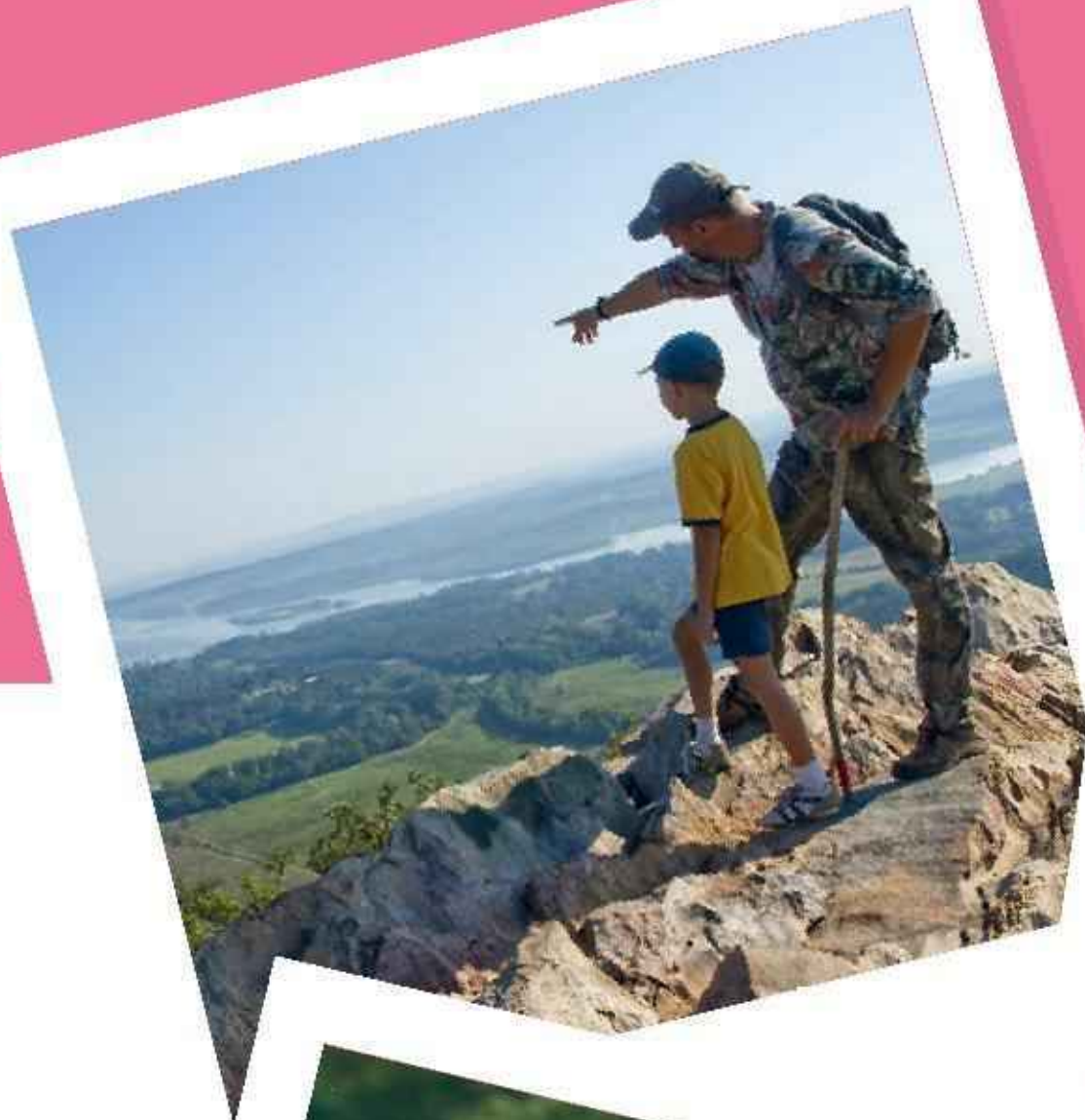
zabawa 2

Każdy kolejny wyraz rozpoczyna się tą głoską, którą się słyszy na końcu poprzedniego wyrazu, np. w wyrazie *grad* – wymawiamy *t*, więc następnym słowem może być *tapir*.

grad ~ dama ~ akwarium ~ m???

grad(t) ~ tapir(r) ~ rok(k) ~ k???

Klik! Migawki z wakacji

odkoduj
O-TEKST

1

Niech każdy z Was wybierze dwa zdjęcia i dopisze krótkie pozytywne i kulturalne komentarze, które mogłyby być przy nich umieszczone. Przeczytajcie swoje propozycje.

POROZMAWIAJMY

2

W czasie wakacji nawiązujemy wiele znajomości. Powiedzcie, dlaczego warto je podtrzymywać.

wyda mi się • sędzę • według mnie • moim zdaniem
jestem przekonana/przekonany • uważam • myślę
ponieważ • dlatego że • gdyż

Wyobraź sobie, że chcesz coś wysłać w tradycyjny sposób znajomej/znajomemu z wakacji. Wymyśl dane i zaadresuj list lub paczkę. Skorzystaj z informacji o poprawnym zapisie adresu.

O rany, słuchawki Michała!
Muszę mu je odesłać.

Nadawca to ten, kto **wysyła** list, przesyłkę.

Odbiorca (adresat) to ten, kto **odbiera** list, przesyłkę.

Adres to inaczej **miejsce zamieszkania** lub pobytu osoby, a także siedziba instytucji, takiej jak szkoła, urząd, szpital.

Pamiętaj o wielkiej literze w nazwach ulic, miast, wsi, państw, a także w zapisie imion i nazwisk, np. **ul. Malinowa, Wierzbowo, Polska, Alina, Jankowska**.
Sam skrót słowa **ulica**, czyli **ul.**, piszemy małą literą.

Matylda Znaczkowska
ul. Pocztowa 8/2
20-123 Listowo

1 Najpierw zapisujemy **imię**, a potem **nazwisko** osoby, do której wysyłamy list lub paczkę.

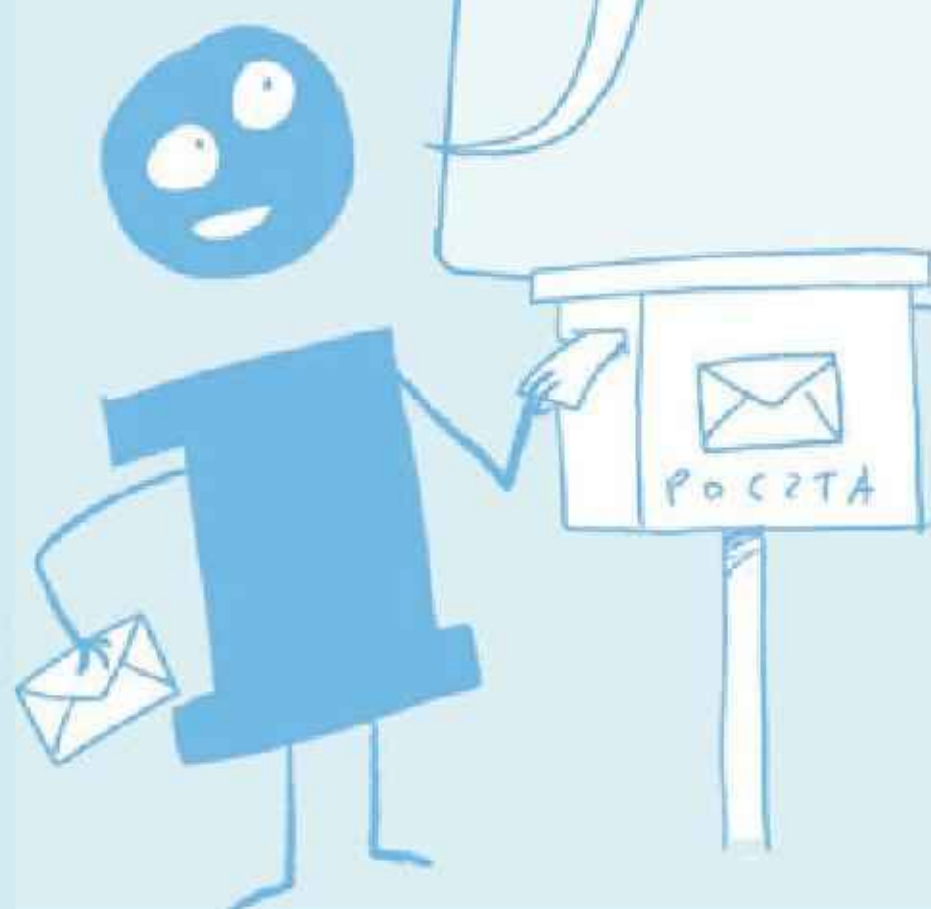
2 To skrót od słowa **ulica**, należy po nim postawić kropkę.

3 To jest **kod pocztowy**, czyli układ cyfr przypisany do konkretnej lokalizacji.

4 Jeśli w danej miejscowości nie ma nazw ulic, zapisujemy tylko nazwę tej miejscowości oraz **numer domu**, ewentualnie **mieszkania**.

5 Gdy wysyłamy coś za granicę, wpisujemy też nazwę **kraju**.

SZKOŁA PODSTAWOWA W STEPELKOWIE
STEMPELKOWO 23
10-123 POCZTÓWKOWO
POLSKA

zadanie
DODATKOWE

Przygotuj kartkę. Na jednej stronie narysuj to, co chciałabyś/chciałbyś uwiecznić na zdjęciu z Twoich wymarzonych wakacji. Na drugiej stronie zapisz adres szkoły.

Nad mo**rz**em

Pisownia *rz* wymiennego

OBSERWATORIUM
Językowe

1

Przyjrzyjcie się rysunkowi i podajcie takie objaśnienie wyrazu *morze*, by użyć wyrazu *morski*.

2

a) Znajdźcie pary ilustracji.

To jest mój
rower.

Kupiłam nowy
sweter.

Gabinet lekarski
numer 5.

Chór, w którym
śpiewam.

Śpiewam w ?...

Jeżdżę na ?...

Dobrze ci w tym ?...

Czekam na ?...

b) Jakich słów z *rz* brakuje w powyższych zdaniach? Zapisz te wyrazy w zeszycie.

Rz piszemy, gdy w **wyrazie pokrewnym** lub innej formie wyrazu **wymienia się** ono na **r**.

star**rz**ec – ktoś star**y**
na komputer**rz**e – komputer

Dlatego takie *rz*
nazywamy
rz wymiennym.

Przeczytajcie tekst, a następnie wybierzcie wszystkie wyrazy zawierające rz i wyjaśnijcie ich pisownię według wzoru.

Antoni i Janek poznali się na wakacyjnym obozie nad morzem i szczerze się polubili. Obaj pływają, są zapalonymi kajakarzami, a poza tym dobrze grają na gitarze. Wieczorami często rozmawiają o ciekawej lekturze i wspólnych zainteresowaniach. Mimo że obóz się kończy, i tak są w świetnym humorze, ponieważ wierzą, że ferie zimowe spędzą razem na Pogórzu Karpackim.

4

Dobierzecie się w 2- lub 3-osobowe zespoły. Na arkuszu papieru u góry narysujecie plażę, a poniżej – fale morskie. Na plaży umieścicie wyrazy z grupy A, a na falach – wyrazy z grupy B.

Zadanie polega na przyporządkowaniu wyrazom z plaży odpowiednich wyrazów z fal morskich, które uzasadniają pisownię rz.

Na Waszych rysunkach poprowadźcie linie łączące pary wyrazów i w każdej z nich podkreślcie rz i r .

5

Spośród zapisanych wyrazów wybierz te, które zawierają rz wymienne, i uzasadnij ich pisownię.

traktorzysta • korzeń • malarz • humorzasty • zwierzę
pielęgniarski • warzywo • mądrze • wierzba • towarzystwo • rzecz
sparzyć się • wytworzyć • kojarzyć • narciarz

6

Podaj wyrazy zawierające rz, których pisownię uzasadniają podane niżej słowa.

podpowiedź

szerokość – szerzej

harcerka • starość • dworcowy • bibliotekarka • kaptur
marynarski • pancerny • powtórka • jezioro • aktor

7

Odszukaj na rysunku elementy, w których nazwach jest rz wymienne. Zapisz je, a następnie podaj wyrazy wyjaśniające ich pisownię.

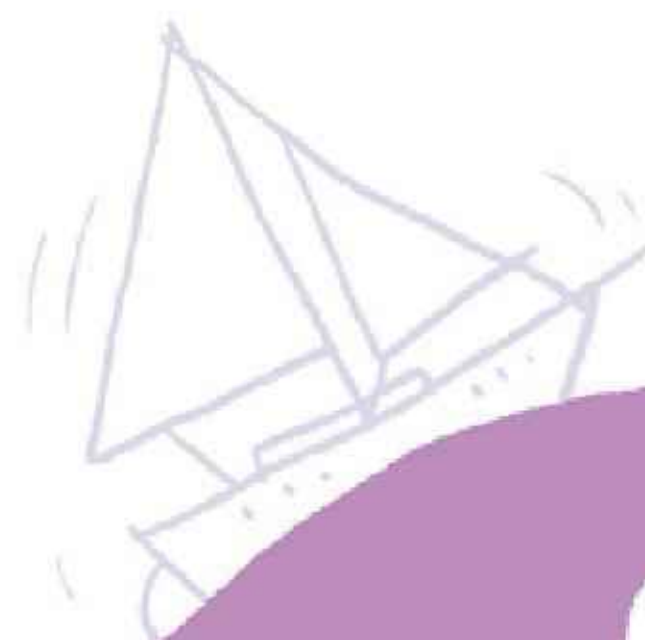
zadanie
DODATKOWE

+

Wybierz jedną z podanych propozycji.

→ Ułóż historyjkę z pięcioma wyrazami, które zapisujemy z rz wymiennym.

→ Przygotuj memory obrazkowe z wyrazami z rz wymiennym.

Elgar

W małym zwyczajnym miasteczku stała mała zwyczajna biblioteka. Od czasu do czasu wśród mieszkańców starszego pokolenia krążyły przedziwne historie związane z tym miejscem.

– To musiało być w drugiej alejce... – szepnął starszy pan – chyba w dziale „Archeologia, prehistoria”. Jedna z książek – tak mi się zdawało – jakby się mieniła, a może świeciła... takim zielonym światłem...

– Na „Archeologii”? – zdziwiła się starsza pani. – Ależ nie! Zieloną poświętałą jakiś czas temu widziałam gdzieś przy „Baśniach, legendach i podaniach”! Tam, na pewno tam... A może... a może jednak przy „Poezji”?...

– Tak, Heleno! Teraz pamiętam. Zielona, pulsująca poświętała była przy „Poezji”. Ale która to mogła być książka?

W miasteczku wszystkie te sensacje traktowano z przymrużeniem oka.

Pewnego letniego popołudnia troje przyjaciół: Amelia, Ksawery i Igor postanowiło zajrzeć do biblioteki. Zwłaszcza zależało na tym Amelce.

– Chłopaki! Wczoraj moja babcia z dziadkiem znowu szeptali o bibliotece, o jakiejś książce, która się porusza, i że coś między półkami świeci.

– No to trzeba to sprawdzić, najlepiej... – Igor był podekscytowany.

– Ale jak? – przerwał Ksawery. – Idziemy niby po lektury. Chodzimy między regałami... Pani Zosia od razu pyta, czy może nam coś doradzić... Przecież to się nie uda!

– No co ty! – zniecierpliwił się Igor. – Przecież mamy nasze drony. Użyjemy mikrokamer.

W bibliotece było pusto. Pani Zosia, widząc znajome twarze, poszła zaparzyć sobie popołudniową kawę. Zostali sami. Gdy Ksawery i Igor uruchomili drony, zauważyli na kamerze migotanie zielonego światła przy jednej z książek. Podeszli bliżej. Na okładce widniała zielona smocza łuska... Była to pozornie zwyczajna książka, ale kiedy Amelia ją otworzyła, zaczęły się z niej wydobywać szepty i melodie, a po chwili, ni stąd ni zowąd, wyskoczył stamtąd mały, zielony smok. Poruszył skrzydłami i uniósł się nad dziećmi.

Przedstawił się jako Elgar i opowiedział (trochę nieporadnie i nieskładnie), że wiele lat temu został uwięziony w książce przez złą czarodziejkę, że aby wrócić do swojego świata, potrzebuje pomocy dzieci, które uwierzą w magię, i że – ogólnie – są jego ostatnią deską ratunku.

Przyjaciele nie mogli uwierzyć w to, co widzą i słyszą. Przez chwilę podejrzewali nawet, że Elgar ich oszukuje. Jednak postanowili mu pomóc. Okazało się, że muszą znaleźć trzy magiczne przedmioty: srebrne pióro, kryształową kulę i złoty klucz. W środku książki dzieci zauważyły stare ręcznie zapisane kartki oraz mały chip¹. Gdy Igor przyłożył do niego swój smartfon, oczom dzieci ukazała się holograficzna² mapa biblioteki. Wskazywała miejsca, w których ukryte były przedmioty niezbędne do rozwikłania tajemnicy.

¹ **chip**

(czyt. czip)
mały element elektro-
niczny, który na przykład
przetwarza informacje

² **holografia**

metoda zapisu informacji
umożliwiająca otrzymanie
trójwymiarowego obrazu

odkoduj
O-TEKST

1

Ustal kolejność punktów planu tak, aby przedstawiały przebieg zdarzeń w bibliotece.

- Odkodowanie mapy za pomocą chipa.
- Zauważenie światła i odnalezienie książki.
- Rozmowa ze smokiem.
- Wejście do biblioteki.

OBSERWATORIUM
Językowe

Ramowy plan zdarzeń to spisane w punktach najważniejsze wydarzenia przedstawione na przykład w tekście literackim.

Trzy sposoby zapisu planu

I sposób

ZA POMOCĄ ZDAŃ

1. Bohaterowie postanawiają pójść do biblioteki.
2. Dzieci odnajdują książkę dzięki kamerze.
3. Amelia, Ksawery i Igor rozmawiają ze smokiem.
4. Igor odkodowuje mapę.

II sposób

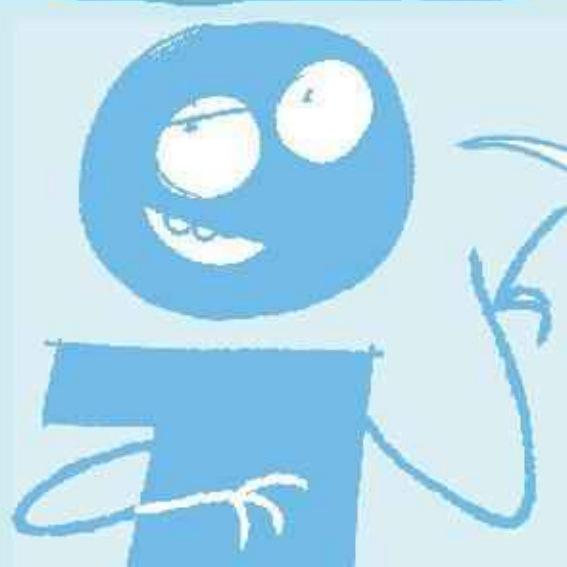
ZA POMOCĄ PYTAŃ

1. Dokąd postanawiają pójść bohaterowie?
2. Co odnaleziono dzięki kamerze?
3. O czym rozmawiały dzieci ze smokiem?
4. Co udało się zrobić dzięki smartfonowi?

III sposób

BEZ UŻYCIA CZASOWNIKÓW

1. Wejście do biblioteki.
2. Odnalezienie magicznej książki dzięki kamerze.
3. Rozmowa ze smokiem.
4. Odkodowanie mapy za pomocą smartfona i chipa.

Pamiętaj o tym, żeby w jednym planie nie mieszać różnych sposobów.

2

Wyjaśnijcie, dlaczego poniższe punkty nie powinny się znaleźć w ramowym planie zdarzeń opowiadania o Elgarze.

- Wyjście pani Zosi po kawę.
- Przedstawienie się smoka.
- Opowieść smoka o złej czarodziejce.
- Uruchomienie drona.

GRUPOWE
wyzwanie

3

Mamy plan

W 2- lub 3-osobowych grupach wymyślcie zdarzenia z udziałem bohaterów po odkodowaniu mapy biblioteki. Spiszcie je w ramowym planie składającym się co najmniej z sześciu punktów.

zadanie
DODATKOWE

+

Wyobraź sobie, że możesz przeżyć jeden dzień zgodnie ze swoimi marzeniami i pragnieniami. Zapisz przebieg tych magicznych 24 godzin w punktach planu ramowego.

KRZYSZTOF KOCHAŃSKI

Krzysztof Kochański to współczesny polski pisarz żyjący w XX i XXI wieku. Był autorem utworów o tematyce fantastycznej i fantastycznonaukowej, pisał również dla dzieci. Oprócz książki „Wszyscy jesteśmy kosmitami” polecamy Wam także opowieść „Selfie¹ ze stołem”.

Rok 3000

Od: krzysiek.kotecki@netmars.com

Data: 3000.08.12 14:59

Do: marta69.kotecka@netmars.com; k.kotecki@netmars.com

Temat: Kolonie na Księżycu

Kochani rodzice!

Na koloniach na Księżycu jest bardzo fajnie. Mieszkamy w wielkiej kopule z przezroczystym dachem, przez który widać Ziemię. Niebo jest tu przez cały czas czarne, nawet w dzień. I nawet w dzień widać gwiazdy [...].

Ale oglądamy je tylko z rana, gdyż później kopuła jest zamykana roletami. Gdyby nie to, usmażylibyśmy się jak kotlety, bo Księżyc nie ma atmosfery², która chroniłaby go przed promieniami.

Pozdrawiam, Krzysiek

Od: krzysiek.kotecki@netmars.com

Data: 3000.08.15 20:59

Do: marta69.kotecka@netmars.com; k.kotecki@netmars.com

Temat: Re: Kolonie na Księżycu

Hej!

Przepraszam, że się nie odzywałem. Wiem, że miałem pisać codziennie, ale tyle się dzieje, że zapomniałem. Odpowiadam na pytanie mamy: karmię nas fatalnie. Trzech kolonistów już umarło z głodu. Oczywiście żartuję :-), jedzenie jest bardzo dobre, ale z uwagi na niską grawitację³ trzeba jeść bardzo powoli, żeby kogoś nie opluć. Zawsze zwracałaś mi uwagę, mamu, że połykam szybko jak nasz pies Wałkoń, więc powinnaś być zadowolona. Co do pytania taty, czy na koloniach są [...] dziewczyny, to tak, ale jeszcze się nie zakochałem, jeśli o to mu chodzi.

Lecę, bo właśnie otwierają kopułę. Znów będzie można oglądać gwiazdy i planetę naszych przodków, Ziemię.

Pozdr. K.

PS⁴ Jutro mamy lecieć na wycieczkę na Ziemię. Wszyscy jesteśmy bardzo podekscytowani.

[...]

¹ **selfie**

czyt. selfi

² **atmosfera**

powłoka gazowa otaczająca ciało niebieskie, np. Ziemię

³ **grawitacja**

wzajemne przyciąganie się obiektów

⁴ **PS**

dopisek zawierający informacje, które chcemy dodać po napisaniu listu; skrót od łacińskiego słowa *postscriptum* (czyt. postskriptum), co znaczy: po piśmie

Od: krzysiek.kotecki@netmars.com

Data: 3000.08.19 21:04

Do: marta69.kotecka@netmars.com; k.kotecki@netmars.com

Temat: Re: Kolonie na Księżycu

Cześć, mamó i tato!

Udało się! [...] Widzieliśmy planetę naszych przodków na własne oczy. [...] Wszędzie pustynia. Nic, tylko piasek i skały. Huraganów⁵ ani tajfunów⁶ rzeczywiście nie było, ale przez cały czas wiał silny wiatr. Aż przyginało nas ku ziemi. Gdyby nie to, że mieliśmy na sobie kosmiczne skafandry (na Ziemi nie za bardzo da się oddychać), piasek zasypałby nam usta.

Ciekawiej zrobiło się, kiedy dotarliśmy do miejsca, w którym cudem ocalały jakieś starożytne ruiny. Wychowawca powiedział, że to miasto z XXI wieku. Nie pozwalał nam się oddalać i ciągle sprawdzał obecność. Chyba obawiał się, że te ruiny mogą się na nas zawalić. Tak zresztą wyglądały, że tylko je ruszyć i rozsypią się w proch. [...]

Wyobraźcie sobie, że kiedy usiedliśmy, żeby odpocząć, z tych ruin nagle coś wypełzło. Miało sześć nóg i długie czułki. Nie było duże, liczyło sobie może jakieś dwa centymetry długości, ale poruszało się bardzo szybko. Chcieliśmy to złapać do słoika, ale pan wychowawca powiedział, że nie wolno. Te stworzenia są pod ochroną, bo to ostatnie żywe zwierzęta na Ziemi. Tylko one przetrwały przelot komety. Nazywają się karaluchy i mają lśniące twarde pancerzyki.

Na tym kończę, resztę opowiem po powrocie do domu. Okazuje się, że tęsknię nie tylko za Wami, ale i za starym dobrym Marsem. Cieszę się, że nasi przodkowie w porę potrafili przystosować tę planetę do życia, nawodnić ją i zazielenić.

Strach pomyśleć, co by się stało, gdybyśmy nadal musieli mieszkać na Ziemi. [...]

Cmok, cmok, cmok!

Do zobaczyska, Krzysiek

Fragment książki *Wszyscy jesteśmy kosmitami*

odkoduj
O-TEKST

1

Odpowiedz na pytania do tekstu.

- Kiedy i gdzie rozgrywają się zdarzenia?
- Gdzie mieszkają ludzie? Dokąd wyjeżdżają na wakacje?
- Dlaczego ludzie już nie mieszkają na Ziemi? Co ją zamieszkuje?
- Jak wyglądała i do czego służyła kopuła na Księżycu?
- Dlaczego kopułę trzeba było zamykać roletami?
- Jakie wyzwania wiązały się z jedzeniem i co było ich przyczyną?

Świat przedstawiony

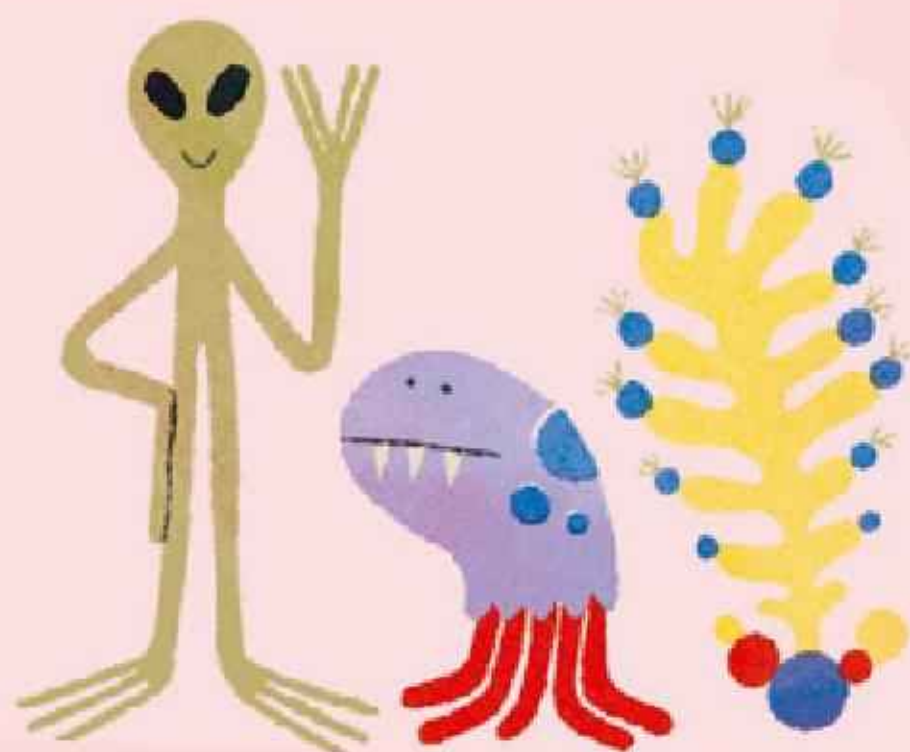
to **wymyślony przez autora** świat w utworze literackim, filmie czy spektaklu.

Świat przedstawiony to:

czas i miejsce wydarzeń,
bohaterowie (ich losy, myśli, wypowiedzi),
wydarzenia.

Świat przedstawiony może przypominać **naszą rzeczywistość** lub być zupełnie **nierealny, fantastyczny**.

2

Bohater opisuje swoje kolonie na Księżycu. Które informacje z jego listów pozwalają nam sobie wyobrazić życie ludzi w odległej przyszłości? Stwórz notatkę rysunkową, w której zaprezentujesz elementy ukazanego świata.

3

Na podstawie tekstu wymyśl i zapisz dwa pytania do Krzyśka związane z pobytem na Księżycu.

POROZMAWIAJMY

podpowiedź

4

Jak wyobrażacie sobie życie w przyszłości?

- W jaki sposób w świecie przyszłości można się będzie przemieszczać i dokąd?
- Jak będziemy przygotowywać posiłki?
- Czym będą się zajmować ludzie?
- Jak się zmieni życie zwierząt?

GRUPOWE
wyzwanie

5

Pozdrowienia z roku 3000

Dobierzcie się w 2- lub 3-osobowe zespoły i napiszcie jedną z zaproponowanych wiadomości.

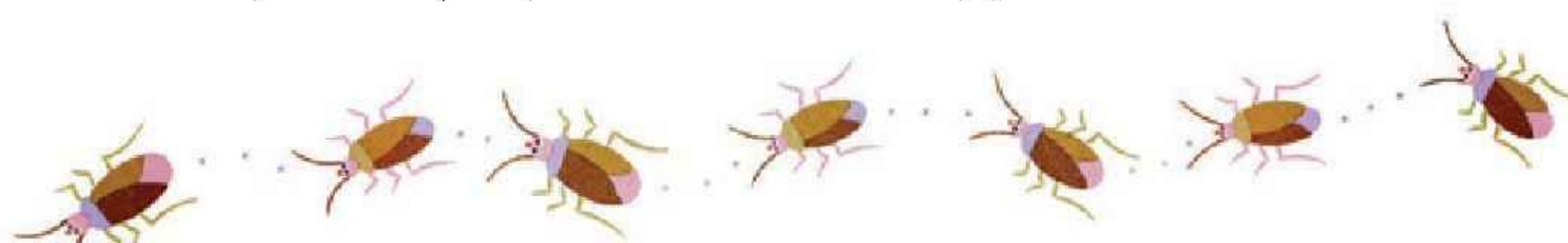
- Razem z Krzyśkiem uczestniczycie w wycieczce na Ziemię. Napiszcie wiadomość do przyjaciela lub przyjaciółki, w której opiszecie swoje wrażenia i doświadczenia.
- W imieniu Krzyśka napiszcie wiadomość, którą wysłał do rodziców między 16 a 18 sierpnia 3000 roku.

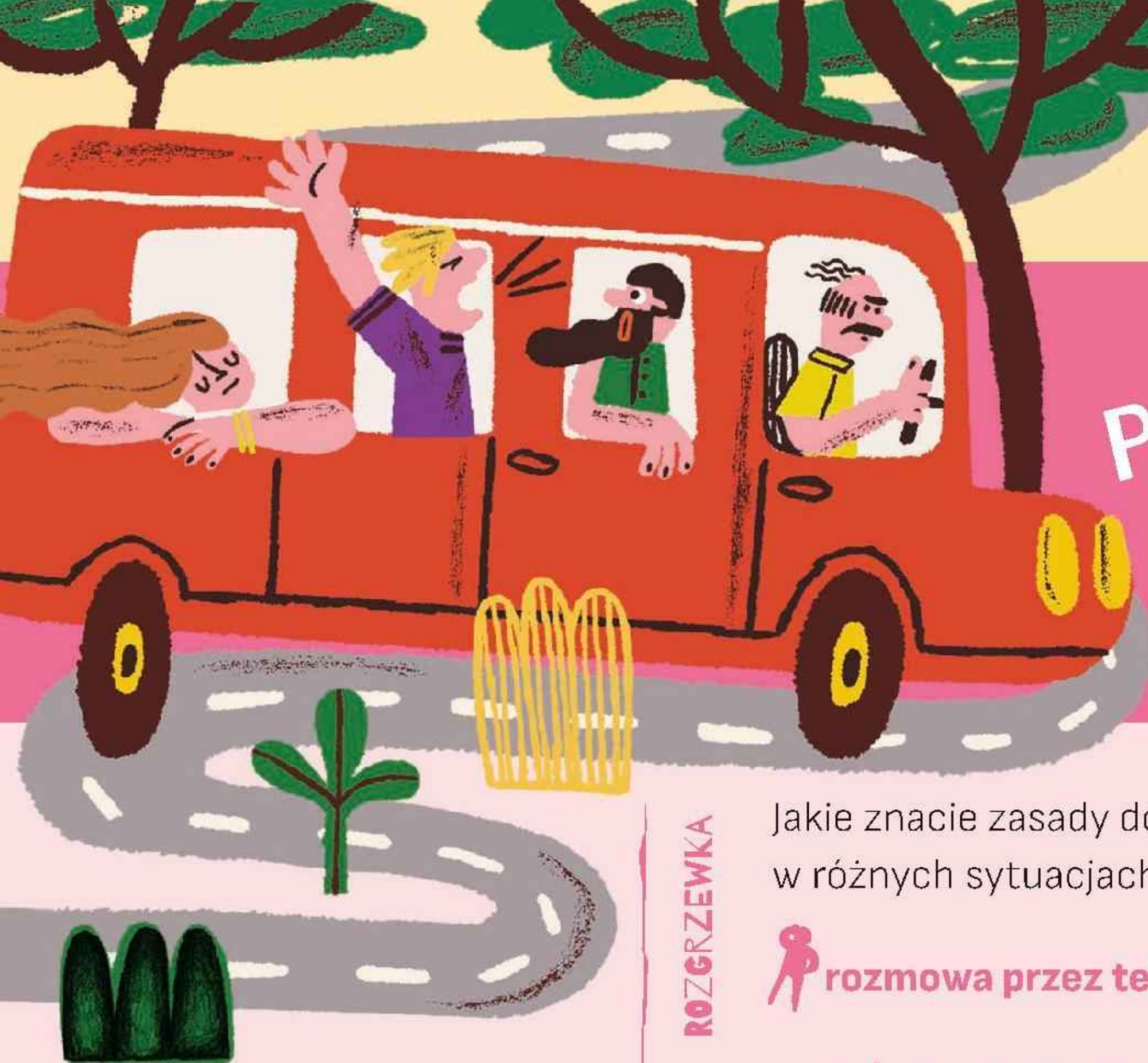
trudne! »

zadanie
DODATKOWE

Jak sądzisz, dlaczego w świecie przedstawionym utworu pojawiły się właśnie karaluchy? Wyszukaj informacje w różnych źródłach, które pozwolą odpowiedzieć na to pytanie.

STWORZYĆ WIĘZI

Pamiętać o dobrych manierach

Jakie znacie zasady dobrego wychowania? Dlaczego trzeba je stosować w różnych sytuacjach?

ROZGRZEWKA

rozmowa przez telefon

przebywanie w miejscach publicznych
(biblioteka, teatr, szkoła, apteka)

jazda środkami transportu, np. pociągiem,
autobusem, metrem, tramwajem

GRZEGORZ KASDEPKE

Grzegorz Kasdepke to współczesny polski pisarz dla dzieci, odznaczony Orderem Uśmiechu. Oprócz serii książek o Kubie i Bubie warto dla poprawienia humoru przeczytać opowiadania o Bodziu i Pulpecie, np. „Ale kosmos! To znowu Bodzio i Pulpet”.

Powitanie

Niektóre kłótnie Kuby i Buby kończą się bijatyką – tak było i tym razem.

– O co poszło?! – zasapał tata, rozdzielając rozemocjonowane¹ walką bliźniaki.

– O brak kultury! – krzyknęła Buba. – Kuba nie wie, że to mężczyzna powinien pierwszy powiedzieć „dzień dobry”! Albo „cześć”! A nie kobieta! Wróciłam od babci, wchodzę do pokoju – a ten siedzi i się gapi!

Niewiele brakowało, a znowu doszłoby do wymiany ciosów. Na szczęście tata w porę interweniował².

– Przede wszystkim jestem starszy! – wrzasnął Kuba. – I to o całe sześć minut! A jak wiadomo, to osoba młodsza powinna pierwsza powiedzieć „dzień dobry”!

– Może jeszcze mam do ciebie mówić „dziadziu”?! – zakpiła Buba.

– Mów, jak chcesz! – prychnął Kuba. – Ale zapamiętaj sobie, że „dzień dobry” mówi najpierw ta osoba, która gdzieś wchodzi, a nie ta, która już tam jest! Siedziałem sobie spokojnie w pokoju – a ty wchodzisz i się gapisz!

Znowu bliźniaki ruszyły do boju. [...]

¹ **rozemocjonować się**
dać się ponieść emocjom,
silnie się wzruszyć

² **interweniować**
zareagować, wtrącić się do
jakiejsz sprawy

– Zasada jest prosta! – zawyła Buba. – Osoba mniej ważna mówi „dzień dobry” osobie ważniejszej! A kto tu jest ważniejszy, to chyba wiadomo!

– Jak to wiadomo?! – oburzył się Kuba. – Według mnie to ja jestem ważniejszy!

– A według mnie to ja!

W tym jednak wypadku najważniejszy okazał się tata.

– Uwaga! – powiedział, siłąc się na spokój. – Macie zakaz oglądania telewizji!

– Do kiedy?... – jęknęły bliźniaki.

– Dopóki nie zrozumiecie – odpowiedział – że „dzień dobry” mówi najpierw ta osoba, która jest po prostu lepiej wychowana!

I wyszedł, zostawiając Kubę i Bubę w stanie osłupienia.

Fragment książki *Bon czy ton. Savoir-vivre³ dla dzieci*

³ **savoir-vivre**

(czyt. sawuar wiwr)
zasady właściwego
zachowania się
w towarzystwie

1

Na podstawie tekstu omówcie podstawowe zasady kulturalnego zachowania się przy powitaniu.

2

Powiedz, co się nie podobało tacie bliźniaków w ich zachowaniu.

3

Wyjaśnij, dlaczego ostatnia wypowiedź taty wprowadziła Kubę i Bubę w stan osłupienia.

Grzeczność językowa, czyli **etykieta językowa**, to sposób, w jaki mówimy i piszemy do innych osób, aby **okazać im szacunek**.

Grzeczność językowa jest szczególnie ważna wtedy, gdy zwracamy się do kogoś na przykład przy **powitaniu**, składaniu **życzeń**, **podziękowań**, przy **prośeniu** i **przepraszaniu**.

Oznacza to, że wybieramy słowa, które są uważane w danej sytuacji za dobre i właściwe, które **nie urażą**, **nie zranią**, **nie zasmucą**.

Używamy wtedy **zwrotów grzecznościowych**, np. Szanowni Państwo Proszę Pani/Pana Dzień dobry! Podaj mi, proszę, książkę Bardzo przepraszam

Na przykład zamiast mówić: Podaj mi to, grzeczniej jest powiedzieć: **Czy mogłabyś/ mógłbyś mi to podać?**

Młodzi mistrzowie etykiety

Zainscenizujcie w zespołach pierwsze spotkanie z nowym kolegą bądź z mamą lub tatą nowej koleżanki z klasy.

- Wybierzcie miejsce spotkania.
- Zastosujcie wybrane słownictwo.

Dzień dobry • Dobry wieczór • Cześć • Jak się masz • Bardzo mi miło • Przepraszam, że przeszkadzam
Serdecznie dziękuję • Nie ma za co • Przykro mi • Bądź tak dobra/dobry
Pozwoli pani/pan, że • Proszę • Dziękuję

To bardzo uprzejmie z twojej/pana strony • Życzę ci/pani • Pozwolisz, że • Może zechciałabyś/zechciałbyś
Czy byłabyś tak uprzejma / byłbyś tak uprzejmy • Cieszę się, że • Proszę, nie gniewaj się, jeśli

Do następnego spotkania • Dobranoc • Do widzenia • Na razie • Do zobaczenia • Miłego wieczoru
Spokojnej nocy • Udanego popołudnia • Dobrego dnia

Słowa i spacje

Dialog

Dialog to inaczej **rozmowa** co najmniej dwóch osób.

Rozmowę (dialog) możemy zapisać poprawnie na kilka sposobów.
Oto jeden z nich.

każdą nową wypowiedź
poprzedzamy **myślnikiem**

każdą kolejną wypowiedź
zapisujemy od **nowej linii**
i rozpoczynamy **wielką literą**

- **H**ej, co robicie w sobotę? Może pogralibyśmy w planszówki?
- **J**a będę obserwować gwiazdy. Dostałem teleskop od dziadka. Kupił sobie nowy, a mi oddał stary.
- **O**, świetny pomysł! Moglibyśmy zagrać, a potem, jak się ściemni, popatrzeć przez teleskop.
- **T**o o której się spotykamy?
- **M**oże o 17.00 u mnie? Zagramy, a później pójdziemy na taras i popatrzymy na gwiazdy.
- **S**uper.
- **T**o do soboty! Sprawdziłem, że w weekend ma być piękne niebo.

1

Przeczytaj dialog (s. 44) i zapoznaj się ze wskazówkami dotyczącymi jego zapisu. Swoimi słowami wyjaśnij, o czym trzeba pamiętać, gdy chcemy poprawnie zapisać rozmowę.

PISEMNE
wyzwanie

2

Wymyśl i zapisz dalszy ciąg rozmowy przyjaciół. Niech dopisany przez Ciebie dialog składa się co najmniej z czterech wypowiedzi.

— Słuchajcie, niedługo urodziny Marty. Wymyślmy dla niej jakąś niespodziankę.

— Może karaoke? Każdy by coś zaśpiewał!

— Dobry pomysł.

— ?

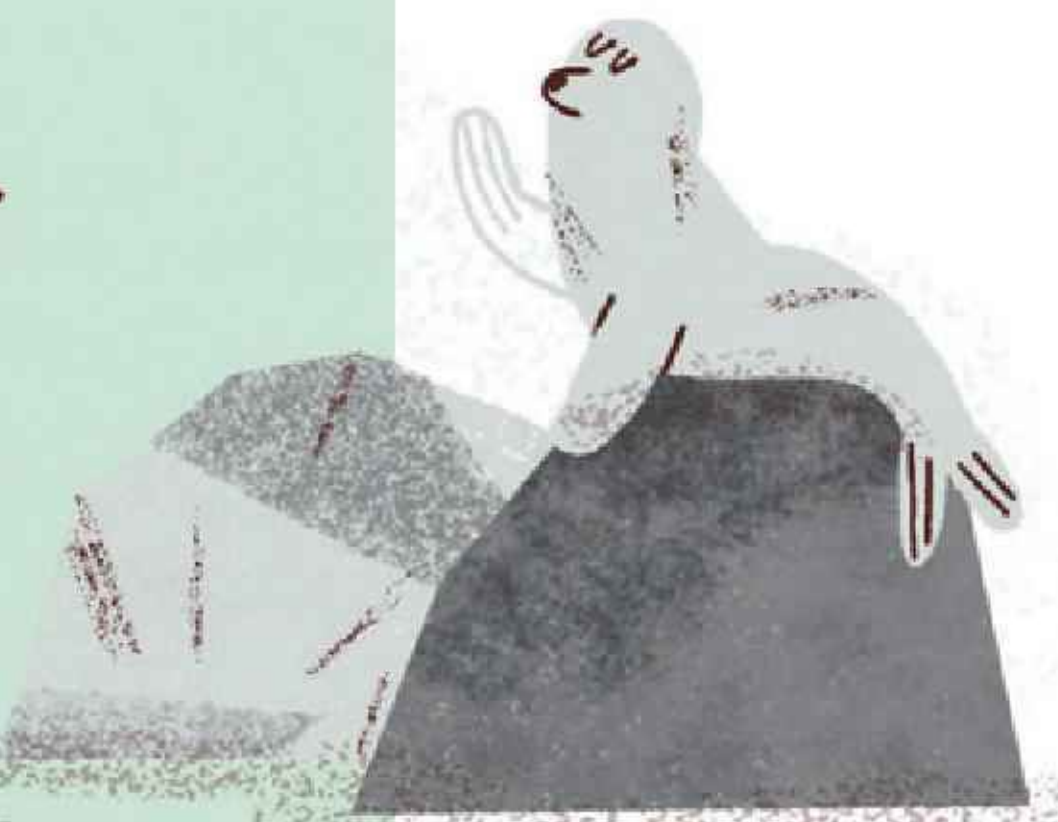
— ?

— ?

— ?

3

Wybierz jedną ilustrację i ułóż dialog pasujący do sytuacji. Pamiętaj o odpowiedniej interpunkcji.

zadanie
DODATKOWE

Wyobraź sobie, że spotkałeś/spotkałaś swojego ulubionego bohatera książki, filmu lub gry. Zapisz Waszą wymyśloną rozmowę.

SZCZEROŚĆ za SZCZEROŚĆ

¹ **Poufy**
czyt. pufi

² **Brian**
czyt. brajan

WPROWADZENIE

Derek, główny bohater książki, pomaga mamie opiekować się psem bardzo bogatej kobiety, która wyjechała na wakacje. Suczka Poufy¹ ma swój profil w mediach społecznościowych. Pewnego dnia w pobliskim kanionie wybucha pożar i mieszkańcy okolicznych domów muszą się ewakuować. Derek wraz z rodzicami i przyjaciółmi trafia do szkoły, gdzie zorganizowano punkt udzielania pomocy. Tam spotyka Briana², który ze zdjęć Dereka z psem tworzy ośmieszające chłopca memy.

JANET TASHJIAN

Janet Tashjian (czyt. dżanet taszen) to współczesna amerykańska pisarka, znana przede wszystkim z książek dla dzieci i młodzieży. Autorka serii opowiadań o niesfornym Dereku, m.in. „Moje życie jako... książka”.

¹ **zapostować**
napisać i opublikować post – wiadomość

² **Carly**
czyt. karli

³ **scroluje**
czyt. skroluje

⁴ **tusza**
rozmiary ludzkiego ciała, zazwyczaj duże

Zażegnać konflikt

Nadal nie wiem, co zrobić z Brianem [...].

Zanim położę się spać, upozowuję Poufy do zdjęcia w jednej z jej piżam i patrzę, jak naciska przycisk „Udostępnij”, wiedząc, że jest to jeden z ostatnich momentów, które spędzamy razem. [...]

Gdy przy okazji natykam się na zdjęcie Briana, które pstryknąłem, robi mi się wstyd. Trudno mi uwierzyć, że najlepszy plan, na jaki do tej pory wpadłem, zakładał wyrządzenie mu porównywalnej krzywdy. Nie wiem nawet, jakiego dokładnie mema bym stworzył – może coś związanego z tym dowcipem na temat tego, że jest modelem reklamującym bieliznę dla otyłych dzieci.

Śmieję się do siebie, wpisując tekst nad i pod zdjęciem Briana. Nie zamierzam tego rozprzestrzeniać po internecie, ale wiem, że Matt na pewno się zaśmieje.

Patrzę na mema, którego zrobiłem. Nawet wysłanie go w prywatnej wiadomości do Matta wydaje mi się okropne i ostatecznie decyduję się tego nie robić.

– Derek, do łóżka! – krzyczy do mnie mama z dołu.

Rzucam telefon na koc i idę do łazienki. Gdy wracam, Poufy leży obok mojego telefonu, a mem, który zrobiłem o Brianie, jest opublikowany...

– Nie, nie, nie! To nie był jeden z twoich postów! – krzyczę.

Kasuję zdjęcie [...] i sprawdzam na wszelki wypadek stronę z memami.

Po tym wszystkim, co zaszło między Brianem a mną, nikt nie uwierzy, że sam nie zapostowałem¹ tego mema. Jestem w szoku, widząc, że już został pięć razy udostępniony. Teraz to już naprawdę po mnie! [...]

Gdy mówię moim przyjaciółom, co się stało, Matt śmieje się tak strasznie, że aż chrząka.

– Ale przecież to jest jeszcze gorsze niż wymówka, że pies zjadł ci pracę domową – ryczy. – Nikt nie uwierzy, że pies zapostował mema.

Jedyną osobą w tym towarzystwie, która stara się nie pogarszać sprawy, tylko od razu zaczyna zastanawiać się nad sposobami, jak mnie z tego wydostać, jest Carly².

– Idź z tym prosto do Briana. Szczerość to zawsze najlepszy sposób. [...] Carly [...] scroluje³ memy na swoim telefonie.

– Ma już trzy tysiące lajków – mówi. – Nie możesz go zdjąć?

– A ty myślisz, że nie próbowałem? Przeczytałem wszystkie punkty w Pomocy, żeby dojść do tego, jak mogę usunąć coś, co już zostało opublikowane, i wyobraź sobie – nie da się.

Chodzę wte i wewte przed szafkami, jak osadzony czekający na wyrok. Matt śmieje się tak strasznie, aż się boję, że lada moment zsika się w majtki.

– Przestań – wrzeszczę na niego. – Mnie to wcale nie śmieszy!

Mimo że Brian męczył mnie tymi swoimi memami przez ostatnie kilka tygodni, wiem, jak to jest być ofiarą prześladowania. Nie zdawałem sobie jednak sprawy, jak źle może być, gdy jest się po drugiej stronie tego równania – jako sprawca. Od zeszłego wieczoru wszystko mnie boli, jakbym leżał za długo na słońcu. [...] Nawet jeśli to Poufy nacisnęła przycisk „Udostępnij”, w głębi duszy wiem, że winą leży po mojej stronie.

Matt nagle przestaje się śmiać i wskazuje na Briana, który właśnie idzie korytarzem i nie wygląda na szczęśliwego.

– Mam klasówkę – mówi Umberto i szybko oddala się na swoim wózku.

– To ja cię z tym zostawiam – oświadcza też Matt.

Jedyną osobą, która zdaje się nie bać, jest Carly. Staje za mną, najwyraźniej gotowa na przyjęcie ataku.

– Zostaw mnie z tym – mówię jej. – Spotkamy się po lekcjach.

Carly niechętnie odchodzi. Jestem sam, twarzą w twarz z Brianem.

– Nie mogę uwierzyć w to, że zniżyłeś się do wyśmiewania tuszy⁴ – mówi Brian. – To jest naprawdę podłe.

Ale gdy patrzę na wyraz jego twarzy, dociera do mnie, że wcale nie jest zły, tylko zraniony.

– Tak naprawdę to nie ja zapostowałem tego mema – zaczynam. – Ja go stworzyłem, ale nie zamierzałem go nikomu wysłać. Poufy to zrobiła.

– Próbujesz to zważyć na tego głupiego psa!?

⁵ **nachosy**

(czyt. naczosy) w kuchni meksykańskiej rodzaj chrupkiego pieczywa przypominającego chipsy

⁶ **guacamole**

(czyt. głakamole) pasta ze zmiksowanego awokado z dodatkiem pomidorów, cebuli i czosnku

⁷ **wylewne**

gorące, bardzo emocjonalne

Derek niby ma normalne życie, ale co chwila niespodziewanie przydarzają mu się sytuacje, w które trudno uwierzyć. Może zacieka Was, dlaczego zdjęcie chłopca staje się popularnym memem?

– Nie oczekuję, że mi uwierzysz. Nie oczekuję, że ktokolwiek to zrobi. Ale nie chciałem tego postować. Zmieniłem zdanie – przysięgam.

Brian potrząsa głową, uparcie wpatrując się w swój telefon.

– Ze wszystkich rzeczy, które mogłeś wybrać, żeby się ze mnie pośmiać... Naprawdę staram się nie obżerać, ale to jest trudne, zwłaszcza jeśli chodzi o nachosy⁵.

– A kto może się oprzeć nachosom? – pytam, siadając przy nim na podłodze. – Ja mógłbym je jeść non stop. Najlepiej z guacamole⁶.

Po chwili Brian odwraca do mnie twarz.

– Naprawdę przepraszam, że opublikowałem wszystkie te memy z tobą i z tym psem. Jakoś kompletnie mnie poniosło. To wcale nie było fajne.

Nie są to może wylewne⁷ przeprosiny, jakich oczekiwałem, ale zawsze to coś.

– Przepraszam, że naśmiewałem się z twojej wagi – mówię. – Mimo że to nie ja zapostowałem.

Brian mówi, że nadal mi nie wierzy, ale gdy tym razem wyciągam rękę, nie cofa jej, gdy próbuję ją uścisnąć. [...]

Ze wszystkich scenariuszy, które sobie wyobrażałem zeszłego wieczoru, z których większość wyglądała tak, że Brian robi ze mnie siekany kotlet, taki, w którym się dogadujemy, byłby ostatnim, o jakim bym pomyślał.

Fragment książki *Moje życie jako mem*, tłumaczenie: Grażyna Chamielec

odkoduj
O-TEKST

1

Ustal, które informacje są zgodne z przeczytanym tekstem.

- Derek stworzył mem, aby się zemścić na Brianie za jego wcześniejsze zachowanie w internecie.
- Derek specjalnie zostawił komórkę z memem, aby opublikowała go Poufy.
- Mem z Brianem szybko się stał popularny i zdobył trzy tysiące lajków.
- Derek próbował usunąć mem, ale okazało się to niemożliwe.
- Matt, przyjaciel Dereka, bardzo współczuł Brianowi.
- Umberto doradził Derekowi, aby poszedł do Briana i wyjaśnił mu całą sytuację.
- Ostatecznie Derek i Brian pozostali skłóceni i nie potrafili się porozumieć.

Pamiętaj o tym, że słowo **mem** piszemy małą literą. We wzorcowej odmianie używamy formy **stworzyć mem, skasować mem**. Tylko w codziennych sytuacjach dopuszcza się odmianę z końcówką **-a**, np. **stworzyć mema**.

podpowiedź

2

Porozmawiajcie o postawach: głównego bohatera, jego przyjaciół oraz Briana.

- Co sądzicie o zachowaniu Dereka i Briana?
- Jakie skutki mogłyby wynikać z opublikowanego mema, gdyby chłopiec postąpił inaczej? Jaki mogłoby to mieć wpływ na głównego bohatera, a jaki – na Briana?
- Dlaczego należy myśleć o konsekwencjach swoich działań?
- Z jakich powodów trzeba próbować naprawić swoje złe zachowania i nie być biernym?

3

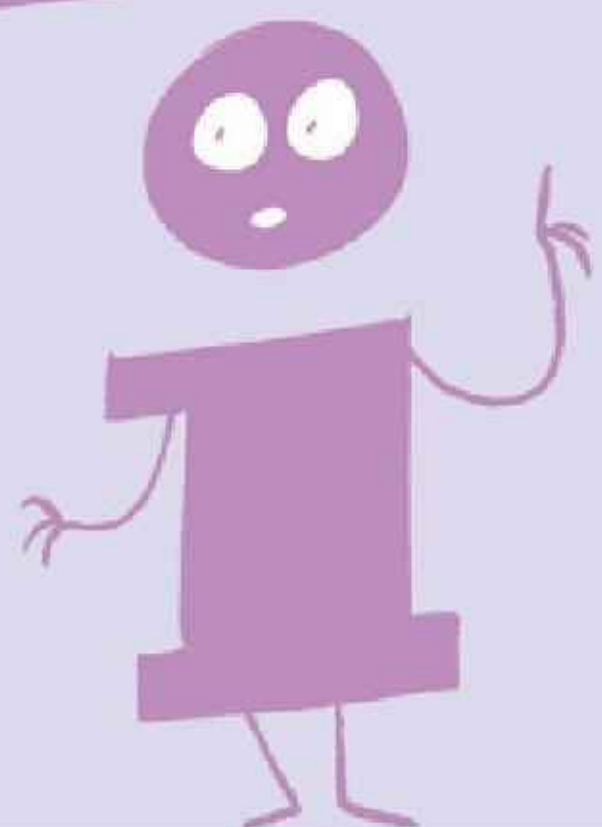
Czy mieliście podobne doświadczenia jak Derek i Brian? A może byliście świadkami lub słyszeliście historię o nieoczekiwanym porozumieniu skłóconych koleżanek/kolegów? Opowiedzcie te historie.

GRUPOWE
wyzwanie

4

Superbohaterowie pozytywnych postaw

W 2- lub 3-osobowych zespołach stwórzcie dla siebie i swoich rówieśników rady, jak postępować w razie konfliktu. Rozwińcie podane hasła, podajcie przykłady i dopiszcie własne propozycje.

Empatia to umiejętność wczuwania się w stan wewnętrzny drugiej osoby.

zadanie
DODATKOWE

Opowiedzcie historię z punktu widzenia Briana. W wypowiedź wpleć słowa: „Ze wszystkich scenariuszy, które sobie wyobrażałem [...], taki, w którym się dogadujemy, byłby ostatnim, o jakim bym pomyślał”.

ANTONIA MICHAELIS

Antonia Michaelis (czyt. misia-elis) to współczesna niemiecka autorka książek dla dzieci i młodzieży. Mieszkała w Indiach, gdzie uczyła języka angielskiego i sztuki. Po powrocie do Niemiec studiowała medycynę, jednak ostatecznie zdecydowała się zostać pisarką.

¹ **imponująco**
wspaniale, okazale

² **listowie**
liście roślin, zwłaszcza drzew i krzewów

³ **umorusane**
pobrudzone

⁴ **biada ci**
ostrzeżenie przed nieszczęściem lub przykrą, złą sytuacją

Nieproszony gość

Jaskinia znajdowała się na plaży. A właściwie poza plażą.

Należało najpierw przedostać się przez dziurę w ogrodzeniu, potem przeczołgać przez gęste zarośla, by na końcu tego drapiącego zielonego tunelu znaleźć się w kolistym miejscu pozbawionym zieleni. Ubiegłego lata Aik, Luisa i Lukas solidnie pracowali, aby powyrywać stąd wszystkie zielska i krzaki.

Jaskinia przedstawiała się imponująco¹. [...] Na środku jaskini dzieci najczęściej paliły ognisko, co właściwie było zabronione. Mogły też leżeć na wznak i patrzeć w zielone listowie², i...

– Jest piekielnie zimno, za zimno, żeby kłaść się na ziemi. Trzeba rozpalić ogień – stwierdziła Luisa.

Lukas przytaknął i posłusznie zaczął zbierać drewno. W jednej z kieszeni spodni Luisy – obok czterech śrub, zagiętego gwoźdźca, rowerowego zaworka oraz trzech i pół cukierka pomarańczowego – znalazła się także zapalniczka.

– Co się właściwie stało? – spytał Lukas.

– Już ci mówiłam. Opowiem o wszystkim, kiedy przyjdzie Aik. Tylko że nie wiadomo, gdzie on jest.

– Ja jestem tutaj – doleciało z zielonego tunelu.

Tym kimś, kto po chwili wczołgał się do jaskini, nie był jednak Aik, lecz trzyletnia dziewczynka z bardzo umorusanymi³ rączkami. Aik pojawił się w ślad za nią.

– Wybaczcie, ale musiałem ją wziąć ze sobą – powiedział. – Mama pojechała do miasta, a zostawić jej samej w domu nie mogłem.

Luisa jęknęła.

– Posłuchaj, Lenka – zwróciła się do dziewczynki surowym tonem. – Siądź sobie tutaj i zajmij się czymkolwiek, byle było cicho. Tylko nie zbliżaj się do ognia. I biada ci⁴, jeśli komukolwiek powiesz o tym spotkaniu. To tajemnica, rozumiesz?

– Dlaczego? – spytała Lenka i podeszła bardzo blisko do ognia. – Ale parzy!

Aik odciągnął ją od płomieni.

– No właśnie, dlaczego? – powtórzył pytanie. – Co jest aż tak pilne, żeby zwoływać bezwarunkowo⁵ konieczne tajne zebranie?

Aik miał już dziesięć lat. Luisa, która liczyła ich dopiero osiem, uważała, że czasem dawał jej to odczuć. Na przykład kiedy mówił coś w taki wyszukany sposób.

– Dlatego, że od tej chwili – oznajmiła uroczyście – wszystko musi być tajne. Wszystko, co robimy. W Ammerlo pojawił się intruz⁶. Prawdziwy intruz. I przed nim musimy nasze spotkania trzymać w tajemnicy.

– Jak to? – spytał Aik.

– Po co? – zdziwił się Lukas.

Lenka kopła w ziemi na siedząco.

– To jest dziewczyna w moim wieku – wyjaśniła Luisa. – Ona ma galaretowatego, grubego, białego królika, a sama jest zbyt wytworna⁷, żeby wdrapywać się na drzewa. I odtąd będzie mieszkać w Ammerlo.

– Och, czy to coś złego? – spytał Lukas.

– Głupek! Oczywiście, że to jest złe! To jest ka-tas-tro-fal-ne! Ona jest kompletnie stuknięta! – krzyknęła Luisa. – Zobaczycie, będzie zdradzać wszystkie nasze sekrety, opowiadać dorosłym o naszych planach i...

W tym momencie z zielonego tunelu wyłonił się piąty uczestnik tego tajnego spotkania. Wepchnął się do jaskini, otrząsnął energicznie, a potem liznął but Luisy.

– Pan Mechaty? – zdumiała się Luisa. – Skąd się tu wziął?

Pan Mechaty należał do Luisy i jej rodziny. Był to tak bardzo stary pies, że nie mógł już biegać, a kiedy czasem próbował, nie wyglądało to dobrze. Lubił jednak wylegiwać się w słońcu, chętnie zjadał resztki wędzonych ryb i po prostu cieszył się życiem.

Luisa uklękła przy nim i poczochnęła wylenią⁸ psie futerko. Aik odchrząknął.

– Wydaje mi się... – szepnął – wydaje mi się, że Pan Mechaty przyprowadził kogoś.

Luisa spojrzała znad grzbietu Pana Mechatego i oniemiała. U wejścia do jaskini przykucnęła na czworakach dziewczynka w różowej kurtce.

Po chwili podniosła się, otrzepała ziemię ze swych połyskujących naszyciami spodni i rozejrzała się. Grubego królika tym razem nie wzięła ze sobą.

– No, nie – jęknęła Luisa.

– Halo! – powiedziała dziewczynka.

– Jak się tu, u diabła, dostałaś? – spytała Luisa.

– Poszłam za nim – odparła dziewczynka, wskazując na Pana Mechatego.

⁵ **bezwarunkowo**

bez względu na wszystko, obowiązkowo

⁶ **intruz**

ktoś nieproszony, niemile widziany

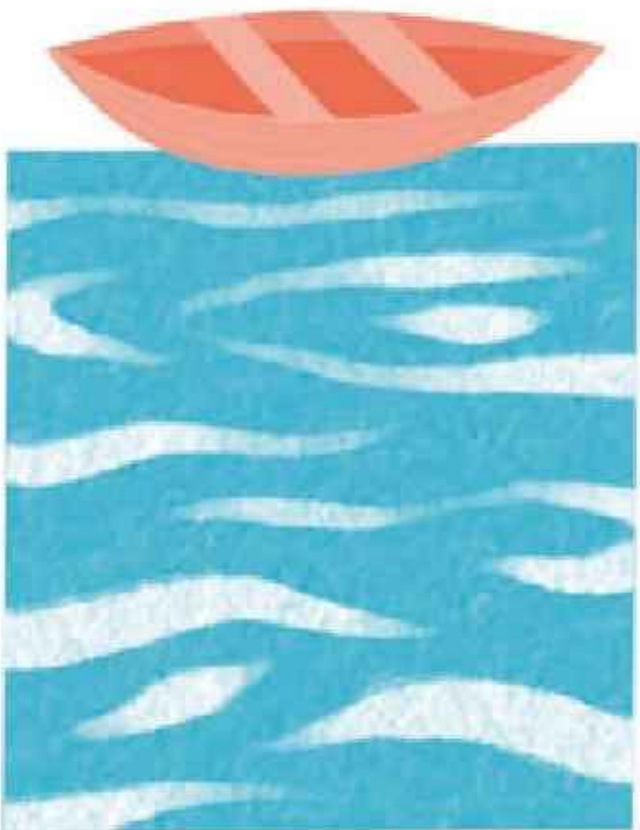
⁷ **wytworna**

elegancka

⁸ **wylenią**

wytarte, wytłuszczone

Czy dzieci zainteresują się łodzią i przyjmą Mandy do swojej grupy? O tym opowiadają kolejne rozdziały książki „U nas w Ammerlo”.

- No i super – podsumowała Luisa.
- Ku jej wielkiemu zaskoczeniu Aik skinął na dziewczynkę, żeby usiadła bliżej ogniska.
- Tu jest cieplej – odezwał się. – Jak ci na imię?
- Mandy – odparła dziewczynka. – Mieszkałam dotychczas we Frankfurcie. To bardzo daleko stąd.
- Wiem, gdzie jest Frankfurt – wtrącił Lukas. [...]
- Luisa zauważyła błogi uśmiech Mandy.
- Mam na imię Lukas – dodał chłopiec. – Jak dorosnę, zostanę rybakiem, jak mój ojciec. On łowi te wszystkie ryby, które potem wędzi tata Luisy. Lubisz wędzone ryby?
- Mandy potrząsnęła głową.
- W ogóle nie jadam ryb. Ryby są obrzydliwe.
- No i macie! – zawołała Luisa. – Nie wspina się na drzewa, a ryby uważa za obrzydliwe...
- Może we Frankfurcie są jakieś inne ryby – wtrącił szybko Aik. – Tutaj ryby nie są obrzydliwe.
- Może i nie są – zgodziła się Mandy.
- Luisa klepnęła się w czoło.
- Czy wyście wszyscy powariowali? Tak czy owak, ona nie ma tu nic do roboty. Niech idzie do domu. Jest nas troje i nie potrzebujemy nikogo więcej. Niech się bawi ze swoim królikiem.
- Daj spokój, Luisa – powiedział Aik. – Nie jesteś przecież naszym szefem.
- Lukas wodził zdumionym spojrzeniem po twarzach zebranych. Młodszy o rok od Luisy, a na pewno o trzy lata słabszy i mniejszy, robił dotąd zawsze to, co proponowali Aik i Luisa. Teraz tamci mieli różne zdania i dlatego poczuł się bardzo niepewnie.
- Właściwie to chciałam wam coś powiedzieć – wyjaśniła Mandy. – No więc, ja nie znam się na łodziach, we Frankfurcie nie ma łodzi. Ale tutaj, w porcie, jakaś łódź leży na brzuchu i...
- Łodzie nie leżą na brzuchu – sprostowała Luisa.
- Daj jej skończyć – powiedział Aik.
- Więc co jest z tą łodzią? – zaciekał się Lukas.
- La-la-lalala! – zaśpiewała Lenka, patrząc na swoje stopy, i rzuciła w górę garstkę ziemi.
- Hau! – szczeknął Pan Mechaty, który pomagał Lence w wykopywaniu dołka.
- Na tej łodzi jest wywieszka z napisem: *Do wzięcia od zaraz!* – zacytowała Mandy. – I ja pomyślałam, że może właśnie my potrzebujemy tej łodzi.
- My? – powtórzyła Luisa i spojrzała na nią zdziwiona.

Fragment książki *U nas w Ammerlo*, tłumaczenie: Izabella Korsak

1

Podaj najważniejsze informacje o bohaterach.

a) Na podstawie tekstu uzupełnij schemat.

b) Wyszukaj w tekście informacje o Mandy.

- Ile ma lat?
- Gdzie wcześniej mieszkała?
- Czym się opiekuje?
- Czego nie lubi?

c) Powiedz, w czym bohaterowie są do siebie podobni, a czym się różnią.

2

Określ stosunek dzieci z Ammerlo do Mandy.

a) Na podstawie odpowiednich fragmentów ustal, które dziecko mogłoby myśleć o dziewczynce w następujący sposób.

A.

Ona strasznie mnie drażni.
Boję się, że przez nią
wszystko się zmieni. W ogóle
jest zbyt ciekawska.

B.

Jest całkiem fajna.
Przyjechała z Frankfurtu.
Na pewno ma wiele
ciekawego do powiedzenia.

C.

Właściwie nie wiem,
co myśleć o tej nowej.
Jest dziwna. Nie rozumiem,
jak można nie lubić
wędzonych ryb.

b) Wskaż wyrazy, które najtrafniej nazywają stosunek bohaterów do Mandy.

takt • niechęć • otwartość • uprzejmość • nieufność
sympatia • zaciekawienie

c) Uzupełnij wniosek.

Aik i Lukas zachowują się wobec Mandy (jak?) ..?,
a Luisa — (jak?) ..?

3

Jaką postawę wobec dzieci z Ammerlo przyjęła Mandy?

a) O czym mogła myśleć dziewczynka, gdy szła za psem w kierunku jaskini? Nazwijcie jej oczekiwania związane ze spotkaniem.

b) Przyporządkujcie cechy do przykładów zachowania Mandy.

miła • szczera • towarzyska • nieskrępowana
odważna • bezpośrednia • kulturalna

Zachowuje spokój, chociaż wie, że nie jest przez wszystkich mile widziana.

Mówi wprost o tym, czego nie lubi, na czym się nie zna, mimo że naraża się na śmieszność.

Przedstawia się.

Przychodzi do jaskini na tajne spotkanie dzieci, których jeszcze nie zna.

Mimo wielu różnic dzielących ją od dzieci z paczki mówi o wszystkich „my”.

4

podpowiedź

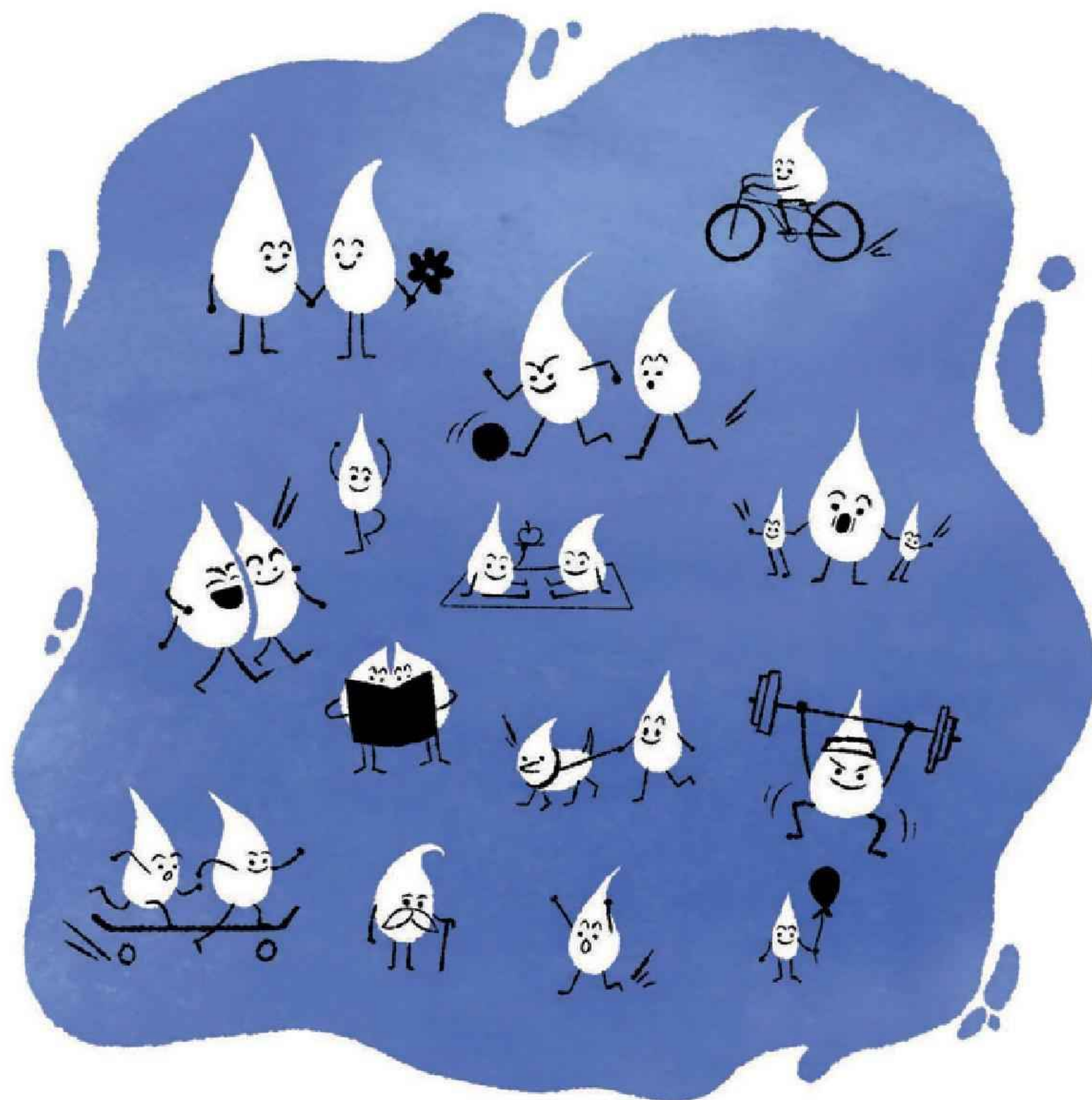
Jakie są korzyści i wyzwania związane z byciem otwartym na nowe znajomości?

- Dlaczego ważne jest to, aby szanować innych?
- Jakie proste działania możemy podjąć, aby ludzie wokół nas czuli się dobrze?
- Dlaczego dobrze jest mieć przyjaciół, którzy nie są tacy sami jak my?
- Jak możemy pomóc komuś, kto jest wykluczony lub źle traktowany?
- Czy wszystkie zachowania osób w grupie należy akceptować?

zadanie
DODATKOWE

W kilku zdaniach przekonaj Luisę, że warto przyjąć Mandy do zespołu.

Pojedynczo jestem kroplą,
RAZEM jesteście oceanem

POROZMAWIAJMY

1
2

Jak rozumiecie słowa: „Pojedynczo jestem kroplą, razem jesteście oceanem”? Odwołajcie się do ilustracji.

Które powiedzenia spośród podanych mają podobny przekaz co hasło na ilustracji? Objaśnijcie, na czym polega to podobieństwo.

Co dwie głowy, to nie jedna.

Chodzić z głową w chmurach.

W jedności siła.

Razem różniej.

Cicha woda brzegi rwie.

Nikt z nas nie jest tak mądry jak my wszyscy razem.

Grać do jednej bramki.

Mieć wspólny front.

Tworzymy zgrany zespół

Wszyscy w grupie na równych prawach pracują nad wykonaniem zadania. Można osiągnąć lepsze rezultaty, jeśli niektórzy członkowie będą pełnić dodatkowe funkcje, np.

SZEF grupy – organizuje pracę, przekazuje zadania i motywuje do ich wykonania,

SEKRETARZ – notuje pomysły, zapisuje ustalenia i wnioski zespołu,

STRAŻNIK CZASU – pilnuje, aby zadanie zostało wykonane w wyznaczonym czasie,

RZECZNIK – przedstawia efekty pracy zespołu; jeśli trzeba, komunikuje się z innymi grupami.

GRUPOWE wyzwanie

Czy to przedmiot?
Do czego służy?
Jak działa?

CO TO
MOŻE BYĆ?

Czy to zjawisko?
Co o tym wiadomo?
Kiedy mamy z tym
do czynienia?

3

Misja: Współpraca

Dobierzcie się w 5- lub 6-osobowe zespoły.

→ Wybierzcie szefa grupy i przydzielcie sobie pozostałe funkcje w zespole.

→ W ciągu 10 minut wymyślcie objaśnienie wybranego słowa.

śmieszkodrom • kumplozon
obziunko • szkołokoląg • mowopisek
życzliwka • dziomki • spokoza

→ Zaprezentujcie efekty pracy pozostałym grupom.

→ Niech każdy z Was sprawdzi, jak pracuje w grupie. Odpowiedzcie na pytania zgodnie ze wskazówkami 100/100! (s. 335).

4

Wymieńcie się spostrzeżeniami na temat pracy w grupie.

podpowiedź

- Czy dobrze się czuliście w swoich rolach?
- Co Wam pomagało w pełnieniu przydzielonych funkcji, a co – przeszkadzało?
- Czy uważacie, że czas na zadanie był wystarczający?
- O czym – Waszym zdaniem – warto pamiętać podczas wykonywania kolejnych zadań w grupie?

Pocztówka od przyjaciółki

Pisownia ó wymiennego

OBSERWATORIUM
językowe

1

Przyjrzyjcie się powyższemu rysunkowi i podajcie takie objaśnienie wyrazu *solniczka*, by użyć wyrazu *sól*.

2

a) Znajdźcie pary ilustracji.

Nasza babcia wozi wnuczkę.

Jutro tata zamiecie podjazd.

Teraz mama skraca spodnie.

Tata już ... podjazd.

Wczoraj mama ... spodnie.

To jest ... mojego brata.

b) Jakich słów z *ó* brakuje w powyższych zdaniach?
Zapisz te wyrazy w zeszycie.

Dlatego nazywamy je
ó wymiennym.

Ó piszemy, gdy w **wyrazie pokrewnym**
lub w innej formie wyrazu
wymienia się ono na **o**, **e** lub **a**.

Przykład:

mój – moje **ó : o**
siódmy – siedem **ó : e**
wrócić – wracać **ó : a**

Chociaż dziewczynki prawie co wieczór rozmawiają ze sobą przez internet, to Zuzia wysłała nowej przyjaciółce już szóstą pocztówkę ze zdjęciem swojej miejscowości. Jeszcze podczas wakacji Martyna mówiła jej, że zbiera widokówki i marzy o tym, by mieć kiedyś ogromny zbiór. Na wysłanej dziś kartce był piękny zachód słońca, zabytkowy dwór i kościół.

3

Przeczytajcie tekst, a następnie zapiszcie wszystkie wyrazy zawierające ó i wyjaśnijcie ich pisownię według wzoru.

wzór: wó^oz, bo wo^ozy

4

Wymienione słowa uzasadniają pisownię innych wyrazów zawierających ó. Zapisz te wyrazy według wzoru.

wzór: wyro^oby — wyró^ob

sposoby • sporne • chodzenie • ogrodnik • pośrodku
przodem • progi • księgozbiory

5

Do zapisanych słów podaj po dwa wyrazy, w których ó wymienia się na o, e lub a.

obrócić: [?], [?] wymówić: [?], [?] zgniótł: [?], [?]

6

Wskaż wyrazy, które zawierają ó wymienne.

tchórz • kłótnia • jaskółka • wróbel • gwóźdź • spokój • który
sokół • skóra • żółw • próba • oprócz • zawód • półka • ogórki
strój • wzór • mózg • góra • utwór • żółty • równo • dowódca
szczegół • córka • wiewiórka • spór • główka • chłód • późno

7

Odszukaj na rysunku jak najwięcej elementów, których nazwy zawierają ó wymienne, i je zapisz.

8

Dodaj słówko

W 2- lub 3-osobowych zespołach wymyślcie rozwinięcie podanej historyjki. Na kartkach zapiszcie słowa zawierające ó wymienne lub zdania, w których takie słowa się pojawią. Wygrywa grupa, która w ustalonym czasie dopisze najwięcej słów pasujących do tekstu.

Był niedzielny poranek. Ola wybrała się pojeździć na rowerze. Sprawdziła na smartfonie prognozę pogody. Wrzuciła do plecaka butelkę wody i ulubioną przekąskę. Gdy dojeżdżała do parku, postanowiła zrobić sobie przerwę. Zmieniła zdanie, gdy na boisku obok parku zauważyła sporo znajomych ze szkoły. Trwał mecz. Dołączyła do kibicujących.

Słowa i spacje

Krótką wypowiedź pisemną

ROZGRZEWKA

→ Przyjrzyjcie się zdjęciom i powiedzcie, co przedstawiają (kto jest na fotografii?, co robi?, czym się zajmuje?).

Przeczytaj wypowiedzi Piotrka i Marty i ustal, które z podanych na paskach informacji w nich występują. Następnie uporządkuj je według kolejności.

Mam na imię **Piotrek**. Chodzę do czwartej klasy. W przyszłości chciałbym zostać znanym sportowcem.

Moje hobby to tenis. Dwa razy w tygodniu razem z moim tatą jeżdżę na treningi. Mieszkamy za miastem, więc wymaga to dobrej organizacji. Muszę znaleźć czas na swoje przyjemności i na obowiązki szkolne. Bez pomocy rodziców nie byłoby to możliwe. Zajęcia są wyczerpujące, ale sprawiają mi wiele radości. Ostatnio brałem udział w turnieju młodzików. Zająłem czwarte miejsce. Byłem z siebie bardzo dumny.

Mam nadzieję, że za parę lat będę mógł grać na najstojniejszych kortach świata.

Przedstawienie planów lub zamierzeń związanych z zainteresowaniami.

Przedstawienie zainteresowań.

Opisanie osiągnięć.

Przedstawienie się.

Opisanie sposobów rozwijania swojego hobby.

Jestem **Marta**. Interesuję się historią, a szczególnie starożytnym Egiptem.

W wolnych chwilach czytam książki, przeglądam internet i wyszukuję nowinki archeologiczne. Należę do szkolnego koła „Przyjaciele Starożytności”, w którym razem ze starszymi kolegami i koleżankami redaguję gazetkę. Zorganizowaliśmy wspólnie spotkanie z pracownikiem muzeum historycznego.

Moim marzeniem jest podróż do Egiptu, by na własne oczy zobaczyć piramidy i sfinksa.

Akapit to **wyodrębniony graficznie** fragment tekstu odnoszący się do jednej myśli.

Przeczytajcie poniższe informacje i ustalcie, czy teksty napisane przez Martę i Piotrka mają wszystkie niezbędne elementy wypowiedzi pisemnej.

Wypowiedź pisemna powinna być **przemyślana** i **uporządkowana**.

wstęp

Zawiera treści **wprowadzające w temat**, np. gdy chcemy opowiedzieć o sobie, to się przedstawiamy, podajemy informacje o tym, kim jesteśmy, ile mamy lat.

rozwinięcie

Zawiera treści, które **szczegółowo rozwijają temat**, np. we fragmencie na temat pasji i zainteresowań informujemy o tym, w jaki sposób spędzamy czas wolny, co lubimy robić, jak długo się tym zajmujemy, jakie mamy osiągnięcia.

zakończenie

Ta część to **podsumowanie**. Jest tu miejsce na wnioski, przemyślenia, ocenę, np. możemy wspomnieć o planach związanych z rozwijaną pasją.

Napisz o sobie i swoich zainteresowaniach.

- > Weź kartkę i zapisz różne fakty o sobie, np. o hobby, ulubionych przedmiotach w szkole, marzeniach, a następnie wybierz te informacje, które chciałabyś/chciałbyś uwzględnić w wypowiedzi.
- > Zaplanuj, jak to rozwiniesz.

nazywam się • mam na imię • jestem

moje hobby to • interesuję się • moją pasją jest/są • bardzo lubię
sprawia mi przyjemność/radość

od lat • od niedawna • zawsze • kilka tygodni/miesięcy temu
najczęściej

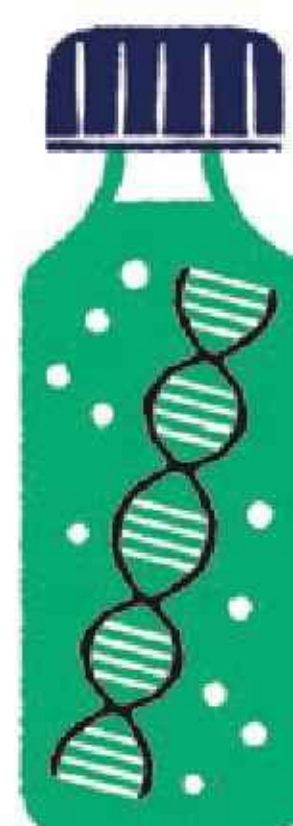
ćwiczę • gram • uprawiam • zbieram • kolekcjonuję • gromadzę
czytam • hoduję • śpiewam • maluję • rzeźbię • biegam
oglądam • chodzę • opiekuję się

planuję • chciałabym/chciałbym • wydaje mi się, że
moim największym celem/marzeniem/pragnieniem

Postać nie z tej ziemi

W 2- lub 3-osobowych zespołach stwórzcie profil wymyślonej fantastycznej postaci. Uwzględnijcie informacje, takie jak: wiek, hobby, ulubione rzeczy, gry, potrawy.

- > Wymyślcie imię postaci, zdecydujcie, czy będzie człowiekiem, elfem, kosmitą czy jakąś inną istotą.
- > Ustalcie, ile ma lat. Weźcie pod uwagę, że w jej świecie wiek może być inaczej postrzegany.
- > Wymyślcie hobby tej postaci. Może to być cokolwiek — od lotów kosmicznych po kolekcjonowanie magicznych kamieni. Krótko wyjaśnijcie, dlaczego ta postać lubi te aktywności.
- > Pomyślcie o ulubionej książce, grze lub potrawie postaci. Czy są to rzeczy z jej świata, czy może z naszego? Opiszcie, jak te rzeczy wyglądają lub smakują, dlaczego są ulubione.
- > Zbierzcie swoje ustalenia i opiszcie postać.

Pracujemy ze słownikami

Słownik ortograficzny

Jak się pisze
„jerzyk” –
„rz” czy „ż”?

Nie wiesz?
Oczywiście, że „ż”!

Chodziło mi o takiego ptaka,
którego widziałem w wakacje nad jeziorem.
Chciałbym o nim napisać opowiadanie.

Hm...,
to nie jestem pewna.
Sprawdź...

OBSERWATORIUM
Językowe

1

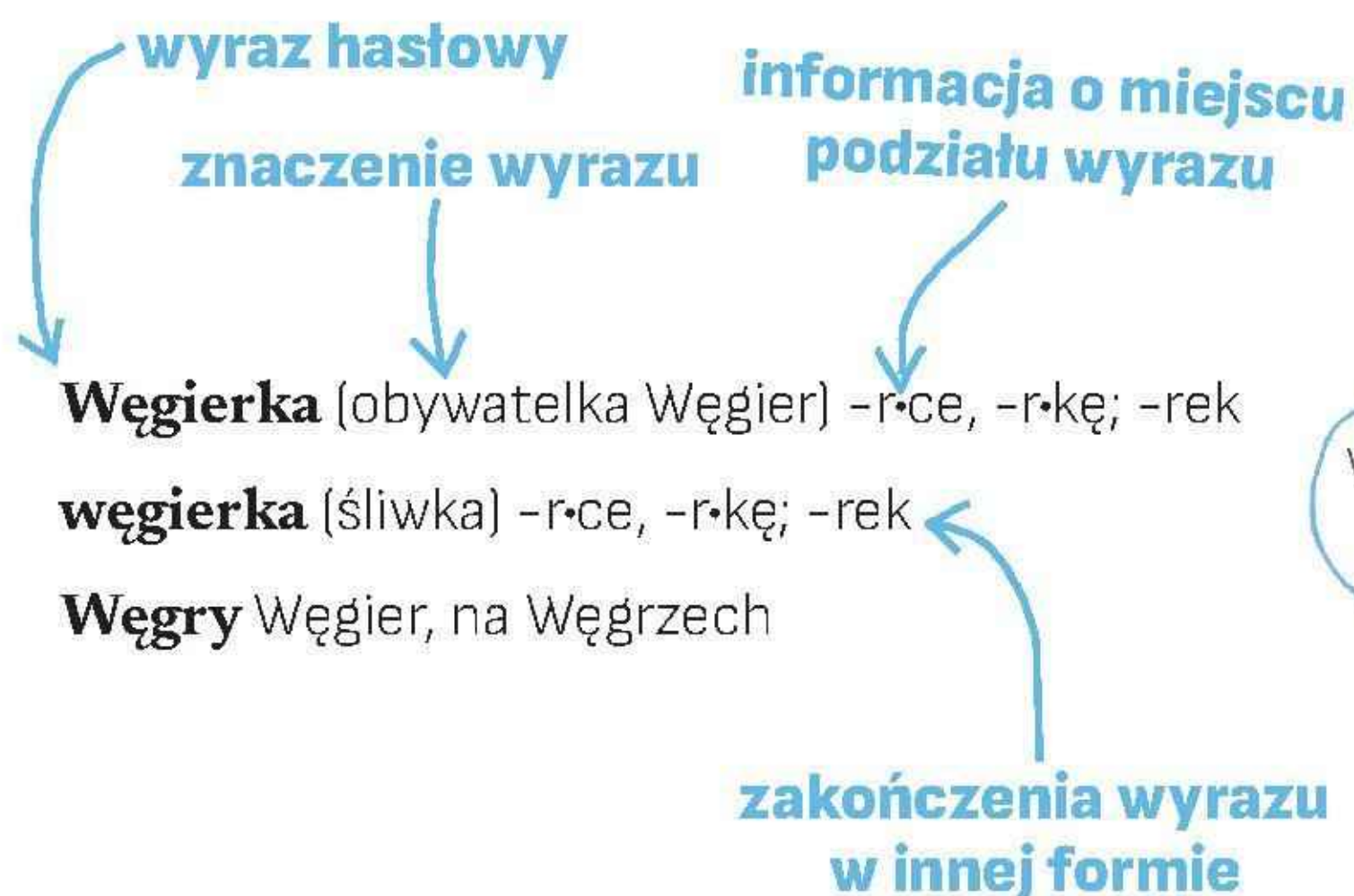
Pomóżcie bohaterom rozwiązać problem. Powiedzcie, gdzie mogą znaleźć odpowiedź na pytanie.

Ze **słownika ortograficznego** korzystamy, gdy nie wiemy, jak **zapisać, odmienić** lub **podzielić** jakieś słowo.

Obecnie najczęściej używamy jego **internetowej wersji**.

W **słowniku ortograficznym** znajdziemy informacje o tym:

- jaka jest **poprawna pisownia** danego wyrazu,
- jak **podzielić wyraz**, aby przenieść jego część do następnej linijki,
- jakie będzie miał **zakończenia w innej formie**,
- **co oznacza** dany wyraz (czasami).

Warto korzystać z **internetowego słownika ortograficznego PWN**.

2

Sprawdźcie w słowniku, kiedy poprawną formą zapisu jest słowo *jeżyk*, a kiedy – *jerzyk*.

3

Zapisz nazwy elementów przedstawionych na obrazkach. Skorzystaj ze słownika ortograficznego.

PISEMNE
wyzwanie

4

Ustal, jak należy zapisać wyrazy. Skorzystaj ze słownika ortograficznego.

Zastanawialiśmy się z tatą, czy poje[h/ch]ać na wakacje do Białowieży czy do Giżycka. Wybraliśmy Maz[u/ó]ry. Zapakowaliśmy niezbędny ekwip[u/ó]nek: namiot, śpiw[u/ó]r, mena[ż/rz]ki oraz wędkę i ruszyliśmy w podr[u/ó]ż. Dojechaliśmy na miejsce wieczorem i już przed wschodem słońca wypłynęliśmy ł[u/ó]dką na środek jeziora. Dokuczały nam m[ż/rz]awka i chł[u/ó]d. Długo czekaliśmy, ale ponieważ na [h/ch]aczykach mieliśmy dobrą p[ż/rz]ynętę, to w końcu złapaliśmy kilka leszczy i szczupaka. Gdy wracaliśmy do namiotu, było już gorąco. Mocno obtarłem sobie nogę, a tatę użądliła p[ż/rz/sz]czoła. Mimo b[u/ó]lu byliśmy bardzo zadowoleni.

GRUPOWE
wyzwanie

5

Wakacyjne kalambury

Zagrajcie w wakacyjne kalambury ortograficzne.

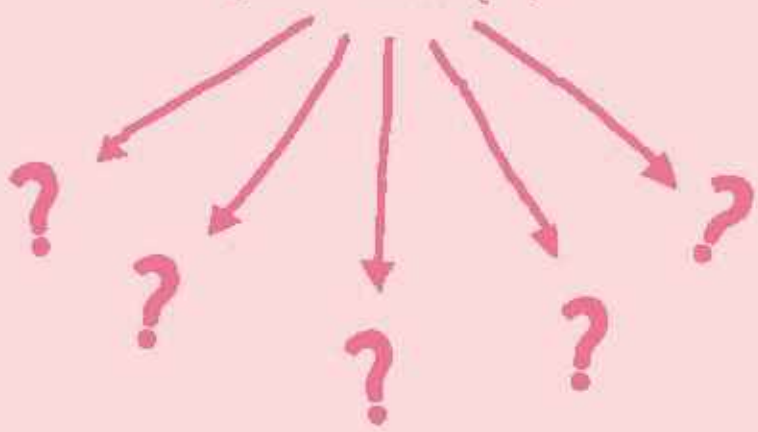
- Niech każdy z Was przygotuje po 10 kartoników ze słowami związanymi z wakacjami, latem, podróżą – takimi, które zawierają trudność ortograficzną.
- Sprawdźcie w słowniku ortograficznym, jak się pisze te wyrazy.
- Ustalcie zasady gry, np. możecie losować karty i starać się przedstawić zapisane na nich słowa za pomocą gestów, rysunków, unikając przy tym mówienia.
- Podzielcie się na drużyny. Niech każda na zmianę odgaduje wyraz, który przedstawia drugi zespół.

Spotkać przyjaciela

Przyjaciele

(co robią?)

ROZGRZEWKA

-> W jakich sytuacjach szczególnie potrzebujemy przyjaciółki/przyjaciela? Jakiego zachowania wówczas od niej/niego oczekujemy?

-> Wybierz trzy cechy, którymi przede wszystkim powinna/powinien się odznaczać Twoja przyjaciółka / Twój przyjaciel. Uzasadnij swój wybór.

niezawodny • oddany • serdeczny • miły • wierny • życzliwy • towarzyski
wesoły • uczynny • rozmowny • utalentowany • bezinteresowny
wrażliwy • sprawiedliwy • cierpliwy • prawdomówny • odpowiedzialny

WPROWADZENIE

Tomek, bohater książki Wandy Witter „Fotografia nieba”, przeżywa trudne chwile. W wypadku samochodowym stracił ojca i starszego brata Kamila. Niedługo potem przeprowadza się z mamą do Konstancina. Na szczęście tutaj poznaje Bena, nowego przyjaciela.

Zamieszczony fragment opisuje sytuację, gdy Tomek dowiaduje się o nie-szczęśliwym wypadku pewnego siedemnastolatka, który utonął przy próbie przepłynięcia Wisły.

WANDA WITTER

Wanda Witter to współczesna polska autorka. Z wykształcenia jest prawniczką, ale od wielu lat zajmuje się dziennikarstwem oraz pisanie książek dla dzieci i młodzieży. Jej najbardziej znane utwory to „Po pierwsze miłość”, „Stan zawieszenia”, „Sarna” czy „Fotografia nieba”.

Zły pomysł

Nie mogłem wydobyć z siebie głosu. Do tego czułem, że Ben cały czas patrzy na mnie, i to z jakimś niemym wyrzutem¹.

Ale dopiero później, kiedy Wikcia była już w domu, a ja wyszedłem odprowadzić Bena, przy rozstaju dróg obok pałacu w Oborach² wydusiłem z siebie wszystko i powiedziałem Benowi, że ja też chciałem przepłynąć Wisłę na drugi brzeg. I że przyrzekłem to zrobić dla Kamila.

– Wiem, że chciałeś – powiedział Ben cicho. [...]

– Jak to wiesz? – zdziwiłem się. – Przecież ja nikomu o tym nie wspominałem.

– Ale i tak wiedziałem, co zamierzasz. Klepnął mnie po przyjacielsku w ramię.

– Skąd mogłeś wiedzieć – dopytywałem. – To była moja tajemnica.

Ben się roześmiał, a potem powiedział, że teraz on mnie odprowadzi. I poszliśmy aż do miejsca, gdzie z szosy można było zanurzyć się w las, aby na skróty dojechać do Konstancina, akurat przy Starej Papierni.

– Ty tę swoją tajemnicę miałeś wypisaną w oczach – powiedział mój kumpel. – Za każdym razem, kiedy patrzyłeś, jak Wisła płynie.

– Ach tak – zdumiałem się. – Ale gdyby nie dzisiejszy wypadek, pewnie bym jednak przepłynął Wisłę. Lecz dopiero pod koniec lata. Przecież trenuję...

– Nie przepłynąłbyś – zapewnił Ben i znów klepnął mnie w ramię.

– Dlaczego nie?

– Bobym ci nie pozwolił, kapujesz³! Nie pozwolił... Po to tu jestem...

Jeszcze po powrocie do domu długo zastanawiałem się, co Ben miał na myśli, kiedy mówił, że po to tu jest. Może z przyjaźnią zawsze tak jest, że jeden ubezpiecza drugiego i go chroni, kiedy mu niebezpieczne pomysły przyjdą do głowy i chce ryzykować.

Nareszcie zaczynałem kapować, że przepłynięcie Wisły to wielkie ryzyko. Ryzyko życia. I pewnie to czułem od początku. Dlatego nie mówiłem o tym ani mamie, ani Benowi. Nikomu.

Fragment książki *Fotografia nieba*

¹ **patrzeć z niemym wyrzutem**

patrzeć z żalem, pretensją

² **pałac w Oborach**

zabytkowy dwór we wsi Obory w województwie mazowieckim

³ **kapować**

rozumieć

Na podstawie tekstu ułóż pytania dotyczące jego najważniejszych treści. Rozpocznij je w następujący sposób:

**O czym? Dlaczego? Dokąd?
Co? Kiedy? W jaki sposób?
Na czym polega?**

Powiedzcie, dlaczego Bena można nazwać prawdziwym przyjacielem Tomka.

- Znajdźcie fragmenty ukazujące, jak Ben się zachowuje względem Tomka.
- Na podstawie wskazanych fragmentów zapiszcie informacje o Benie.

Jak – według Was – należy rozumieć stwierdzenie, że w przyjaźni „jeden ubezpiecza drugiego i go chroni, kiedy mu niebezpieczne pomysły przyjdą do głowy”.

podpowieź

W jaki sposób przyjaciel może pomóc uniknąć niebezpiecznych sytuacji?

Drzewo przyjaźni

Stwórzcie plakat przedstawiający duże drzewo. Na każdym liście zapiszcie cechy dobrej przyjaciółki / dobrego przyjaciela lub przykłady dobrych uczynków, które można dla niej/niego zrobić.

Napisz krótką wypowiedź, którą rozpoczniesz w podany sposób.

**Chciałabym/Chciałbym mieć takiego przyjaciela jak Ben ...
Dla mnie w przyjaźni najważniejsza jest ...**

Przyjaźń to cudowna siła, która zmienia nasz świat. Czy zgadzasz się z tym stwierdzeniem? W kilku zdaniach udziel odpowiedzi na pytanie i krótko ją uzasadnij.

Wszyscy jesteśmy wyjątkowi

IGOR SIKIRYCKI

Igor Sikirycki to żyjący w XX wieku polski poeta, pisarz i dziennikarz. Po II wojnie światowej pracował w radiu. Dla dzieci tworzył wiersze, bajki i opowiadania.

Zoologiczny talent

Jacek odważny jest jak lew
I w wodzie czuje się jak ryba.
Jak jeleń biega pośród drzew,
A z trampoliny jak ptak śmiga.
Po płotach łązi niby kot,
Jak czapla zręcznie ryby łowi,
A gdy zaśpiewa, gotów w lot¹
Dorównać głosem słowikowi.
Nagrodę chłopcu za to dać
Z pewnością byłoby już można,
Gdyby nie pysznił się² jak paw
I mniej uparty był od kozła.

¹ **gotów w lot**
od razu, w tej chwili

² **pysnić się**
wywyższać się

- ?** jak lew, to znaczy ?
- ?** jak ryba, to znaczy ?
- ?** jak jeleń, to znaczy ?
- ?** jak kot, to znaczy ?
- ?** jak słowik, to znaczy ?
- ?** jak paw, to znaczy ?
- ?** jak kozioł, to znaczy ?

odkoduj
O-TEKST

1

Omów cechy bohatera wiersza.

- a) Uzupełnij informacje o chłopcu.
- b) Wskaż te cechy i zachowania, za które chłopiec mógłby otrzymać nagrodę oraz te, które sprawiają, że na nią nie zasługuje.

Porównanie polega na **skojarzeniu i połączeniu** ze sobą podobnych lub wspólnych **cech** przedmiotów, zjawisk, osób. Porównuje się je za pomocą słów:

jak, niby, tak jak, niczym, na kształt.

DUMNY JAK PAW

2

Wyjaśnij, jaki związek z treścią wiersza ma tytuł „Zoologiczny talent”.

3

Jak myślicie, co mógłby zrobić Jacek, żeby lepiej wykorzystać swoje talenty i cechy, ale przy tym nie zachowywać się zarozumiale?

PISEMNE
wyzwanie

4

Przedstaw swoje cechy, używając pięciu porównań do zwierząt.

...

jak • niby • niczym • tak jak • na kształt

...

zadanie
DODATKOWE

+

Zapisz co najmniej pięć pozytywnych cech swojej koleżanki / swojego kolegi i dopisz do nich pasujące porównania.

Próba
mikrofonu
i wchodzimy
na wizję.

Na koncercie

Sylaba i wyraz

Witam państwa
bardzo serdecznie.

Właśnie rozpoczyna się
długo oczekiwany koncert
Humorzystych Koleżanek.

W tle słychać już reakcję
roz... rozen... O, przepraszam...
ROZ-EN-TU-ZJA-ZMO-WA-NE-GO
tłumu wielbicieli zespołu.

OBSERWATORIUM
językowe

1

Przeczytajcie wypowiedzi reportera i powiedzcie, co zrobił, by ułatwić sobie poprawne wymówienie trudnego wyrazu.

Sylaba to część słowa. Może się składać z **samej samogłoski** albo **samogłoski ze spółgłoską** lub **samogłoski z kilkoma spółgłoskami**.

Gdy wypowiadamy sylabę, słyszymy ją jako **jedną całość**.

¹
już
jedna sylaba

¹ ²
o - bój
dwie sylaby

¹ ² ³
re - por - ter
trzy sylaby

Sylaby pomagają w wymowie słów, zwłaszcza dłuższych, oraz są ważne dla rytmu. Umożliwiają też przenoszenie części wyrazu do następnej linii.

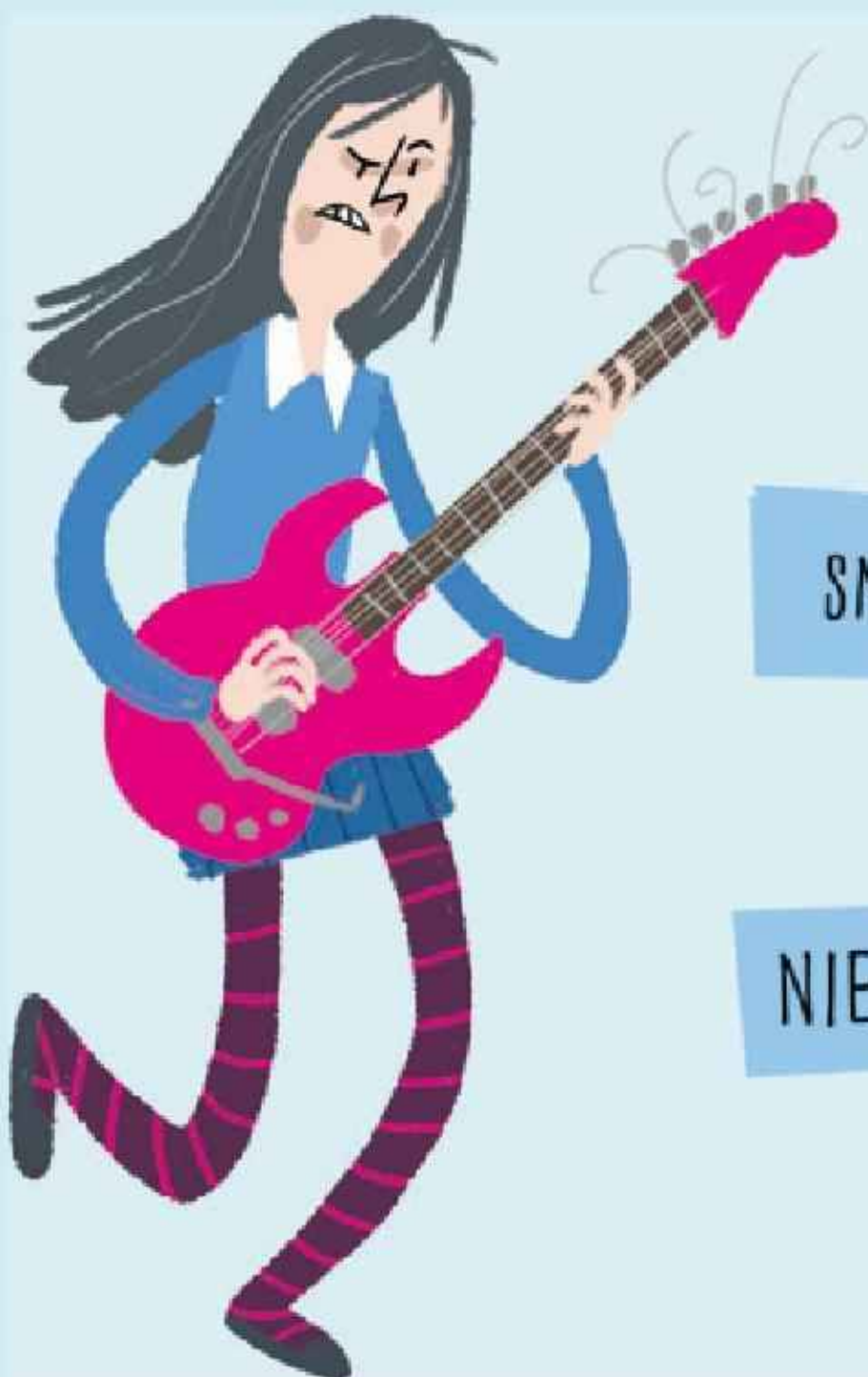
2

Podzielcie wyrazy na sylaby. Znajdźcie słowa, których się nie da podzielić.

perkusja trąbka klarnet puzon flet altówka
talerze akordeon harfa kontrabas saksofon
tamburyno bębenek róg obój tuba skrzypce

3

Podziel na sylaby wyrazy tworzące tytuły piosenek zespołu.

WALCZYK PANI DYREKTOR

SMUTKI UCZNIA O PORANKU

TAŃCE ŁAMAŃCE NA PRZERWIE

NIE TAKA JEDYNKA STRASZNA, JAK JĄ MALUJĄ

NIE MAM CO NA SIEBIE WŁOŻYĆ

DRUGIE ŚNIADANIE, CZYLI PODZIEL TO NA PÓŁ

PRZYJAŹŃ SVOJE PRAWA MA

KIEDY SERCE MOCNIEJ BIJE

CO POWIE KAŚKA

Litera **i** w wyrazach oznacza

samogłoskę
tworzy sylabę
in - stru - ment

tylko **znak zmiękczenia**
nie tworzy sylaby
pio - sen - ka

zarówno samogłoskę, jak
i znak zmiękczenia
wtedy tworzy sylabę oraz zmięk-
cza poprzedzającą spółgłoskę
gi - ta - ra dzwon - ki

ANDRZEJ MAREK GRABOWSKI

Andrzej Marek Grabowski jest autorem programów telewizyjnych dla dzieci, książek, piosenek i scenariuszy filmowych. Warto poznać jego powieść „Jonatan i Biały Kruk”. Książka „Biuro dzieci znalezionych” otrzymała Nagrodę Specjalną „Dziecko jest najważniejsze” w konkursie Książki Roku 2024 Polskiej Sekcji IBBY.

Selfie¹

Zbiegi okoliczności zdarzają się wcale nie tak rzadko, jak by się mogło wydawać. I właśnie taki zbieg okoliczności wydarzył się podczas klasowej wycieczki do Żelazowej Woli. A nawet dwa zbiegi. Pierwszy polegał na tym, że kiedy Ewa, Kasia, Sandra i Majka robiły sobie wspólne zdjęcie, Ewę zaswędziało w nosie. To przez pyłące brzozy! Cierpiała na alergię od urodzenia, ale zazwyczaj dawała sobie radę.

Że też akurat w takim momencie zachciało jej się kichać!

Wszystkie cztery dziewczyny uśmiechały się do obiektywu, choć uśmiech Ewy był trochę wymuszony i smętny, gdy nagle rozległo się potężne „psik”! Dokładnie w chwili, kiedy Sandra dotknęła przycisku, a telefon ćwierknął, dając znać, że zapisał fotkę.

Dziewczyny najpierw odskoczyły od Ewy, potem zaczęły się śmiać, bo sytuacja naprawdę była bardzo zabawna. Kiedy Ewa wytarła nos, pochyliły się nad smartfonem, żeby obejrzeć zdjęcie.

I znowu zaczęły się śmiać. Skręcały się, pękały ze śmiechu. Kaśka, Sandra i Majka. Ewa nie, bo poczuła się okropnie. To z niej się śmiały, z jej miny. [...] Nie to było najgorsze, że jej buzia wykrzywiła się w potwornym grymasie, lecz fakt, że z jej nosa wylatywał obłok smarków. Przypominało to balon z gumy wydmuchiwany nosem!

– Ale głupio wyglądasz – stwierdziła Kaśka, kiedy przestała się śmiać.

– Normalnie jak zombie², strasznie – dodała z satysfakcją Sandra i też się uśmiechnęła, ale tak, jakby właśnie wpadła na świetny pomysł. [...]

– Ale nie martw się, każdy czasem kicha – pocieszyła ją Kaśka, która zauważyła, że jej przyjaciółce zrobiło się przykro.

Ewa żałowała, że dała się namówić na to głupie selfie. [...]

To był telefon Sandry, więc Ewa poprosiła:

– Wiesz co, skasuj to zdjęcie. Zróbmy sobie drugie.

– Dobra – powiedziała Sandra i ponownie podniosła telefon. – No, ustawcie się! Tylko już nie kichaj!

Ewa nie zdążyła założyć plecaka, z którego przed chwilą wyjęła chusteczki, więc trzymała go w dłoniach na brzuchu. To był różowy plecak

¹ **selfie**
czyt. selfi

² **zombie**
czyt. zombi

Danusi. Bo drugi zbieg okoliczności polegał na tym, że kiedy Ewa rano pakowała się na wycieczkę, zachciało jej się pić, otworzyła butelkę z sokiem, napiła się, a potem źle ją zakręciła i napój zalał jej plecak. Dlatego musiała „na szybko” pożyczyć ten młodszej siostry.

Tym razem zdjęcie wyszło bardzo ładnie. Trzy uśmiechnięte koleżanki i ta czwarta – Ewa, trochę z boku, jeszcze zakłopotana po wypadku z kichnięciem, z niepewną miną trzymająca różowy plecak z wrózkami w zabawnych spiczastych czapkach.

* * *

Afera wybuchła następnego dnia rano.

Ewa nie zaglądała przed lekcjami do internetu, przyszła więc do szkoły nieświadoma tego, jaką sensację wzbudziły zdjęcia. [...] Trochę się zdziwiła, że na jej widok wszyscy się uśmiechają lub wręcz śmieją. Poczula się nieswojo, ale w odpowiedzi także się uśmiechała.

Dopiero kiedy usiadła w ławce, Kaśka podsunęła jej pod nos smartfon.

– Odpisz coś. Chyba tak tego nie zostawisz? – zapytała.

Na profilu Sandry, poza wieloma innymi, były zamieszczone razem dwa zdjęcia. Pierwsze, to z kichającą Ewą, i obok drugie, na którym trzyma różowy plecak z wrózkami.

I podpis: „Dziewczyny z naszej klasy. Sandra, Kasia, Majka + dziwoląg”.

Ewa poczuła jak krew odpływa jej z twarzy.

– Miała to pierwsze skasować. Dziwoląg to niby ja? – Spojrzała na rząd pod ścianą, szukając wzrokiem Sandry.

– Nie wiem, czy nie gorsze jest drugie – powiedziała Kaśka. [...]

Pod fotografiami znajdowało się mnóstwo komentarzy.

„Sandra, co to za przedszkolak obok?”, „Ale beka z tej z glutem”, „Cringowy³ plecak”, „Fuj!”, „Ohyda”, „Tej pani już dziękujemy”, „Żenada”, „Czarodziejka smarkodziejka” – i tak dalej, i tak dalej.

Niestety określenie „smarkodziejka” przyjęło się. Już po chwili nazywano ją tak we wszystkich komentarzach.

Ewa poczuła się tak, jakby ktoś ją kopał po brzuchu. Z każdym przeczytanym słowem coraz bardziej ją mdliło i robiło się jej niedobrze. [...]

Natychmiast po dzwonku na przerwę podeszła do Sandry.

– Dlaczego to zrobiłaś? – zapytała.

– Co?

Sandra zmrużyła oczy i uśmiechnęła się, ale nie był to miły uśmiech.

³ **cringowy**
(czyt. krindżowy)
uznawany za niemodny,
nieładny

Ta historia wydarzyła się naprawdę, podobnie jak prawie wszystkie zamieszczone w zbiorze „Biuro dzieci znalezionych”. Jaki finał miało gnębienie Ewy? Czy znalazły się osoby, które wsparły dziewczynkę i sprzeciwiły się złu?

– Nie udawaj, że nie wiesz! [...]

Nagle zrozumiała, co oznaczają wzrok i mina siedzącej przed nią dziewczyny. Sandra jej nienawidzi! [...] Nienawiść – słyszała o takim uczuciu, choć nie do końca rozumiała, na czym ono polega. Ewa była życzliwie nastawiona do wszystkich, niektórych lubiła mniej, innych bardziej, ale nigdy nie cieszyła się z nieszczęść, które spotkały drugą osobę.

Czym się naraziła Sandrze?! Nie miała pojęcia. [...]

Kiedy wróciła do ławki, Kaśka nadal przeglądała wpisy pod zdjęciami. Ewa zajrzała do telefonu. Komentarze były coraz okropniejsze, towarzystwo się rozkręcało.

Fragment opowiadania *Selfie: Ewa* z książki *Biuro dzieci znalezionych*

odkoduj
O-TEKST

1

Podaj informacje na temat przeczytanego tekstu. Poprawna może być więcej niż jedna odpowiedź.

1. Bohaterkami zdarzeń są

- A. siostry bliźniaczki.
- B. koleżanki z podwórka.
- C. koleżanki z jednej klasy.
- D. Sandra, Ewa, Kaśka, Ada.
- E. Ewa, Kaśka, Majka, Sandra.

2. Miejsca zdarzeń to

- A. szkolny autobus.
- B. Żelazowa Wola.
- C. Stalowa Wola.
- D. dom Ewy.
- E. szkoła.

3. Czas zdarzeń

- A. to daleka historyczna przeszłość.
- B. jest bliżej nieokreślony.
- C. to czasy współczesne.
- D. wiosna.
- E. zima.

2

Co czuła Ewa w opisanych sytuacjach? Przyporządkuj każdej z nich serce z odpowiednimi nazwami uczuć.

- na wycieczce, przed zrobieniem zdjęcia
- po zobaczeniu pierwszego selfie
- w szkole, zanim się dowiedziała o udostępnieniu zdjęć
- po przeczytaniu wpisów w internecie

spokój przyjemność weselość ufność

zakłopotanie zawstydzenie zmieszanie
skrepowanie zażenowanie

zdziwienie zdumienie zaskoczenie

ból ogromny smutek rozpacz wstyd
cierpienie poczucie bycia zdradzoną

3

Powiedz, jaka muzyka – Twoim zdaniem – oddałaby uczucia Ewy po przeczytaniu wpisów w internecie. Uzasadnij swoją propozycję, możesz również podać konkretny tytuł utworu.

Do sytuacji po przeczytaniu wpisów pasowałaby [jaka?] ..
muzyka, ponieważ Ewa czuje [co?] ...

POROZMAWIAJMY

4

Przeczytajcie poniższą informację, a następnie powiedzcie, czy zachowania koleżanek i kolegów Ewy były bullyingiem. Na potwierdzenie swych słów podajcie odpowiednie fragmenty z tekstu.

Bullying (czyt. bulink) to proces, w którym ktoś jest zastraszany, dręczony przez jedną osobę lub grupę osób, zwłaszcza w szkole. Nie są to zwykłe kłótnie czy sporadyczne nieporozumienia, ale celowe działania, które mają sprawić, aby ktoś czuł się źle, był wystraszony lub samotny.

5

podpowieść

Porozmawiajcie na temat bullyingu.

- Jakie mogą być konsekwencje bullyingu dla osoby, która jest jego ofiarą?
- Co można zrobić, by pomóc ofierze bullyingu lub przeciwdziałać takim zachowaniom zarówno w świecie realnym, jak i wirtualnym (cyberbullying)? Kto może pomóc dzieciom w takich sytuacjach?

Dzieci zawsze mogą liczyć na pomoc dorosłych, zwłaszcza rodziców, opiekunów prawnych, szkolnego psychologa, wychowawcy. Działają też internetowe centra pomocy ofiarom przemocy oraz telefony zaufania.

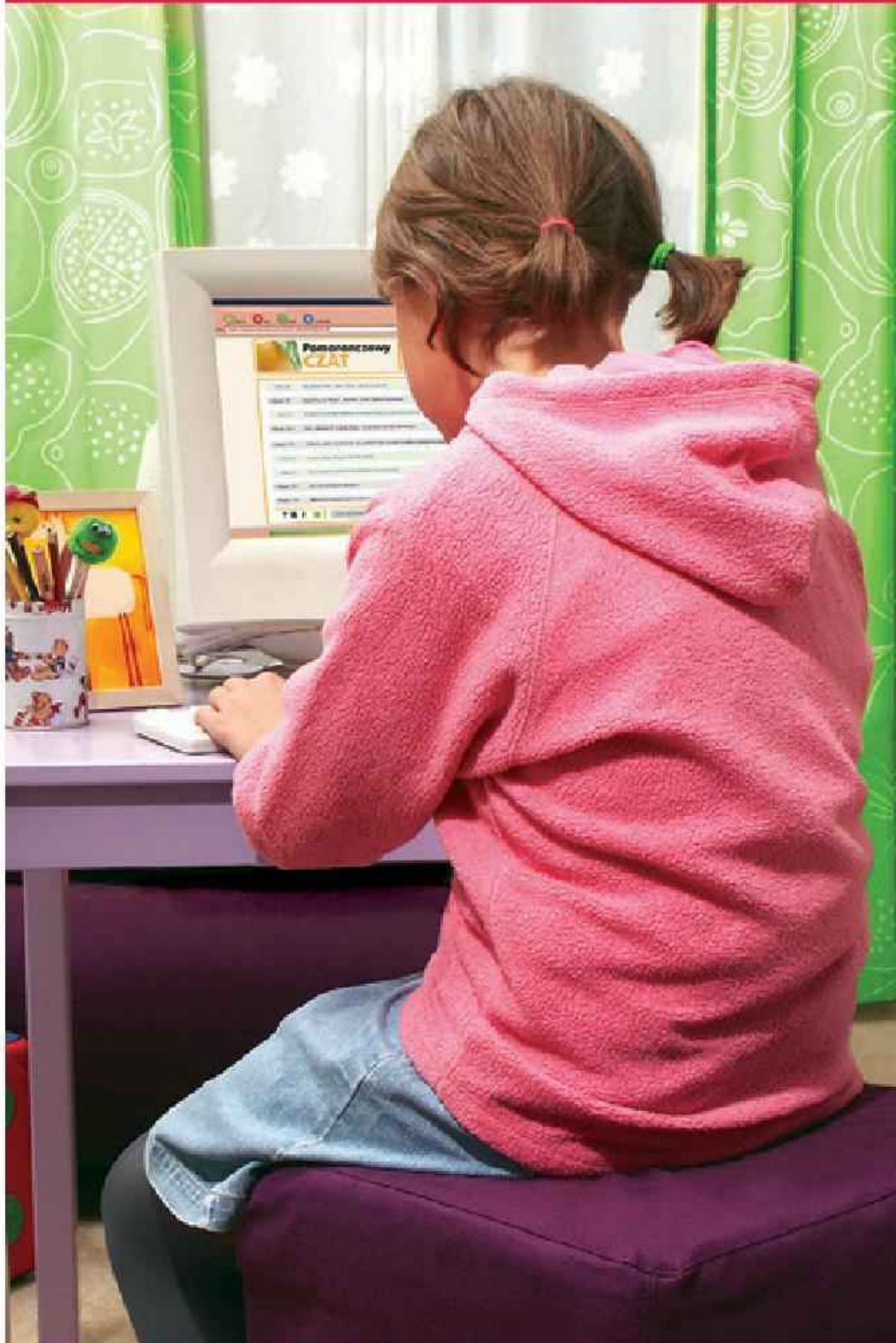
zadanie
DODATKOWE

Dokończ historię tak, aby opowiedzieć o działaniach, które przerwały bullying wobec dziewczynki.

Nie każdy jest **przyjacielem**

<Ania>Hej! Jestem Ania.
Mam 12 lat.
Szukam przyjaciół.

<Wojtek>Cześć Aniu. Tu
Wojtek. Też mam 12 lat.
Chetnie Cię poznam.

Nigdy nie wiadomo,
kto jest po drugiej stronie.

www.dzieckowsieci.pl

W internecie posługuj się wyłącznie swoim nickiem. Nie podawaj prawdziwego imienia, nazwiska, adresu, numeru telefonu, nazwy szkoły i innych danych osobowych.

Nigdy nie spotykaj się z osobami poznanymi w internecie bez zgody rodziców. Na pierwsze spotkanie zawsze zabierz ze sobą zaufaną osobę dorosłą.

Jeśli podczas korzystania z internetu coś Cię zaniepokoi, natychmiast powiadom o tym rodziców lub inną zaufaną osobę dorosłą.

Organizator kampanii:

Partner kampanii:

odkoduj O-TEKST

1

- a) Przyjrzyj się reklamie społecznej (s. 74) i powiedz:
- kogo i w jakiej sytuacji przedstawia,
 - jaką informację przekazują wpisy internetowe, a o czym informuje obraz.
- b) Objaśnij hasło reklamy społecznej: „Nigdy nie wiadomo, kto jest po drugiej stronie”.

Reklamy społeczne powstają po to, by zwracać uwagę na zagrożenia w społeczeństwie oraz nakłaniać do pozytywnych zachowań.

POROZMAWIAJMY

2

Przeczytajcie wskazówki dotyczące bezpiecznego korzystania z internetu umieszczone pod hasłem reklamy społecznej. Powiedzcie, dlaczego ważne jest, by się do nich zastosować. Podajcie odpowiednie przykłady sytuacji.

GRUPOWE wyzwanie

3

Bezpieczeństwo w sieci

W 2- lub 3-osobowych zespołach zaprojektujcie reklamę skierowaną do swoich rówieśników, w której zwróćcie uwagę na to, że ważne jest zachowanie bezpieczeństwa podczas korzystania z internetu.

zadanie DODATKOWE

Sprawdź, czy jesteś bezpieczna/bezpieczny w sieci.

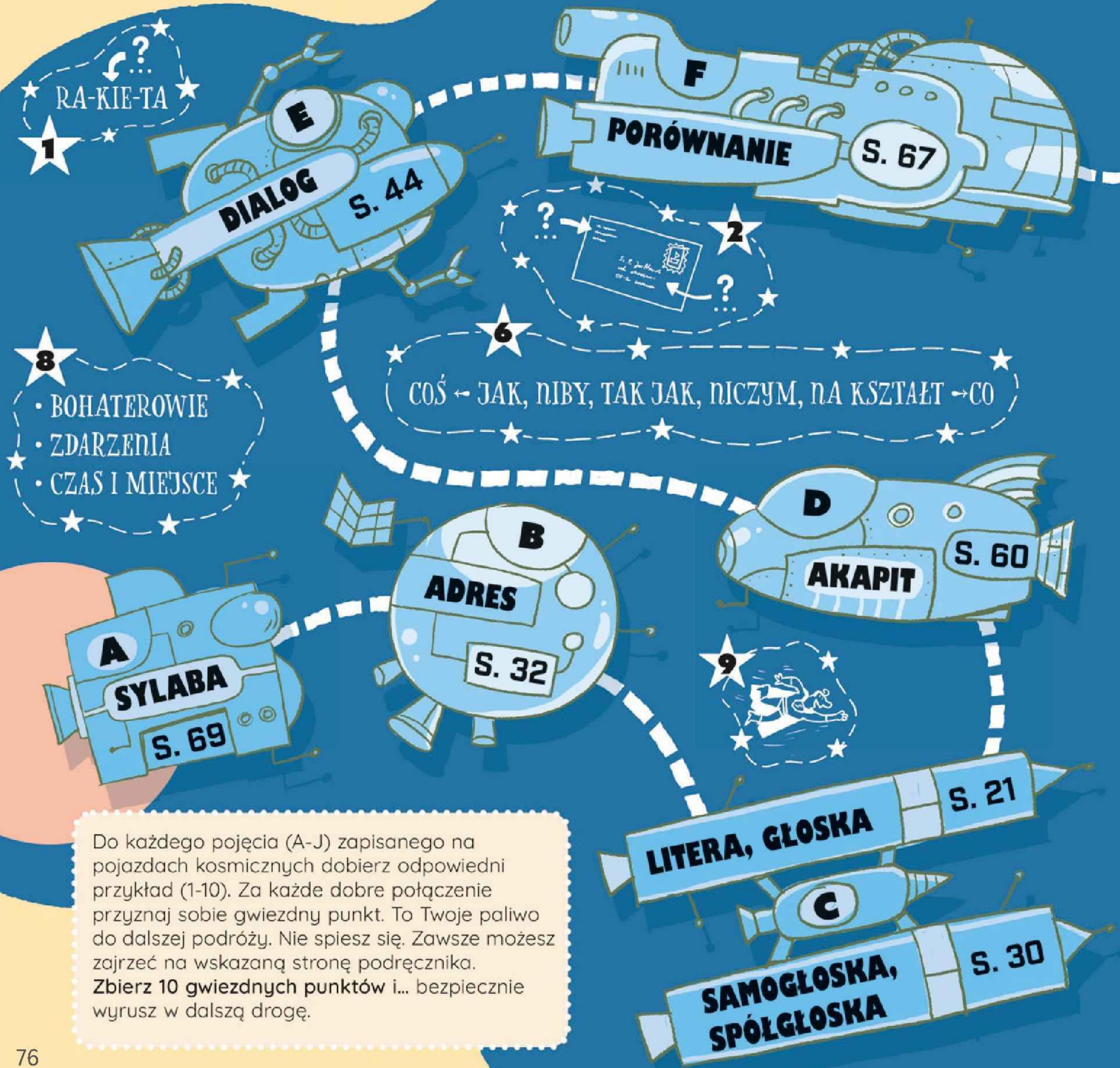
	TAK	NIE
Logując się na przykład na forum internetowe, podaję swoje imię i nazwisko.	?	?
Zdarza się, że ujawniam swoje hasło do poczty internetowej.	?	?
Odpowiadam na wiadomości osób, których nie znam.	?	?
Często korzystam z publicznych, ogólnodostępnych sieci Wi-Fi.	?	?
Umawiam się z osobami poznanymi w internecie bez wiedzy rodziców lub opiekunów.	?	?
Jeśli wyślę e-mail lub sms, zawsze mogę to cofnąć.	?	?
Jeśli podoba mi się gra, ściągam ją bez względu na to, z jakiej strony pochodzi.	?	?
Tworzę proste hasła do logowania.	?	?
Nie sprawdzam informacji o grach, które ściągam.	?	?

Jeśli 9 razy wybrałaś/wybrałeś odpowiedź **NIE**, to znaczy, że dobrze dbasz o bezpieczeństwo. Jeżeli chociaż raz odpowiedziałas/odpowiedziałeś **TAK**, to zmień swoje zachowanie w sieci.

WIEM, CO TO JEST

Misja: Podsumowanie
Dobierz, rozwiń, rzuć wyzwanie!

Wracacie na Marsa z wakacji na Księżycu.
By bezpiecznie wylądować, musicie uporządkować wiedzę
zebraną podczas kosmicznej podróży.

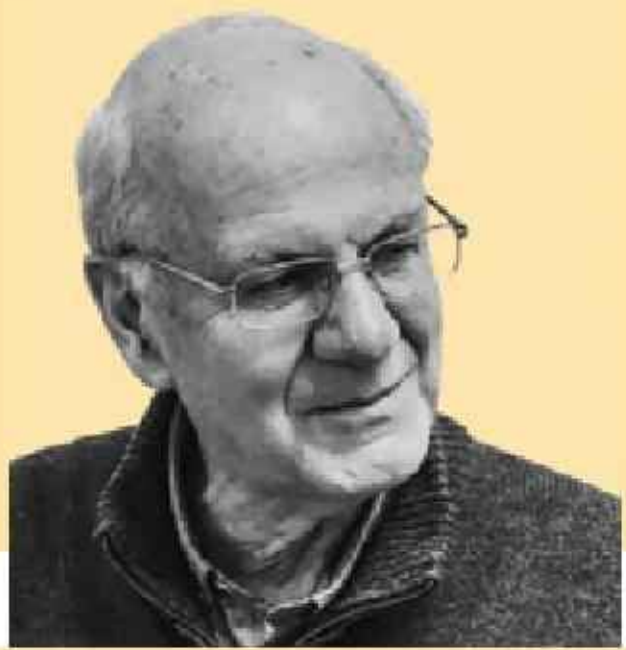

POTRAFIĘ

Jesteś już w połowie drogi. Przed Tobą jeszcze kilka kroków w kosmicznej przestrzeni. Na każdej planecie zapisano ważną umiejętność. Powiedz, na co musisz zwrócić uwagę, by nie popełnić błędu. Jeśli masz wątpliwości, zajrzyj na podaną stronę podręcznika. Za każdy krok przyznaj sobie gwiazdny punkt. Możesz ich zebrać 8.

Masz 18 gwiazdnych punktów. Przed Tobą ostatni etap podróży – rzuć sobie wyzwanie i sprawdź się w teście.

Toon Tellegen (czyt. tohn te-lehen) to współczesny holenderski pisarz, poeta i lekarz. Jest znany przede wszystkim z opowiadań dla dzieci, w których głównymi bohaterami są zwierzęta. Jego historie zawierają sporą dawkę humoru. Oprócz zbioru „Nie każdy umiał się przewrócić” na język polski zostały przetłumaczone opowiadania zebrane w zbiorach „Urodziny prawie wszystkich” oraz „Tata”.

TOON TELLEGEN

Wizyta

Rozwiązywanie zadań to sposób na utrwalenie zdobytej wiedzy i przećwiczenie umiejętności. Wykonywanie zadań może Ci zająć więcej niż 45 minut. Jeśli napotkasz trudności, wróć do odpowiedniego miejsca w podręczniku. **Powodzenia!**

Gdy pewnego poranka wiewiórka się obudziła, usłyszała postukiwanie w ścianę.

– Kto tam? – zapytała.

– Ja, słoń – odpowiedział słoń.

W ścianie zrobiła się spora dziura i słoń wszedł do środka.

– Dlaczego wchodzisz tędy? – zdziwiła się wiewiórka. [...]

– O, przepraszam – odpowiedział słoń. – [...] Mam się wrócić?

– Nie, nie – powstrzymała go wiewiórka.

Ściana była zniszczona i zimny wiatr wiał im w stopy.

– Wypijesz filiżankę herbaty? – spytała wiewiórka.

– Chętnie – zgodził się słoń.

Wiewiórka postawiła przed nim filiżankę¹, ale gdy słoń chciał w niej zamieszać trąbą, strącił ją ze stolika.

– Jejku! – krzyknął.

Chciał jeszcze złapać filiżankę, ale źle wymierzył i schwycił stół.

– Mam cię – zdążył jeszcze zawołać. Ale właśnie wtedy spostrzegł swoją pomyłkę i puścił stół, który [...] przywalił filiżankę – i się połamał.

– Ach, jakże mi przykro – wypowiedział słoń i z osłupienia potracił jeszcze szafę i krzesło.

– Lepiej już sobie pójdę – powiedział.

Wychodząc, potrząsał głową i obijał się o drzwi.

– Och, przepraszam – wołał przy tym. – Przepraszam.

Wiewiórka nie odpowiedziała. „On chyba nic nie może na to poradzić” – pomyślała.

Siedziała na podłodze między szczątkami mebli i dziurami. „To dobra okazja, by się przeprowadzić” – stwierdziła i zatarła dłonie.

Fragment książki *Nie każdy umiał się przewrócić*, tłumaczenie: Jadwiga Jędryas

¹ **filiżanka**

naczynie do picia kawy lub herbaty

1 Wskaż zdanie zgodne z treścią tekstu.

- Słoń odwiedził wiewiórkę późnym popołudniem.
- Słoń chciał pomóc wiewiórcie w przeprowadzce.
- Słoń zniszczył wiewiórcie mieszkanie.

- 2 Napisz, co czuł słoń na początku, a co – na końcu wizyty.
- 3 Wyjaśnij myśl wiewiórki: „On chyba nic nie może na to poradzić”.
- 4 Na podstawie tekstu podaj trzy cechy wiewiórki.
- 5 Ułóż składający się z czterech wypowiedzi dialog między słońcem a wiewiórką, którzy piją herbatę.
- 6 Wskaż poprawną odpowiedź.
Zwrotem grzecznościowym są słowa:
A. *Jejku!* **B.** *Och, przepraszam.* **C.** *Kto tam?* **D.** *Mam cię.*
- 7 Zdecyduj, które stwierdzenia są prawdziwe (P), a które – fałszywe (F).

1.	W wyrazach <i>kto, jak</i> każda głoska jest oznaczona jedną literą.	P	F
2.	W wyrazach <i>och, herbata</i> ta sama głoska jest oznaczona różnymi literami.	P	F

- 8 Podziel na sylaby wyrazy: *filiżanka, przepraszam, dziura*.
- 9 Wymyśl nowy adres wiewiórki i poprawnie go zapisz.
- 10 Wskaż szereg, w którym we wszystkich wyrazach ó i rz są wymienne.
A. wrócić, orzeł, stwór, starzec, niósł
B. półka, skóra, jarzębina, rzeka, ołówek

100/100! – Jak czytam tekst?

TAK **NIE**

Czytam uważnie cały tekst.

— ● — ● —

Czytam ponownie cały tekst – akapit po akapicie i wiem, co jest treścią każdego fragmentu.

— ● — ● —

Sprawdzam, czy wyrazy i sformułowania, których nie rozumiem, są objaśnione w słowniczku.

— ● — ● —

Nowe wyrazy i sformułowania staram się zrozumieć w odniesieniu do fragmentu, w którym się znalazły.

— ● — ● —

Nie zgaduję odpowiedzi – szukam ich w tekście, np. wyszukuję fragment, w którym znajduje się potrzebna informacja.

— ● — ● —

Kiedy wyszukuję informacje, zwracam uwagę zarówno na słowa narratora, jak i wypowiedzi bohaterów.

— ● — ● —

Jeżeli przy każdym stwierdzeniu wybrałeś/wybrałaś **TAK**, to przy rozwiązywaniu zadań testowych unikniesz błędów, które często powstają z nieuwagi podczas czytania poleceń. Jesteś na dobrej drodze do osiągnięcia wysokich wyników z testu. Odpowiedź **NIE** przy którymkolwiek ze stwierdzeń to informacja, że warto wprowadzić zmiany w sposobie czytania poleceń. Skorzystaj ze wskazówek, a osiągniesz sukces.

SPRAWDŹ SIEBIE

W SZKOLE

1

Porozmawiajcie na temat grzeczności w szkole.

- Jakie zasady obowiązują Was podczas rozmowy z osobą dorosłą?
- Jakich zasad warto przestrzegać w rozmowie z rówieśnikiem?
- Jakie są zalety przestrzegania zasad kulturalnej rozmowy?

podpowiedź

2

Przyjrzyjcie się planszy i wymieńcie osoby, które podczas rozmowy powinny zastosować podane sformułowania.

**Dzień dobry • Cześć • Przepraszam • Czy mogłabyś/mógłbyś mi pomóc
Czy mogłaby pani / Czy mógłby pan • Proszę mi wskazać
Czy mogłabym/mógłbym prosić panią/pana o
Proszę pani/pana • Proszę mi powiedzieć • Powiedz mi**

Wykorzystajcie rysunkowe podpowiedzi ukazujące negatywne zachowania.

3 Młodzi mistrzowie etykiety

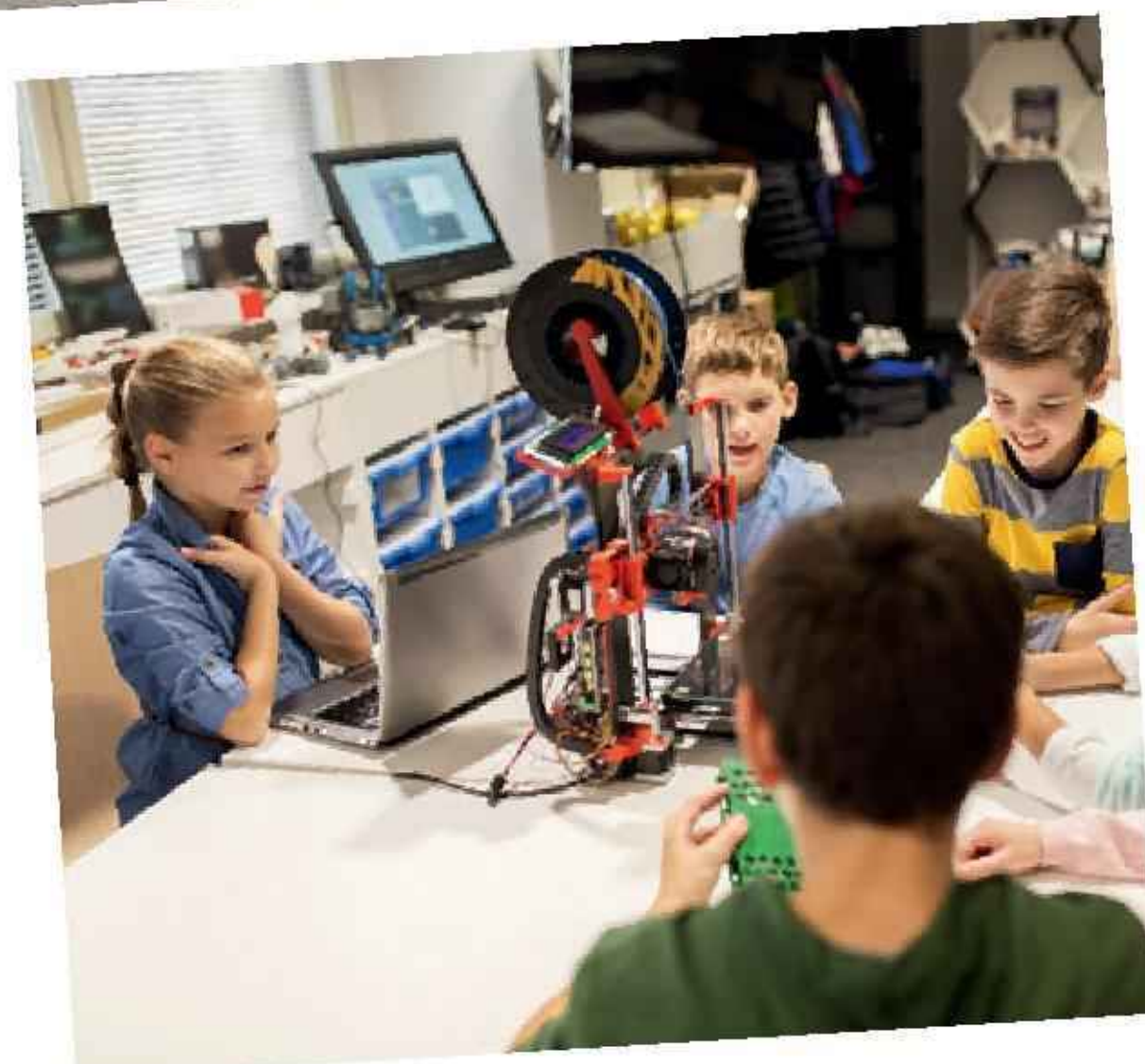
W parach ułóżcie krótkie rozmowy na jeden z tematów. Odegrajcie swoją scenkę.

TEMATY

- prośba o pożyczenie hulajnoży
- usprawiedliwienie swojej nieobecności na lekcji
- prośba o wskazanie miejsca zbiórki przed wycieczką
- pytanie o zaginioną rzecz
- prośba o ponowne wytłumaczenie zadania
- ustalenie wspólnego wyjścia po lekcjach

OBRAZKI ZE SZKOLNEGO ŻYCIA

Porozmawiajmy o szkole

odkoduj
O-TEKST

1

Przyjrzyj się zdjęciom. Wybierz jedno i powiedz, co przedstawia.

POROZMAWIAJMY

2

Wróćcie pamięcią do dnia, gdy rozpoczęliście naukę w szkole. Opowiedzcie o tych wspomnieniach.

podpowieź

- Co się wydarzyło tego dnia?
- Kto uczestniczył w zdarzeniu?
- Co wówczas czuliście?

wiara w siebie • radość • duma • nadzieja • ciekawość
zniecierpliwienie • zadowolenie • strach • lęk • przerażenie
smutek • żal • niepewność • samotność

miałam/miałem wrażenie, że
wydawało mi się, że • czułam/czułem się jak

GRUPOWE
wyzwanie

3

Obrazek ze szkolnego życia

W 2- lub 3-osobowych zespołach ułóżcie (np. w formie dialogu) krótką historyjkę związaną ze szkołą. Użyjcie wybranego słownictwa.

kto?

przedszkolak • uczennica/uczeń • szkolna koleżanka / szkolny kolega • nauczycielka/nauczyciel
pielęgniarka/pielęgniarski • dyżurna/dyżurny

gdzie?

moja [nasza] szkoła • gabinet dyrektorki/dyrektora • klasa • szatnia • tablica • sala komputerowa
basen • biblioteka

kiedy?

przerwa obiadowa • klasówka • lekcja • zerówka • konkurs • wycieczka • spotkanie • kiermasz

Pamiętajcie, by historia była pozytywna i nikogo nie uraziła.

Słowa i spacje

Opis budynku

ROZGRZEWKA

Które miejsca w szkole lubicie najbardziej?
Dlaczego?

1. Moja szkoła znajduje się w zupełnie zwy-
czajnym parterowym domu jakich wiele
w pobliskich wsiach.
2. Budynek został pomalowany na beżowo.
Drzwi wejściowe i okna są brązowe. Dach
jest spadzisty, niedawno został pokryty
nową czarną blachodachówką. Od połu-
dniowej strony budynku, tuż przy drodze
prowadzącej do szkoły, widać mały ogró-
dek. Rosną w nim przede wszystkim kwiaty.
W alejkach znajdują się wygodne ławki, więc
przerwy chętnie spędzamy w tym miejscu.
3. Wiem, że w wielu miejscowościach szko-
ły wyglądają zupełnie inaczej. Wolę moją.
Czuję się w niej jak we własnym domu. To
samo mówią moje koleżanki i moi koledzy.

Tomek

1. Szkoła, do której chodzę, mieści się w sta-
rym budynku. Podobno zbudowano go jesz-
cze przed drugą wojną światową. Wtedy tu
także była szkoła.
2. Gmach ma trzy piętra. Dach jest pokryty
czerwoną dachówką. Na jego szczycie widać
dwa wysokie kominy. Ściany szkoły mają
brązowy kolor. Gdzieś tam tynk odpa-
da od muru i odsłania czerwoną cegłę. Nad
wejściem i nad oknami można dostrzec ka-
mienne zdobienia. Za budynkiem znajduje
się boisko, wokół którego rosną kasztany.
Całość jest ogrodzona zielonym płotem.
Większość uczniów wchodzi na teren szko-
ły przez starą skrzypiącą furtkę, która jest
na wprost głównego wejścia. Niektórzy jed-
nak wybierają zasłoniętą krzewami dziurę
w płocie na tyłach budynku.
3. Podoba mi się to, że moja szkoła bardzo
się różni od innych, nowszych, jakich wiele
w sąsiednich dzielnicach. Żadna z nich jed-
nak nie jest tak wyjątkowa jak moja!

Asia

1. Uczę się w bardzo nowoczesnej szkole, która kształtem przypomina literę „U”. Obok budynku znajduje się duży plac z różnymi przyrządami do ćwiczeń i zabaw sportowych. Zdobia go liczne kwietniki.
2. Szkoła ma jedno piętro. Wchodzi się do niej przez ogromne przeszklone drzwi. Duże okna wyglądają bardzo ładnie. Przy głównym budynku, po prawej stronie, znajduje się jeszcze jeden, nieco wyższy, w którym mieszczą się sala gimnastyczna i basen. Za nimi znajduje się boisko do koszykówki i siatkówki oraz piłki nożnej. Wokół niego jest bieżnia. Całość otaczają niewysokie trybuny. Wszystko jest nowe i zadbane.
3. Uważam, że moja szkoła jest najładniejsza w całej okolicy!

Maciek

odkoduj
O-TEKST

1

Określ, co jest tematem wypowiedzi Tomka, Asi i Maćka.

OBSERWATORIUM
Językowe

2

Ustalcie, jak jest zbudowana każda wypowiedź.

- Z ilu akapitów się składa?
- Co zawierają poszczególne akapity?
- Co wyrażono w ostatnim akapicie?

opis budynku
schemat wypowiedzi

szkoła • budynek • budowla • gmach • obiekt
zadbana • zaniedbana • niepozorna
zabytkowa • nowoczesna • nowa • stara
mała • ogromna • ładna • piękna • zwykła
stoi • znajduje się • jest położona
została zbudowana • składa się z
wygląda jak • mieści się • zachwyca
zwraca uwagę • wyróżnia się
spomiędzy • w • zza • za • między • nad
pod • przy • po prawej/lewej stronie
powyżej • poniżej • obok • naprzeciwko

1. akapit – wstęp

ogólne informacje o budynku (np. gdzie się znajduje, kiedy powstał, jaki ma kształt)

2. akapit – rozwinięcie

szczegółowe informacje dotyczące budynku (np. wielkość budynku, wygląd dachu, kolor ścian, liczba pięter, wygląd wejścia, okien, podwórka, ogrodu i innych miejsc)

3. akapit – zakończenie

własna ocena wyglądu budynku

Opis na żywo

Zorganizujcie klasową zabawę, której celem jest ustne opisanie Waszej szkoły. Opis na żywo oznacza, że nauczyciel losowo wybiera kolejne osoby, które dopowiadają treści tak, by powstała spójna wypowiedź.

Słuchajcie się nawzajem
i wzbogacajcie swoje
wypowiedzi.

Po zabawie porozmawiajcie o tym,
z czego jesteście zadowoleni, co sprawiło
Wam trudność, czego się nauczyliście.

podpowiedź

Opisywanie powinno przebiegać zgodnie z poznany przez Was schematem wypowiedzi (s. 85).

Ustalcie, w których miejscach powinny być wcięcia akapitowe.

W Danii, w Kopenhadze, znajduje się jeden z najciekawszych budynków szkolnych w Europie. Mieści się w nim szkoła średnia – Ørestad Gymnasium (czyt. yrestel gimnejszium). Dzięki nowoczesnym rozwiązaniom nauka w niej odbywa się w niezwyklej atmosferze. Budynek ma 12 tysięcy metrów kwadratowych. Jest to pięciokondygnacyjna prosta bryła z ogromnymi oknami i kolorowymi przeszkleniami. Co niezwykle – cztery kondygnacje w kształcie bumerangów obracają się względem siebie, dzięki czemu wewnątrz zmienia się przestrzeń do pracy i nauki. Kolorowe światło oraz ruchome poziomy dają wrażenie, że cały budynek się rusza. Moim zdaniem każdy, kto odwiedzi Kopenhagę, od razu dostrzeże, jak niezwykle szkołą jest Ørestad Gymnasium. Nie tylko zachwyca wyglądem, lecz także służy mieszkańcom, ponieważ organizuje się w niej różne wydarzenia kulturalne.

Opisz budynek swojej wymarzonej szkoły. Zaplanuj kolejne części wypowiedzi zgodnie z informacjami podanymi na schemacie (s. 85) i skorzystaj z podanego tam słownictwa.

Czy książka może przemówić?

ROZGRZEWKA

Jakie książki najbardziej lubicie czytać? Niech każdy z Was poda tytuł swojej ulubionej książki, a następnie porozmawiajcie o czytaniu.

- Do której książki lubisz wracać? Co najbardziej Ci się w niej podoba?
- Kto jest Twoją ulubioną postacią z książki?
- Co mogłoby się w niej spodobać Twoim przyjaciołom? Dlaczego?
- Czy dzisiejsza rozmowa zachęciła Cię do przeczytania którejś książki? Co Cię w niej zainteresowało?

Anna Kamińska to polska poetka, pisarka i tłumaczka żyjąca w XX wieku. Autorka licznych książek dla dzieci i młodzieży. Do najpopularniejszych jej utworów dla dzieci należą: „Dom w domu”, „Są takie wyspy”, „Rozalka Olaboga”.

ANNA KAMIEŃSKA

Książka

Czemu książka stoi niema¹?
Może o czym mówić nie ma?

Jej literek czarne rzędkie
smutne jak jesienne grządki².

Czemu taka nudna, pusta,
jakby jej zamknięto usta?

Aż tu nagle, moja miła,
niema książka przemówiła.

I gadała, i śpiewała,
czego nie opowiadała!

O przygodach, awanturach,
ptakach, kwiatach, morzach, górach.

Gdzie to wszystko w niej mieszkało?
Jak to wszystko w niej drzemało³?

Chyba nie ma o co pytać:
nauczyliśmy się czytać.

¹ **niema**

taka, która nie może mówić

² **grządka**

pasek ziemi w ogrodzie, na którym można coś uprawiać

³ **drzemać**

spać krótkim, płytkim snem

Na podstawie tekstu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Książka wydawała się niema, ponieważ nie miała o czym mówić.	P	F
2.	Książka przemówiła, kiedy została odczytana.	P	F
3.	Czarne rzędkie w książce to odpowiednio ułożone litery.	P	F
4.	Nauka mówienia przyczyniła się do tego, że książka zaczęła mówić.	P	F

Wskażcie wers, w którym osoba mówiąca wypowiada się w imieniu uczniów. Który to wers utworu?

Wers to linijka tekstu.

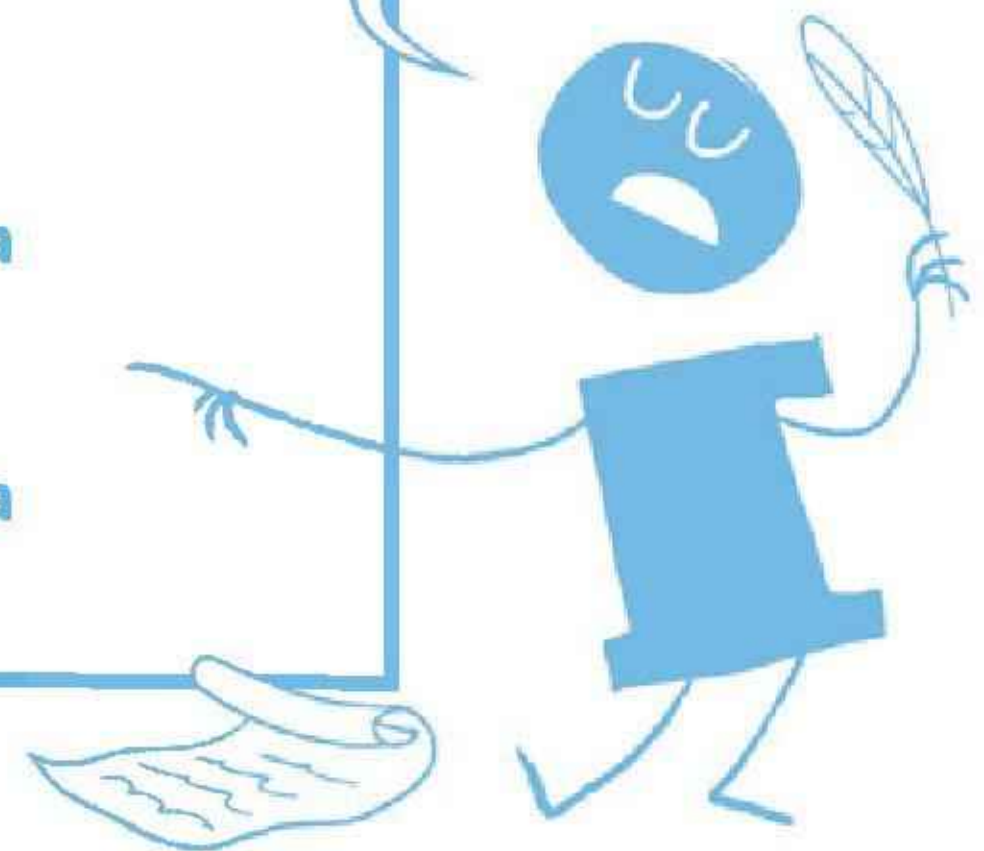
Zwrotka (inaczej **strofa**) to dwa wersy lub więcej wersów wiersza, które są wyróżnione graficznie.

Przykład:

Czemu książka stoi niema? – wers } **zwrotka**
Może o czym mówić nie ma? – wers }

Jej literek czarne rzędkie – wers } **zwrotka**
smutne jak jesienne grządki. – wers }

Są to dwie zwrotki, które mają po dwa wersy.

Przeczytajcie jeszcze raz wiersz „Książka” i dopasujcie odczucia osoby mówiącej do odpowiednich sytuacji.

zainteresowanie
zachwyt i fascynacja
zdziwienie i zaskoczenie

sytuacja	przeżycia osoby mówiącej
zauważenie książki	?
otwarcie i przejrzenie	?
poznanie treści utworu	?

Czy zgadzacie się ze stwierdzeniem, że książki przemawiają do naszej wyobraźni? Uzasadnijcie swoje zdanie.

Wybierz jedną z propozycji i napisz krótką wypowiedź.

-> Wyobraź sobie, że jesteś książką z wiersza. Opisz, jak się czujesz, kiedy ktoś cię czyta.

-> Napisz wiadomość od książki skierowaną do dziecka, które nie lubi czytać. Jak książka mogłaby do siebie przekonać? Co by napisała?

Potężna śnieżyca

Pisownia z wymiennego

OBSERWATORIUM
językowe

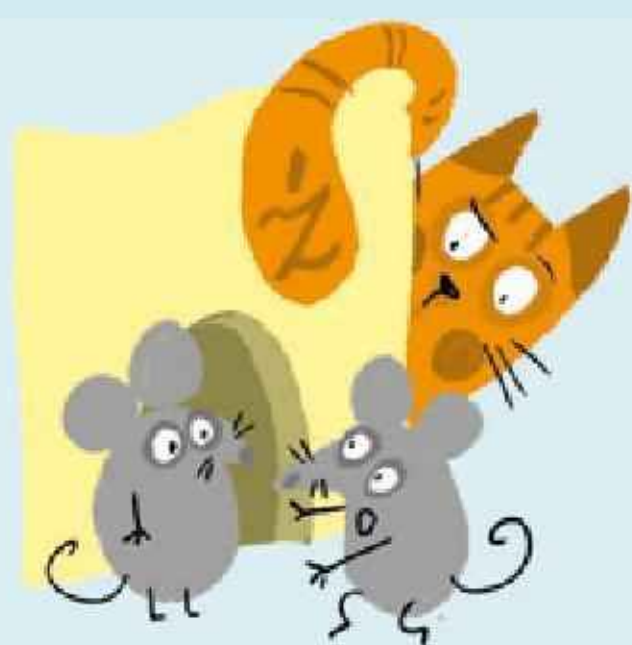
1

Przyjrzyjcie się powyższemu rysunkowi i podajcie takie objaśnienie wyrazu zjeżdżać, by użyć wyrazu zjazd.

2

a) Znajdźcie pary ilustracji.

b) Jakich słów z ż brakuje w poniższych zdaniach? Zapiszcie te wyrazy w zeszycie.

Pamiętaj o groźbach kota.

Druhowie wyruszają na rajd.

Znalazłem matę ?...

O, jaka noga!

Czy znajdę żonę w sąsiednim księstwie?

Niemowlę ma matę ?...

Na stole leżą pieniądze.

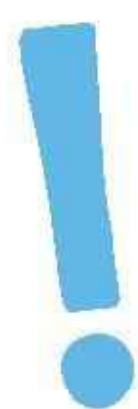
Młody ?... szuka żony.

Nasz ?... objaśnia trasę rajdu.

Kot to poważne ?...

Ż piszemy, gdy w **wyrazie pokrewnym** lub innej formie wyrazu **wymienia się** ono na:
g z s ż (zi) dz h.

poważny – powaga
miażdżyć – miażga

bliżej – bliśko
gnieżdżą się – gnieżdżić się

mosiężny – mosiądz
drużynowy – druha

Dlatego takie ż nazywamy
ż wymiennym.

Aby ułatwić sobie zapamiętywanie głosek, na które wymienia się ż, można ułożyć zdanie, w którym kolejne słowa rozpoczynają się głoskami do zapamiętania.

ŻREBAKOWI DZBAN ZŁOTA, GDY HULASZCZA SOBOTA!

Każdy może ułożyć swoje zdanie.

3

Podaj inne wyrazy, których pisownię uzasadniają podane słowa. Skorzystaj ze wzoru.

wzór:

odważnik, ważyć, zważony, bo waga

zamrażalnik, , , bo mróz
narożnik, , , bo róg

PISEMNE
wyzwanie

4

Odważne koleżanki

Wypisz z tekstu wyrazy zawierające ż i wyjaśnij ich pisownię.

Tego ranka, kiedy Zuzia wyszła do szkoły, szalała potężna śnieżycą. Dziewczynka musiała mrużyć oczy. Zwężona przez zasy dróżka była ledwo widoczna. Ciemne chmury opadały coraz niżej. Zuzia słyszała, jak gwiżdże wiatr. Była przerażona...

Nagle dotarły do niej słowa:

– Zuziu, wstawaj! – To był głos mamy, która właśnie wyłączyła czajnik. – Zaraz będą twoje koleżanki. Nie możecie się spóźnić do szkoły.

Odważne koleżanki (ciąg dalszy)

W 2- lub 3-osobowych zespołach wybierzcie wyrazy z ż wymiennym i ułóżcie z nimi tekst będący dalszym ciągiem opowiadania z zadania 4.

podpowieść

Uwaga! Stwórzcie wspólną opowieść, ale niech każdy z Was zapisze ją samodzielnie.

dyżur • żelazko • odważny • jeż • jeżyna • bieżnia • już • żółw
zmija • zwilżyć • багаż • drzeć • posązek • bandaż • również
uważny • Bożena • koleżeństwo • drapieżnik • kozuch • wróżba
kałuża • każdy • świeżość • posłużyć się • najdłuższy • tyżka
pożyczka • tyżwa • papież • pasażer • mężny • ponieważ • wyżej

zadanie
DODATKOWE

Wykonaj pracę plastyczną, która pomoże Ci zapamiętać zasadę pisowni ż wymienne- go. Użyj różnych materiałów, np. papieru, kaszy, wstążek, nici.

Nauczenni
współpracy?

Supermoce klasy IV:

potrafię
mam
pomagam
umiem
wiem
znam się
moją mocną stroną jest
orientuję się

ROZGRZEWKA

Niech każdy z Was zapisze na kartce swoje dwie mocne strony, które przydają się podczas wspólnych działań, np. umiejętności, cechy charakteru, coś, co lubicie robić i w czym jesteście dobrzy.

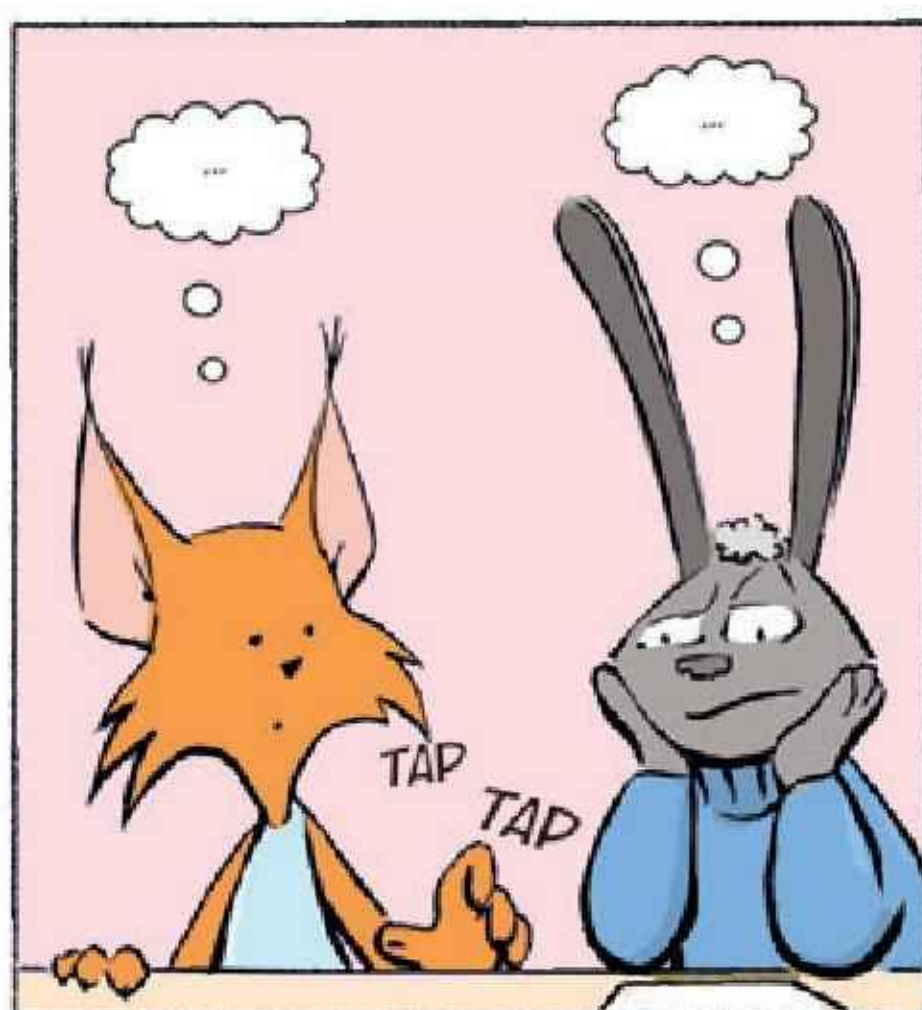
- > Zawieście wszystkie kartki w jednym miejscu.
- > Przeczytajcie Wasze zapiski na głos.
- > Porozmawiajcie o Waszej klasie jako grupie. Co dobrego może wyniknąć z połączenia Waszych umiejętności?

WPROWADZENIE

Rysiek (ryś) i Królik (królik) to dwójka kolegów, którzy do niedawna słabo się znali, mimo że chodzą do jednej klasy. Rysiek jest pełen energii, z talentem do sportu, a Królik – spokojny, piszący wiersze pasjonat gier komputerowych. Kiedy pewnego dnia nauczycielka sadza ich razem w jednej ławce, okazuje się, że choć są zupełnie różni, to świetnie się uzupełniają, a prawdziwa przyjaźń wymyka się schematom.

Informacja o tym, jak czytać komiks – patrz s. 342–343.

1

Wybierz poprawne odpowiedzi. Więcej niż jedna odpowiedź może być poprawna.

1. Bohaterami są

- A. nauczycielka języka polskiego.
- B. uczniowie jednej klasy.
- C. dziadek Rysia.
- D. brat Królika

2. Zdarzenia toczą się w ciągu

- A. jednego popołudnia.
- B. jednego dnia.
- C. jednej lekcji.
- D. dwóch dni.

2

Podaj temat wypracowania zadanego bohaterom.

3

Opiszcie zachowanie bohaterów podczas pracy nad zadaniem domowym.

- Jak wyglądał plan pracy Ryśka i Królika nad wypracowaniem?
- Jakich umiejętności im zabrakło, by wykonać zadanie zgodnie z tym, jak je zaplanowali?
- Jak zareagowali na propozycję kolejnej pracy w parach? Jak myślicie, dlaczego?

podpowieść

Na potwierdzenie swoich słów wskażcie odpowiednie obrazki komiksu.

4

Przeczytajcie zasady dobrej współpracy (s. 96) i o nich porozmawiajcie.

- Których reguł – Waszym zdaniem – będzie Wam najłatwiej przestrzegać?
- Które mogą sprawić trudność?
- Dlaczego warto pracować w grupie zgodnie z tymi zasadami?

GRUPOWE
wyzwanie

5

Mistrzowie współpracy

→ W kilkuosobowych grupach wymyślcie taką scenkę z udziałem Ryśka i Królika, w której napiszą wypracowanie dzięki dobrej pracy zespołowej.

→ Po wykonaniu zadania porozmawiajcie o swojej współpracy.

- Czy podzieliliście się zadaniami?
- Czy każdy w grupie miał okazję się wypowiedzieć?
- Czy sobie pomagaliście?
- Czy udało nam się uniknąć kłótni?
- Jak dobrze pracowaliśmy jako zespół (1–5 gwiazdek)?
- Co możemy poprawić w przyszłości?

→ Niech każdy z Was sprawdzi, jak pracuje w grupie. Odpowiedzcie na pytania zgodnie ze wskazówkami 100/100! (s. 335).

Jak zaplanować pracę?

ZASADY DOBREJ WSPÓŁPRACY

1 Ustalcie plan działania

-> Zdecydujcie, co trzeba zrobić i w jakiej kolejności. Planowanie pozwoli uniknąć chaosu i przyspieszy pracę.

2 Podzielcie się zadaniami

-> Współpraca oznacza, że każdy robi swoją część pracy. Zastanówcie się, kto najlepiej poradzi sobie z daną częścią zadania.

3 Podsumujcie wspólną pracę

-> Sprawdźcie wyniki, porozmawiajcie o tym, co osiągnęliście i co następnym razem można by zrobić lepiej.

Jak się zachowywać w grupie, czyli jak współpracować?

4 Szanujcie siebie i innych

-> Dzielcie się pomysłami – nie bójcie się mówić o swoich pomysłach i pytać innych, co o nich sądzą. Słuchajcie propozycji koleżanki lub kolegi. To sposób na znalezienie najlepszego rozwiązania.

-> Rozmawiajcie spokojnie. Nie kłóćcie się. Próbujcie dojść do porozumienia.

-> Nie wyśmiewajcie czyichś pomysłów ani się nie obrażajcie, jeśli Wasza propozycja nie zostanie wybrana. Szacunek to klucz do dobrej współpracy.

5 Nie zrzucajcie pracy na innych

-> Każdy w zespole powinien włożyć wysiłek w zadanie. Współpraca to wspólne działanie, a nie wyręczanie się innymi.

6 Pomagajcie sobie nawzajem

-> Jeśli ktoś nie wie, co lub jak zrobić, to zamiast się denerwować, zaproponuj pomoc. Wspólnie znajdziecie rozwiązanie.

7 Doceniajcie siebie nawzajem

-> Gdy ktoś wykona dobrze swoją część zadania, pochwal go! Miłe słowa sprawiają, że praca jest przyjemniejsza.

8 Cieszcie się wspólną pracą

-> Współpraca to nie tylko zadanie do wykonania, lecz także zabawa i nauka. Uśmiech i dobra atmosfera pomagają lepiej pracować!

Międzynarodowy projekt

WPROWADZENIE

Lotka chodzi do typowej miejskiej szkoły, w której od jakiegoś czasu dzieją się dziwne rzeczy. Na przykład okazuje się, że do szkoły w ramach wymiany międzyszkolnej przyjeżdża grupa uczniów z Wysp Owczych, o czym nikt wcześniej nic nie wiedział.

MARTYNA SKIBIŃSKA

Martyna Skibińska to anglistka, scenarzystka, autorka książek dla dzieci. Jej „Duchowy przewodnik po Polsce, czyli 101 wycieczek z dreszczykiem” znalazł się na liście Białych Kruków, czyli najbardziej godnych uwagi książek dla dzieci z całego świata. „Wyjaśnij to, Lotko!” to pisarski debiut dla nastolatków.

¹ karawana

grupa jadących pojazdów, pierwotnie podróżników na wielbłądach

² tartan

tworzywo do wykładania nawierzchni stadionów, bieżni, boisk

³ jednośląd

pojazd, w którym wszystkie koła (zazwyczaj dwa) są ustawione w jednej linii

Niespodziewana wizyta

Lotka powstrzymała ziewanie i wyjrzała na boisko. Wyprostowała się. Coś się jednak działo. Na boisko wtaczała się powoli dziwaczna karawana¹. Otwierał ją elegancki mężczyzna w garniturze jadący na rowerze, nad którym łopotała biała flaga z dwukolorowym krzyżem. Za nim nieśpiesznie sunęły dwa elektryczne autokary, każdy wyposażony z przodu w podobne chorągiewki.

Pojazdy zatrzymały się na krawędzi tartanu². Elegancki mężczyzna zsiadł z roweru. Nie widząc nigdzie stojaków, oparł jednośląd³ o budynek szkoły. Z autokarów wysypała się gromada dzieci i garstka dorosłych. Przybysze rozglądali się, najwyraźniej w oczekiwaniu na coś, co miało nastąpić, a nie następowało. Opiekunowie zaklaskali w dłonie i młodzież ustawiła się w dwuszeręgu wzdłuż białej linii na boisku. Na dany sygnał wszyscy zgromadzeni zaczęli śpiewać dostojną pieśń. Lotka nie rozumiała z niej ani słowa.

*Tú alfagra land mítt, mín dýrasta ogn!
á vetri so randhvítt, á sumri við logn...^{4*}*

Lotka widziała z góry, jak na boisko wypada orszak powitalny: pani dyrektor, sekretarka, pan Gerard i pan od wuefu. Po chwili dołączył do nich Józio Kowalski, galopujący ze sztandarem szkoły. Reszta pocztu sztandarowego, Emilka z ósmej a i Gonia z ósmej ce, pędziła w ślad za Józiem, naciągając w pośpiechu białe rękawiczki.

⁴ **Tú alfagra...**

(j. farerski, obowiązujący na Wyspach Owczych, czyt. tu alwagra land mitt, min diurasta ogn o wetrji so randkwitt, o sumri wi logn) Mój kraju, o najpiękniejszy, własności najdroższa. Przyciągasz mnie do siebie, obejmując mocno.

⁵ **...tú tekur...**

(j. farerski, czyt. tu tekur meg at tajr so tett i tin fawn tit ojgar so majtar, gud signi ta nawn, sum menn tykkum góvu, to tajr tykkum sou) Przed wiatrem osłonięte latem, zimą śniegiem pokryte, wyspy wspaniałe, przez Boga upodobane, miano, które ludzie Wam nadali, gdy Was odkryli.

⁶ **semafor**

sygnalizator kolejowy, z którego korzystają maszyniści

⁷ **równoległobok**

np. kwadrat lub prostokąt

⁸ **bez ceregieli**

po prostu, nie oglądając się na nic

⁹ **wątle**

słabe, ciche

¹⁰ **konsul**

stały przedstawiciel państwa za granicą

¹¹ **Hvussu hefur tú tað?**

(j. farerski, czyt. kwussu hewjur tu ta) Jak się pani miewa?

...tú tekur meg at tær so tætt í tín favn.

*Tit oyggjar so mætar, Guð signi tað nawn,
Sum menn tykkum góvu, tá teir tykkum sóu⁵.*

Uczniowie wszystkich klas rzucili się do okien, nauczyciele ruszyli za nimi. Lotka została na swoim miejscu w pierwszym rzędzie, skąd miała doskonały widok na rozwój wydarzeń. Z lekkim zdumieniem obserwowała panią dyrektor, która machała ramionami jak rozregulowany semafor⁶. Lotka nie знаła kodu semaforowego, ale oszalałe kończyny dyrektorki słały czytelny komunikat:

„WSZYSTKICH UCZNIÓW WZYWA SIĘ W TRYBIE NATYCHMIASTOWYM NA BOISKO WYKRZYKNIK [...]”.

* * *

[...]

Lotka wbiegła na boisko razem z tłumem podekscytowanych uczniów i nauczycieli. Pan Gerard z panem od wuefu ustawili wszystkich w zgrabny równoległobok⁷ naprzeciwko uśmiechniętych przybyszów. Obie grupy przyglądały się sobie z zaciekawieniem, dopóki w dzielący je korytarz nie wjechała czarna limuzyna z chorągiewkami w barwach miasta. Wysiadł z niej pan w garniturze, zerknął na zegarek i bez zbędnych ceregieli⁸ zaczął przemawiać. Do uszu Lotki dochodziły tylko fragmenty przemówienia, ponieważ podekscytowany gwar dość skutecznie je zagłuszał.

[...]

Dyrektor Departamentu Ochrony Środowiska złożył na pół kartkę z przemówieniem, po czym skłonił się w odpowiedzi na wątle⁹ oklaski, wręczył oszołomionej pani dyrektor dyplom i statuetkę, mocno uściśnął obie dłonie konsula¹⁰ honorowego Tróndura Sigurdssona i wskoczył do lśniącej limuzyny. Samochód ruszył z powrotem do Urzędu Miasta, pozostawiając obie grupy uczniów i opiekunów przyjaźnie rozdzielone pasem boiska.

– Czin topri, kokaany paani direktor! Jaa sze ucze po poolski, ali un thudni barso! *Hvussu hefur tú tað*¹¹? – Konsul Tróndur Sigurdsson serdecznie objął i przytulił dyrektorkę. – *Eg eri glaður at vit kundu koma higar*¹²!

– Bardzo mi miło, to ogromny zaszczyt, panie konsulu – powoli wyartykułowała¹³ pani dyrektor, jakby w nadziei, że jeśli będzie mówić głośno i nieśpiesznie, to zagraniczni goście wszystko zrozumieją. – Serdecznie witam pana i tak licznie przybyłą delegację z Wysp Owczych. *Je suis enchanté*¹⁴. *Es ist mir ein großes Vergnügen*¹⁵. *How do you do*¹⁶? Czy ktoś tu może zna jakże piękny, lecz obcy język naszych gości?

Józio Kowalski nagle wyrósł u jej boku. W dłoniach miętoszył telefon.
– Proszę pani, ja mam taką aplikację, która wszystko przetłumaczy!
– Pośpiesz się! – syknęła pani dyrektor. – Tu chodzi o honor szkoły!
Tymczasem konsul honorowy Tróndur Sigurdsson nie wypuszczał z rąk dłoni pani dyrektor i mówił dalej, wyraźnie poruszony.

– *Náttúran rundan um...* – Pan Sigurdsson potoczył wkoło płomiennym wzrokiem. – *Náttúran rundan um okkum er alsam meira hótt...*¹⁷

– Mam, pani dyrektor! Gotowe! – wyprężył się Józio.
– Całe szczęście. Czytaj, głośno i wyraźnie! – Pani dyrektor odetchnęła z ulgą.

Przewodniczący samorządu szkolnego z dumą zwrócił się do międzynarodowej publiczności. Powoli i donośnie czytał tłumaczenie, które pojawiło się na ekranie jego telefonu.

– ZGODNIE Z AKTUALNĄ MODĄ ŚRODOWISKO NATURALNE STRESUJE SIĘ WIĘCEJ I WIĘCEJ. DUŻE ODPADY ŹŁE PŁYWAJĄ W ŚRODOWISKU. SKUTKIEM TEGO BRUDAS NA ZEWNĄTRZ LATA PO MIEŚCIE, PO LESIE, PO POLU, PO NIEBIE, AŻ DOPADNIE CZŁOWIEKA NIEZDROWEGO. DLATEGO JA BARDZO WESOŁA JESTEM, BO MY TU RAZEM POWYMIENIAMY!

Pani dyrektor miała niewyraźną minę. Z widocznym wysiłkiem ulepiła na twarzy uśmiech i skierowała go do konsula honorowego.

– Bardzo mnie to cieszy.

Konsul honorowy Tróndur Sigurdsson odwzajemnił serdeczny uśmiech. Uczniowie i nauczyciele wymieniali zdeorientowane¹⁸ spojrzenia. Nie zważając na to, pan Sigurdsson kontynuował swoją przemowę, którą Józio za pomocą aplikacji dziarsko¹⁹ tłumaczył na żywo, bujając się na piętach.

– SZKOŁA W ŚMIECIACH NOWĄ KULTURĘ UKOCHAŁA DLA ŚRODOWISKA, KAŻDEMU UCZNIOWI. PIEŁĘGNUJMY ODPADY DLA DOBREJ FORMY NA WIEKI. I POCZUJESZ PRZYJEMNĄ ENERGIĘ, GDY PUŚCISZ WIATR TYMCZASEM. W PRZYSZŁOŚCI DLA ŚMIECHU NAPIJESZ WODĘ Z KRYSTAŁÓW SĄSIADOWI, A CO!

Pani dyrektor uznała, że starczy przemówień jak na jeden dzień. Głośno zaczęła bić brawo, zagłuszając kolejne słowa pana Sigurdssona. Nauczyciele SP nr 401 poszli w jej ślady. Uczniowie oprócz burzy oklasków dodali od siebie wiwaty i podskoki. Goście z Wysp Owczych wydawali się bardzo zadowoleni z dzikiego aplauzu²⁰, jaki wywołała krótka mowa pana konsula.

¹² **Eg eri glaður at vit kundu koma higar!**

(j. farerski, czyt. ejg eri glaur at wit kundu koma higar) Cieszę się, że mogliśmy tu przyjechać!

¹³ **wyartykułować**
wymówić

¹⁴ **Je suis enchanté**
(j. francuski, czyt. że sli ąsząte) Jestem oczarowana.

¹⁵ **Es ist mir ein großes Vergnügen**
(j. niemiecki, czyt. es ist mir ajn gross fergnygen)
To dla mnie wielka przyjemność.

¹⁶ **How do you do?**
(j. angielski, czyt. hał du ju du) Jak się masz?

¹⁷ **Náttúran...**
(j. farerski, czyt. natturan rundan um okkum er alsam mejra hott) Natura wokół nas jest coraz bardziej zagrożona...

¹⁸ **zdeorientowane**
zdebiate, niepewne

¹⁹ **dziarsko**
śmiało, z energią, ochotą

²⁰ **aplauz**
uznanie, zachwyt, wyrażane publicznie i głośno

[...]

Język stanowił barierę tylko dla dorosłych. Młodzież doskonale porozumiewała się bez słów, śmiechem, gestami, w ostateczności pomagając sobie telefonami. Kiedy stało się jasne, że ten dzień jest poświęcony ochronie środowiska, na boisku zapanowała festiwalowa atmosfera. Wszyscy w Szkole Podstawowej nr 401 zrozumieli, że razem z przyjaciółmi z Wysp Owczych mogą przyczynić się do uratowania jedynej znanej planety, na której występują nastolatki, jamniki, guma do żucia i fajne aplikacje na telefony. Każdy w domu segregował śmieci, ale okazało się, że wyspiarze mają również mnóstwo pomysłów na to, jak wykorzystać odpady i niepotrzebne graty. Pan Gerard, pod naciskiem pani dyrektor, niechętnie udostępnił gościom szkolny składzik na rupiecie i pojemniki na surowce wtórne z całą ich zawartością. [...]

Po kilku godzinach wytężonej pracy, której towarzyszyła międzynarodowa wymiana kanapek, polewanie się wodą z węża i wyścigi po bieżni wokół boiska, można było podziwiać pierwsze dzieła młodej ekipy obrońców środowiska i ich opiekunów.

Fragment książki *Wyjaśnij to, Lotko!*

Kto stoi za serią niewyjaśnionych zdarzeń w szkole? Czy Lotka uda się znaleźć sprawcę i czy dziewczynka go zdemaskuje? A może szkoła potrzebuje zmian i wreszcie dzieje się w niej coś wartego uwagi i zaangażowania całej społeczności szkolnej...

* Uczniowie śpiewają hymn państwowy Wysp Owczych.

odkoduj
O-TEKST

1

Popraw poniższe zdania tak, by były zgodne z treścią tekstu.

- Lotka nie uczestniczy w zdarzeniach.
- Do szkoły z wizytą przyjechała delegacja uczniów i nauczycieli z Wysp Wielkanocnych.
- Goście z Wysp Owczych przywitano w sali gimnastycznej.
- Celem odwiedzin w szkole był projekt plastyczny.
- Konsul Tróndur Sigurdsson bardzo dobrze znał język polski.

2

Uporządkuj zdarzenia zgodnie z kolejnością opisaną w tekście.

- 1 -> [?]
2 -> [?]
3 -> [?]
4 -> [?]
5 -> [?]
6 -> [?]
7 -> [?]

- A.** Przybycie przedstawiciela Urzędu Miasta.
- B.** Przyjazd autokarów i mężczyzny na rowerze.
- C.** Wysłuchanie mowy powitalnej konsula z wykorzystaniem tłumacza w aplikacji.
- D.** Wspólne działania uczniów i nauczycieli obu szkół.
- E.** Odśpiewanie pieśni przez gości.
- F.** Przemówienia urzędnika.
- G.** Oklaski i podziękowania.

Do podanych sytuacji przyporządkujcie znaki, którymi posługiwała się pani dyrektor.

znaki:

A. gesty i mimika

B. sposób mówienia –
tempo mówienia,
głośność

C. język – słowa, tekst

1 -> [?]

2 -> [?]

3 -> [?]

sytuacje:

1 „oszałamione kończyny dyrektorki stały czytelny komunikat”

2 „– Serdecznie witam pana i tak licznie przybyłą delegację z Wysp Owczych. *Je suis enchanté. Es ist mir ein großes Vergnügen. How do you do?*”

3 „– Bardzo mi miło, to ogromny zaszczyt, panie konsulu – powoli wyartykułowała pani dyrektor, jakby w nadziei, że jeśli będzie mówić głośno i nieśpiesznie, to zagraniczni goście wszystko zrozumieją”.

Jest wiele sposobów, dzięki którym możemy przekazywać myśli, uczucia i informacje.

Porozumiewamy się za pomocą **słów** oraz różnych **znaków**.

dźwięki

mowa, inne
dźwięki

znaki graficzne

pismo, piktogramy,
GIF-y, memy

sygnały świetlne

system świateł na
przejściu

mimika

uniesienie
brwi

gesty

wyciągnięcie
ręki w geście
przywitania

Przedyskutujcie i odwołajcie się do przykładów z tekstu oraz własnych doświadczeń.

- Co przeszkadzało w pełnym zrozumieniu gości?
- Co pomaga się porozumieć, jeśli nie znamy języka naszych rozmówców?

Wyrazić inaczej

W 2- lub 3-osobowych zespołach przekażcie jakąś wiadomość bez użycia słów. Zadaniem klasy jest próba jej rozszyfrowania.

Co mogło powstać w wyniku wspólnych działań projektowych uczniów z Polski i Wysp Owczych? Opisz, jak przebiegały prace oraz w jaki sposób porozumiewali się ich uczestnicy. Możesz dodać zabawną sytuację, która wyniknęła z nieznamości języka.

Polskie symbole państwowe

ROZGRZEWKA

Porozmawiajcie o hymnie Polski.

- > W jakich okolicznościach śpiewa się hymn?
- > Kiedy śpiewa się hymn w szkole?
- > Jak się należy zachować podczas śpiewania lub słuchania hymnu?
- > Co czujesz, gdy słyszysz lub śpiewasz hymn narodowy?

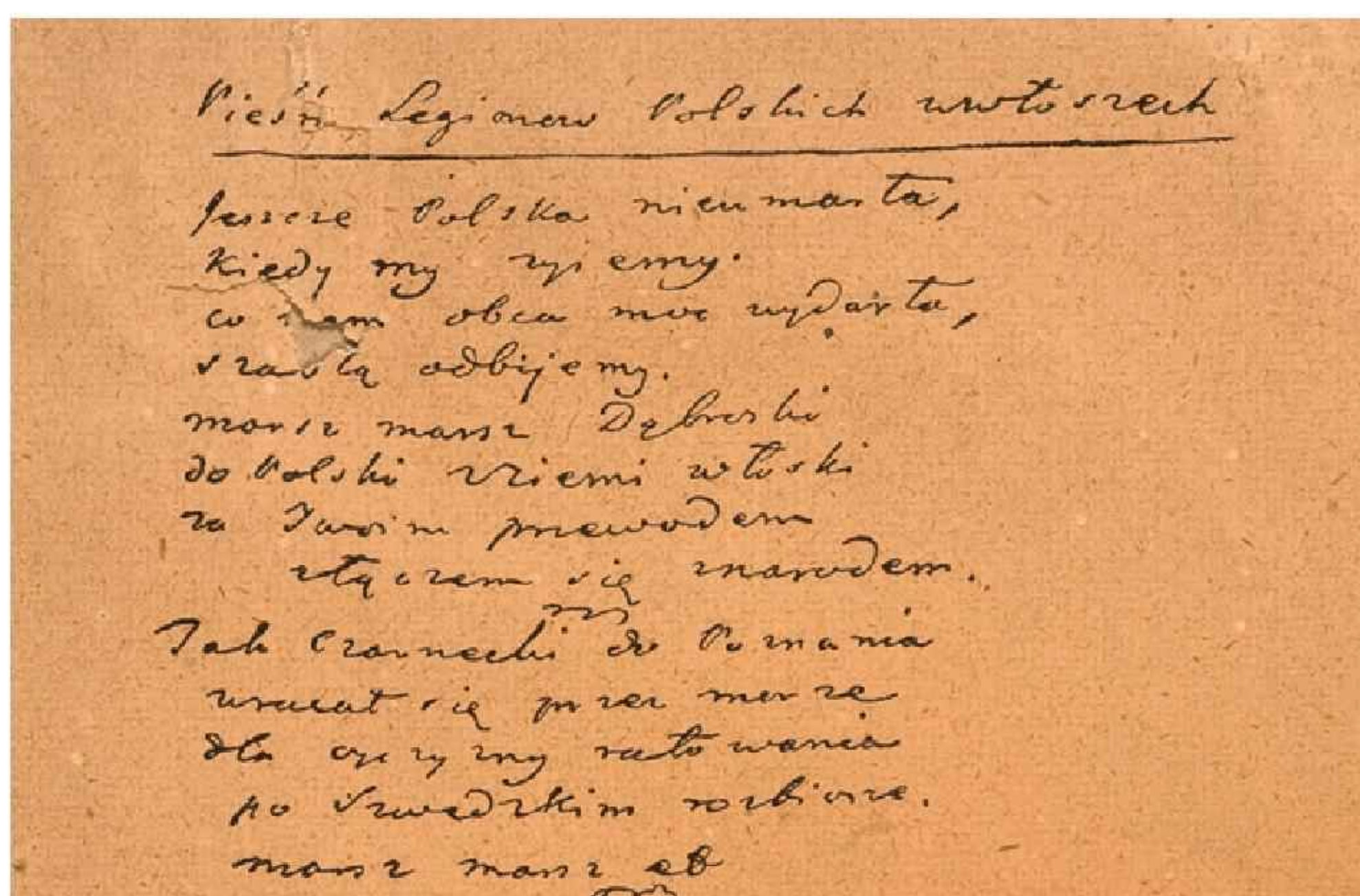

Tekst **„Mazurka Dąbrowskiego”** powstał w **1797 roku** we Włoszech. Polska w tym czasie nie istniała, gdyż została podzielona między sąsiednie państwa. Jednym z tych państw była Austria, która toczyła wtedy wojnę z Francją na terenie Włoch.

U boku Francuzów walczyły Legiony Polskie we Włoszech. Były to polskie oddziały wojskowe, którymi dowodził generał Jan Henryk Dąbrowski.

Specjalnie dla nich Józef Wybicki napisał **„Pieśń Legionów Polskich we Włoszech”**, nazwaną też **„Mazurem Dąbrowskiego”**. „Mazurek Dąbrowskiego” jest naszym hymnem państwowym.

Muzeum Hymnu Narodowego powstało w Będominie — dawnym dworku rodziny Wybickich, miejscu urodzin Józefa Wybickiego.

Fragment rękopisu *Pieśni Legionów Polskich we Włoszech*

Zegar pozytywka, wygrywająca melodię *Mazurka Dąbrowskiego*

Józef Wybicki był pisarzem, żył na przełomie XVIII i XIX wieku. Po powstaniu kościuszkowskim wyemigrował i angażował się w tworzenie Legionów Polskich we Włoszech.

Mazurek¹ Dąbrowskiego²

Jeszcze Polska nie zginęła,
Kiedy my żyjemy.

Co nam obca przemoc wzięła,
Szablą odbierzemy.

refren:

Marsz, marsz, Dąbrowski,
Z ziemi włoskiej do Polski.
Za twoim przewodem
Złączym się z narodem.

Państwo polskie nie istnieje, ale my, Polacy, żyjemy. A to oznacza, że Polska też żyje – w naszych sercach i pamięci.

Będziemy walczyć o wolność Polski.

Generał Dąbrowski poprowadzi nas z Włoch do ojczyzny.

Przekroczymy Wisłę i Wartę, żeby wyzwolić całą Polskę. Zwycięzimy, tak jak zwycięża wódz armii francuskiej, Napoleon Bonaparte.

Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę,
Będziem Polakami.
Dał nam przykład Bonaparte³,
Jak zwyciężać mamy.

refren:

Marsz, marsz, Dąbrowski,
Z ziemi włoskiej do Polski.
Za twoim przewodem
Złączym się z narodem.

Mamy przykład do naśladowania: Stefana Czarnieckiego, który kiedyś walczył w Danii przeciwko Szwedom, wrogom Polski. Żeby zdobyć jedną z wysp, kazał swoim żołnierzom przepłynąć wraz z końmi kilkaset metrów przez morze – i odniósł zwycięstwo.

Jak Czarniecki⁴ do Poznania
Po szwedzkim zaborze⁵,
Dla ojczyzny ratowania
Wrócim się przez morze.

refren:

Marsz, marsz, Dąbrowski,
Z ziemi włoskiej do Polski.
Za twoim przewodem
Złączym się z narodem.

Ojciec i Basia to prawdopodobnie fikcyjne osoby, które przedstawiają marzenia wszystkich Polaków, czekających na znaki, które wskazywałyby na przybycie Legionów Dąbrowskiego do kraju i wyzwolenie ojczyzny.

Już tam ojciec do swej Basi
Mówi zapłakany –
Słuchaj jeno, pono⁶ nasi
Biją w tarabany⁷.

¹ **mazurek**
tradycyjny taniec polski; hymn jest w rytmie mazurka

² **Jan Henryk Dąbrowski**
(1755–1818) generał, wstąpił się udziałem w walkach o niepodległość Polski

³ **Napoleon Bonaparte**
(1769–1821) cesarz Francuzów, prowadził wojny z wrogami Polski, dlatego wielu Polaków wierzyło, że przyczyni się do odzyskania niepodległości ich ojczyzny

⁴ **Stefan Czarniecki**
(1599–1665) dowódca wojsk polskich w czasie walk ze Szwedami w XVII wieku

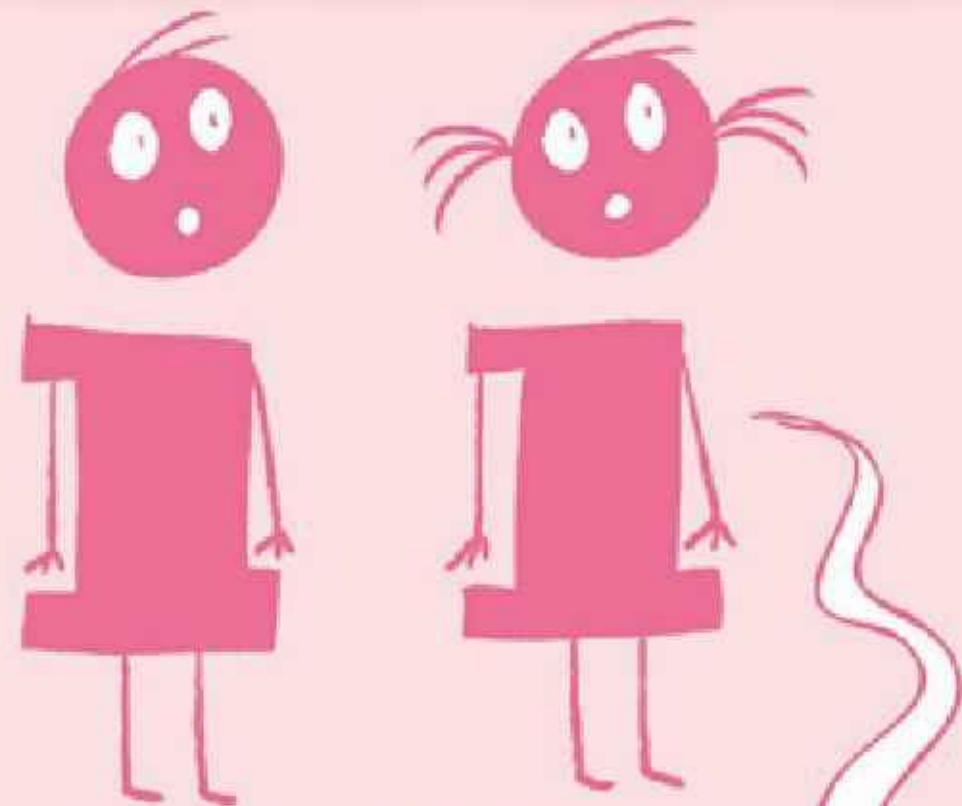
⁵ **po szwedzkim zaborze**
po dokonaniu przez Szwedów zaboru Polski, czyli zajęcia prawie całego terytorium naszego kraju w czasie wojny ze Szwecją w XVII wieku

⁶ **pono**
ponoć

⁷ **taraban**
podłużny bęben używany głównie w dawnym wojsku

Powiedz:

- w czym imieniu wypowiada się osoba mówiąca.
- w jakiej sytuacji się znajduje.
- czego pragnie.
- co czuje.

Zasady dotyczą również sytuacji, w których wykonywany jest hymn innego państwa.

Hymn to **uroczysta i podniosła pieśń**.

Często mówi o bohaterskich czynach, sławi jakieś bóstwo lub dotyczy ważnych wartości, np. miłości do ojczyzny.

Z szacunkiem do hymnu – zasady właściwego zachowania

- Stoimy na baczność.
- Osoby w ubraniach cywilnych zdejmują nakrycia głowy.
- Nie rozmawiamy, nie jemy, nie żujemy gumy.
- Zachowujemy powagę i spokój.
- Poczty sztandarowe oddają honory przez pochylenie sztandaru.

Jakie uczucia – według Was – wyraża refren (strofa w kolorze szarym)?

Refren to **regularnie powtarzająca się zwrotka**.

Występuje najczęściej w utworach przeznaczonych do śpiewania.

Przykład: Marsz, marsz, Dąbrowski,
Z ziemi włoskiej do Polski.
Za twoim przewodem
Złączym się z narodem.

Na tropie hymnów

W 2- lub 3-osobowych zespołach przygotujcie ciekawostki na temat wybranych hymnów innych państw.

- Hymny których państw nie mają słów?
- Które państwa mają podobny hymn do hymnu polskiego?
- Które państwo ma najdłuższy hymn?
- Które państwo ma dwa hymny?
- W których hymnach jest wzmianka o Polakach?

Słowa i spacje

Piszemy e-wiadomości

odkoduj
O-TEKST

1

Uporządkuj wiadomości dwóch par uczniów i je zapisz. Pierwsza rozmowa rozpoczyna się od wypowiedzi oznaczonej literą A, druga – od wypowiedzi oznaczonej cyfrą 1.

?
Oczywiście, pod warunkiem, że mi jutro oddasz.

?
Nie mam pieniędzy. Może mi pożyczysz?

1
Idziemy po lekcjach na lody?

?
Dobrze, ale musisz odprowadzić mnie potem do domu i wytłumaczyć przed babcią.

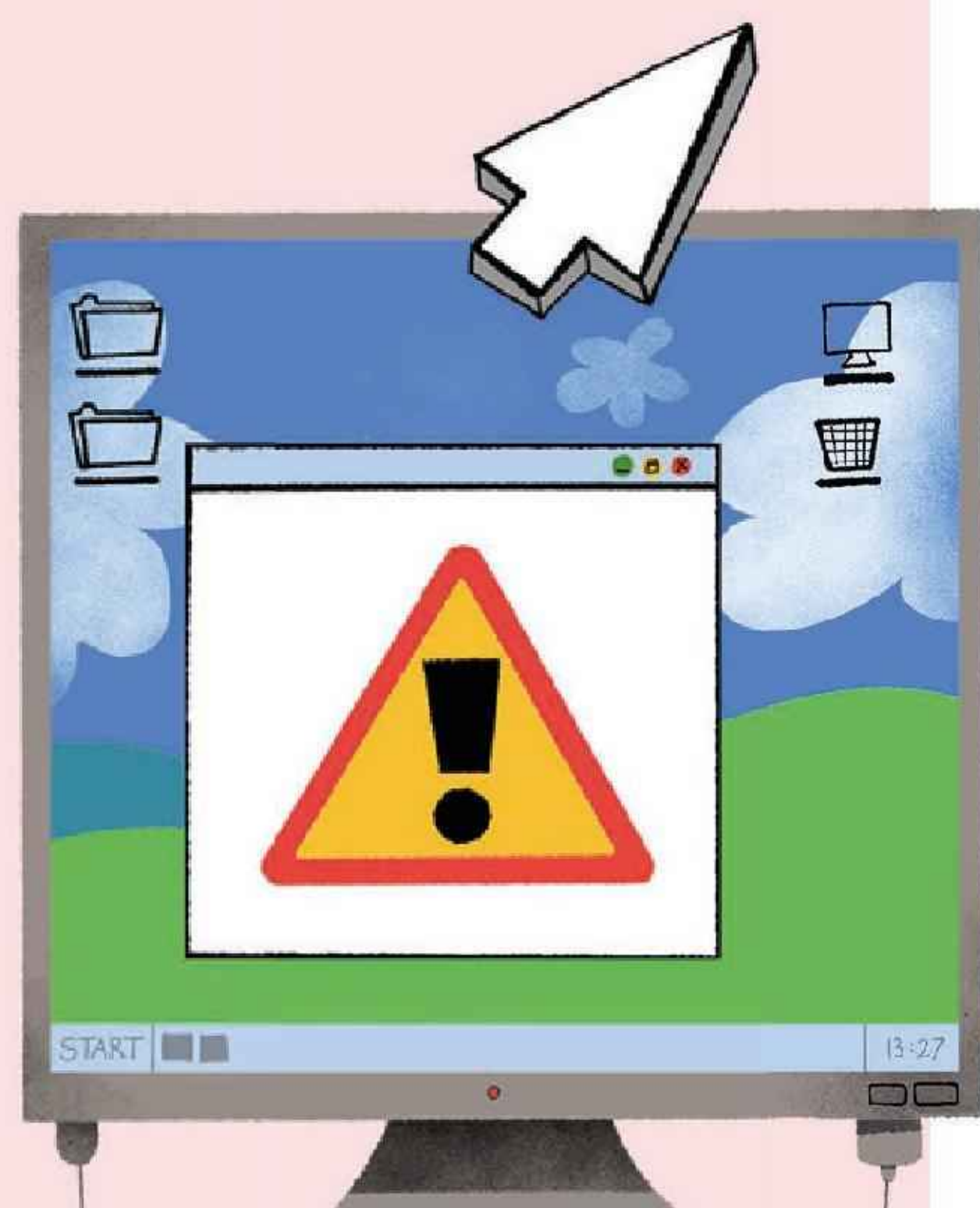
4
W takim razie chodźmy.

A
Koniecznie musimy się spotkać po lekcjach.

?
Nie ma sprawy.

C
To nie potrwa długo. Trzeba ustalić skład drużyny.

?
Nie mogę! Obiecałem babci, że będę punktualnie.

E-wiadomość to wiadomość wysyłana przez internet, np. za pomocą poczty elektronicznej (**e-mail**), komunikatorów.

Słowo **e-mail** (mejl, email) piszemy małą literą. W odmianie używamy form: nie otrzymałem **e-maila** lub **e-mailu**, przeczytałam **e-mail** lub **e-maila**.

Nawet w bardzo krótkich wiadomościach elektronicznych należy stosować **zasady ortografii i interpunkcji**, a także pamiętać o **grzeczności językowej**. Szczególnie dotyczy to korespondencji oficjalnej, na przykład z nauczycielem, dyrektorem.

Nowa wiadomość **adres e-mailowy odbiorcy** **temat wiadomości**

P.Kwiatkowska@poczta.com

Prośba od klasy IV

Szanowna Pani,

chcielibyśmy zapytać, czy mogłaby Pani pójść z naszą klasą na spotkanie autorskie z Małgorzatą Strzałkowską, które odbędzie się w bibliotece przy ul. Jodłowej, 6 grudnia, początek o godz. 14.00.

Bardzo Panią prosimy. ♥

Zuzia Krecik

w imieniu całej klasy

Wyslij **podpis**

nagłówek, czyli zwrot do odbiorcy

treść wiadomości

zwrot grzecznościowy kończący list

emotikony ułatwiają zrozumienie naszych intencji i uczuć

Pamiętaj o tym, że zapisywanie całych wyrazów wielkimi literami jest traktowane w internecie jako krzyk.

Dlaczego stosowanie zasad netykiety przez użytkowników internetu jest ważne podczas pisania każdej wiadomości? Przeczytajcie poniższe informacje i zapiszcie wnioski z rozmowy.

Netykieta — zasady dobrego i bezpiecznego zachowania w internecie.

1. Nie używaj wulgaryzmów. Zachowaj kulturę.
2. Nie obrażaj innych. Nie prowokuj kłótni. Nie hejtuj.
3. Nie publikuj cudzych zdjęć ani nie podawaj informacji o innych bez ich zgody.
4. Nie udostępniaj treści z obcych źródeł bez zgody autora.
5. Nie udostępniaj swoich danych ani prywatnych informacji o sobie, zdjęć, filmów.
6. Pisz wiadomości zgodnie z zasadami poprawności językowej.
7. Nie wchodź na podejrzane strony.
8. Korzystaj z aplikacji, stron dostosowanych do Twojego wieku.

Eksperci netykiety

Przeczytajcie wypowiedzi z internetu. W 2- lub 3-osobowych zespołach wyjaśnijcie, dlaczego są niezgodne z zasadami netykiety. Zaproponujcie odpowiednie wersje wypowiedzi.

komentarz pod postem

Twoje zdanie jest najgłupsze na świecie!
Nie masz pojęcia, o czym mówisz! 😡

podpowiedź

- Jakie emocje może wywołać wypowiedź u osoby, do której jest skierowana?
- Jak poprawić wypowiedź zgodnie z netykietą?

prywatna wiadomość w mediach społecznościowych

Hej, widziałem cię dzisiaj na mieście. Byłeś w galerii o 11.00, prawda?

- Co może być problematyczne w udostępnianiu czyjejś lokalizacji bez zgody tej osoby?
- Jak można lepiej zadbać o prywatność online?

rozmowa na czacie w grze

Jesteś beznadziejny w tej grze. Nie powinieneś już więcej grać. Weź się odinstaluj i się nie pokazuj.

- Jak taka wypowiedź wpływa na innych graczy i na atmosferę w grze?
- Jak przekształcić wypowiedź, by była wspierająca?

e-mail do nauczyciela

Kiedy pani w końcu sprawdzi ten test?

- Czy forma wiadomości jest odpowiednia?
- Jak można zmienić ten e-mail, aby był uprzejmy i wyrażał szacunek?

dyskusja w grupie online

Jak zwykle nie masz racji. W ogóle nie powinieneś zabierać głosu, bo gadasz albo nie na temat, albo głupoty.

- Czy takie stwierdzenia są odpowiednie w dyskusji?
- Jak można wyrazić swoje poglądy, nie obrażając innych?

prywatna rozmowa na komunikatorze

Znowu masz jedynekę z matmy. 😂

- Jakie emocje może wywołać taki komentarz?
- Jak taka wypowiedź może wpłynąć na relacje? Jak ją przekształcić, by zachować szacunek?

4

Wyobraź sobie, że brałeś/brałaś udział w lekcji, która odbyła się poza szkołą, np. w muzeum. Napisz SMS na jeden z podanych tematów.

- prośba do rodziców o pozwolenie kupienia czegoś
- podzielenie się opinią o przebiegu zajęć z nieobecną koleżanką
- propozycja spotkania z kolegą po powrocie do domu

5

Napisz e-mail do wybranego adresata na podany temat. Pamiętaj o zasadach netykiety.

klub sportowy

zapisy i warunki dołączenia do wybranej sekcji sportowej

park linowy

zapytanie o rezerwację i zorganizowanie zabawy dla grupy

sklep z grami planszowymi

zapytanie o dostępność jakiegoś tytułu

Z przymrużeniem oka

ROZGRZEWKA

Co znaczą poniższe sformułowania? Kiedy można ich użyć?

- patrzeć na coś przez palce
- przymknąć na coś oko
- z przymrużeniem oka

KS. JAN TWARDOWSKI

Jan Twardowski był księdzem, poetą, żyjącym w XX i XXI wieku. W swoich utworach odwoływał się do religii chrześcijańskiej. „Zeszyt w kratkę”, „Nowe patyki i patyczki”, „Kubek z jednym uchem”, „Na ostatni guzik”, „Od awantury do zgody” to książki tego autora, w których można znaleźć opowiadania i wiersze dla dzieci i młodzieży.

W klasie

Ryczą w klasie dokazują¹
 najgrzeczniejszych kotem szczują²
 ryczą biją się po łapie
 chcą położyć się na mapie
 na przyrodzie lepsza draka³
 wypchanego szczypią ptaka
 nogi skaczą skrzypią ławki
 kogoś biorą za nogawki
 piszczą wyją głośno chrapią
 książkę do religii drapią.

Nagle sfrunął anioł biały
 mówi – lubię te kawały

¹ **dokazywać**

bawić się wesoło, psocić

² **szczuć**

podburzać kogoś przeciw komuś, namawiać do kłótni lub ataku

³ **draka**

awantura

odkoduj O-TEKST

1

Opisz sytuację z wiersza. Z podanych słów ułóż pytania, a następnie na nie odpowiedz.

- wiersza są bohaterowie Kim?
- przedstawione Co osoby robią?
- się zdarzenia mogły rozgrywać Kiedy?
- Jakie towarzyszyć uczucia mogły podczas bohaterom opisanej sytuacji?

dokuczliwi • skupieni
grzeczni • weseli • złośliwi
mili • bezczelni • pomocni
smutni • hałaśliwi • psotni
nieposłuszni • poważni
zabawni • rozbawieni
głośni • figlarni

2

Przypisz bohaterom odpowiednie cechy. Skorzystaj z podanego słownictwa.

Uczniowie są [jacy?] ...

3

Uzupełnij notatkę.

W wierszu Jana Twardowskiego pokazano (kogo?) ...
w czasie (czego?) ... Bohaterowie (co robią?) ...
W (gdzie?) ... panuje (jaka?) ... atmosfera.

POROZMAWIAJMY

podpowieść

4

Jak myślicie, kim jest anioł?

- Co może zaskakiwać w zachowaniu anioła? Użyjcie zwrotów z zadania wstępnego.
- Jak mógł się zmienić nastrój dzięki wypowiedzi anioła?
- Co – Waszym zdaniem – może się zmienić w klasie po pojawieniu się anioła? Podajcie swoje propozycje.

PISEMNE wyzwanie

5

Napisz kilkuzdaniową wypowiedź, w której opiszysz sytuację z wiersza. W wypowiedzi użyj co najmniej dwóch wybranych sformułowań.

Mieć anielską cierpliwość.
Cisza jakby anioł przeleciał.

To anioł nie człowiek!
Anielska dobroć.

Konkurs szkolnej piosenki

Przenoszenie wyrazów

AKTUALNOŚCI SZKOLNE:

Konkurs pod tytułem
„Pomysł na przerwę”

To jest to.
Bierzemy!

Musimy tylko
spisać tekst.

Znalazłam piosenkę
dla nas. Postuchajcie.

Krzysztof Kleszcz „Szkoła bez telefonu”

Przerwa nie jest po to, by usiąść przy ścianie
i nabijać lewel, gapić się w ekranik.
Co mi da klikanie? Co mi da klikanie?
Nieustanne przewijanie, granie lub słuchanie?
Zamiast wysyłać mi kolejne emotki,
weź pogadaj ze mną, zapraszam na plotki.
Nie izoluj się w słuchawkach – rozbijam skorupę
i rozejrzyj się wokół, docień naszą grupę.
A te lajki i serduszka to ty sobie daruj,
lepiej mieć oddanych ziomów w realu.
Szkoła bez telefonu, szkoła bez telefonu,
bo na telefonie to ja sobie pogram w domu.

Krzysztof Kleszcz to współczesny polski poeta z Tomaszowa Mazowieckiego. Jest autorem projektu „Wiersze z bitem”.

1

Co chłopiec ze scenki z poprzedniej strony powinien zrobić, jeśli cały wyraz nie mieści się w wersie?

2

Przepiszcie każdy wyraz podanego zdania i podzielcie poziomą kreską na sylaby.

Każdy uczeń naszej szkoły ma możliwość zaprezentowania swojego utworu na jutrzejszym konkursie.

wzór:

O-pie-kun wy-da-rze-nia
po-in-for-mo-wał
u-czest-ni-ków kon-kur-su
o spot-ka-niu.

Przenoszenie wyrazów

Jeżeli przenosimy wyraz z jednej linijki do drugiej, to musimy pamiętać o tym, że miejsce przeniesienia powinno być **zgodne z podziałem na sylaby**.

Przykład:

pio-sen-ka przenosimy jako **pio-senka** lub **piosen-ka**

Przy przenoszeniu wyrazów do następnej linijki

NIE DZIEL

- wyrazów **jednosylabowych**
na ten dziś mój dzień
- **głosek** zapisanych za pomocą **dwóch i więcej** liter
gro-szek bu-dzik (nie: gros-zek, bud-zik)
- **au, eu**, które wymawiamy jako **ał, eł**
Eu-ropa Au-relia (nie: E-uropa, A-urelia)

ODDZIEL

- od reszty wyrazu **częstki**: **naj-, pod-, bez-, przed-, nad-, od-, ekstra-, arcy-, nie-, wice-** itp.
bez-wonny arcy-ważny
wice-dyrektor
- **dwie takie same** litery oznaczające **spółgłoski**
wil-la wan-na (nie: will-a, wann-a)

3

Z tekstu piosenki (s. 110) wybierzcie słowa, których nie da się przenieść do następnego wersu.

Jeśli w środku wyrazu występuje obok siebie kilka spółgłosek, to lepiej je rozdzielić na dwie sąsiadujące sylaby, np. **bur-sztyn** lub **bursz-tyń** (nie: burszt-yn).

4

Podajcie zasady, według których podzielono poniższe wyrazy. Dlaczego niektóre z nich nie zostały podzielone?

bez-nadziejny • Au-stralia • mistrz • przed-szkolny
eu-kaliptus • rok • poran-na • wy-rośnięty • au-tor
most • prze-malować • wice-prezydent

5

Powiedzcie, w których miejscach i dlaczego można podzielić podane wyrazy przy przenoszeniu ich do nowego wiersza.

mistrzostwo • kłamstwo • garstka
marynarski • jarzyna

W tych miejscach można przenieść wyraz.

W **słowniku ortograficznym** miejsce zalecanego podziału przy przenoszeniu części wyrazu do kolejnego wiersza jest oznaczone kropką.

Przykład:

przed•szkole

przed•szkol•ny

PISEMNE
wyzwanie

6

Sprawdź w słowniku, jak poprawnie podzielić następujące wyrazy. Przepisz je do zeszytu i w każdym z nich zaznacz możliwe miejsca podziału według wzoru.

dwudziestokrotny • doskonalszy • ekstraklasa
hipermarket • odmienny • nadzwyczajny

wzór:

prześmieszny -> prze-śmieszny
prześmiesz-ny

7

Przygotowujesz szkolną gazetę „Słowotok”, która dziś ma być wydrukowana. Edytor tekstu w niektórych miejscach poinformował o błędach w przeniesieniu wyrazów do następnej linijki. Twoim zadaniem jest naprawić błędy i uratować druk.

SŁOWOTOK

wczoraj

zespołów

zaskoczyli

oryginalnymi

zdobył

W szkolnym konkursie piosenki, który odbył się

■ w auli, wzięto udział aż piętnaście

■. Atmosfera była fantastyczna! Uczniowie

■ wszystkich nie tylko talentem, lecz także

■ stylizacjami. Największe brawa

■ zespół Bity z klasy piątej.

Gryzmu-ryzmu,
tararara

GRZEGORZ KASDEPKE

patrz s. 42

Szkoła przyszłości

– Uwaga! – zawołała pani Troć, wychowawczyni Bodzia i Pulpeta. – Dyktuję temat pracy domowej: „Szkoła przyszłości – jak ją sobie wyobrażam”. Wypracowanie nie może być krótsze niż trzy strony!

Przez klasę przetoczył się jęk. Najgłośniejszy dochodził z ostatniej ławki pod oknem.

– Cóż to, Bodziu? – Pani Troć uśmiechnęła się krzywo. – Nie odpowiada ci temat?

– Nie bardzo – wyznał Bodzio.

– To zaproponuj coś, co twoim zdaniem będzie lepsze niż „Szkoła przyszłości”.

– Przyszłość bez szkoły! – wypalił Bodzio.

Siedzący obok Pulpet z uznaniem pokiwał głową.

– Dobrze – westchnęła nauczycielka. – Możecie napisać o szkole przyszłości lub o przyszłości bez szkoły. Obojętnie, byleby na trzy strony i bez błędów.

Wyglądało więc na to, że chłopcy niewiele zyskali.

Ale nazajutrz rano zarówno Bodzio, jak i Pulpet weszli do klasy z dość dużą pewnością siebie. Pani Troć obserwowała ich zza biurka; wyciągnęli zeszyty, książki i piórniki, a gdy rozległ się dzwonek, byli już gotowi do lekcji.

– No to kto przeczyta pierwszy? – Pani Troć zerknęła w stronę ostatniej ławki pod oknem. – Bodzio?...

– Proszę bardzo... – Bodzio wstał, sięgnął po zeszyt, a potem odchrząknął i rozejrzał się po patrzących na niego w milczeniu kolegach. – „Przyszłość bez szkoły!” – przeczytał uroczyście.

– Czekaamy – ponagliła pani Troć.

– Gryzmu-ryzmu, tararara, cud-miód berek, łoj-żysz siara!

– Słucham, słucham?! – Pani Troć aż wyszła zza biurka. – Pokaż zeszyt!

Bodzio grzecznie zastosował się do polecenia nauczycielki. Teraz nie pozostało mu nic innego, jak tylko obserwować rumieniec rozlewający się na jej policzkach.

– Zapisaleś aż trzy strony tym bełkotem?! – wybuchnęła wreszcie.
– Po prostu przemyślałem temat – wytłumaczył Bodzio, skromnie spuszczać oczy – i doszedłem do wniosku, że gdyby w przyszłości nie było szkół, ludzkość zaczęłaby bełkotać. Przykładowo tak jak w moim zeszycie.

Klasa zachichotała. Pani Troć bez cienia uśmiechu spojrzała na Pulpeta.

– A twoje wypracowanie?

– Ja pisałem o szkole przyszłości. – Pulpet wstał i sięgnął po zeszyt. – Czytać?

– Czytaj!

– Zero-zero, jeden, zero, jeden-jeden, zero, zero-zero-zero, jeden...*

– Dość! – przerwała mu nauczycielka – Domyślam się, że zapisałeś w ten sposób aż trzy strony, tak?

– Brawo! – Pulpet spojrzał na nią z uznaniem.

– Domyślam się również – kontynuowała pani Troć – że tak właśnie będzie, twoim zdaniem, wyglądał zero-jedynkowy język przyszłości. Mam rację?

– Pani jest naprawdę niesamowita. – Pulpet postanowił nie szczędzić jej komplementów.

Pani Troć bez słowa sięgnęła po oba zeszyty i zaniósła je do swojego biurka. Chłopcy wymienili zdumione spojrzenia.

– Dostaniemy jakieś... oceny? – Pulpet przełknął ślinę.

– Waham się – odpowiedziała nauczycielka.

– Waha się pani? – powiedział zdumiony Bodzio.

– Tak – Pani Troć pokiwała głową. – Między zerem a jedynką.

Opowiadanie ze zbioru *Ale kosmos! To znowu Bodzio i Pulpet*

* Chłopiec nawiązał w wypracowaniu do systemu zero-jedynkowego, który stosuje się przy pisaniu kodów informatycznych.

odkoduj
O-TEKST

1

Odpowiedz na pytania.

- Jaki był temat pracy pisemnej, którą zadała nauczycielka?
- Jaki temat wypracowania zaproponował Bodzio?
- Jak myślisz, dlaczego pani Troć pozwoliła Bodziowi, by zaproponował inny temat?
- Jakie reakcje wśród uczniów wywołały wypracowania Bodzia i Pulpeta?
- Jak pani Troć zareagowała na teksty napisane przez uczniów?

2
3

Czy pomysły Bodzia i Pulpeta można traktować jako poważną propozycję czy żart? Uzasadnijcie swoje stanowiska.

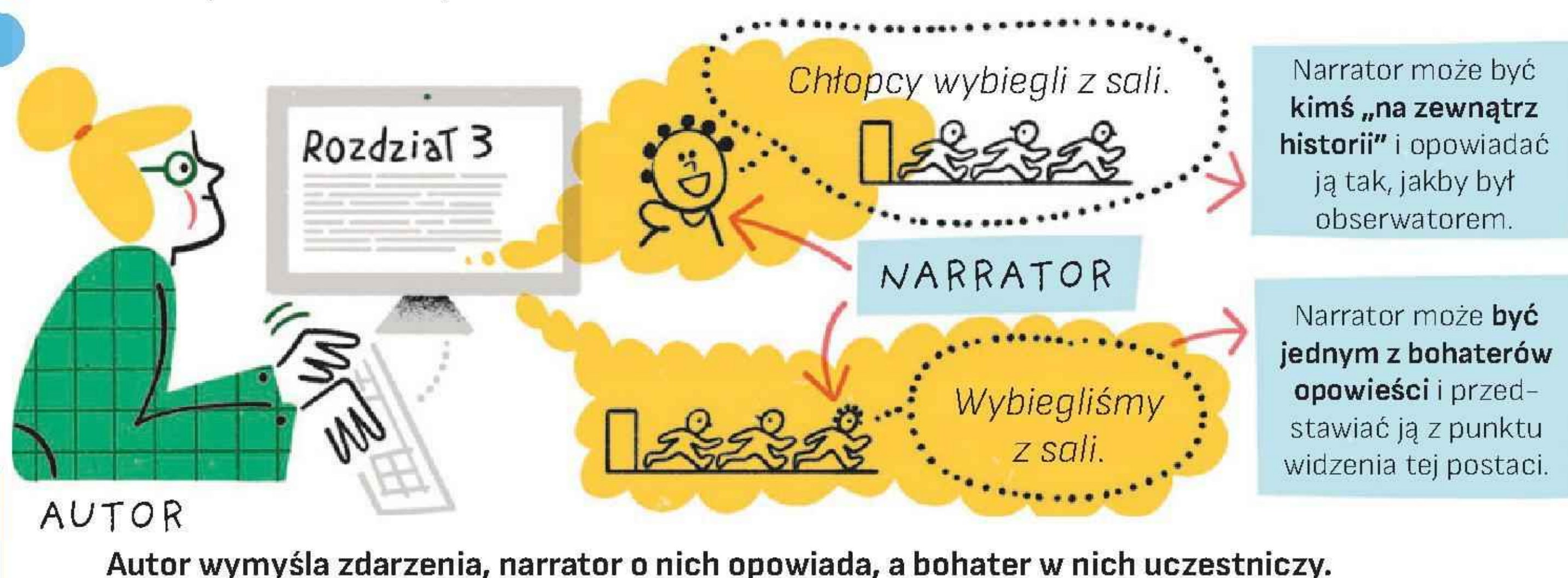
Żart czy groźba? Czym – Waszym zdaniem – była odpowiedź pani Troć dotycząca oceny prac Bodzia i Pulpeta?

4

Ustalcie, czy osoba opowiadająca historię Bodzia i Pulpeta jest jednym z bohaterów opowiadania. Swoją odpowiedź poprzyjcie odpowiednimi fragmentami z tekstu.

Narrator to **ktoś wymyślony** przez autora, kto **opowiada o zdarzeniach** i opisuje świat przedstawiony.

5

W roli narratora i bohatera

W 2- lub 3-osobowych zespołach opowiedzcie zdarzenia z punktu widzenia jednego z bohaterów.

nauczycielka • Bodzio • Pulpet • koleżanka z klasy • kolega z klasy

+

Przyszłość bez szkoły?

Jak mogłoby wyglądać nauczanie bez tradycyjnej szkoły? Podajcie możliwe sposoby zdobywania wiedzy i umiejętności bez szkoły.

Szkoła przyszłości

W 3- lub 4-osobowych zespołach przygotujcie prezentację szkoły przyszłości. Uwzględnijcie zmiany zachodzące na świecie, sposoby nauczania, potrzeby uczniów.

podpowiedź

Możecie wymyślić i przedstawić na przykład wygląd szkoły, nauczane przedmioty, sposoby zdobywania wiedzy, rolę nauczycieli, udogodnienia dla uczniów.

+

Słowa i spacje

Jak notować?

ROZGRZEWKA

Jak wykorzystać czas w szkole, by łatwiej i szybciej się uczyć?
W rozmowie rozwińcie hasła i podajcie przykłady.

pozytywne nastawienie • skupianie uwagi • zadawanie pytań
chęci • notowanie • współpraca

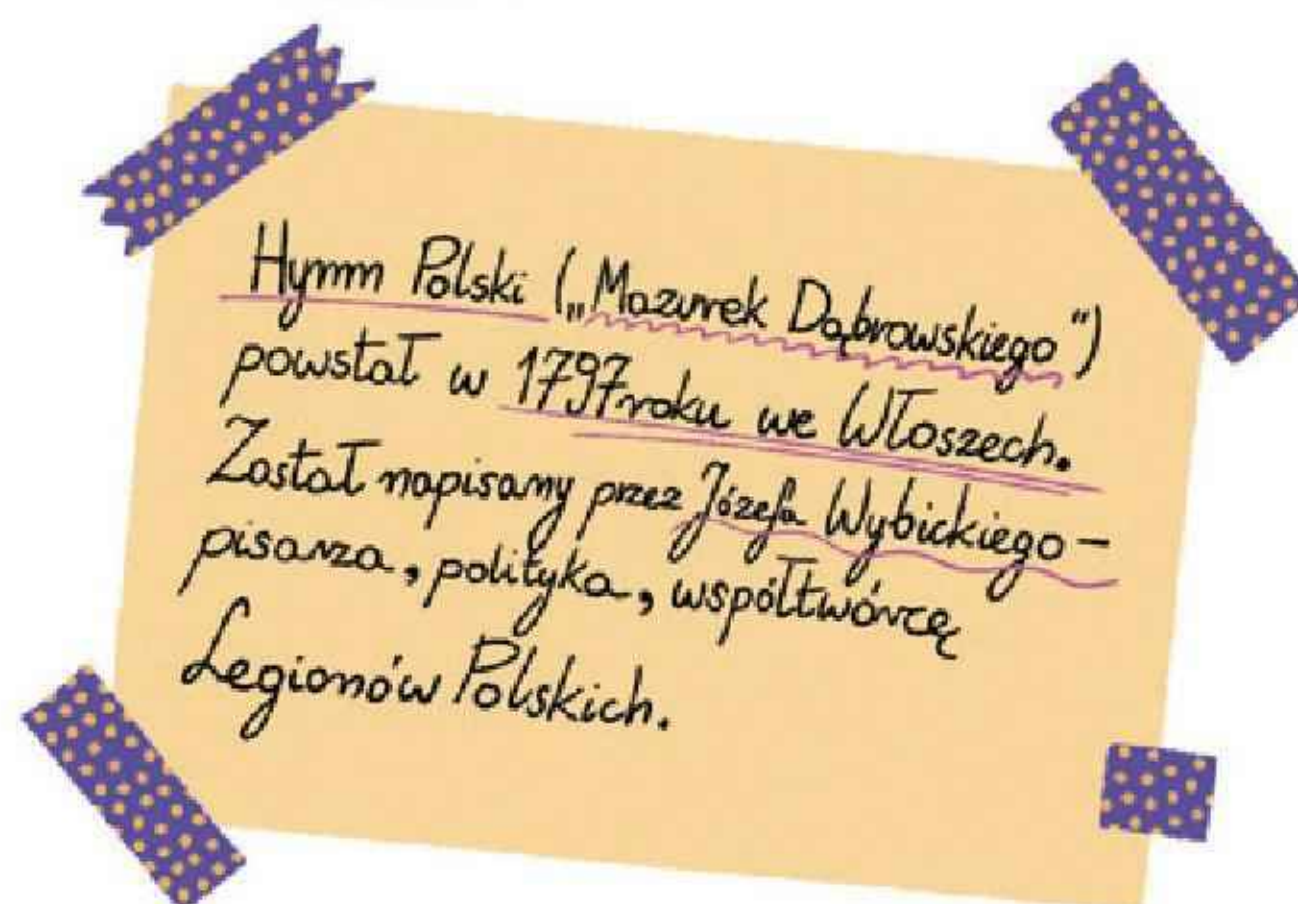
Notatka to skrótowne zapisanie jakichś treści.
Różne techniki notowania ułatwiają zapamiętywanie wiadomości.

W notatkach warto stosować podkreślenia i używać kolorów, znaków graficznych, np. strzałek — pozwoli to wyróżnić treści, które chcemy zapamiętać.

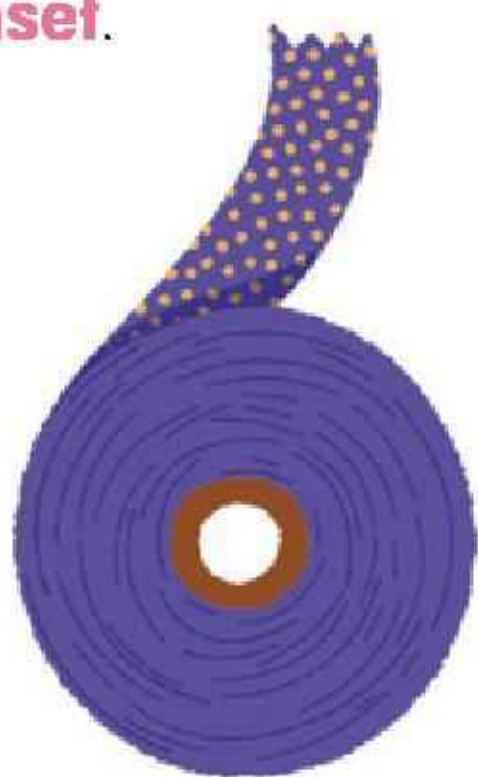
Notatka liniowa

Polega na zapisywaniu **pełnymi zdaniami** najważniejszych informacji, zgodnie z kolejnością ich przedstawiania.

Punkty

Każdy **punkt na liście to oddzielna informacja**, którą chcemy zapamiętać. Używamy **krótkich zdań** lub **hasel**.

Tabela

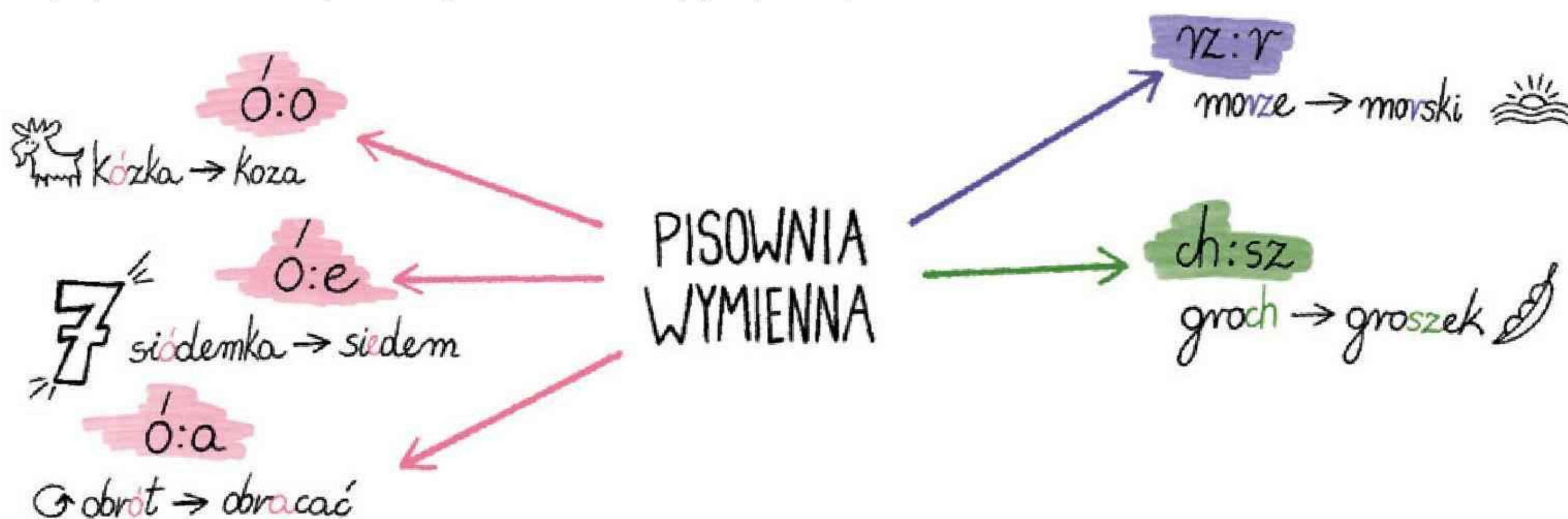
Każda tabela składa się z **wierszy i kolumn**. W nagłówkach umieszczamy informację o tym, czego dotyczy notatka, a w kolumnach i wierszach treść notatki.

POWSTANIE HYMNU POLSKI		
CZAS	MIEJSCE	AUTOR
1797 rok	Włochy	Józef Wybicki żołnierz, pisarz, polityk

Mapa myśli

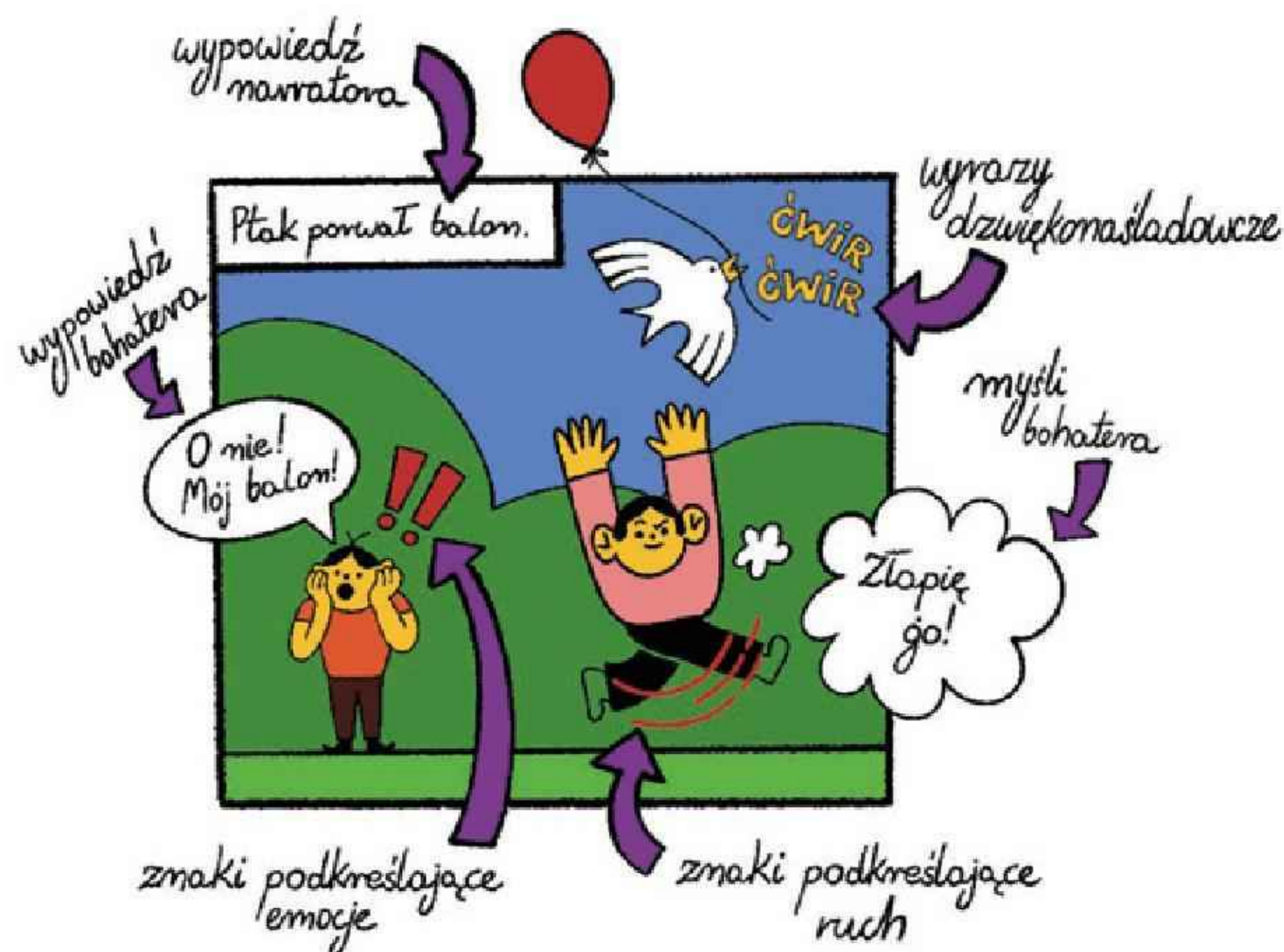
Schemat, w którym wykorzystujemy **teksty, rysunki, linie, strzałki, kolory i inne wyróżniki**. W środku znajduje się główny temat, a wokół niego rozmieszczamy coraz bardziej szczegółowe informacje.

- > Używaj różnych kolorów.
- > Unikaj pisania pełnymi zdaniami.
- > Stosuj różne wielkości i kształty liter.
- > Dołączaj rysunki i inne symbole, które ułatwiają zapamiętanie treści.

Notatka rysunkowa

przypomina mapę myśli — **łączymy w niej rysunki, symbole, ikony z tekstem (różne chmurki, ramki, strzałki, linie)**. Od mapy myśli najczęściej różni ją większa liczba elementów rysunkowych w stosunku do tekstu. Rysunki są dla Ciebie, więc nie musisz być artystą, by robić notatki w tej formie.

Naukowcy już to udowodnili. Notatki zrobione własnoręcznie sprawiają, że szybciej i na dłużej zapamiętujemy materiał. Dlatego opracuj własny system notowania.

1

Jakie macie sposoby, by zapamiętać to, czego trzeba się nauczyć? Podzielcie się swoimi pomysłami.

2

Wyczarować czas

W 2- lub 3-osobowych zespołach w dowolnej formie wykonajcie notatkę, która ułatwi zapamiętanie wiadomości z wybranego przedmiotu (na przykład z języka polskiego, historii, przyrody) i skróci czas nauki, przygotowania do klasówki.

- > Wybierzcie przedmiot, z którego w najbliższym czasie będziecie mieć klasówkę lub musicie się czegoś szybko nauczyć. Ustalcie, co jest trudne i ważne do zapamiętania.
- > Zastosujcie któryś ze sposobów notowania lub zaproponujcie własny.
- > Sprawdźcie, na ile notatka jest pomocna w uczeniu. Ile pamiętacie zaraz po jej sporządzeniu?

Instrukcja

1. Zakryjcie wiadomości i zadajcie sobie pytania.
 - Jak są główne hasła notatki?
 - Jak są najważniejsze słowa?
 - Czy potraficie podać treść notatki?
2. Notatka z notatki. Niech każdy z Was napisze z pamięci krótkie podsumowanie notatki.
3. Sprawdźcie swoje zapiski i porównajcie je z notatkami.
4. Poprawcie i uzupełnijcie brakujące informacje (zapiszcie je innym kolorem).

Porady dla robiących notatki

- Zostawiaj trochę miejsca na zapisanie dodatkowych informacji.
- Notuj własnymi słowami.
- Po lekcji przeczytaj notatki i jeśli jest w nich coś nieczytelnego i niejasnego, od razu popraw.

Na wspólnych klasowych notatkach warto również nanieść swoje przemyślenia, pytania, dodać kolory i inne elementy ułatwiające zapamiętanie.

zadanie DODATKOWE

Wypróbuj różne sposoby notowania lub opracuj własny tak, by jak najskuteczniej zapamiętać potrzebne treści. Następnie zaprezentuj tę notatkę, która wydaje Ci się najlepsza.

...różnych zakątkach świata

ROZGRZEWKA

Porozmawiajcie o tym, co przedstawiają zdjęcia.

- Co o szkole przedstawionej na zdjęciu wiecie na pewno?
- Czego się możecie domyślić?
- Czego chcielibyście się dowiedzieć, o co zapytać?

RENATA PIĄTKOWSKA

Marzenia afrykańskich dzieci

Renata Piątkowska to współczesna polska pisarka tworząca dla dzieci. Jej opowieści często dotyczą przyjaźni i marzeń. Warto sięgnąć m.in. po utwory: „Która to Malala?”, „Wszystkie moje mamy”, „Biskopt, pingwin i reszta”.

¹ **odżałować**
przestać odczuwać żal,
smutek z jakiegoś powodu

Elka, ta to ma zwariowane pomysły – pomyślał Tymek, patrząc z uznaniem na starszą siostrę.

Prawda jest taka, że kiedy Ela skończyła studia, wszyscy myśleli, że zacznie pracować w pobliskiej szkole. A ona, owszem, chciała uczyć dzieci, ale nie na podmiejskim osiedlu, tylko na drugim końcu świata – w Zambii. Tymek nie mógł odżałować¹, że Elka nie została panią od angielskiego w jego klasie. Wiadomo, wtedy miałyby u niej same szóstki! A tak, to musi wkuwać angielskie słówka i zbiera co najwyżej czwórki. No a jego uparta siostra jak zwykle dopięła swego i cały rok spędziła w Afryce, ucząc tam

² **Nathan**
czyt. natan

³ **włóczęga**
człowiek włóczęący się po
świecie, niemający stałego
miejsca pobytu

⁴ **łyskać**
błyskać

⁵ **internat**
miejsce, w którym mieszka
młodzież ucząca się poza
swoją miejscowością

⁶ **rozbrajający**
wzbudzający sympatię

dzieci czytać i pisać. Teraz, ledwo wróciła, już tęskni za swoimi czarno-skórymi uczniami.

– Co tam masz? – spytał Tymek, wskazując palcem nieduże kartonowe pudełko, które Elka położyła na stole.

– Przechowuję tu zdjęcia moich podopiecznych z Afryki. Zobacz, to Nathan², na pewno byś go polubił – powiedziała i podała bratu kolorową fotografię. – Wiesz, Nathan miał zaledwie osiem lat, gdy porzuciła go mama. Od tego czasu był zdany tylko na siebie. Krążył po ulicach miasta, ciągnąc pozbijany z desek wózek. Zbierał do niego papier, szkło lub kawałki blachy. Często głodował, a wtedy żebrał, kradł, przeszukiwał wysypiska śmieci. Nie chciał o tym opowiadać, ale blizny na jego ciele mówią, że wiele przeszedł. Kiedy go poznałam, mieszkał na ulicy. Jego łóżkiem był kawałek kartonu, a kocem za duża podkoszulka, w którą chował się cały podczas chłodnych nocy.

Ku zdziwieniu Tymka chłopak na zdjęciu wcale nie wyglądał na włóczęgę³ czy żebraka. Uśmiechał się od ucha do ucha, łyskając⁴ białkami oczu i śnieżnobiałymi zębami.

– Teraz już nie śpi na tym kartonie, prawda? – spytał.

– Na szczęście nie. Odkąd trafił do naszej szkoły i zamieszkał w szkolnym internacie⁵, zaczął się uczyć. Na początku było ciężko. Nathan nic nie

umiał, ale bardzo się starał. To bystry chłopak, przyłożył się i szybko nadrobił zaległości. [...] To jeden z moich najlepszych uczniów. – Elka postukała palcem w kolorową fotografię. – Ten chłopak nie potrafi usiedzieć w miejscu, wszędzie go pełno, no i nie znam nikogo, kto miałby taki szeroki i rozbrajający⁶ uśmiech jak on. Nathan często powtarza, że chce skończyć szkołę i zostać prezydentem Zambii. Niezły plan, prawda? – spytała, a Tymek pomyślał, że jeśli Natha-nowi się uda, to będą mieli w Afryce znajomego prezydenta. [...]

– A ta dziewczynka to też twoja uczennica? –

Tymek wyjął z pudełka kolejne zdjęcie.

– Tak, to Chama. Jest taka niska i drobniutka, że wygląda, jakby miała pięć lat, a naprawdę ma osiem. Nie rośnie tak, jak powinna, bo często nie dojada. Pochodzi z licznej, ubogiej rodziny. O ile dobrze pamiętam, ma cztery siostry i trzech braci. Rodzice postanowili posłać do szkoły jedno, najzdolniejsze dziecko i wybrali Chamę. Reszta rodzeństwa, zamiast uczyć się alfabetu i tabliczki mnożenia, musi pracować, gdzie popadnie. [...]

– A co Chama trzyma w ręce? [...]

Lekcja w Kenii

– To mały garnuszek – wyjaśniła Elka. – Dzieci w szkole dostają ciepły posiłek i często przychodzą z takim garnuszkiem, żeby zabrać resztki jedzenia do domu. Chama też tak robi. To bardzo grzeczna i mądra dziewczynka. W przyszłości chce zostać nauczycielką i uczyć swoje młodsze rodzeństwo.

Z pudełka posypały się kolejne zdjęcia.

– Zobacz – powiedziała Elka – to szkoła w Ruandzie.

Tymek spojrzał na spory barak⁷, który, szczerze mówiąc, nie wyglądał najlepiej.

– Ten budynek powstał z ulepionych ręcznie, suszonych na słońcu cegieł. Nie ma tam ławek, a zamiast okien są zwykłe otwory w murze. Kiedy dzieci przyszły na lekcje z kawałkami kartonu, mój kolega, który miał je uczyć, myślał, że karton ma służyć za blok rysunkowy. Okazało się jednak, że te kawałki kartonowych pudeł zastępowały dzieciom ławki. Zamiast tablicy była krzywa czarna deska. W szkole nie było łazienki ani prądu, a klasy liczyły po stu dwudziestu uczniów. Ale najważniejsze, że nauka w ogóle się odbywała, bo dzieci, które mogą chodzić do szkoły, mają okazję zdobyć zawód, pracę i wyrwać się z biedy. Jeśli wykorzystają swoją szansę, nie wrócą już na ulicę. Dobrze, że są organizacje, projekty i międzynarodowe programy, które im w tym pomagają, że wiele państw na świecie stara się walczyć z analfabetyzmem⁸. Źle, że mimo podejmowanych działań ciągle jeszcze dzieci z biednych rodzin, zamiast uczyć się pisać i czytać, muszą walczyć o przetrwanie – mówiąc to, Elka zebrała ze stołu zdjęcia swoich podopiecznych i schowała je do pudełka. – Ale to się zmieni. [...]

– Ale ja też mogę coś zrobić – Tymkowi zaświtała w głowie pewna myśl. – Przecież dzieci, nawet w tych najbiedniejszych krajach, nie chcą być analfabetami i mają prawo się uczyć. A ja mam prawo zabierać głos w ważnych sprawach, więc pokażę w szkole te zdjęcia i opowiem wszystkim o dzieciach z Zambii, Ruandy, Kenii i Sudanu. Potem możemy zorganizować zbiórkę makulatury⁹ [...], a zarobione pieniądze wyślemy do twojej szkoły w Afryce. [...]

Musiał przyznać, że pomaganie innym to wielka frajda. Był dumny, że sam to wszystko wymyślił i uśmiechnął się szeroko, od ucha do ucha – prawie tak jak Nathan.

Fragment książki *Moje prawa – ważna sprawa!*

Lekcja w Ruandzie

⁷ **barak**

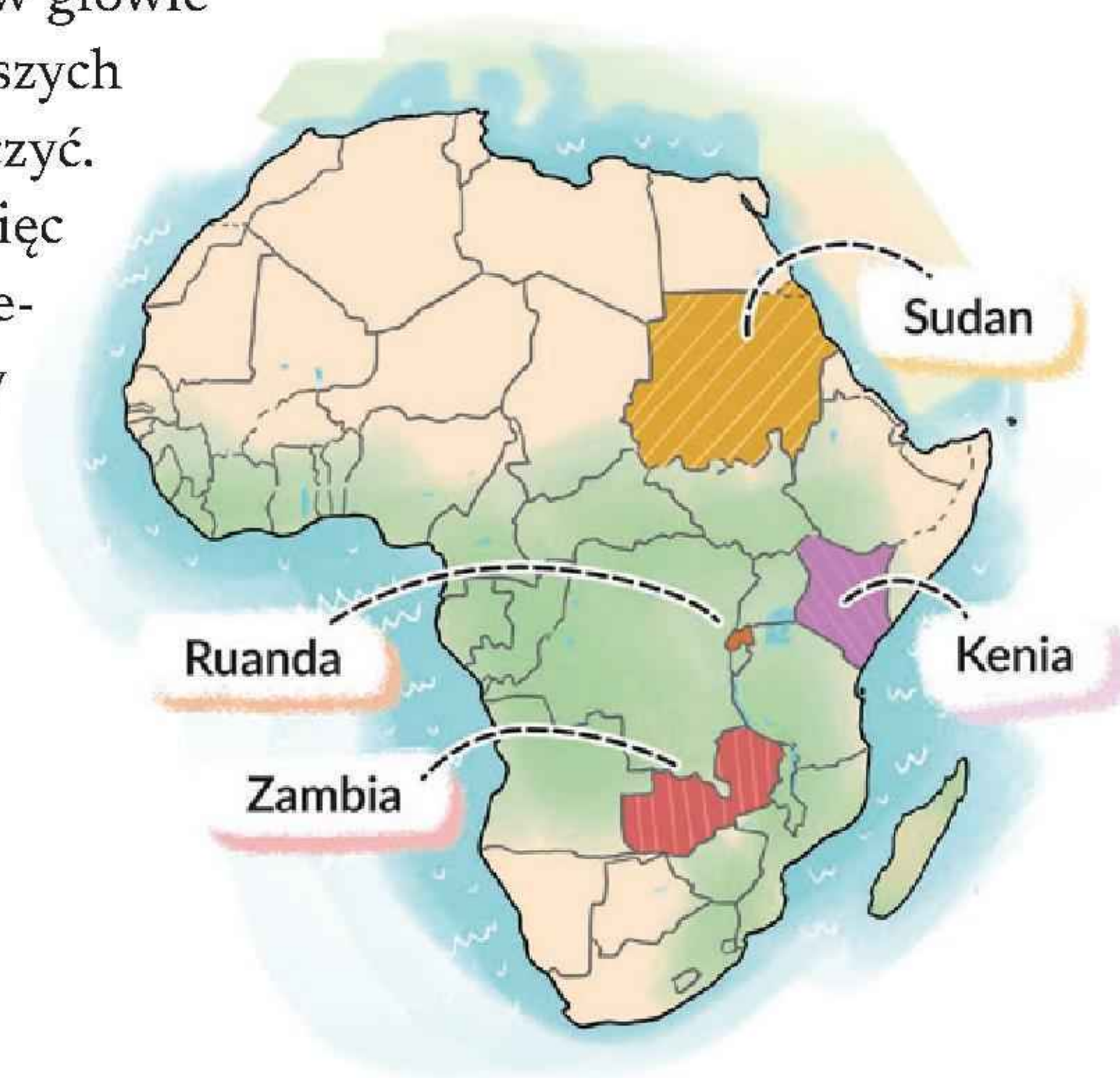
prosty, tymczasowy budynek

⁸ **analfabetyzm**

nieumiejętność czytania i pisanie

⁹ **makulatura**

zniszczone albo niepotrzebne gazety czy książki, które przerabia się ponownie na papier

Uczniowie ze szkoły w Zambii

1

Na podstawie tekstu ustal, które wypowiedzi są prawdziwe, a które – fałszywe.

- Ela jest nauczycielką Tymka.
- Siostra Tymka spędziła rok jako nauczycielka w Afryce.
- W szkole w Zambii uczą się dzieci z zamożnych domów.
- Nathan należy do najzdolniejszych uczniów Elki.
- Nathan był synem prezydenta Zambii.
- Chama w przyszłości chce być nauczycielką.
- W ruandyjskiej szkole uczniowie uczą się w bardzo trudnych warunkach.
- Klasy, do których chodzą afrykańskie dzieci, są bardzo liczne.

POROZMAWIAJMY

2

Dlaczego – Waszym zdaniem – w takich miejscach, jak Zambia czy Ruanda warto wspierać szkoły?

- Jak się zmieniło życie Nathana i Chamy dzięki szkole?
- Jakich trudnych, negatywnych sytuacji mogą uniknąć w przyszłości?
- Jakie znaczenie może mieć nauka tych dzieci dla ich rodzin i państwa?

Ale najważniejsze, że nauka w ogóle się odbywała, bo dzieci, które mogą chodzić do szkoły, mają okazję zdobyć zawód, pracę i wyrwać się z biedy. Jeśli wykorzystają swoją szansę, nie wrócą już na ulicę.

GRUPOWE
wyzwanie

3

Nasz głos w sprawie

Dlaczego każde dziecko powinno mieć prawo do nauki? W 2- lub 3-osobowych zespołach napiszcie na ten temat krótką wypowiedź (6–8 zdań).

zadanie
DODATKOWE

Wyszukaj w dostępnych Ci źródłach informacje na temat sposobów wspierania edukacji w różnych rejonach świata. Przedstaw w klasie to działanie, w które moglibyście się włączyć.

Ze słuchawką w uchu

Pisownia *ch* wymiennego

OBSERWATORIUM
Językowe

1

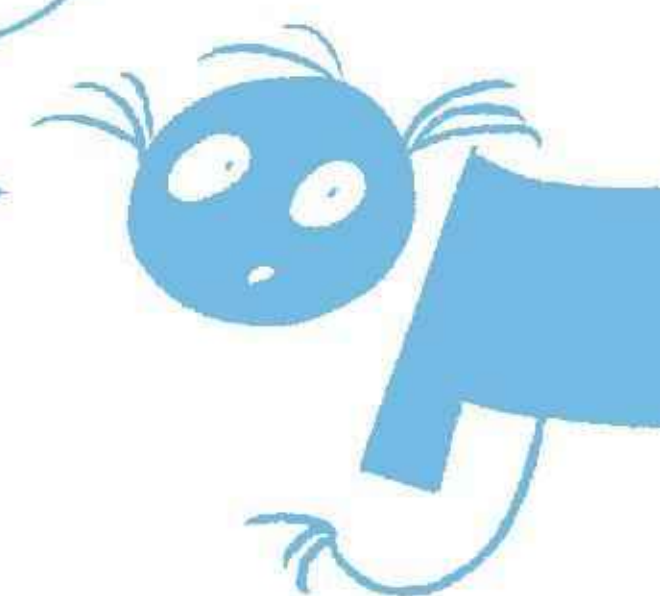
Opiszcie kosmiczną poduchę. W opisie użyjcie słowa *poduszka*.

Ch piszemy, gdy w wyrazie pokrewnym lub w innej formie tego wyrazu wymienia się na **SZ**.

Przykłady:

kruchy – kruszyć
pocie**cha** – pocie**sz**yc
du**chy** – duszek

Dlatego takie *ch* nazywamy
ch wymiennym.

2

a) Znajdźcie pary ilustracji.

Ruszył orszak monarszy.

Rzadko zakładam ?...

Założ na koncert muszkę.

Nasz ?... stynie z dobroci.

b) Jakich słów z *ch* brakuje w powyższych zdaniach? Zapiszcie te wyrazy w zeszycie.

3

Wypiszcie z tekstu wyrazy zawierające *ch*. Wyjaśnijcie ich pisownię według wzoru.

wzór: głu**ch**y, bo głu**sz**a

Był piękny, suchy, jesienny dzień. Martyna wracała na piechotę ze szkoły muzycznej. Była trochę zmęczona, ale z uśmiechem na twarzy pokonywała kolejną ulicę. Cicho słuchała ulubionej melodii.

Nagle z ucha wypadła jej jedna słuchawka i...

„Wymienne opowieści”

W 2- lub 3-osobowych zespołach wybierzcie wyrazy z *ch* wymiennym, a następnie ułóżcie z nimi tekst będący dalszym ciągiem opowiadania z zadania 3.

marchewka • zapachowy • przechowalnia • bochenek • kochać
uciecha • orzechowy • pęcherz • jechać • blacha • racuch
wydmuchać • rachunek • ochota • grzechotka • cicho • duch
kożuch • chichot • ruchomy • duchota • falochron

podpowiedź

Uwaga! Układajcie wspólną opowieść, ale niech każdy zapisze ją samodzielnie.

Przyjrzyj się ilustracji i zapisz co najmniej sześć wyrazów z *ch* wymiennym.

Wyszukaj w poniższym tekście takie wyrazy z *sz*, którymi można uzasadnić pisownię *ch*. Zapisz odpowiednie pary wyrazów *ch-sz*.

Pewien monarcha zapragnął zjeść zupę z groszku oraz wielki sernik z kruszonką. Królewski lekarz nie chciał o tym słyszeć.

— Królu, nie chcę cię straszyć, ale to ci zaszkodzi. Będziesz leżał z brzuszny bólem co najmniej tydzień. Ostatnio tak cierpiełeś z przejedzenia, że twoje jęki było słychać aż na strychu i nikt nie mógł cię pocieszyć, nawet królowa. Zalecam ci więcej się ruszać na świeżym powietrzu, a nie zajadać się pysznościami.

Zaproponuj inną parę wyrazów niż podane w zadaniu 1. Z każdym z nich ułóż zdanie i wykonaj ilustrację.

O wyzwaniach na emigracji

WPROWADZENIE

Natałka wraz z rodzicami przenosi się z Krakowa do Szwecji, gdzie czeka na nią nowy dom i zupełnie nowe miejsce na ziemi. Ale ona wcale nie chce zmieniać szkoły, koleżanek, nie chce rezygnować z tańca w ukochanym zespole hip-hopowym. Mijają pierwsze tygodnie...

BARBARA GAWRYLUK

Barbara Gawryluk to polska współczesna autorka książek dla dzieci i młodzieży, tłumaczka literatury szwedzkiej, dziennikarka. Zdobywczyni licznych nagród literackich. Napisała takie książki, jak: „Moje Bullerbyn”, „Dżok. Legenda o psiej wierności”, „Cwaniak. Kot z Wyspy Wikingów” czy „Zuzanka z piastowego domu”.

Szczszcz..., czyli jak brzmi inność

Nie znoszę Matsa! Jest okropny! Od początku mi dokuczał, a teraz jest tylko gorzej. Dzisiaj znowu od rana chodził za mną i za Mają i przedrzeźniał nas. „Szczszcz, szczszcz!”* – udawał, że coś do nas mówi. Potem wybuchał śmiechem. A najgorsze jest to, że Mats nie jest sam. Chodzi za nim zawsze trzech albo czterech chłopaków z naszej klasy. Zakradają się za naszą ulubioną ławkę pod jabłonią. „Szczszcz, szczszcz!” – wygłupiają się.

Opowiedziałam to mamie. Poradziła, żeby nie zwracać na nich uwagi, to się znudzą. [...] Minęło już kilka tygodni, a oni ciągle za nami łażą. Czekali też na mnie, kiedy wychodziłam z dodatkowej lekcji szwedzkiego.

Idzie mi coraz lepiej, pan Bengt ma niesamowite pomysły. Na przykład bawi się z nami w sklep albo udajemy, że jesteśmy w podróży, albo oglądamy fajne filmy [...]. Dzisiaj każdy miał powiedzieć kilka zdań o tym, co lubi robić. I dowiedziałam się na przykład, że Maria lubi malować, a Borys z drugiej klasy świetnie pływa i właśnie zdobył medal w zawodach międzyszkolnych. Ja opowiedziałam o hip-hopie. Ale niewiele. No bo co miałam powiedzieć, że to już przeszłość? Że teraz tańczę tylko przed lustrem w moim pokoju? Jakoś wydukałam, że miałam fajną grupę, a wtedy nauczyciel przypomniał sobie o szkolnym zespole.

– Powinnaś się do nich zgłosić, Natalia – powiedział – wiem, że są tam i dziewczyny, i chłopcy. Zapytaj Matsa, on jest w twojej klasie, prawda?

* Tak często słyszą polską mowę obcokrajowcy, którzy zwracają uwagę na trudne dla nich do wymówienia głoski, takie jak sz, cz.

No tak, tylko tego brakowało, Mats. Ostatnia osoba, z którą mogłabym rozmawiać o tańcu. W życiu!

I kto stał pod drzwiami, kiedy wychodziłyśmy z Marią z lekcji? Oczywiście Mats i cała ta jego banda!

– Szczszcz – syczeli za mną. I pokładali się ze śmiechu.

– O co chodzi? – chciała wiedzieć Maria. [...]

– Ty tego nie lubisz, tak? – dopytywała się. – To powiemy pani, okej?

No, nie powiemy. Nienawidzę skarżyć. W końcu może im przejdzie. Muszę wytrzymać.

Napisałam o Matsie do Antosi i Marty. Że jest okropny i głupi i że mi dokucza, i że nie wiem, co robić.

Kiedy wróciłam ze szkoły, czekała na mnie odpowiedź.

Nati!

Ty się nim wcale nie przejmuj! Przegadałyśmy to i, naszym zdaniem, to ty mu się podobasz i on nie wie, jak ci to powiedzieć, i dlatego tak cię zaczepia. Leci na ciebie po prostu, a wiesz przecież, jakie są chłopaki. W życiu się do tego nie przyzna. A jaki on jest? Ładny przynajmniej?

O nie, nic z tego. Wcale mnie nie obchodzi, czy ja mu się podobam. Bo jest wstrętny z tym małpowaniem. [...]

Nie cierpię go.

I do tego wszystkiego mam zablokowaną drogę do tańca w szkole. Muszę coś z tym zrobić. [...]

Antosi i Marcie mogę opowiedzieć wszystko. Nawet mama i tata nie wiedzą tego, co moje przyjaciółki.

Ze szwedzkim jest lepiej. Już się mogę jako tako dogadać. Ale w szkole właściwie trzymam się tylko z Mają, Mią i czasem Marią z Boliwii. Strasznie za wami tęsknię. A jak w szkole?

Dziewczyny już wcześniej opowiadały mi, że pani od razu na pierwszej lekcji poinformowała wszystkich, że wyjechałam do Szwecji, ale że „za jakiś czas” wrócę.

A wiesz, co się dzisiaj okazało? Paweł też wyjechał! Pamiętasz, że jego mama jeszcze przed wakacjami poleciała do Londynu? Podobno powiedziała, że nie chce, żeby Paweł był eurosierotą i ściągnęła go do siebie. [...]

Skąd ja to znam. Rodzice też przed wyjazdem do Szwecji powtarzali:

– Dość mamy w kraju eurosierot, wiemy, jak to się kończy. Jedziecie z nami.

– A kto to są te sieroty? – dopytywał Franek. – Im umarli rodzice?

– Nie umarli, ale wyjechali z Polski, czasem na długo. Ich dzieci są pod opieką dziadków albo nawet dalszej rodziny – tłumaczyła mama. – I strasznie tęsknią. I z tej tęsknoty dzieją się różne złe rzeczy.

Pewnie też bym tęskniła, ale mogłabym zostać z babcią i dziadkiem. I chodzić do mojej szkoły. I tańczyć w Ósemce. I codziennie spotykać się z Antosią i Martą. I normalnie żyć. I nie bać się każdego dnia, że czegoś nie zrozumiem. I że Mats znowu mi będzie dokuczać.

Dobrze, że teraz przez kilka dni mogę odpocząć od szkoły, Matsa, reszty [...] chłopaków. Jest weekend!

Fragment książki *Moje Bullerbyn*

odkoduj
O-TEKST

1

Ułóż trzy pytania do tekstu. Jedno musi się zaczynać od słowa *kto*, drugie – od *gdzie*, a trzecie – od *kiedy*. Postaraj się, by ułożone przez Ciebie pytania były ciekawe i nieszablonowe.

Kto? Gdzie? Kiedy?

POROZMAWIAJMY

2

Co przeżywa dziewczynka w związku ze zmianami w jej życiu?

podpowiedź

- Za czym tęskni? Czego jej brakuje?
- Co jest dla niej trudne?
- Jak kontakty z Matsem i jego kolegami wpływają na samopoczucie bohaterki?

niepokój • zawstydzenie • złość • rozczarowanie • tęsknota
poczucie odrzucenia • zakłopotanie • strach • bezradność
niepewność • niechęć • poczucie braku wartości • wściekłość
żal • rozżalenie • rozdrażnienie

oprócz tego • tym bardziej • na dodatek • poza tym
nie zważając na nie • nie licząc się z

3

Kto i jak wspiera Natalię w nowej sytuacji?

GRUPOWE
wyzwanie

4

Trudna sytuacja? Dostrzeżmy korzyści

W 2- lub 3-osobowych zespołach porozmawiajcie o tym, co zyskałaby Natalia, gdyby – za radą pana Bengta – zgłosiła się do grupy tanecznej. Zapiszcie w kilku zdaniach swoje ustalenia.

zadanie
DODATKOWE

+

Do Twojej klasy dołączyła nowa koleżanka / dołączył nowy kolega z innego kraju. Napisz wiadomość, którą rozpoczniesz słowami *Witamy w naszej klasie...*

Słowa i spacje

Jak umieścić dialog w tekście?

PIOTR ROWICKI

Piotr Rowicki to polski współczesny autor książek i scenariuszy teatralnych dla dzieci i młodzieży. Z wykształcenia jest historykiem, dlatego w jego utworach często się pojawiają ciekawostki o dawnych czasach i fakty historyczne. Tak jest na przykład w książce „Mały poczet królów dla dzieci”.

¹dezaprobata

niechęć, negatywny stosunek do czegoś

²zapalać się

nabrać chęci, zapału do jakiegoś działania

Szybka decyzja

Tej soboty, kiedy ciemne chmury nadciągnęły nad dom państwa Koperków [...], pan Koperk w porozumieniu z panią Koperkową postanowił zaprowadzić Halszkę i Florka do muzeum.

Słowo „zaprowadzić” nie jest precyzyjne. Właściwie należałoby użyć określenia „doprowadzić”. I powiedzieć tak: skazani Halszka K. (12) i jej brat Florian K. (12) nie wyrazili chęci spędzenia sobotniego poranka w muzeum, a już na pewno nie w muzeum historycznym. W czasie poprzedzającym doprowadzenie i w jego trakcie wyrażali swoją dezaprobatę¹ i stawiali czynny opór.

– Weź się, ojciec, co ty, co ty... – zaczął Florek jeszcze z zamkniętymi oczami.

Pan Koperk gwałtownym ruchem ściągnął z niego kołdrę i spokojnym głosem mówił o wielkim planie, który wymyślił z mamą.

– Dość! Do trzeciej w nocy komputery, smartfony, esemesy, granie, gadanie, mailowanie. To się musi skończyć! Nic was nie obchodzi, nic was nie interesuje, zero ambicji. Dość tego!

Młodzi Koperkowie mieli punkt dziesiąty stawić się na drugim końcu miasta, gdzie w pewnej starej kamienicy mieściło się muzeum historyczne.

Halszka, ciągle śpiąc, udała się do łazienki, mając nadzieję, że jak wróci, ojcu przejdzie, a może zapomni, w sumie wiele razy zapalał się² do różnych rzeczy, a potem jakoś mu się odechciewało.

Tym razem jednak zapal pana Koperka był silniejszy.

Fragment książki *Pies Kolumba*

Możemy jedynie zdradzić, że to nie była typowa wizyta w muzeum. Halszka i Florek odkrywają coś więcej niż tylko nudne eksponaty za szkłem, a ich podróż do muzeum przerodzi się w fascynującą lekcję historii, którą zapamiętają na długo.

Uzupełnij notatkę zgodnie z treścią przeczytanego tekstu.

Bohaterami tekstu są ..., ... oraz ich ... – pan i pani Koperek. Pan Koperek chciał zabrać dzieci do ..., ponieważ uważał, że za dużo czasu ... ze smartfonem lub przy komputerze. Złościł się, że nic ich nie interesuje. Dzieci były ... nastawione do tego pomysłu i miały nadzieję, że ojciec ...

Powiedzcie, w jaki sposób w przeczytanym tekście zapisano wypowiedzi bohaterów.

podpowieź

- Wskażcie słowa narratora oraz słowa wypowiedziane przez Florę i pana Koperka.
- Zwróćcie uwagę na znaki interpunkcyjne, które pojawiają się w zapisie rozmowy.

Przeczytaj informacje dotyczące sposobu zapisu dialogu. W dowolnej formie zapisz te wiadomości tak, jakbyś miała/miał wyjaśnić je samej/samemu sobie.

Zapis dialogu w tekście

wypowiedzi bohaterów

słowa narratora

myślnikami z obu stron oddzielamy wypowiedzi bohatera od słów narratora

wykrzyknik lub znak zapytania stawiamy na końcu wypowiedzi bohatera, a kropkę – dopiero po słowach narratora

– Jak tam plan na dzisiaj? – zapytała pani Koperek, przynosząc bułeczki i dżem.

– Plan jest niezmienny. Chcę, żeby dzieci miały coś więcej niż tylko cyfrową rzeczywistość. To muzeum może ich czymś zainspirować.

Halszka wyszła z łazienki, za nią podążał Florek z miną, jakby świat dookoła nagle stał się mało zrozumiały.

– Ale dlaczego akurat dzisiaj? I dlaczego to muzeum? – jęczała Halszka, widząc, że rodziców nie da się już przekonać.

– Bo jest idealny czas. Niech będzie to nasza mała rodzinna przygoda – odpowiedziała pani Koperek, podając dzieciom bułeczki.

Florek westchnął i rzucił okiem na swój telefon, który leżał obok niego na stole. Jego myśli były daleko stąd, w świecie gier i wiadomości od przyjaciół.

małą literą zapisujemy wypowiedź narratora po słowach bohatera

Literackie eksperymenty

W 2- lub 3-osobowych zespołach dopiszcie dialogi do jednego z wybranych fragmentów. Pamiętajcie o odpowiednim zapisie.

Pierwszy fragment

Halszka wskoczyła na łóżko Florka, balansując na krawędzi materaca. Florek z niechęcią przewrócił oczami i ściągnął słuchawki.

- [] ?
- [] ?
- [] ?

Podali sobie ręce na potwierdzenie przyjętego zakładu. Teraz nawet wizja odwiedzenia muzeum stała się nieco mniej bolesna.

Drugi fragment

Wnętrze samochodu pachniało kawą, którą pani Koperkowa nalała do termosu i postawiła między siedzeniami. Radio grało stary przebój, a deszcz stukał delikatnie w szybę, nadając całemu wnętrzu kojącą atmosferę.

- [] ? - zawołała Halszka.

Florek przekrzywił głowę, starając się dojrzeć to, co przez szybę samochodu zobaczyła chwilę wcześniej jego siostra bliźniaczka.

- [] ?
- [] ? - rzuciła zachwycona Halszka.

Pani Koperkowa spojrzała przez lusterko wsteczne na swoje dzieci.

- [] ?

Wybierz jedną sytuację i dopisz krótki fragment opowiadania, w którym zamieścisz dialog lub pojedynczą wypowiedź bohatera.

- Halszka i Florek rozmawiają w samochodzie i próbują znaleźć pozytywne strony decyzji ojca.
- Dzień wcześniej pan i pani Koperkowie prowadzą tajną rozmowę na temat wyjścia do muzeum. Uwzględnij to, jak mogli wspólnie planować działania.

O górach i chwilach w schronisku

Ch przed spółgłoskami, po
literze s, na końcu wyrazu

OBSERVATORIUM
Językowe

1 Przyjrzyjcie się ilustracji i na jej podstawie zapiszcie wyrazy, w których występuje **ch**.

Ch piszemy:

- I przed wszystkimi spółgłoskami,
chrapać p**ch**ła
- II po literze **s**,
schnąć w**sch**odzić
- III na końcu wyrazu,
pia**ch** o wycieczka**ch**

Wyjątkami są słowa
hrabia, druh.

2

Wpiszcie do tabeli po dwa wyrazy z zadania 1. według zasad pisowni *ch*.

<i>ch</i> na końcu wyrazu	<i>ch</i> po literze <i>s</i>	<i>ch</i> przed spółgłoską
?	?	?

PISEMNE
wyzwanie

3

W których wyrazach piszemy *ch*? W poniższym tekście występuje ono tylko w tych słowach, które piszemy zgodnie z zasadami poznanymi na lekcji. Wypisz te wyrazy.

Po szkolnej wycieczce nikomu nic się nie **ch**ciało. Wszyscy jeszcze przeżywali **ch**wile spędzone w gó**ch**, na Pod**ch**alu.

— A **ch**, było tak cudownie! — woła **ch**anka.

— Nie **ch**cę tego słuchać! Przestańcie, bo nie mogę o **ch**łonać i skoncentrować się na zadaniu z **ch**istorii. Cały czas myślę o wycieczk**ch** i o s**ch**ronisku, w którym mieszkaliśmy...

— Ja nie mogę zapomnieć ws**ch**odu słońca w Dolinie Chochołowskiej.

— A ja s**ch**abu, który zrobiła nam gaździna i **ch**erbaty z malinami — west**ch**nął **ch**ubert.

— Dzień dobry! Wojciechu, proszę Cię, otwórz okno, bo straszny zadu**ch** na całym korytarzu. A w ogóle to chcę wam coś ogłosić — jutro idziemy do kina.

Po tych słow**ch** drzemiący Ro**ch** otworzył oczy i z uśmie**ch**em spojrzał na wszystk**ch**.

GRUPOWE
wyzwanie

4

Zagrajmy w kalambury

Przygotujcie kartki. Na każdej zapiszcie wyraz, który piszemy z *ch* zgodnie z poznanymi przez Was regułami. Oddajcie kartki nauczycielowi. Podzielcie klasę na drużyny. Jeden z zawodników za pomocą gestów lub rysunku przekazuje swojej grupie wskazane przez nauczyciela hasło. Grupa musi w ciągu jednej minuty je odgadnąć. Wygrywa ta drużyna, której uda się odgadnąć więcej haseł.

A najpierw przypomnę wszystkie zasady.

Piszemy **CH**

**ZAWSZE
NA KOŃCU WYRAZU**

strach
o duchach
na schodach

**ZAWSZE po
literze *S***

schowek
schody
wschód

**przed wszystkimi
SPÓŁGŁOSKAMI**

chmura spadochron
kuchnia chleb

gdy wymienia się na **SZ**

duchy — duszki
poducha — poduszka

WYJĄTKI:
dru**ch**na
hrab**ia**

IAN WHYBROW

Ian Whybrow (czyt. ijen łajbrał) to angielski pisarz, znany przede wszystkim z zabawnych utworów dla dzieci. Największą popularność przyniosła mu seria „Harry i wiaderko pełne dinozaurów”. Książki o Wilczusiu od wielu lat mają na świecie wielu fanów i otrzymały liczne nagrody i wyróżnienia.

W drodze do Szkoły Stryjca Złyjca

W drodze nad Samotne Jezioro
Pierwszego dnia rano

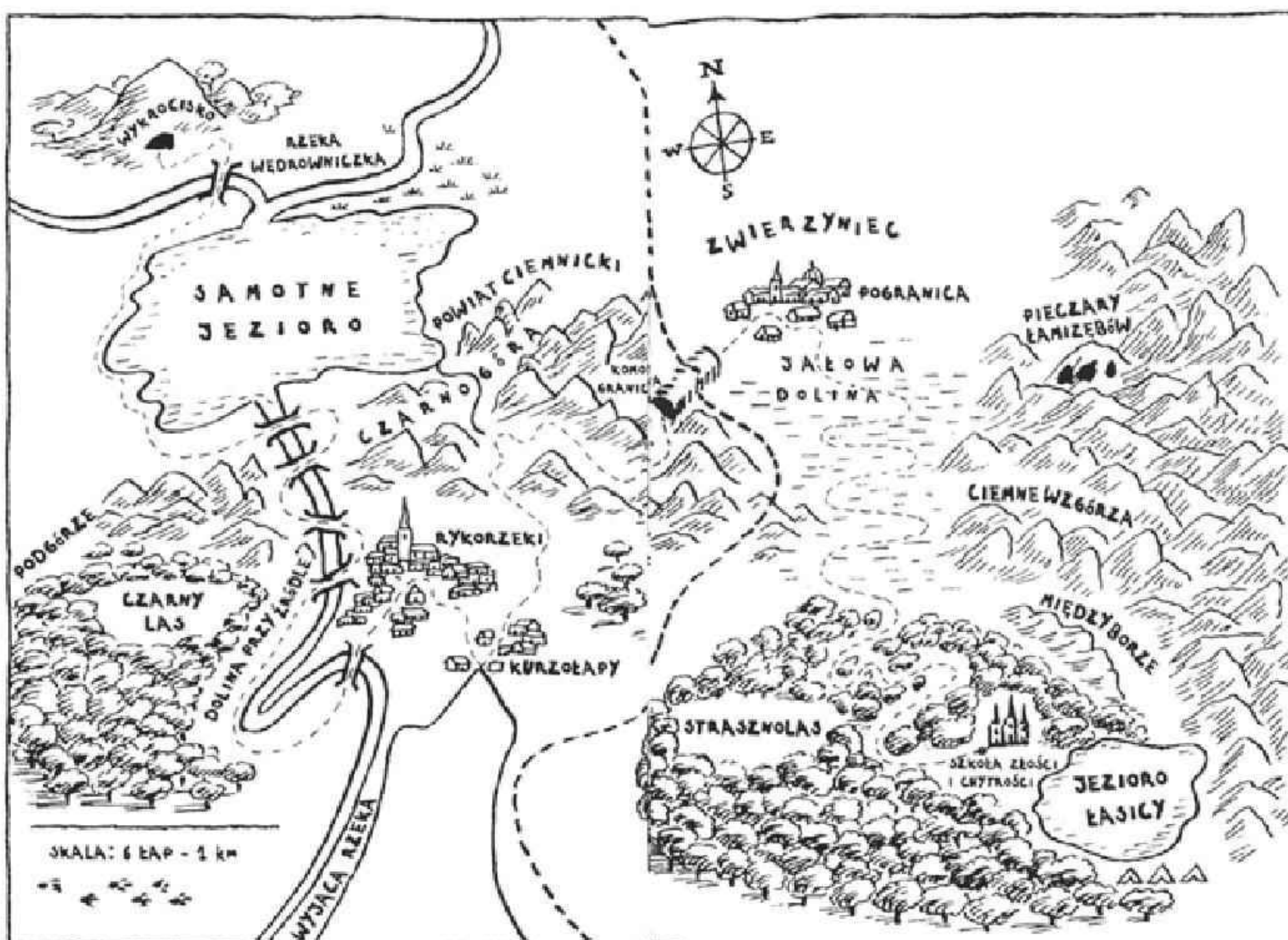
Kochana Mamo i Tato kochany!

Bardzo a bardzo Was prooszę: pozwólcie mi wrócić do domu. Cały dzień wędruję i wędruję i co – myślicie, że zaszedłem daleko?

Najwyżej piętnaście kilometrów... A Samotnego Jeziora jak nie widać, tak nie widać...

Dobrze wiecie, że strasznie nie lubię przygód.

No, to po co mam wędrować tak daleko, daleko... Gdzieś do Szkoły Stryjca Złyjca. W ciemny las?

Ciągle i ciągle mówicie: – Musisz uczyć się i dostać stopień Najgorszego Wilka, bo inaczej zginiesz w życiu. A ja znam tyle Strasznie, ale to Strasznie Straszliwych Wilków. I one wcale nie chodziły do żadnej szkoły. Nigdy, przenigdy. No, choćby nasz kuzyn Wojowilk.

Wiem, wiem, chcecie, żebym się zrobił tak Złowilczy jak Tata. Ale czy naprawdę trzeba uczyć się tego tak daleko od domu?

A kto wie, może Szkoła Złości i Chytrości, co się w Strasznolesie Mości, nie jest taka z najlepszych najlepsza?

A Stryjec Złyjec może wcale nie jest takim Wspaniałym Złoczycielem?

Pewno mówicie tak, bo Tata też uczył się kiedyś w Szkole Okrucieństwa i nawet był Złospodarzem klasy, a potem dostał na zakończenie Srebrny Medal Złego Wilka... Na pewno chcecie, żebym był taki jak Tata.

A tu daleko. Jeszcze ze cztery dni minie, zanim dojdę do Strasznolesu.

To może lepiej wrócę do Was. Co?...

Bardzo proszę. Przysięgam – będę siedział w domu i uczył się pilnie, przepilnie, jak zostać Przerażającym Wilkiem...

No, baardzo proooszę...

Wasz pierworodny

Wilczuś

PS¹
Pozdrówcie Braciszka Brudnopyszcza ode mnie. I niech tam nie grzebie w moich zabawkach.

Fragment książki *Księga straszliwej niegrzeczności*, tłumaczenie: Ernest Bryll

¹ PS

dopisek zawierający informacje, które chcemy dodać po napisaniu listu; skrót od łacińskiego słowa *postscriptum* (czyt. postskriptum), co znaczy: po piśmie

Jak sądzisz, czy rodzice zmienili zdanie i polecieli Wilczusiowi wrócić do domu? Może Wilczuś polubił szkołę w Strasznolesie i został Najgorszym Wilkiem? A może stało się zupełnie inaczej... Aby się przekonać, jak było naprawdę, przeczytaj „Księgę straszliwej niegrzeczności”.

odkoduj
O-TEKST

1

Na podstawie tekstu odpowiedz na pytania.

- Kto jest autorem listu i do kogo jest adresowany?
- W jakiej sytuacji znalazła się osoba pisząca list?
- W jakim celu został napisany list?

2

Spośród podanego słownictwa wybierz wyrazy nazywające uczucia autora listu.

strach • radość • niepokój • zadowolenie • lęk • obawa • tęsknota
ulga • duma • ciekawość • smutek • rozbawienie
gniew • niezadowolenie • szczęście • zainteresowanie
obojętność • niepewność • rozgoryczenie • żal

Ustalcie, czy list Wilczusia został zapisany zgodnie z zasadami pisania tej formy wypowiedzi.

Schemat wypowiedzi – LIST

nagłówek: zwrot do osoby, do której piszemy list

Zakopane, 20 grudnia 2026 roku

miejsowość i data

WSTĘP: zdania wprowadzające, cel listu

Cześć, Asiu!

bezpośrednie zwroty do adresata piszemy w listach wielką literą

ROZWINIĘCIE: informacje, które chce się przekazać

Piszę do Ciebie tradycyjny list, ponieważ internet tu nie działa. Nie uwierzysz, musiałam pójść na długi spacer, by kupić papeterię, czyli papier listowy i kopertę. Mam nadzieję, że Ci się podoba, bo taki był wybór, że nie mogłam się zdecydować.

Właśnie skończyłam czytać książkę, którą mi poleciłaś. Rzeczywiście „Księga Straszliwej Niegrzeczności” jest świetna. Bawiliśmy się przy niej wszyscy. Czytałam niektóre fragmenty na głos. Mamie najbardziej się podobał ten, w którym Wilczus robi porządki w szkole. Tata zaś zażyczył sobie na kolację myszteciki. Nawet Bicia z uwagą przyglądała się rysunkom i pytała: „Cio to?”.

ZAKOŃCZENIE

Kiedy się ostatnio widziałyśmy, mówiłaś, że masz następne części przygód Wilczusia. Nie pożyczaj ich na razie nikomu, proszę. Jestem pierwsza w kolejce.

Do zobaczenia
Dominika

formuła kończąca list, pozdrowienia

dopisek: informacje dopisane po napisaniu listu

PS Moi rodzice pozdrawiają Twoich.

podpis osoby, która wysłała list

W imieniu rodziców Wilczusia napisz odpowiedź na list syna. Zastosuj się do powyższych wskazówek (schemat wypowiedzi – list).

Podczas przerwy

Pisownia rz po spółgłoskach
p, b, k, g, t, d, ch, j, w

OBSERWATORIUM
Językowe

1

Na podstawie ilustracji zapiszcie wyrazy z rz. Podkreślcie litery, po których zapisuje się rz.

Rz piszemy w wyrazach po literach **p, b, k, g, t, d, ch, j, w**.

przód, **br**zask, **Kr**zysztof, **gr**zmot, **tr**zymać,
drzazga, **ch**rzan, doj**rz**ały, **wr**zesień

2

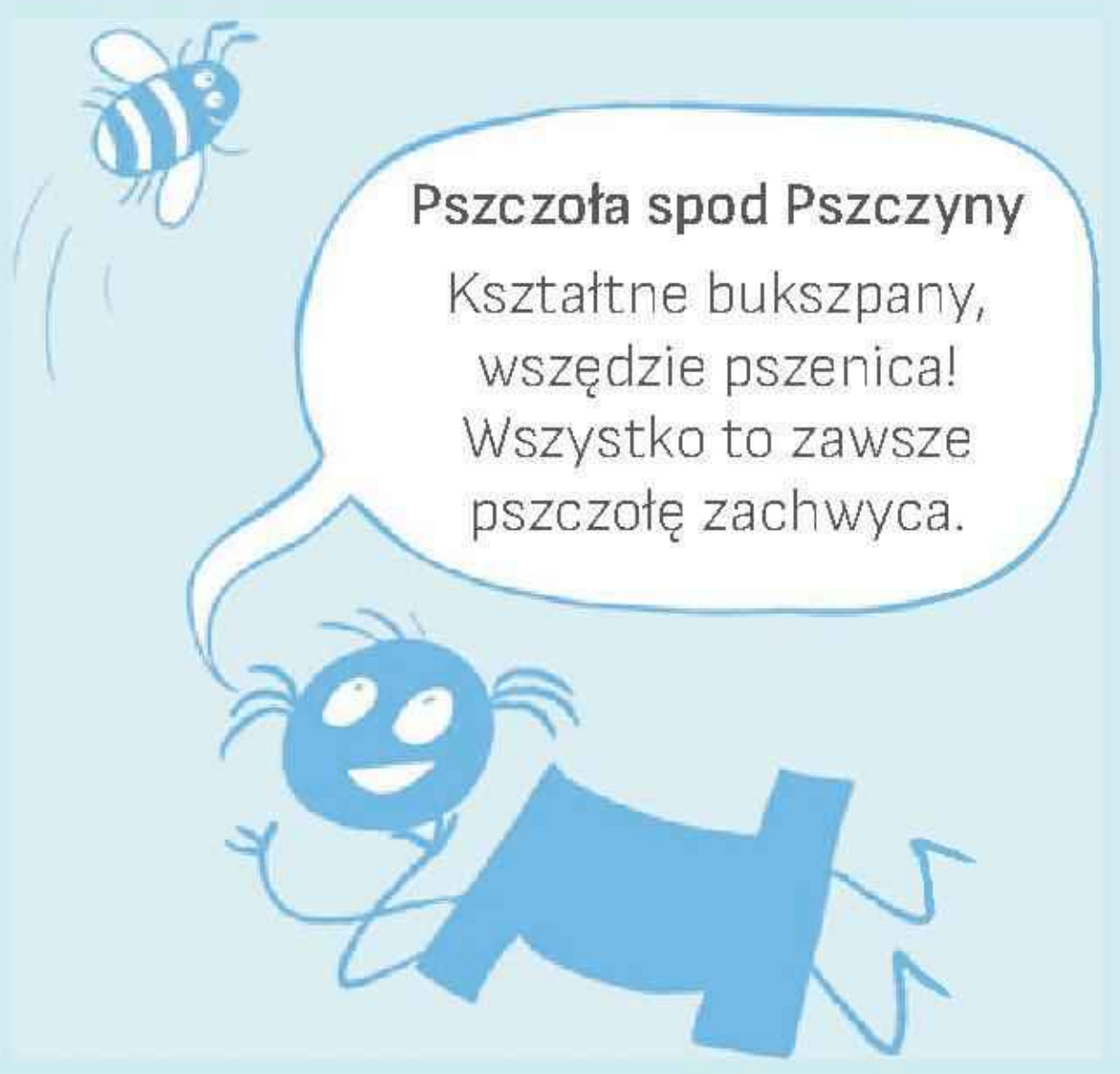
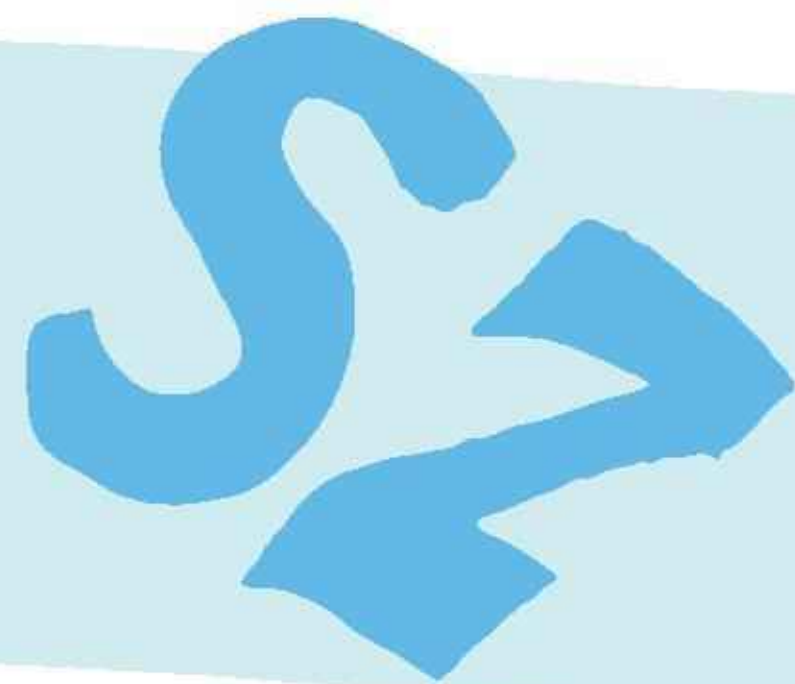
Na podstawie ilustracji z zadania 1. podajcie jak najwięcej wyrazów nazywających czynności z rz po spółgłoskach, np. **dr**zemać.

3

a) Ułóżcie zdania z wyjątkami od pisowni rz po spółgłoskach. Wy-
różnijcie kolorem te wyrazy.

Wyjątki od zasady pisowni rz po spółgłoskach
p, b, k, g, t, d, ch, j, w:

p**sz**czoła, k**sz**tałt, buk**sz**pan, w**sz**ędzie,
w**sz**ystko, zaw**sz**e, w**sz**echświat

b) Wymieńcie się pomysłami na to, jak zapamiętać słowa, które
łamają reguły pisowni rz po spółgłoskach.

PISEMNE
wyzwanie

4

Sformułowania w nawiasach zastąp podanymi wyrazami z rz.

W czasie (**między lekcjami**) rozlegają się (**hłaśliwe odgłosy**)
uczniów. Jedni (**podają**) sobie informacje z (**minionych**) lekcji, inni
(**namawiają**) kolegów do udziału w zawodach sportowych o (**zwy-
cięstwo**) w biegach (**terenowych**). Mała grupka dziewcząt (**uczy
się**) do klasówki. Między nimi (**spaceruje**) nauczyciel. Z sympatią
(**spogląda**) na swoich wychowanków. Za chwilę rozpocznie się
(**następna po drugiej**) lekcja tego dnia.

mistrzostwo • patrzy
poprzednich • przekazują
przekonują • przerwy
przełajowych • przechadza się
przygotowuje się • trzecia • krzyki

GRUPOWE
wyzwanie

5

Księga imion

W 2- lub 3-osobowych zespołach zapiszcie jak najwięcej imion,
w których piszemy rz po spółgłosce. Wygrywa grupa, która w wy-
znaczonym czasie poprawnie zapisze ich najwięcej.

WIEM, CO TO JEST

SZKOŁA MARZEŃ wyprawa po supermoce

Szkoła marzeń to miejsce, w którym zdobywasz supermoce! Wyrusz na wyprawę i sprawdź, ile już potrafisz. Twoim zadaniem jest zdobycie 13 szkolnych supermocy.

A.
NARRATOR
s. 115

B.
REFREN
s. 104

C.
WERS
s. 88

D.
ZWROTKA
(strofa)
s. 88

E.
HYMN
s. 104

1

2

3

4

5

Pewien wizjoner z wioski pod Kołem
wynałazł latającą szkołę.
Szkołę skrzydlatą. Dziwną, bowiem
silnikiem szkoły są uczniowie.

Szkoła, szkoła nam potrzebna,
zwłaszcza kiedy jest podniebna.

Piloci, czyli nauczyciele
znają podniebne sztuczki, fortele.
I od jesieni aż do lata
szkoła po całym świecie lata.

Szkoła, szkoła nam potrzebna,
zwłaszcza kiedy jest podniebna.

(Agnieszka Suchowierska „Skrzydłata szkoła”)

Wczoraj od rana
chłopcy byli na
treningu.

Do każdego pojęcia (A-E) zapisanego na mapie dobierz odpowiedni przykład (1-5). Za każde dobre połączenie przyznaj sobie jedną supermoc. Nie spiesz się. Zawsze możesz zajrzeć na wskazaną przy pojęciu stronę podręcznika. Zbierz 5 supermocy i wyrusz w dalszą fantastyczną drogę

Masz 13 supermocy.
Przed Tobą ostatnie wyzwanie.
Sprawdź siebie w teście.

POTRAFIĘ

VIII

umiem
przenieść wyraz
do następnej linijki
s. 111

VII

znam zasady
pisania listu
s. 135

VI

stosuję zasady
pisowni **RZ**
po spółgłoskach
s. 136, 137

I

stosuję poznane
zasady pisowni **CH**
s. 123, 131, 132

IV

zapisuję dialog
i oddzielam go
od słów narratora
s. 129

V

umiem wysłać
wiadomość przez internet
(e-wiadomość, e-mail)
s. 106

III

opisuję
budynek
s. 85

II

stosuję zasady
pisowni **Ż**
wymennego
s. 90

Jesteś już w połowie drogi. W różnych miejscach szkoły zapisano ważną umiejętność. Powiedz, na co musisz zwrócić uwagę, by się nią wykazać. Jeśli masz wątpliwości, zajrzyj na podaną stronę podręcznika. Za każdy krok przyznaj sobie supermoc. Możesz ich zebrać 8.

Andrzej Maleszka to współczesny polski reżyser i scenarzysta. Zajmuje się także pisaniem książek dla dzieci. Znany jest cykl jego powieści z serii „Magiczne drzewo”.

ANDRZEJ MALESZKA

Polowanie na potwora

Kuki natychmiast się zerwał i spojrzał przez kratę. Potwora nie było widać.

– To jest tchórz! – powiedział ze złością. – Nie chce stanąć do walki. Chowa się przed nami.

Usiadł na krześle i rozkazał:

– Otwórz się, krato.

Zamek odskoczył i stalowa krata powoli się uchyliła.

– Chodź, Blubek! Dopadniemy go!

– Poczekaj...

– Co?

– Lepiej wyślijmy najpierw szpiegów – szepnął Blubek.

– Jakich szpiegów?

– Wyczaruj kamerę samobieżną. Puścimy ją i ona go wytropi. Zobaczymy, gdzie ten drań się kryje i jak wygląda. [...]

Kuki spojrzał na Blubka z uznaniem.

– Wiesz co? To jest super pomysł. Wreszcie się na coś przydałeś!

Usiadł na krześle i wypowiedział życzenie. Natychmiast spod krzesła wyskoczyło dziwne urządzenie. Przypominało chrabąszcza¹. Miało sześć nóg i kamerę na metalowej szyi. W kartonie pod krzesłem znaleźli monitor i sterownik.

– Czemu nie zrobiłeś kamery na kółkach? – spytał Blubek.

– Bo wtedy nie mogłaby chodzić po schodach.

Kuki nacisnął guzik w pilocie i kamera pobiegła korytarzem. Chłopcy pochylili się nad ekranem i wpatrywali z napięciem.

Po kilku minutach na monitorze coś błysnęło.

– On jest w sali gimnastycznej! – krzyknął Kuki. – Widzę go!

Kamera weszła do sali. Zobaczyli na ekranie ogromne i przerażające stworzenie, ale po chwili obraz zniknął.

– Dorwał ją... – szepnął Blubek. – Pożarł kamerę...

– Jest znowu obraz... – przerwał mu Kuki. – Patrz!

Na ekranie pojawił się dziwny widok. Jakby kamera znalazła się na zjeżdżalni na basenie! Zsuwała się zakręconym tunelem, co chwila wpadając w dziwny zielony muł².

¹ **chrabąszcz**
niewielki brązowy owad

² **muł**
grząski osad tworzący się na dnie lub na brzegach wód

– Co to może być? – szepnął Kuki.
 – Ja wiem! To jest jego wnętrze!
 – Co?
 – To są jego, no... flaki od środka. On połknął kamerę, więc widzimy teraz jego wnętrze.
 – Ohydne!
 – Zobacz. On w środku jest trochę metalowy, a trochę ze skóry... To jest zwierzomaszyna...
 Nagle kamera zakończyła zjazd. Zatrzymała się w miejscu wyglądającym jak ogromna jaskinia.
 – To musi być jego brzuch... To znaczy żołądek... Ale wielki!
 Blubek pochylił się.
 – Kuki... Zobacz! Nasza woźna!
 – Mówiłem, że ją połknął!
 – Ona jest cała... Widzisz... Porusza się. Chyba nic jej się nie stało!
 Rzeczywiście. Woźna biegła w żołądku olbrzyma, próbując się wydostać z pułapki. Miała w ręku mop, którym waliła w ścianki stalowego lochu.
 – Musimy ją uratować! – zawołał Kuki. – Chodź!
 [...]
 Ruszyli w stronę drzwi prowadzących do sali gimnastycznej.
 Byli już blisko, kiedy za ich plecami coś zapiszczało.

Fragment książki *Magiczne drzewo. Olbrzym*

1 Ustal, które odpowiedzi są zgodne z treścią fragmentu. Wiecej niż jedna odpowiedź może być poprawna.

1. W zdarzeniach biorą udział

- A.** potwór.
- B.** Blubek.
- C.** woźna.
- D.** Kuki.

2. Wydarzenia rozgrywają się

- A.** w gabinecie dyrektora szkoły.
- B.** na szkolnym korytarzu.
- C.** w sali gimnastycznej.
- D.** w przedszkolu.

3. Kamera natrafiła na potwora

- A.** na zewnątrz budynku.
- B.** w sali gimnastycznej.
- C.** w bibliotece.
- D.** w stołówce.

4. W żołądku potwora znajdowała się

- A.** nauczycielka wuefu.
- B.** dyrektorka szkoły.
- C.** koleżanka z klasy.
- D.** woźna.

2 Uzupełnij poniższe zdanie. Wybierz odpowiedź spośród oznaczonych A i B.

W przeczytanym fragmencie narrator **A B**.

A. uczestniczy w opisanych zdarzeniach

B. nie uczestniczy w zdarzeniach

3 Z podanego dialogu wypisz słowa narratora.

— Dorwał ją... — szepnął Blubek. — Pożarł kamerę...

— Jest znowu obraz... — przerwał mu Kuki. — Patrz!

4 Rozwiń fragment według własnego pomysłu. Zastosuj dialog. Zapisz co najmniej cztery wypowiedzi bohaterów.

Rzeczywiście. Woźna biegła w żołądku olbrzyma, próbując się wydostać z pułapki. Miała w ręku mop, którym waliła w ścianki stalowego lochu.

— Musimy ją uratować! — zawołał Kuki. — Chodź!

— **?**

5 Napisz, w jaki sposób chłopcy się porozumiewali.

Tuż przed wejściem do sali gimnastycznej Kuki wskazał głową drzwi. Blubek potwierdził swoją gotowość ledwie słyszalnym sykiem. Wymienili porozumiewawcze spojrzenia i Kuki mocno nacisnął klamkę.

6 Uzupełnij poniższe zdanie. Wybierz odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

Wyraz *krzesło* piszemy zgodnie z tą samą zasadą co wyraz **A B**, ponieważ w tym wyrazie obowiązuje zasada pisowni rz **C D**.

A. orzeł

C. po spółgłoskach *p, b, k, g, d, ch, j, w*

B. olbrzym

D. wymiennego na *r*

7 Jak można poprawnie podzielić słowo *chrabąszcze*? Podaj wszystkie możliwości podziału przy przenoszeniu tego wyrazu do kolejnego wersu.

- 8 W imieniu Kukiego lub Blubka napisz wiadomość (SMS) skierowaną do któregoś z rodziców. Pamiętaj o poprawności językowej.
- 9 Ustal, w których wyrazach należy wpisać *ch* zgodnie z poznanymi zasadami pisowni, i wypisz je z tekstu.
- W porośniętym wastami sronie łopczy znaleźli starą ulajnogę. Na podłodze leżały rowerowe łańcuy i amulce. Na stary drewniany belka w kącie stała pokryta mchem skrzynia pełna aczyków.
- Byli zmęczeni i troę głodni. Postanowili wypić erbatę i zjeść ambur-gery kupione w budce przy szkole.
- 10 Napisz do koleżanki lub kolegi list, w którym zachęcisz ją/go do przeczytania całej książki Andrzeja Maleszki pod tytułem „Olbrzym”. Podaj w liście informacje o opisanych we fragmencie przygodach.

100/100! – Jak czytam polecenia?

TAK NIE

Każde polecenie czytam do końca.

Czytam polecenie co najmniej dwa razy, aby dobrze zrozumieć, co i jak mam zrobić.

Sprawdzam, które słowa w poleceniu są najważniejsze.

Zwracam uwagę na wyrazy lub sformułowania wyróżnione, np. pogrubioną czcionką lub podkreśleniem.

Upewniam się, czy w poleceniu znajdują się dodatkowe informacje o tym, jak mam wykonać zadanie, np. ile przykładów trzeba podać, czy odpowiedź sformułować własnymi słowami, czy przytoczyć jakiś fragment.

Zanim wybiorę odpowiedź spośród kilku podanych, czytam je wszystkie.

Jeśli zadanie dotyczy tekstu, najpierw wyszukuję odpowiedni fragment, a dopiero potem odpowiadam.

Po zrobieniu rozbudowanego zadania, które wymaga wykonania kilku czynności, sprawdzam, czy w mojej odpowiedzi wszystko zostało ujęte zgodnie z poleceniem.

Po wykonaniu zadań jeszcze raz sprawdzam swoje odpowiedzi.

Jeżeli przy każdym stwierdzeniu wybrałeś/wybrałaś **TAK**, to przy rozwiązywaniu zadań testowych unikniesz błędów, które często powstają z nieuwagi podczas czytania poleceń. Jesteś na dobrej drodze do osiągnięcia wysokich wyników z testu. Odpowiedź **NIE** przy którymkolwiek ze stwierdzeń to informacja, że warto wprowadzić zmiany w sposobie czytania poleceń. Skorzystaj ze wskazówek, a osiągniesz sukces.

DOM I JEGO OKOLICE

1

Przyjrzyjcie się planszy i powiedzcie, kogo oraz w jakiej sytuacji na niej przedstawiono.

podpowiedź

- Kto na kogo czekał?
- Jakie emocje towarzyszyły oczekiwaniu na osoby, które się spóźniły?
- Co – Waszym zdaniem – mogli czuć siedzący przy stole na widok spóźnialskich?

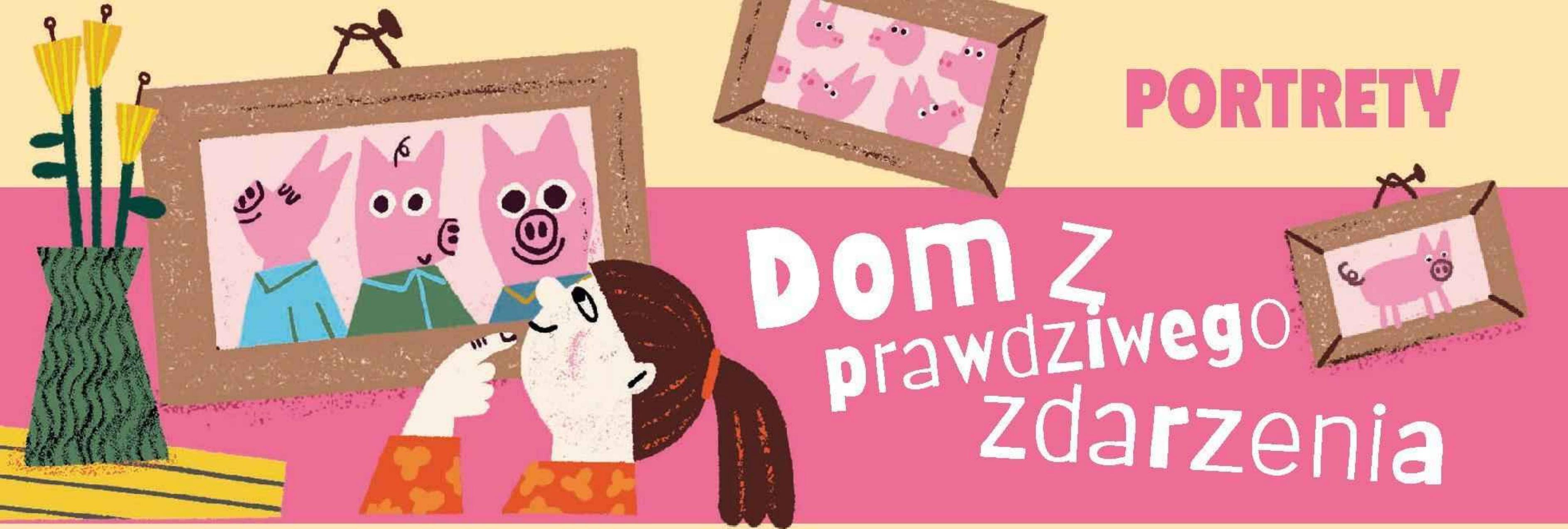

2

Mistrzowie etykiety

W imieniu chłopców ułożcie wypowiedź, w której podacie powód spóźnienia.

przepraszamy • wybaczcie, ale • mamy nadzieję, że bardzo się nie martwiliście
nie chcieliśmy się spóźnić • nie złościć się • nie gniewajcie się • przykro nam
żałujemy, że • to był błąd • nie mieliśmy złych intencji
nie było to naszym zamiarem, ale

Trzy małe świnki

Dawno, dawno temu... były sobie trzy świnki [...].

Całe lato wędrowały po lesie, po łąkach, bawiąc się i weseląc w najlepsze. Trudno byłoby znaleźć miłsze stworzenia niż trzy małe świnki i wszyscy za nimi po prostu przepadali: gdzie tylko się pojawiły, wszędzie serdecznie je przyjmowano. Kiedy lato miało się ku końcowi, świnki zdały sobie sprawę, że każdy teraz zaczyna myśleć o zimie i wraca do zwykłych zajęć. Nadeszła jesień, a wraz z nią zaczęły się deszcze. Małe świnki uznały, że pora pomyśleć o jakimś domu z prawdziwego zdarzenia. Rade nierade¹ postanowiły, że dosyć już zabawy i że muszą zabrać się do roboty tak jak inni, bo w przeciwnym razie zostaną bez dachu nad głową na deszczu i zimnie. Prosiaczki naradziły się i w końcu zdecydowały, że każdy z nich będzie robił, co chce. Prosiaczek, który był najbardziej leniwy, zapowiedział, że zbuduje chatkę ze słomy².

– Zajmie mi to co najwyżej dzień – stwierdził.

– Twoja chatka będzie za słaba! – skrytykowali jego pomysł bracia, ale on wcale nie chciał ich słuchać.

Drugi prosiaczek, trochę mniej leniwy niż pierwszy, wybrał się na poszukiwanie suchych desek.

– Stuku puku! Stuku puku! – Przez całe dwa dni zbijał je gwoździami. Ale trzeciemu braciszкови nie podobał się także i ten drewniany domek.

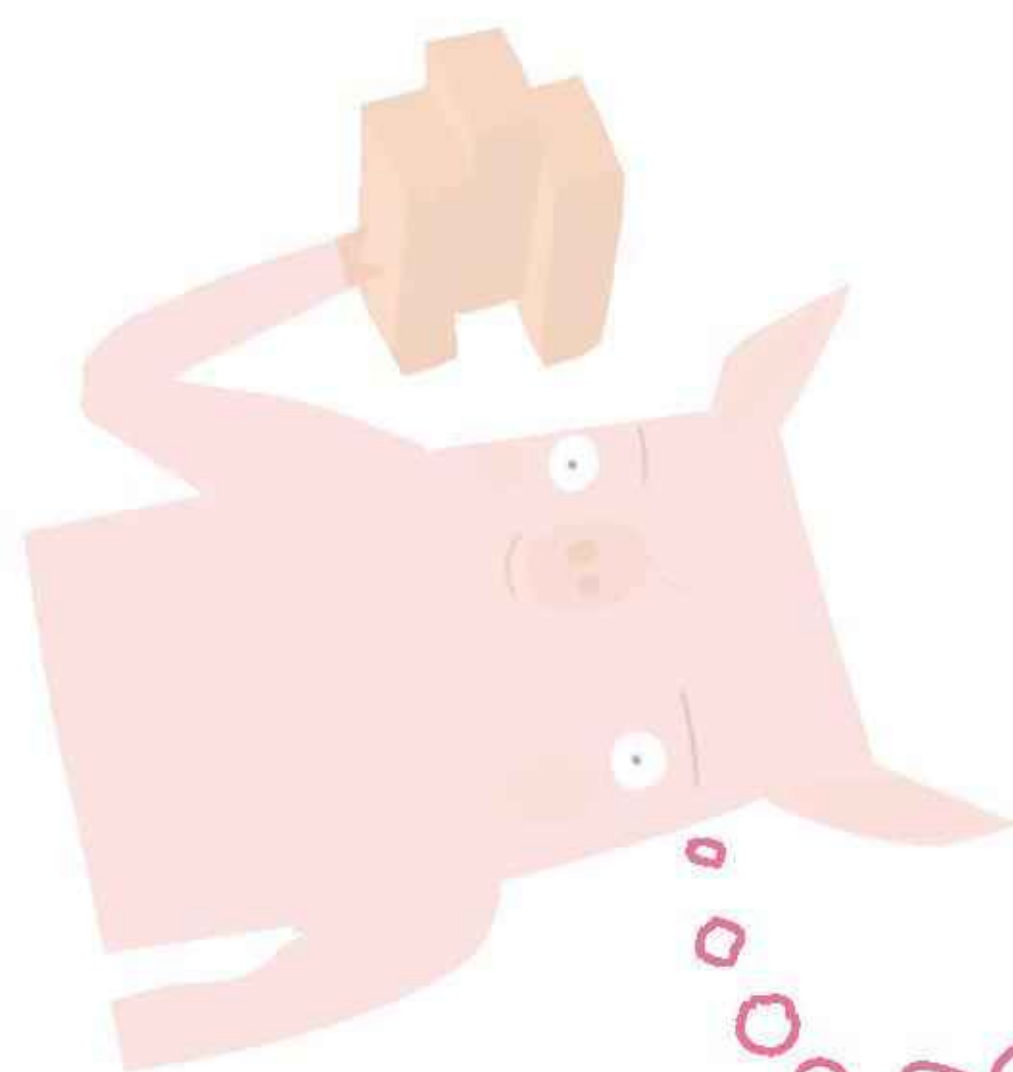
– Tak się domu nie buduje! – powiedział. – Trzeba mieć czas, cierpliwość i ciężko, uczciwie pracować, żeby dom był na tyle solidny, aby oparł się wichurom, nie przepuszczał deszczu i śniegu, a najważniejsze, żeby ochronił nas przed wilkiem.

¹ **rad nierad**

chcąc nie chcąc

² **słoma**

wysuszone łodygi roślin zbożowych

Dni mijały i dom najrozsądnieszego prosiaczka rósł cegiełka po cegiełce. Od czasu do czasu bracia przychodzili popatrzeć.

– Co ty tak ciężko pracujesz? – podśmiewali się. – Dlaczego nie przyjdiesz pobawić się z nami?

Ale uparty mały murarz³ odpowiadał:

– Najpierw skończę budować porządną i solidną dom. Wtedy wyjdę się pobawić. Nie będę taki głupi jak wy! Ten się śmieje, kto się śmieje ostatni!

W chwilę potem zauważył w pobliżu ślady wielkiego wilka. Małe świnki przestraszyły się i w nogi⁴. Wkrótce wilk dotarł do słomianej chatki tego prosiaczka, który był najbardziej leniwy.

– Wychodź! – rozkazał wilk i ślina napłynęła mu do pyska. – Chcę z tobą porozmawiać.

– Wolę zostać tu, gdzie jestem! – zakwiczał cichutko prosiaczek.

– Wobec tego zmuszę cię, żebyś wyszedł! – warknął wilk ze złością i, nabrawszy powietrza w płuca, dmuchnął z całej siły w chatkę.

Potężny podmuch zmiotł słomę, którą mały głuptasek obrzucił wątłą⁵ konstrukcją⁶ chatki. Upojony swoim sukcesem⁷ wilk nawet nie zauważył, że prosiaczek wysliznął się spod sterty⁸ słomy i co tchu popędził do drewnianego domku braciszka. Spostrzegłszy wreszcie, że świnka umyka, wilk wpadł we wściekłość.

– Wracaj! – ryczał, goniąc prosiaczka, ale ten wpadł już do drewnianego domku. Jego właściciel trząsł się jak liść na wietrze.

– Mam nadzieję, że domek wytrzyma! Chodź, podeprzemy drzwi, żeby wilk nie mógł się dostać! – zdołał z siebie wykrztusić.

Wilk usłyszał te słowa, bo stał właśnie pod drzwiami. Umierał już z głodu i myśl o dwudaniowym obiedzie dodawała mu siłę, kiedy się dobijał do domku.

– Otwierajcie! Otwierajcie! Chcę tylko porozmawiać z wami! – kłamał.

Wystraszeni, zapłakani braciszekowie z całej siły podpierali drzwi. Wreszcie zły wilk zebrał wszystkie siły i HUUUUUU! Pod potężnym dmuchnięciem domek rozsypał się, jakby był z kart.

Szczęściem najmądrzejsza świnka widziała to wszystko z okna swego murowanego domu i prędko otworzyła drzwi, aby wpuścić zasapanych uciekinierów. W ostatniej chwili! Wilk walił już w drzwi z wściekłością. Tym razem nie był pewny swego. Domek sprawiał wrażenie solidniejszego niż tamte. Dmuchał raz, dmuchał drugi raz i trzeci – ale wszystko na nic. Domek nawet nie drgnął. Trzy świnki śledziły każdy ruch wilka, ale teraz bały się już trochę mniej. Wreszcie bardzo już wyczerpane wilczyko

³ **murarz**
robotnik budujący ściany z cegły, kamienia lub betonu

⁴ **w nogi**
wyrażenie, którego się używa, gdy mowa o natchmiastowej ucieczce

⁵ **wątły**
słaby, kruchy, delikatny

⁶ **konstrukcja**
elementy połączone w sztywną całość, utrzymujące budowlę, żeby się nie rozpadła

⁷ **upojony swoim sukcesem**
bardzo z siebie zadowolony, dumny

⁸ **sterta**
wiele przedmiotów ułożonych bezładnie jeden na drugim

⁹ **zakoorderować**
wydać komuś polecenie,
rozkaz

¹⁰ **skowyczeć**
jęczeć

¹¹ **uciekać, gdzie pieprz
rośnie**
uciekać bardzo daleko,
nie wiadomo dokąd

zdecydowało się na jedną ze swych starych sztuczek. Wlaź po drabinie na dach i zajrzał przez komin. Lecz na szczęście najmądrzejsza świnka zobaczyła, co się święci.

– Rozpalmy ogień! – szybko zakoorderowała⁹.

Wilk do pasa tkwił już w kominie i wahał się, czy zsuwać się dalej w ciemny otwór. „Będzie mi trudno” – myślał, lecz dobiegające z dołu głosy świnek zaostriły mu jeszcze apetyt.

– Umieram z głodu! Spróbuję mimo wszystko zsunąć się na dół – mówił do siebie wilk. Lecz cóż to? Jak strasznie gorąco!

Ośłupiały ze zdziwienia wilk wylądował w ogniu. Płomienie zaczęły już lizać jego sierść, a ogon płonął niczym pochodnia.

– Nigdy, już nigdy nie opuszczę się w dół kominem – skowyczał¹⁰, usiłując ugasić płonący ogon. Po czym uciekł, gdzie pieprz rośnie¹¹ tak szybko, jak tylko potrafił.

A wtedy uszczęśliwione świnki zaczęły śpiewać i tańczyć wokół domu.

– Trala la la la la! Złe wilczysko już nie wróci...

I jeszcze tego samego dnia leniwi bracia mądrego prosiaczka zabrali się ochoczo do roboty. Wkrótce powstały dwa nowe murowane domki. A wilk co prawda wrócił tam jeszcze kiedyś, włócząc się po okolicy, ale kiedy spostrzegł trzy kominy, przypomniał sobie, jak okropnie boli płonący ogon, i już na zawsze opuścił te strony.

A najmądrzejszy prosiaczek, czując się już zupełnie bezpieczny, zawołał radośnie do braciszków:

– Koniec pracy! Dalej do zabawy!

Angielska baśń ludowa w opracowaniu Petera Holeinone'a (czyt. pitera holeinena),
tłumaczenie: Katarzyna Zawadzka

odkodu
O-TEKST

1

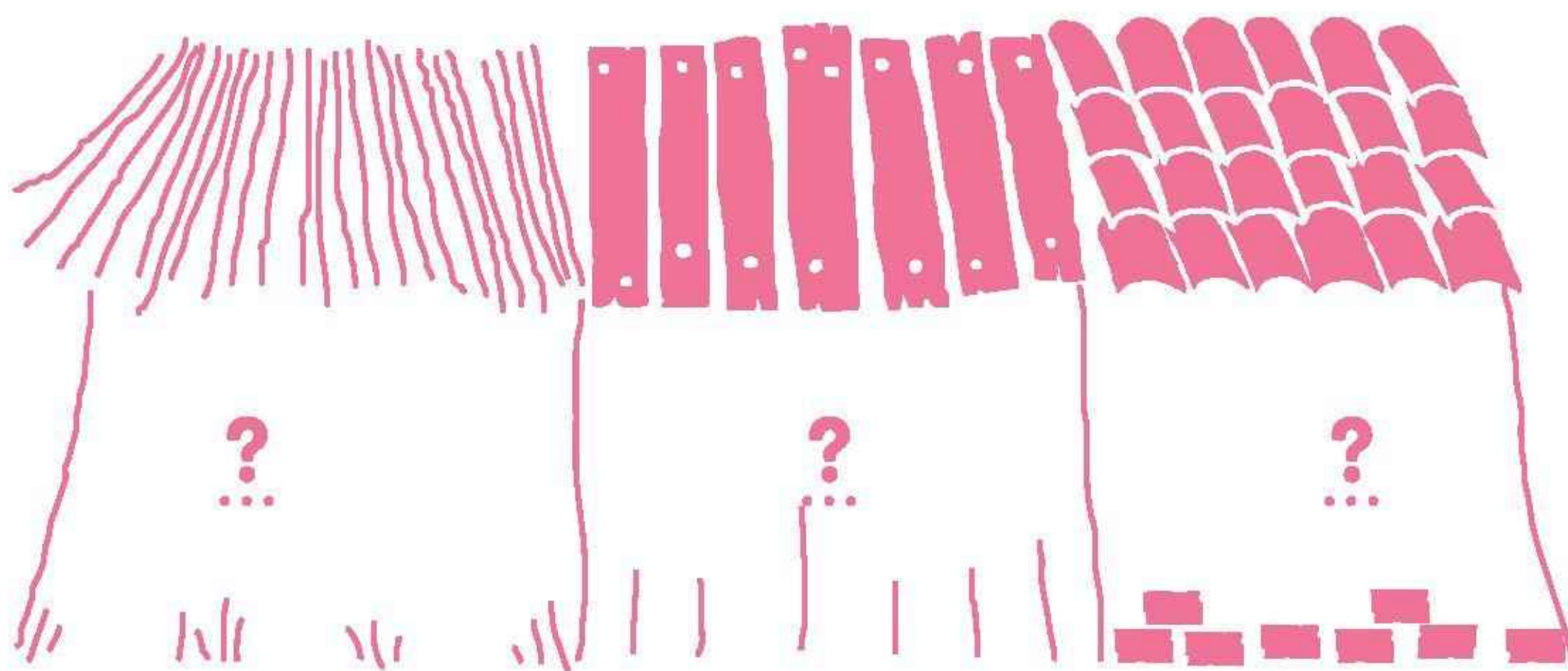
Ustal, które elementy w historii o świnkach są fantastyczne, czyli nie mogłyby się zdarzyć w naszym świecie.

rozmowa świnek • strach zwierząt przed drapieżnikiem
budowa domu przez świnki • wilk rozmawiający ze świnkami
wejście wilka do komina • atak wilka na zwierzęta
ucieczka wilka sprzed domu

2

Do każdego domku świnek dopasuj odpowiednie określenia. Uzupełnij schemat w zeszycie.

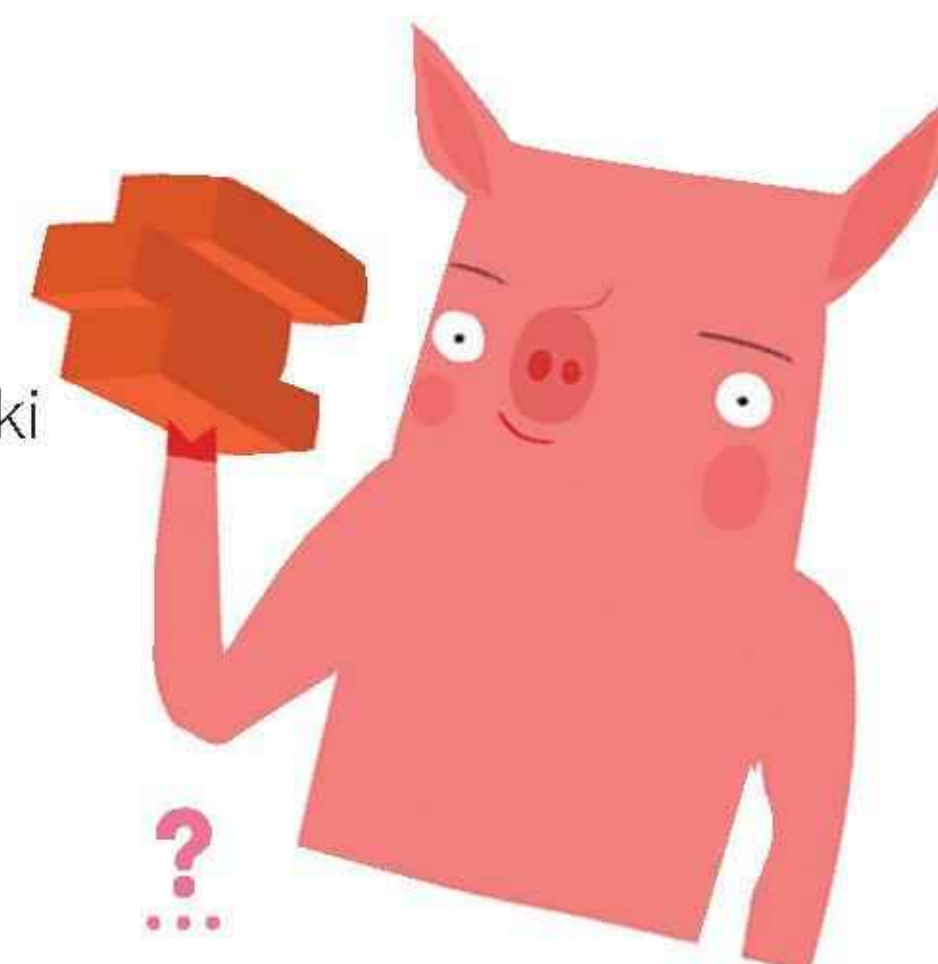
z suchych desek • z cegły
bardzo słaba konstrukcja
słaba konstrukcja • mocna
konstrukcja • chroniący przed
niebezpieczeństwem • solidne
fundamenty • nietrwały
trwały • wytrzymały
niezniszczalny • ze słomy
murowany dom z prawdziwego
zdarzenia • solidny dom

3

Sposób pracy i zachowanie świadczą o cechach charakteru prosiaczków. Przypisz bohaterom cechy, którymi się odznaczają.

leniwy • pracowity • wytrwały
sumienny • niedojrzały • czujny
uparty • stanowczy • pilny
pomysłowy • przewidujący • bez troski
nierozsądny • dokładny • cierpliwy

4

Czego uniknęły świnki? Kto sprawił, że historia ma szczęśliwe zakończenie?

5

Wyjaśnijcie, jak rozumiecie słowa świnki, która postanowiła zbudować murowany dom. Słowa te zostały wyróżnione w tekście czerwonym dymkiem.

podpowiedź

trudne>>

- Jak należy rozumieć wskazówkę, że trzeba mieć czas, cierpliwość i ciężko, uczciwie pracować?
- Co w naszym życiu mogą oznaczać wichury, deszcze, śnieg, a co – wilk?
- Które nasze działania w życiu można by porównać do murowania domu?

Przeczytajcie rozmowę i ustalcie, kto udziela odpowiedzi na pytania.

jedna ze świnek • wilk • autor baśni

narrator, który równocześnie jest bohaterem

narrator, który nie uczestniczy w zdarzeniach

- Czy jesteś autorem baśni „Trzy małe świnki”?
- Nie, ja tylko przedstawiam wydarzenia.
- Czy udało ci się kiedyś spotkać ze świnkami i złym wilkiem?
- Znam bardzo dobrze świnki, znam też wilka, ale do spotkania, o które pytasz, nigdy nie doszło.
- A może wiesz, co myślą bohaterowie?
- Znam ich myśli i mówię o tym, co czują, dlaczego zachowują się tak, a nie inaczej.
- A właściwie po co czytelnikowi tyle informacji?
- Dzięki nim każdy, kto czyta tę baśń, może sobie wyobrazić opisany przeze mnie świat.

GRUPOWE
wyzwanie

7

Narrator – obserwator wilka

W 2- lub 3-osobowych zespołach opowiedzcie zdarzenia z punktu widzenia narratora skupionego na działaniach wilka.

Rozpocznijcie swoją wersję historii od słów:

Wilk od dłuższego czasu obserwował budowanie domów przez świnki. Kiedy każda ze świnek zamieszkała już w swoim domku, pierwsze kroki skierował do słomianej chatki. Czuł, że trafia mu się łatwy łup. ...?

Pamiętajcie o tym, by w historii nie zabrakło informacji o przeżyciach, które towarzyszyły bohaterom opowieści.

zadanie
DODATKOWE

„Prosiaczki naradziły się i w końcu zdecydowały, że każdy z nich będzie robił, co chce”. Porozmawiajcie o tym, w jakich sytuacjach – Waszym zdaniem – lepiej pracować wspólnie niż samodzielnie. Podajcie przykłady znane Wam z doświadczeń i obserwacji.

Miejsce pełne tajemnic

ROZGRZEWKA

Porozmawiajcie o swoim ulubionym miejscu w domu lub w jego pobliżu.

- Co to jest za miejsce?
- Jak często tam jesteś? Wolisz przebywać tam sama/sam czy z innymi?
- Dlaczego lubisz tę przestrzeń?
- Z kim lubisz tam przebywać?

WOJCIECH CESARZ, KATARZYNA TERECHOWICZ

Wojciech Cesarz i Katarzyna Terechowicz to współcześni polscy autorzy serii nagradzanych książek, których głównymi bohaterami są psy i koty, m.in. „Pamiętnika grzecznego psa”. Artystów łączy zamiłowanie do zwierząt i ekologii.

Strych

Strych to jedno z moich ulubionych miejsc w domu. Ma tylko jedną wadę – nie zawsze jest otwarty. Odkryłem go zupełnie przypadkiem – pewnego dnia pod tajemniczą klapą w suficie pojawił się obładowany pudłami Henryk. Coś tam pomajstrował i klapa się otworzyła, a z góry zjechały strome drewniane schody, na które wpakował się Henryk z tymi pudłami. Chwiejnie ruszył na górę, ale przemknąłem mu między nogami i wpadłem na strych pierwszy.

– Marian! Co robisz? Paskudne kocisko! – jęknął Henryk, a potem usłyszałem huk spadających pudeł.

Ale ja już byłem na górze i mówię wam, ten strych jest fantastyczny! Zobaczyłem nowe, wielkie możliwości w życiu kota. Tysiące zakamarków, setki nowych zapachów i dziesiątki przedmiotów do ostrzenia pazurków. Koci raj!

Natychmiast wyruszyłem na poszukiwanie (i nie pytajcie czego, bo sam nie wiem). Wzrok mi się wyostrzył, a mięśnie napięły jak u tygrysa. W tle słyszałem Henryka, który coś tam przestawiał, układał, szurał i zachowywał się jak nasz chomik Popkorn w kołowrotku.

Nagle wszystko się skończyło – usłyszałem trzask klapy i na strychu zapanowała ciemność. Lubie, jak jest ciemno, zresztą koty doskonale widzą w ciemnościach, ale sprawa była na tyle skomplikowana, że na dole, w kuchni, została moja miseczka (miałem tylko nadzieję, że nikt nie ruszy mojej wątróbki). Podszedłem do klapy i wydałem z siebie donośne¹ miauknięcie.

¹ **doñośne**
głośne, rozlegające się daleko

² **wymowny**
wyraźny, jednoznaczny

³ **zachnąć się**
wyrazić oburzenie, niezadowolenie, sprzeciw

⁴ **arogancko**
zuchwale i lekceważąco

Po chwili kłapa się otworzyła i zobaczyłem głowę Henryka. Spojrzał na mnie zza okularów.

– Bo widzisz, Maniuś, musisz się wyrabiać. Nikt nie będzie tu stał i na ciebie czekał – Henryk zgonił mnie ze schodów i zamknął kłapę.

Ale zaraz, stop! Ja mam tam jeszcze niezłatwione sprawy. Podeszedłem do kłapy, pokazałem ją nosem i miauknąłem, a właściwie zaryczałem.

– O co chodzi, Marian? – Henryk popatrzył na mnie badawczo.

No chyba brzusek mnie boli, gościu! WYMOWNYM² ruchem nosa pokazałem kłapę i znów miauknąłem. Henryk wpatrywał się we mnie podejrzliwie.

– Zapomnij, Maniek! – zachnął się³ Henryk. – Nie będę ci otwierał strychu na zawołanie, NIE JESTEM twoim służącym. – Po czym szeroko otworzył drzwi balkonowe. – Może się przewietrzysz?

Ani drgnąłem. Przecież dobrze wie, że nie chcę na dwór, tylko na strych. Henryk usiadł w fotelu i zasłonił się gazetą.

Miau. Miau. MIAU!

– Ciii – mruknął Henryk zza gazety.

MIAU!!!

– Co za nieznośne kocisko! – Henryk zerwał się nerwowo, po czym powłókł się na górę i bardzo niechętnie uchylił mi kłapę.

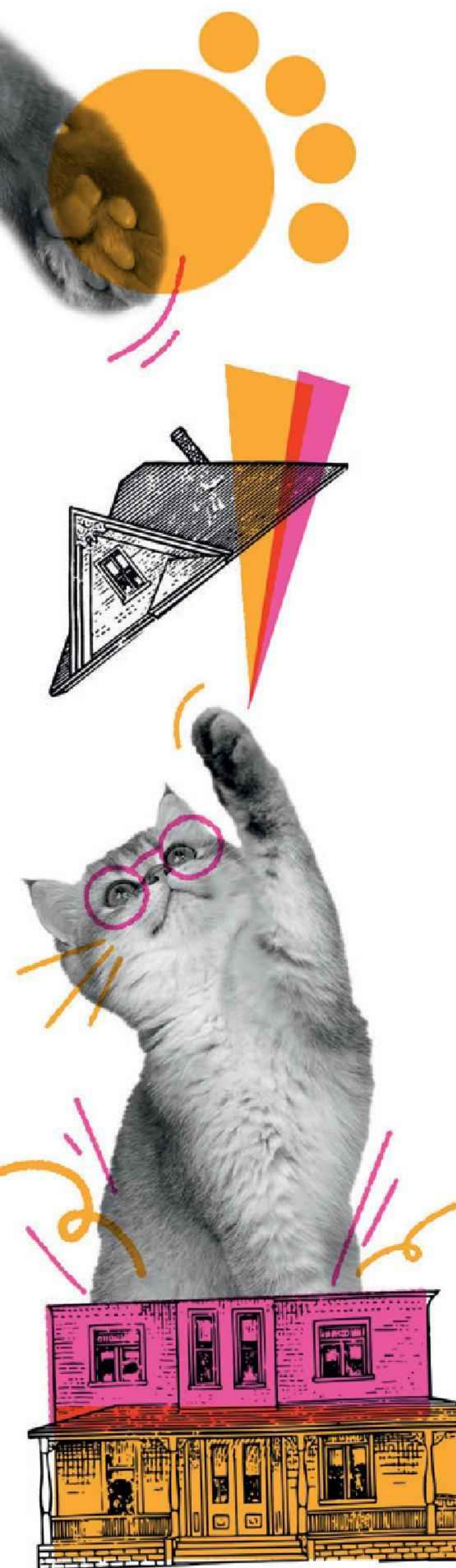
– Pospiesz się, bo zaraz chcę zamykać, zimno z góry leci – mruknął arogancko⁴.

Koty bardzo nie lubią się spieszyć, więc natychmiast zapomniałem o pośpiechu i – ma się rozumieć – o Henryku. Nie wiem, ile czasu tam spędziłem, ale mówię wam, na strychu jest naprawdę niesamowicie! Kilka razy wydawało mi się, że słyszę z oddali szuranie i jakby nawoływanie Henryka, ale nie zwracałem uwagi na te odgłosy.

Jak już zwiedziłem cały strych, to spokojnie zszedłem po schodach, a Alek zamknął kłapę. Coś przekąsiłem, zrobiłem rundkę po ogrodzie i wskoczyłem na ulubiony fotel Henryka. Właśnie zasypiałem, kiedy obudziło mnie jakieś podejrzanе stukanie. Dochodziło z góry. Po chwili do domu weszli Hanka z Alkiem. Nieśli zakupy. I znowu rozległo się to dziwne stukanie.

– Słyszysz? Co to jest – zaniepokoiła się Hanka.

– Tata? – jęknął Alek i popędził na górę.

Po chwili zszedł na dół razem z Henrykiem, który miał dziwny kolor twarzy i szczekał zębami.

– Co ty wyprawiasz, Henryku? – zdenerwowała się Hanka. – Naprawdę cały ten czas przesiedziałeś na strychu?

– Przepraszam, tato, że cię zamknąłem – bąknął Alek. – Marian dawno zszedł na dół i byłem pewny, że ciebie tam nie ma.

Ale Henryk go nie słuchał – zmrużył oczy, zmarszczył groźnie czoło i oskarżycielsko wycelował we mnie palcem.

– To wszystko przez niego – wychrypiał.

Sam nie wiem, jak mam to rozumieć.

Opowiadanie z tomu *Zapiski wrednego kota*

Tytułowy wredny kot, czyli Maniuś, to zwierzę z charakterem – nie obawia się wyrażać swojego zdania, stosuje rozmaite sztuczki, by otrzymać smakołyki, i prawie zawsze wpada w tarapaty.

odkoduj
O-TEKST

1

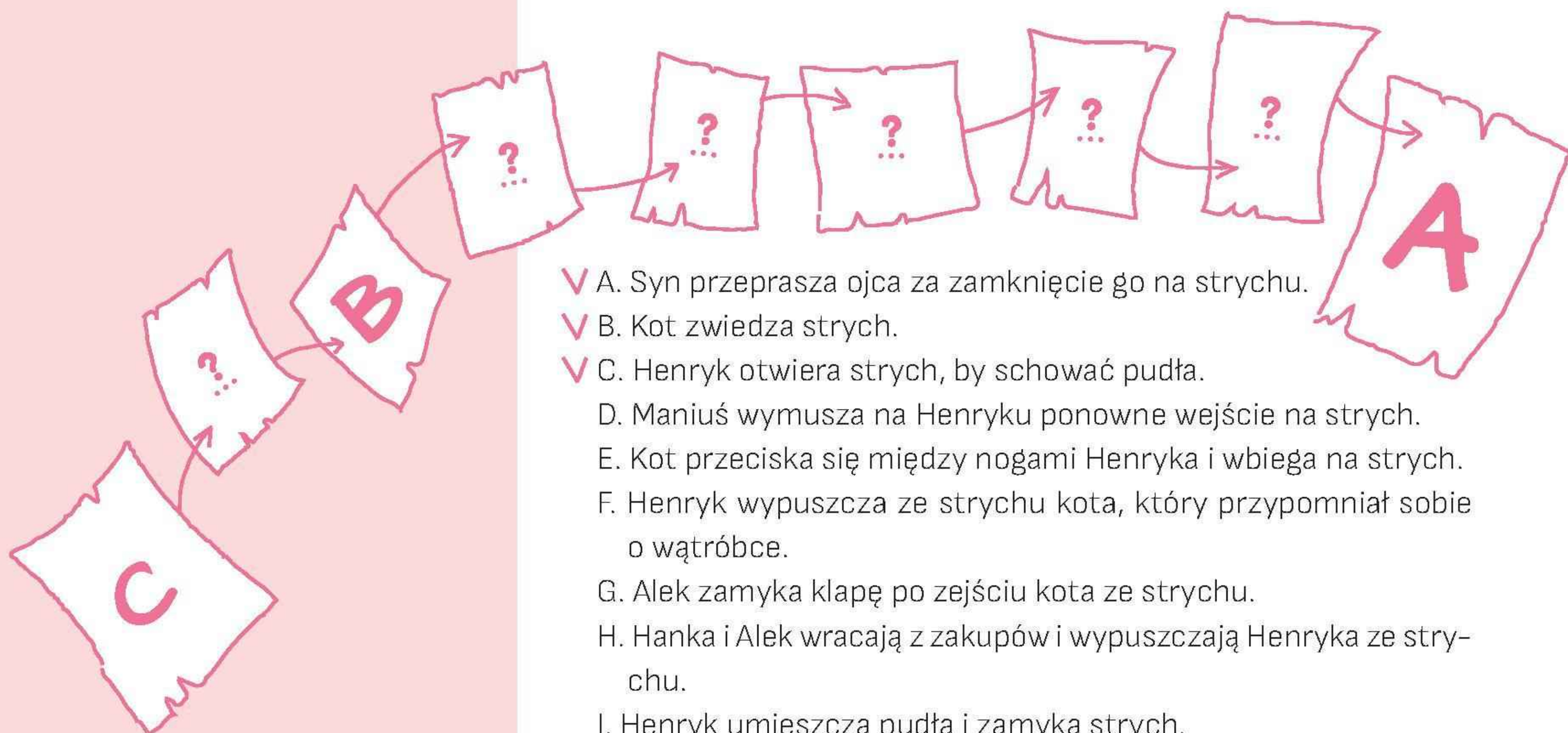
Wypisz imiona bohaterów biorących udział w zdarzeniach.

2

Podaj co najmniej trzy informacje o narratorze utworu.

3

Ułóż zdarzenia zgodnie z kolejnością ich występowania w tekście. Powiedz, które litery od D do I należy wstawić w poszczególne kratki.

Przeczytaj fragment tekstu wyróżniony na zielono. Na jego podstawie uzupełnij w zeszycie poniższe zdanie.

Kot zwiedza strych, a Henryk ?..

Opowiadanie

krótki utwór, w którym **narrator opowiada o zdarzeniach**. Zdarzenia skupiają się zazwyczaj wokół **jednego bohatera**.

Przykład:

B
O
H
A
T
E
R

zdarzenie

zdarzenie

zdarzenie

POROZMAWIAJMY

5

Które zdarzenia opisane w tekście tworzą śmieszne sytuacje?

podpowieź

- Czy te zdarzenia są przez bohaterów zaplanowane, czy są przypadkowe?
- Jakie są skutki tych zdarzeń?

Humor to umiejętność dostrzegania tego, co zabawne, oraz rośmieszania innych.

6

Czy zgadzacie się z Henrykiem, że Manius jest nieznośnym kociakiem? Uzasadnijcie swoje zdanie.

zadanie
DODATKOWE

Literackie eksperymenty

Napisz opowiadanie według podanej instrukcji.

1. Zdarzenia dzieją się w jakimś miejscu w domu.
2. Jednym z bohaterów jest zwierzę.
3. Zdarzenia prowadzą do śmiesznej sytuacji.
4. Tytuł nawiązuje do miejsca.

Fotografia z przeszłości

JAROSŁAW MIKOŁAJEWSKI

Jarosław Mikołajewski to współczesny polski poeta i pisarz, tłumacz z języka włoskiego. Tomik „Wiersze z kąpieli”, z którego pochodzi czytany przez Was utwór, w całości jest poświęcony tematyce wakacyjnej i zabawie. Warto także sięgnąć po przetłumaczoną przez autora książkę „Mój dziadek był drzewem czereśniowym”, której fragment znajduje się w podręczniku na stronach 160–161.

Stara fotografia mojego taty

Na zdjęciu jest chudy jak patyk
i spędza wakacje pod Płońskiem¹,
nad rzeką, co lśni jak Adriatyk,
lub Morze Tyrreńskie czy Jońskie.

Co lato się kąpał we Wkrze²
(choć Wkrę sam nazywał Działdówką).
Czy marzył mój tata we śnie,
że kiedyś popłynie żaglówką
wzdłuż brzegów pradawnej Etrurii³,
gdzie dzisiaj zobaczyłby mnie?

Czy patrząc na Wkrę w Sochocinie⁴,
rozmyślał o wodach Ligurii⁵,
jak ja myślę tu, w Principinie⁶,
o jego pluskaniu we Wkrze?

List w myślach mu śle spod Grosseto⁷,
gdzie byłby i on, gdyby nie to,
że chłopak chudziutki jak patyk,
co na mnie spogląda ze zdjęcia,
ma pewnie ciekawsze zajęcia,
niż jeździć nad modry⁸ Adriatyk.
A jakie? Pojadę nad Wkrę,
to może się dowiem, kto wie.

¹ **Płońsk**
miasto w Polsce w województwie mazowieckim

² **Wkra**
rzeka w północno-wschodniej Polsce, prawy dopływ Narwi

³ **Etruria**
w starożytności kraina w środkowej Italii zasiedlona przez Etrusków, obejmująca obszar obecnej Toskanii

⁴ **Sochocin**
wieś w Polsce w województwie mazowieckim

⁵ **Liguria**
region w zachodnich Włoszech, ze stolicą w Genui

⁶ **Principina a Mare**
mała miejscowość we Włoszech, w prowincji Grosseto, położona nad Morzem Tyrreńskim

⁷ **Grosseto**
miasto i prowincja o tej samej nazwie, położone w Toskanii

⁸ **modry**
intensywnie niebieski

● Liguria
● Etruria

1

Odszukaj fragmenty dotyczące osoby mówiącej, które dają odpowiedź na pytania.

- Kim jest?
- Gdzie się znajduje?
- Na co patrzy?

2

Na podstawie tekstu odpowiedz na pytania.

- Nad czym się zastanawia osoba mówiąca?
- Jakie snuje domysły?

3

Kiedy tata był chudy jak patyk...

Co na pytania syna mógłby odpowiedzieć ojciec? W parach utóście jego opowieść.

4

Poszukajcie w wierszu wyrazów, które brzmią podobnie, i odpowiedzcie na pytania.

- W którym miejscu wersów się znajdują?
- Co sprawia, że mają podobne brzmienie?

! RYM

Rym to jednakowe lub podobne **brzmienie zakończeń wyrazów** występujących zwykle na końcu wersów wiersza.

Żółw chciał pojechać koleją,
Lecz koleje nie tanieją.

takie samo zakończenie

Żółwiowi szkoda pieniędzy:
„Pójdę pieszo, będę prędej”.

podobne brzmienia
zakończeń wyrazów

(Jan Brzechwa, Żółw)

Z podanego tekstu wypisz w zeszycie rymy.

ANNA KAMIEŃSKA

Babcia

Babcia to są miłe ręce,
Książka, herbata słodka,
Śmieszne słowa w dawnej piosence,
Suknia dla lalki i szarlotka.

Babcia to bajka, której nie znamy,
Pudełeczka, perfumy, włóczka.
Babcia to mama mojej mamy,
A ja jestem wnuczka.

Zaproponuj i zapisz w zeszycie słowa rymujące się z podanymi wyrazami.

chudziutki	?	?
wspomnienia	?	?
zdjęcia	?	?
marzy	?	?
bór	?	?
rzeki	?	?

Wyszukaj zdjęcie, na którym uwieczniono jakąś osobę / jakieś osoby. Opowiedz, kiedy i gdzie mogło powstać i kogo na nim przedstawiono. Zapisz kilka pytań, które chciałabyś/chciałbyś zadać osobom z fotografii.

Literackie eksperymenty

Napisz 2–4-wersowy rymowany wierszyk pasujący do wybranej fotografii.

wykapany dziadek, wykapana ciocia

Wyrazy pokrewne

Zobacz Kajetanie, jaki on ma nos podobny do twojego! Wykapany dziadzio.

Ale uśmiech to ma taki jak ty i nasza córka, od ucha do ucha.

Wiadomo, jesteśmy spokrewnieni. Jesteśmy rodziną.

Dawno Cię nie widziałam. Jak ty wyrosłaś! Wyglądasz identycznie jak ja, kiedy byłam w twoim wieku.

OBSERWATORIUM
Językowe

1

Przeczytajcie wyrazy i wyjaśnijcie, co mają ze sobą wspólnego.

rodzina • rodzic • rodzicielstwo • rodzicielka
rodzinny • rodzinie • wrodzić się • prorodzinny

Wyrazy z tą samą częścią znaczeniową (może to być wyraz lub jego część) to **wyrazy pokrewne**.

dom

Wiele wyrazów pokrewnych powstaje przez dodanie części do istniejących wyrazów.

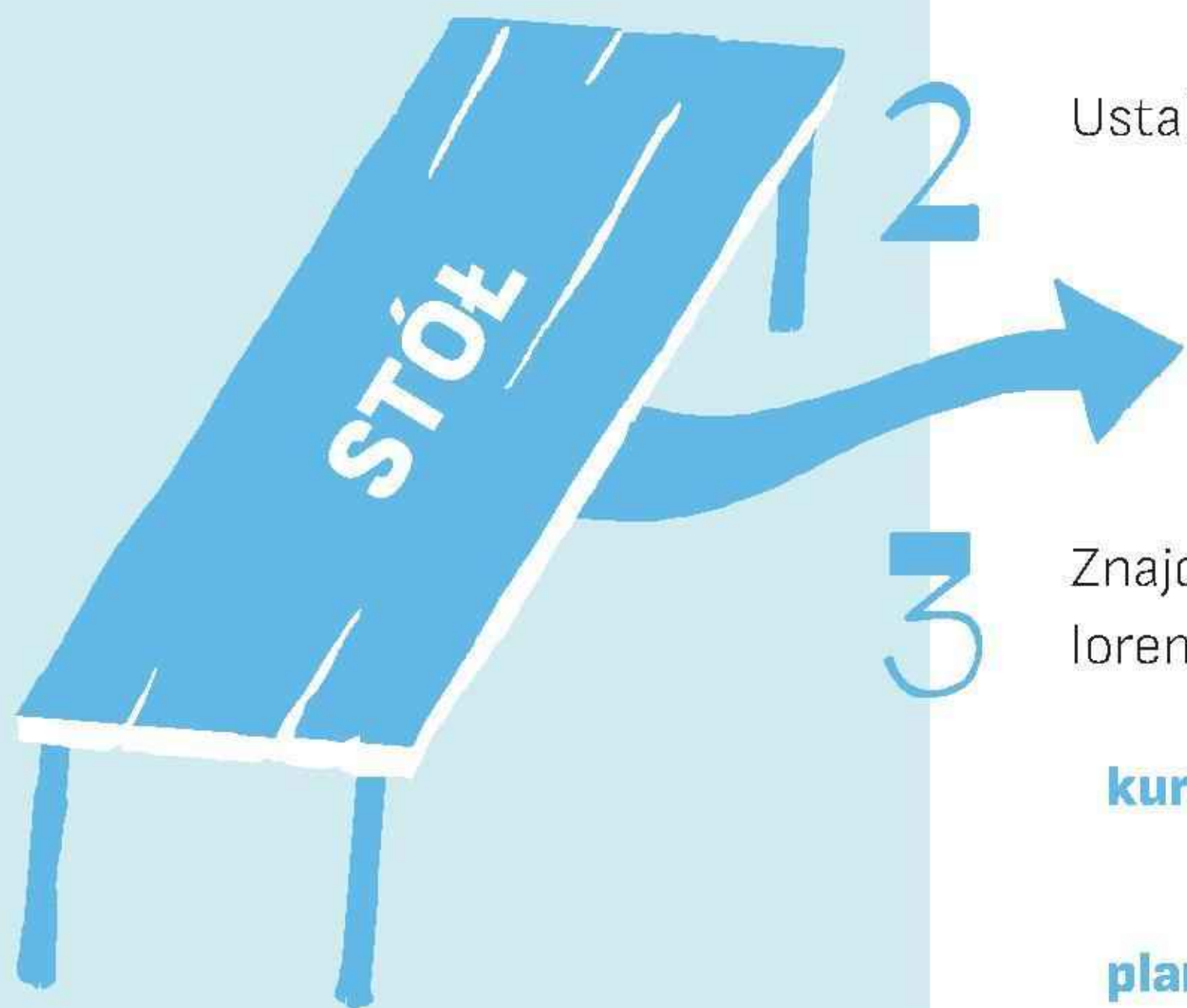
domowy
-owy

domek
-ek

domostwo
-ostwo

przydomowy
przy- -owy

domator
-ator

2 Ustalcie, które wyrazy są wyrazami pokrewnymi do słowa *stół*.

stoliczek • stolik • stołowy • stolarz
taboret • biurko • stołówka • stolarnia

3 Znajdź w każdej grupie wyrazy pokrewne do wyróżnionych kolorem słów.

kura kurka • kurz • kurtka • kurczak • kurnik • kurier • kurs
zakurzony • kurczę

plan planowy • rozplanować • planeta • ponadplanowy
planowo • planetarium • planować • międzyplanetarny

GRUPOWE
wyzwanie

4 Szukamy krewniaków

W 2- lub 3-osobowych zespołach dopiszcie jak najwięcej wyrazów pokrewnych do podanych słów.

PISEMNE
wyzwanie

5

Utwórz jak najwięcej słów pokrewnych, korzystając z podanych części. Zapisz w zeszycie powstałe wyrazy.

Jeśli wiemy, że wyrazy są wyrazami pokrewnymi, to **łatwiej nam ustalić**, czy w danym słowie napisać **rz** czy **ż**, **ch**, a może **h**, **ó** albo **u**.
W tej samej części zapiszemy taką samą głoskę (np. *król* – *królestwo*) albo głoski, które się wymieniają (np. *morze* – *morski*).

6

Zapisz po dwa wyrazy pokrewne, które uzasadniają pisownię wyróżnionych głosek.

gród wzorzec starzec zamrażarka dróżka duch sucha

ANGELA NANETTI

Angela Nanetti (czyt. andżela) to współczesna włoska autorka książek dla dzieci i młodzieży. Pracowała jako nauczycielka. Wielokrotnie nagradzana za swoją twórczość. Za książkę „Mój dziadek był drzewem czereśniowym” otrzymała międzynarodową nagrodę w dziedzinie literatury dziecięcej. W 2015 r. na podstawie tej książki powstał film animowany.

A teraz posłuchaj...

Ogród dziadek miał bardzo duży. Dziadek z zawodu był ogrodnikiem, tak jak jego ojciec Wincenty i jego dziadek Jan. Ogród zaczynał się za domem, przy zagrodzie kurnika¹, i z jednej strony ciągnął się aż do rzeki, a z drugiej – do drogi, która prowadziła do wsi. Ogród był tak piękny i zadbane, że wyglądał jak park. Od strony rzeki dziadek miał rząd jabłoni, a w głębi niewielką winnicę². Reszta podzielona była na regularne pasy, pomiędzy którymi przebiegały małe kanaliki z wodą, służące do nawadniania. A każdy skrawek ziemi uprawiany był w inny sposób, w zależności od pory roku: była tam marchew, sałata, kapusta, ziemniaki, cebula i inne rodzaje warzyw. Z jednej strony dziadek siał i podlewał, a z drugiej – zbierał, i tak przez cały rok*. Ogród nigdy nie był pusty, ale najpiękniejszy był wiosną, kiedy kwitły jabłonie, kiełkowały warzywa, a Felicjan, czyli drzewo czereśniowe, był cały w bieli.

Drzewo rośło w rogu pomiędzy drogą a podwórzem i było tak okazałe, że widzieliśmy je z każdego miejsca. Dziadek, odkąd został sam, spędzał pod nim długie godziny: na początku chodził tam tylko ze mną, ale teraz ustawił sobie pod Felicjanem krzesło babci Teodory i kiedy tylko ogród nie wymagał jego zachodów³ lub kiedy zwyczajnie chciał wypocząć, siadał sobie na tym krzeselku w otoczeniu [...] gąsek i zastygał z zamkniętymi oczami.

Pewnego razu zastałem go właśnie w takiej pozycji i spytałem:

– Dziadku, umarłeś?

A on uchylił jedno oko, tak samo, jak robiły to babcine kury, i dał mi znak, żebym podszedł bliżej.

– Usiądź – powiedział, robiąc mi miejsce na krześle. Usiadłem obok, a on objął mnie i dłonią zasłonił mi oczy. – A teraz powiedz, co widzisz? – wyszeptał.

¹ **kurnik**

pomieszczenie dla kur i innych ptaków domowych

² **winnica**

teren, na którym uprawia się winorośl

³ **nie wymagać zachodu**

nie wymagać trudu, pracy

* Wydarzenia rozgrywają się we Włoszech, gdzie klimat pozwala na całoroczną uprawę owoców i warzyw.

Odpowiedziałem, że widzę tylko ciemność,
a on na to:

– Posłuchaj.

Nastawiłem więc uszu i usłyszałem cichutkie
kwilenie, a potem szelest liści.

– To gniazdo sikorek. Widzisz, jak mama przy-
nosi jedzenie swoim maluchom?

Widzieć to nic nie widziałem, ale słyszałem trzepot
skrzydeł i całe to popiskiwanie. A niech to, ale krzyczały!

– Właśnie je karmi – wyjaśnił dziadek. – Posłuchaj jesz-
cze. – Usłyszałem głośnie brzęczenie. – To pszczoły, lecą do
swojego plastra miodu. Najadły się pyłków i teraz wracają do
domu z pełnymi brzuchami... Widzisz je?

Wciąż nasłuchiwałem ze wszystkich sił i naprawdę zdawało mi
się, że widzę te biedne pszczoły, z brzuchami tak pełnymi, że ledwie
były w stanie ulecieć.

Wtedy dziadek zdjął dłoń z moich oczu i zapytał:

– Teraz rozumiesz? Jeśli słuchasz uważnie, jeśli się skupiasz, możesz
zobaczyć mnóstwo rzeczy, tak jakbyś miał oczy otwarte. A teraz posłuchaj,
jak oddycha drzewo.

Znowu zamknąłem oczy i poczułem lekkie muśnięcie powietrza na
mojej twarzy, a wszystkie listki na drzewie poruszały się delikatnie.

– To prawda, dziadku, Felicjan oddycha.

Dziadek pogłaskał mnie po głowie, jeszcze przez chwilę siedział nieru-
chomo i zobaczyłem, że się uśmiecha.

Gdy myślę o dziadku Oktawianie, zawsze przypomina mi się ten dzień,
kiedy nauczył mnie słuchać oddechu drzew.

Fragment książki *Mój dziadek był drzewem czereśniowym*,
tłumaczenie: Jarosław Mikołajewski i Magdalena Mikołajewska

To niezwykła książka, która po-
dejmuje ważne i trudne tematy.
Ukazuje silną więź między wnu-
kiem a dziadkiem, który uczy
chłopca tego, jak mimo trud-
nych chwil cieszyć się życiem.

odkoduj
O-TEKST

1

Wskaż odpowiedzi zgodne z tekstem.

1. Narratorem utworu jest

- A. wnuk.
- B. dziadek.
- C. znajomy.
- D. wnuczka.

2. Dziadek Oktawian był

- A. farmerem.
- B. ogrodnikiem.
- C. pszczelarzem.
- D. przyrodnikiem.

3. Najchętniej dziadek odpoczywał

- A. w swoim domu.
- B. doglądając winnicy.
- C. siedząc pod drzewem.
- D. pracując w warzywniku.

2

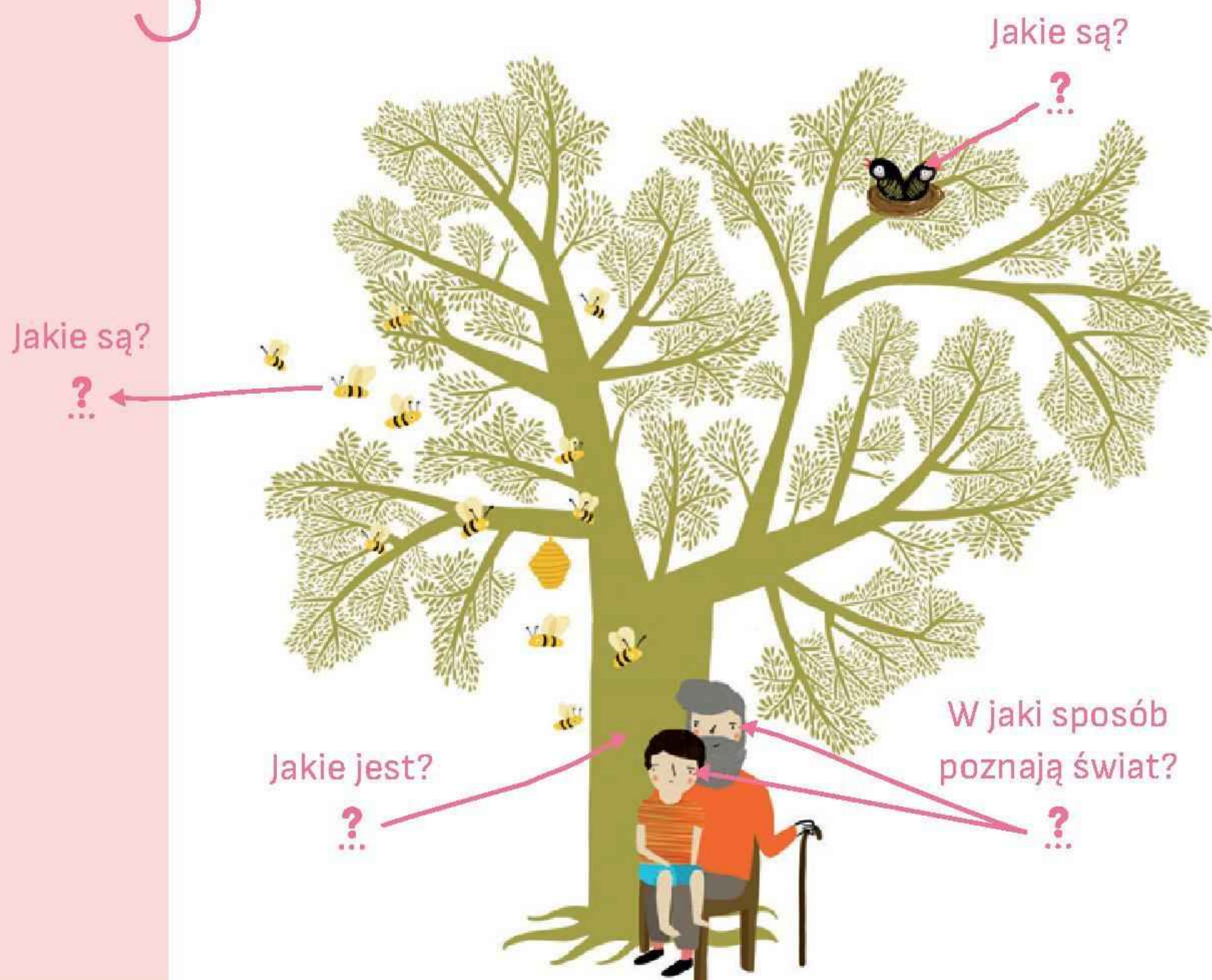
Ustal, jakim ogrodnikiem był dziadek.

- > Wypisz z tekstu to, co się znajdowało w gospodarstwie.
- > Z pierwszego akapitu wypisz zdanie, które zawiera ocenę pracy dziadka.
- > Nazwij cechy dziadka i uzupełnij wniosek.

Dziadek jako ogrodnik był wzorem (czego?) ...?

3

Na podstawie rozmowy dziadka z wnukiem uzupełnij schemat.

POROZMAWIAJMY

4

Dlaczego wnuk zapamiętał rozmowę z dziadkiem pod czereśniewym drzewem jako ważne wydarzenie? Uzupełnijcie wniosek.

podpowieź

- Czego wnuk dowiedział się o życiu przyrody, co odkrył?
- Czego nauczył chłopca dziadek Oktawian?

Dziadek pokazał wnukowi, że aby zobaczyć i zrozumieć więcej, należy być ...?

PISEMNE
wyzwanie

5

Czego dobrego — Twoim zdaniem — mogą się nauczyć wnuki od swoich dziadków? Napisz kilkuzdaniową odpowiedź na to pytanie.

Słowa i spacje

Życzenia

OBSERWATORIUM
Językowe

1

Powiedzcie, z jakich okazji składamy życzenia.

Życzenia to wypowiedź, w której **wyrażamy to, czego komuś życzymy**, np. z okazji urodzin, imienin, świąt, ślubu, ważnych wydarzeń. Zawsze powinny mieć pozytywny przekaz.

Życzenia możemy składać **ustnie** lub **pisemnie**.

2

Przeczytajcie życzenia zamieszczone na następnej stronie i powiedzcie, które są oficjalne, a które – prywatne. Co na to wskazuje?

Życzenia w zależności od sytuacji i relacji łączących nas z osobą, której je składamy, mogą mieć charakter prywatny lub oficjalny.

21 stycznia 2027 r.
Kochana Babciu!
W dniu Twojego święta życzę Ci zdrowia i radości. Niech każdy dzień przyniesie Ci okazję do spełnienia marzeń.
Twoja wnuczka
Małwinka

data wydarzenia,
a nie data pisania życzeń
nagłówek zawierający
zwrot do adresata
zwroty grzecznościowe
do adresata zapisane
wielką literą
podpis

Szanowna Pani Dyrektor,
z okazji Dnia Edukacji Narodowej składamy najserdeczniejsze życzenia: wielu sukcesów zawodowych, satysfakcji z wykonywanej pracy oraz sympatii wszystkich uczniów naszej szkoły.
Samorząd Uczniowski
Ustrzyki Dolne, 14 października 2026 r.

nagłówek zawierający
zwrot do adresata;
po nagłówku, podobnie jak w liście, można postawić wykrzyknik, kropkę lub przecinek; w zależności od wybranego znaku interpunkcyjnego treść życzeń zaczynamy wielką lub małą literą
podpis
miejsce i data wydarzenia

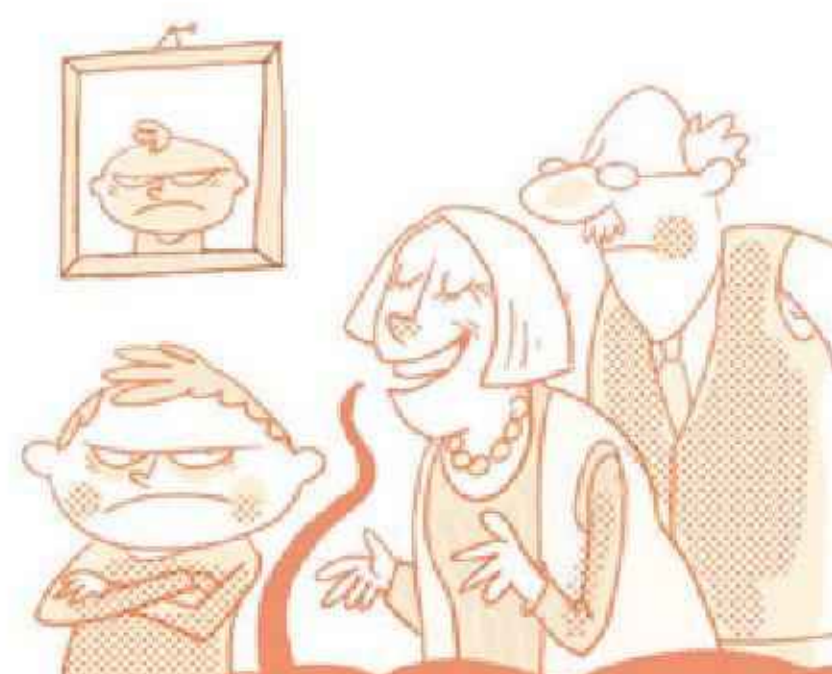

W życzeniach kierowanych zwłaszcza do bliskich osób warto napisać coś od siebie, a nie korzystać z gotowych tekstów. Własnoręcznie wypisana kartka szczególnie ich ucieszy.

POROZMAWIAJMY!

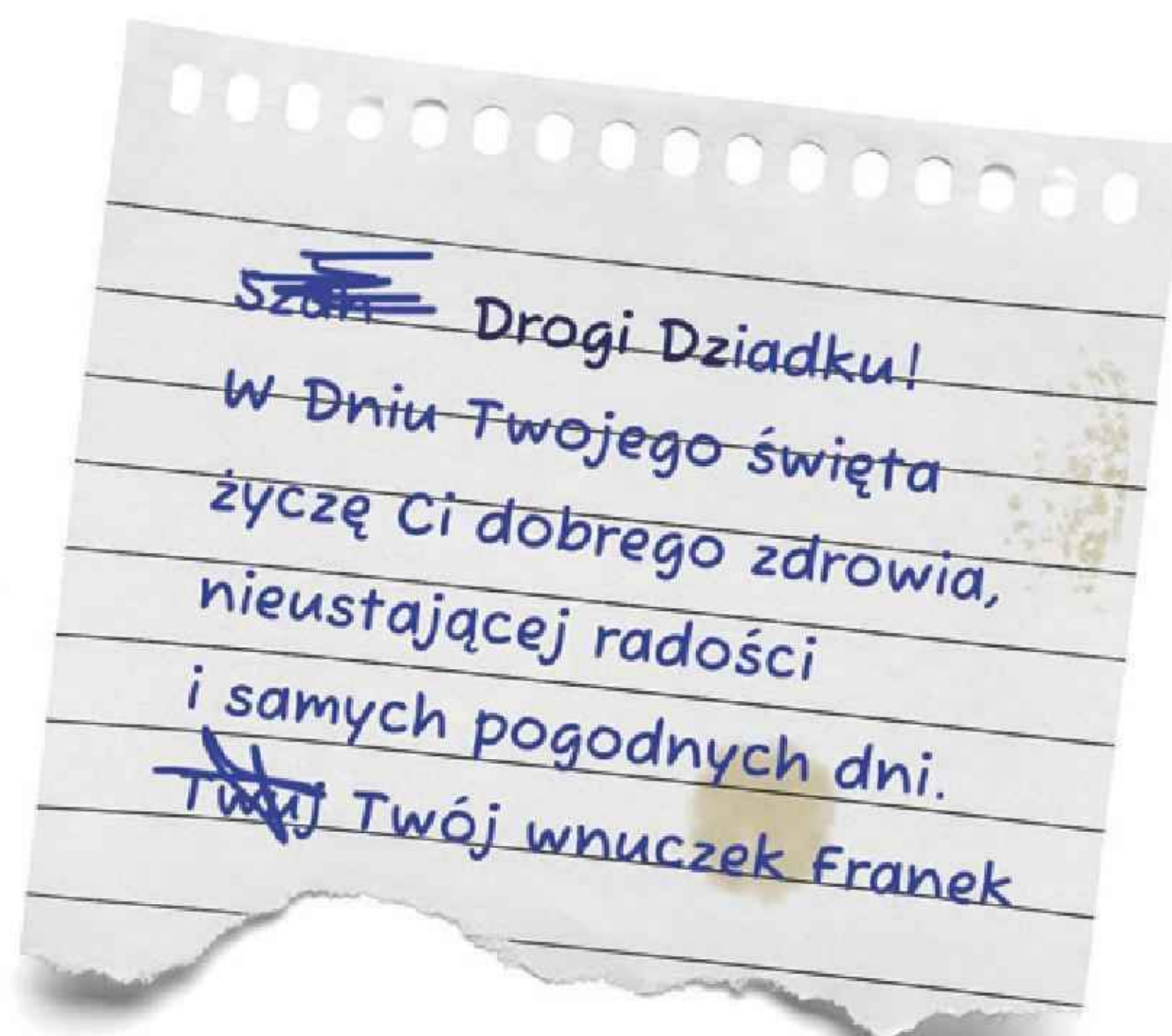
3

Wyjaśnijcie, dlaczego życzenia składane przez osoby na ilustracjach są niestosowne.

4

Powiedzcie, co i jak powinno być poprawione w poniższych życzeniach.

5

Napisz życzenia z wybranej przez siebie okazji. Skieruj je do dowolnego adresata.

PISEMNE
wyzwanie

W dniu Twojego/Waszego Święta
Z okazji tej wspaniałej uroczystości
W tym szczególnym dla Was dniu
Droga Mamo • Najukochańszy Tato
Najwspanialszy Pradziadku • Kochana Ciociu
Szanowny Panie / Szanowna Pani • Moi Kochani
życzymy/składamy Ci • przesyłamy Wam
najserdeczniejsze • najszczerze • najgorętsze • najlepsze
tylko samych szczęśliwych/dobrych/cudownych dni

Zwróć uwagę na to, że okazje do składania życzeń mogą się różnić w zależności od kultury czy religii. Jednak zawsze miło je otrzymywać.

zadanie
DODATKOWE

Literackie eksperymenty

Napisz w formie wierszyka życzenia dla wybranej osoby.

W królewskich rodzinach

HANS CHRISTIAN ANDERSEN

Hans Christian Andersen to duński pisarz, żyjący w XIX wieku, autor znanych na całym świecie baśni. Bohaterami jego utworów są nie tylko ludzie, lecz także przedmioty, rośliny i zwierzęta. Do najbardziej znanych baśni tego autora należą „Mała syrenka”, „Brzydkie kaczątko”, „Dziewczynka z zapalnikami”, „Świniopas”.

Księżniczka na ziarnku grochu

Był sobie raz książę, który chciał pojąć za żonę księżniczkę, ale musiała to być prawdziwa księżniczka. Zjechał więc cały świat, by taką znaleźć, ale zawsze coś mu się nie podobało; księżniczek co prawda nie brakowało, ale czy były prawdziwymi księżniczkami, całkowitej pewności nie miał, zawsze coś było nie tak. Wrócił więc do domu i bardzo się smucił, bo tak strasznie chciał mieć prawdziwą księżniczkę.

Pewnego wieczoru była okropna pogoda, błyskało się i grzmiało, deszcz lał jak z cebra¹; było strasznie! Nagle ktoś zapukał do bramy miasta i stary król poszedł otworzyć.

Przed bramą stała księżniczka. Ale, Boże, jak ona wyglądała, co zrobiły z niej deszcz i ta okropna pogoda! Woda ściekała z włosów i sukien, wlewała się przez czubki butów i wylewała piętami, ale dziewczyna oznajmiła, że jest prawdziwą księżniczką.

„Już my się o tym przekonamy!” – pomyślała stara królowa, ale nic nie powiedziała, poszła do sypialni, zdjęła całą pościel, na spód łóżka położyła ziarnko grochu, na tym ziarnku dwadzieścia materacy, a na tych materacach jeszcze dwadzieścia puchowych pierzyn².

¹ **leje jak z cebra**

pada ulewny, gwałtowny deszcz

² **pierzyna**

gruba kołdra wypełniona puchem lub pierzem, np. kaczym, gęsim

I tak miała spać księżniczka.

Rano zapytali ją, jak jej się spało.

– Och, okropnie! – powiedziała – przez całą noc niemal oka nie zmrużyłam! Bóg wie, co tam było w tym łóżku. Leżałam na czymś twardym i teraz mam całe ciało brązowe i niebieskie od sińców! To straszne!

W ten sposób przekonali się, że była prawdziwą księżniczką, skoro wyczuła ziarnko grochu przez dwadzieścia materacy i dwadzieścia puchowych pierzyn. Tak delikatną skórę mogła mieć tylko prawdziwa księżniczka.

No i książę pojął ją za żonę, bo teraz miał pewność, że jest prawdziwą księżniczką, a ziarnko grochu trafiło do muzeum, gdzie jeszcze dziś można je oglądać – chyba że ktoś je sobie wziął.

O, to dopiero była historia!

Tłumaczenie: Bogusława Sochańska

NATALIA USENKO, DANUTA WAWIŁOW

Księżniczka z ogłoszenia

W pewnym bloku na dwudziestym dziewiątym piętrze mieszkali sobie król, królowa i królewicz. Król codziennie chodził do pracy do pałacu, królowa krzątała się po kuchni i robiła królewskie obiady, a królewicz przez cały dzień siedział przed telewizorem i pstrykał pilotem.

W końcu król i królowa mieli już tego dość.

– Trzeba mu znaleźć żonę! – powiedział król. – Może wtedy przestanie się bez przerwy gapić w telewizor?

– Już o tym pomyślałam – powiedziała królowa. – Rozkleiłam ogłoszenia na przystanku i na klatkach schodowych.

– Ale to musi być prawdziwa księżniczka! – przypomniał jej król. – Wszystkie inne się nie nadają.

– Wiem! – uśmiechnęła się królowa. – Nic się nie martw. Mam swoje sposoby, żeby sprawdzić, która księżniczka jest prawdziwa, a która nie.

Czekali, czekali, ale jakoś nikt się nie zgłaszał.

– Może nie ma już na świecie prawdziwych księżniczek? – martwił się król.

– Ależ są! – zaśmiała się królowa. – Poczekaj jeszcze trochę, a sam zobaczysz.

I rzeczywiście – jeszcze tego samego wieczora zadzwonił domofon.

– Jestem księżniczką... – powiedział drżący głosik. – Przychodzę w sprawie ogłoszenia. Okropnie zmokłam i zmarzłam. Chyba zaraz zemdleję!

Danuta Wawilow to polska poetka, żyjąca w XX wieku. Swoje pierwsze wiersze pisała dla własnych dzieci – córki Natalii i syna Kostka. Wraz z mężem napisała „Bajkę o królewiczu”, „O stu królach Lulach”, a z córką – opowiadania „Wierzbowa 13”.

Natalia Usenko to współczesna polska poetka i tłumaczka, córka Danuty Wawilow. Autorka książek dla najmłodszych – bajek, wierszy, legend.

Wyrazy **książę** i **królowa** mogą niekiedy sprawiać trudność. Przyglądam się **komu?** – księciu, widzę **kogo?** – królową. Mówię o **księciu** i o **królowej**.

– Już ci otwieram, kochanie – powiedziała królowa. – Prosimy na górę. Czeka na ciebie gorąca kąpiel i ciepłe łóżko.
Księżniczka przywitała się grzecznie.
Wykąpała się i nie umyła po sobie wanny.
Zjadła kolację i nie zmyła po sobie naczyń.
A potem poszła spać i rano nie pościeliła po sobie łóżka.
– Przepraszam! – powiedziała. – Ale ja nie umiem robić takich rzeczy... Nikt mnie tego nie uczył.
– No, widzisz? – powiedziała królowa do króla. – Od razu widać, że to prawdziwa księżniczka! Nic nie umie.
W tej samej chwili do pokoju wszedł królewicz.
– O rety! – zawołał. – [...] Ona jest prawdziwa czy z telewizji? A można się z nią ożenić?
I ożenił się. I żyli długo i szczęśliwie. Królewicz nie miał już czasu siedzieć przed telewizorem, bo musiał chodzić do pracy, a księżniczka, jak tylko została królową, od razu się wszystkiego nauczyła.
Bo księżniczki nie umieją robić nic. A królowe – wszystko!

A może to było całkiem inaczej?
Ale to już zupełnie inna bajka...

Fragment książki *Opowieści z Wierzbowej 13*

odkoduj
O-TEKST

1

Uporządkuj ilustracje z tytułami zgodnie z przebiegiem zdarzeń w utworze „Księżniczka na ziarnku grochu”.

- 1 -> [?]
- 2 -> [?]
- 3 -> [?]
- 4 -> [?]
- 5 -> [?]

A.

Próba z ziarnkiem grochu.

B.

Ślub.

C.

Pojawienie się księżniczki.

D.

Książęce poszukiwania kandydatki na żonę.

E.

Poranna skarga dziewczyny i rozpoznanie prawdziwej księżniczki.

2

Ustal, które wypowiedzenia są zgodne z treścią utworu „Księżniczka z ogłoszenia”.

- A. Królewska rodzina mieszkała w pałacu.
- B. Ulubionym zajęciem królewicza było oglądanie telewizji.
- C. Matka królewicza nie potrafiła wymyślić sposobu na znalezienie prawdziwej księżniczki.
- D. Prawdziwa księżniczka przypadkowo zjawiała się w domu królewicza.
- E. Księżniczka została rozpoznana po tym, że nic nie potrafiła zrobić.
- F. Królewicz ucieszył się na widok księżniczki.
- G. Królewicz nie ożenił się z prawdziwą księżniczką, ponieważ musiał iść do pracy.

POROZMAWIAJMY

3

Jakie są podobieństwa między treścią obu utworów? Jako odpowiedź wykorzystajcie rysunki.

podpowieź

4

Objaśnijcie podane niżej sformułowania. Odwołajcie się do własnych doświadczeń i obserwacji, a także do utworów Hansa Christiana Andersena oraz Natalii Usenko i Danuty Wawiłow.

Każda rodzina ma swojego księcia lub księżniczkę.

Każda rodzina pragnie szczęścia dla swojego księcia lub księżniczki.

Każdy może być księciem lub księżniczką w swojej rodzinie.

Każda księżniczka uczy się być królową.

Każda królowa była kiedyś księżniczką.

W życiu przychodzi moment, że trzeba przestać zachowywać się jak księż lub księżniczka.

ANTONINA KASPRZAK

Antonina Kasprzak to pisarka i blogerka, zajmuje się tłumaczeniem filmów, głównie dla dzieci. Oprócz „Wilki, smoczej dziewczynki” napisała dla Was powieść pod tytułem „Nieja i ja”.

¹ **rytuał**

ustalone i niezmiennie czynności często składające się na przykład na obrzęd religijny

² **„Jezioro łabędzie”**

balet skomponowany przez rosyjskiego kompozytora Piotra Czajkowskiego

Ciotka Pati

Dziewczynki są autentycznie ucieszone, że nie wracają do pustego domu. A ciocia Patrycja jest chyba nawet fajna. Tak naprawdę mało ją znają. Ciocia mieszka całkiem niedaleko, ale nawet na święta zwykle nie przyjeżdża, bo jak mówi, nie lubi pustych rytuałów¹ pod przymusem. Cokolwiek to znaczy.

– Wasz tata dzwonił, że musi zostać dłużej w pracy i że potrzebujecie pomocy. Nawet mojej. Czyli musi być już bardzo źle – śmieje się ciocia. – To przyjechałam.

Pola daje cioci buziaka, a Bułeczka bardzo mocno ją przytula.

– Tęsknisz za mamą, co, Buła? – szturcha ją ciotka.

Z ciocią jest nawet miło. Siedzi większość czasu przy swoim laptopie, coś pisze i puszcza hałaśliwą muzykę, do której Buła najpierw tańczy, machając głową na wszystkie strony, a potem przestaje zwracać na nią uwagę.

Później Pola chce koniecznie pokazać cioci, że już robi pełny szpagat. Ciotka Pati się zachwycą, ale kiedy Pola prezentuje kilka póz baletowych, prychnie niezadowolona.

– I ty jeszcze nie wyrosłaś, Polka, z bycia różową księżniczką?

– Teraz mam czarny kostium – odpowiada Pola trochę urażona. – Ja bardzo lubię balet. I idziemy z mamą na *Jezioro łabędzie*².

– Pójdiesz z nami, ciociu? – pyta Bułeczka.

– Nie, dzięki. Nie lubię takiej mieszczańskiej sztuki [...].

Pola nie bardzo rozumie, ale czuje, że to coś obraźliwego. Za to Buła pyta szczerze, co to znaczy.

– Że wszystko pod linijkę i zwiewne łabędzie wyrażają miłość, machając nogami dokładnie tak samo od stu lat. Taka to sztuka!

– Ciociu, ale ty przecież lubisz sztukę! Tata nam mówił.

– Ech, kiedyś tam zajmowałam się robieniem performance'ów³. – Ciotka macha ręką. – I gram na akordeonie⁴ w kapeli z dziewczynami.

Z dziewczynami? – myśli Pola zdziwiona. – Przecież ciocia jest starsza od taty i ma może nawet ze czterdzieści lat! Z tego zdziwienia nawet nie pyta, co to są te performance.

– To tata wam o tym opowiadał? – dziwi się ciocia. – A sam o sobie nie mówił?

Pola i Bułeczka nie bardzo rozumieją.

– To tata był kiedyś artystą?

– Robił piękne zdjęcia – wyjaśnia ciocia.

– I dalej robi! – woła Pola i pokazuje ich zdjęcia, które wiszą w ramach w kuchni. Na jednym jest Pola na pomoście, na drugim Buła, jak biegnie w pędzie z górki na pazurki.

– No, właśnie – mruczy ciocia. – Kiedyś wasz tata chciał zostać słynnym fotografem, ale teraz sprzedaje materace w Mołdawii⁵. No, ale za to ma was i może was fotografować. [...]

Buła jej przytakuje i pyta ciotkę, czy może teraz porobić zdjęcia komórką, a ciocia jest bardzo miła i pozwala Bułce bawić się jej telefonem, ile chce. Mama ani tata nigdy nie pozwalają! [...] Na kolację robi im ryż z tak pikantnymi przyprawami, że dziewczynkom prawie lecą łzy, ale dzielnie popijają kolejnymi szklankami wody i mówią, że tylko troszeczkę za ostre. Zresztą naprawdę bardziej im smakuje niż pizza każdego dnia. Ciotka mówi, że nie muszą się kąpać, bo częste mycie skraca życie, co zostało udowodnione naukowo, a na dobranoc opowiada im historie o swoich zwierzakach. Niektóre są okropne, na przykład o chomiczce, która chciała zjeść własne młode i ciocia w ostatniej chwili je uratowała. A inne urocze, na przykład o małym piesku, który robił, co chciał, ze znacznie większym psem. Ciocia ubolewa, że Bułeczka i mama dziewczynek są uczulone na sierść psów i kotów.

– Nie wiem, jak to będzie w przyszłym tygodniu, kiedy mam z wami zostać na kilka dni – wzdycha ciotka Patrycja. – Chyba będę krążyć między moim domem a waszym, skoro wy nie możecie żyć ze zwierzętami, a ja nie mogę żyć bez zwierząt.

³ **performance**

(j. angielski, czyt. performans) forma teatralna bez tekstu, tworzona na żywo w obecności widzów

⁴ **akordeon**

instrument muzyczny będący rodzajem harmonii, składający się z rozciąganego podczas grania miecha i dwóch klawiatur: klawiszowej i guzikowej

⁵ **Mołdawia**

państwo europejskie graniczące z Ukrainą i Rumunią

Ustal, które informacje o ciotce Patrycji są zgodne z tekstem, a które – nie. Popraw te, które zawierają błędne informacje.

jest młodsza od ojca
dziewczynek

mieszka niedaleko
bohaterek

została poproszona przez
ojca dziewczynek
o zaopiekowanie się nimi

często odwiedza Polę
i Bułeczkę

W oczach bratanic

→ Podzielcie klasę na cztery grupy i zbierzcie informacje o ciotce Patrycji. Spiszcie swoje ustalenia.

Grupa 1. – Jakie ma zainteresowania i pasje?

Grupa 2. – Jakie są jej relacje z rodziną?

Grupa 3. – Jak się zachowuje w stosunku do dziewczynek?

Grupa 4. – Jakie ma przekonania i zasady?

→ Wspólnie stwórzcie listę charakterystycznych cech bohaterki.

Co jest najważniejsze w rodzinnych relacjach?

Jaką osobą jest ciotka Patrycja? Co ją wyróżnia? Co jest w niej wyjątkowego?

Napisz krótką wypowiedź, w której potwierdzisz słuszność stwierdzenia: *Możemy się różnić, ale w ważnych momentach powinniśmy się wspierać.* W swojej odpowiedzi podaj przykład zachowania cioci Patrycji.

ważne momenty:

sytuacje wymagające wsparcia • pomoc bliskim
nieprzewidziane zdarzenia • sytuacje kryzysowe

wspierać się:

pomocą • radą • opieką • dobrym słowem
przez przejęcie obowiązków • finansowo

różnice:

poglądy na życie • życiowe cele • najważniejsze wartości

BIURO TURYSTYCZNE
ŻAR TROPIKÓW

ODZIEŻ

eeee

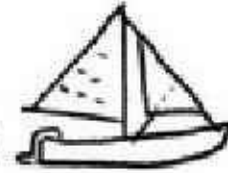
Dziecięcy koncert życzeń

Pisownia ż w częstkach ża-, żo-, żu-, ży-

BAR MLECZNY
U rekina żarłacza

Wstęp
na pożywny
żurek

Słuchajcie, najpierw idziemy
kupić to, co zaplanowaliśmy:
, i
do ogródka. Potem, tak jak wam
z tatą obiecaliśmy, każdemu
kupimy jakiś drobiazg.

Mamo, ja na już wszystko
mam, brakuje mi tylko worka na
ubrania.

O właśnie. Sklep żeglarski!
Przypomnij mi, Żanetko, byśmy
sprawdzili, czy mają
do twojej latarki.

Jak to drobiazg?! Myślałem
o dźwigu z klocków. Nazywa
się tak samo jak ptak. Ma
być zdalnie sterowany. Tylko
zapomniałem nazwy...

Ten ptak
i dźwig to

Zobaczmy, czy wystarczy
nam pieniędzy. Wczoraj
mówiliście o breloczkach
z i oraz
na planszówkę. W każdym
razie o jakichś drobiazgach.

Widzę, że lista życzeń jest
coraz dłuższa. Może nie
starczyć nam pieniędzy
i czasu. Chodźmy już.

Tato, jak sądzisz, czy
bilety na żużel mama uzna
za drobiazg?

OBSERWATORIUM
Językowe

1

Przeczytajcie rozmowę i zastąpcie rysunki odpowiednimi wyrazami.

Wyrazy rozpoczynające się częstkami

ża-	żo-	żu-	ży-
?	?	?	?

! Ż piszemy w wyrazach, które zaczynają się częstkami: **ża-, żo-, żu-, ży-**

Przykład:

żał żona żuchwa życzliwość

Wyjątkami od tej reguły są wyrazy:

rzadko rzodkiewka rzucać Rzym

Hi, hi... Rzadko
w Rzymie w rzygacz
rzucasz rzodkiewką.

2

Pogrupuj wyrazy tak, by uzasadnić ich pisownię. Zapisz wyrazy i podkreśl w nich części **ża-, żo-, żu-, ży-**.

Zwróć uwagę na to, że niektóre wyrazy powstają przez dodanie części do innego wyrazu, np. **odżywić = od + żywić**.

żał • żar • żywić • żywica • pożonglować • życzyć • żywność
żuk • żurawina • pożywny • żywicowy • życzenie • żonglować
żywiczny • żalić się • żarliwość • odżywiony • żywieniowy
pożywienie • żuchwa • rozżalić się • zażyczyć sobie

GRUPOWE
wyzwanie

3

Zoo z żukami i żartocznymi żyrafami

Podzielcie się na 2- lub 3-osobowe zespoły i przygotujcie jedną z wybranych stacji.

Stacja **Ży** – żyrafa w restauracji

Przygotujcie scenkę komiksową, w której przedstawicie przygodę żyrafy w restauracji. Użyjcie kilku wyrazów zaczynających się na **ży-**.

Stacja **Żu** – żuk i przyjaciele

Napiszcie wiadomość w imieniu żuka do przyjaciół. Użyjcie kilku wyrazów zaczynających się na **żu-**.

Stacja **Ża** – gadająca papuga żako

Co widziała papuga? Napiszcie krótkie opowiadanie, które będzie zawierało kilka słów zaczynających się na **ża-**.

Stacja **Żo** – słonie w żonkilach

Stwórzcie scenkę z dialogiem. W wypowiedziach użyjcie kilku wyrazów zaczynających się na **żo-**. Wyrazy te zapiszcie na kartkach i wykorzystajcie je podczas inscenizacji.

ŚWIAT DOROSŁYCH, ŚWIAT DZIECI

RÓŻNE punkty widzenia

JUSTYNA BEDNAREK

Justyna Bednarek to współczesna polska pisarka, autorka m.in. „Niesamowitych przygód dziesięciu skarpetek”, które zapoczątkowały całą serię książek o skarpetkach. Przygody skarpetek zostały przetłumaczone na język czeski, hiszpański, grecki, ukraiński i włoski. Pokochały je dzieci nie tylko w Polsce, lecz także za granicą. Również reżyserzy teatralni zachwycili się tymi historiami i można je oglądać na wielu scenach dla dzieci.

Korzystna propozycja?

– Państwo wybaczą, że zakłócam mir domowy¹, ale przychodzę z bardzo korzystną propozycją... [...] Chcę kupić pański dom wraz z działką i zapłacić dwieście siedemdziesiąt pięć procent jego wartości. Będzie pan mógł kupić sobie za to zamek w Szkocji lub mieszkanie w centrum Krakowa.

Tata Michałka prawie zakrztusił się dyniową kluską, ale szybko powstrzymał kaszel i lekko się skrzywił. [...]

– A po co panu mój dom? – zapytał po chwili.

– Jestem, jak może pan wyczytać na mojej wizytówce, deweloperem², przedstawicielem firmy Techno-Super-Innovation-House³. Buduję luksusowe apartamenty. No wie pan, takie z basenem i lądowiskiem helikopterów na dachu. Z nowoczesną kuchnią wyposażoną w urządzenia, które same gotują...

– Jak to „same”? – zaniepokoiła się mama Michałka [...].

– Rozumie pani, wystarczy je odpowiednio zaprogramować i zamówić produkty ze sklepu, zresztą lodówka robi to sama dzięki specjalnym czujnikom zainstalowanym na półkach. Widzi na przykład, że brakuje masła i wysyła komunikat do sklepu, a następnego dnia dostawca przynosi masło. Proste jak konstrukcja cepa⁴. Nie trzeba też w ogóle sprzątać, bo centralny odkurzacz wsysa każde najdrobniejsze ździebełko, jakie się przytrafi... O ile się przytrafi, bo cały ogród jest ze sztucznych roślin najwyższej jakości. Wyglądają zupełnie jak naturalne, tyle że nie trzeba ich podlewać. No i nie śmieć.

– O rety, to co się robi w takim domu?! – Mama wyglądała na bardzo zaniepokojoną. Lubiła pielęgnować rośliny i gotować, a poza tym głupio było przyznać się, że niespecjalnie jej zależy, by wyręczały ją kuchenka i lodówka.

¹ **mir domowy**
spokój

² **deweloper**
osoba lub firma, która inwestuje w budowę domów na sprzedaż

³ **Innovation-House**
(j.angielski, czyt. innowacyjny hałas) nowoczesny dom

⁴ **proste jak konstrukcja cepa**
coś bardzo łatwego

⁵ **argument**
uzasadnienie, racja

⁶ **bezglutenowo**
bez glutenu, czyli mieszaniny białek występujących w ziarnach zbóż: pszenicy, życie, jęczmieniu

⁷ **za jednym zamachem**
w tym samym czasie

⁸ **udobruchać**
sprawić, że ktoś przestaje się gniewać

– Ma się czas na życie! – wykrzyknął z entuzjazmem Bałamut. – Można czytać książki, spotykać się z przyjaciółmi, postawić na rozwój osobisty...

– A co, jeśli taka kuchenka przesoli mi kluski? – Mamie zdawało się, że znalazła właściwy argument⁵.

– To jest po prostu niemożliwe! Urządzenia są niezwykle precyzyjnie zaprogramowane, w dodatku spełniają najbardziej wyszukane dietetyczne wymagania. Mogą gotować bezglutenowo⁶, beztłuszczowo, bezmięśnie...

Mama robiła się coraz smutniejsza. Wizja bezmięсно-bezglutenowo-beztłuszczowej diety nie była pociągająca.

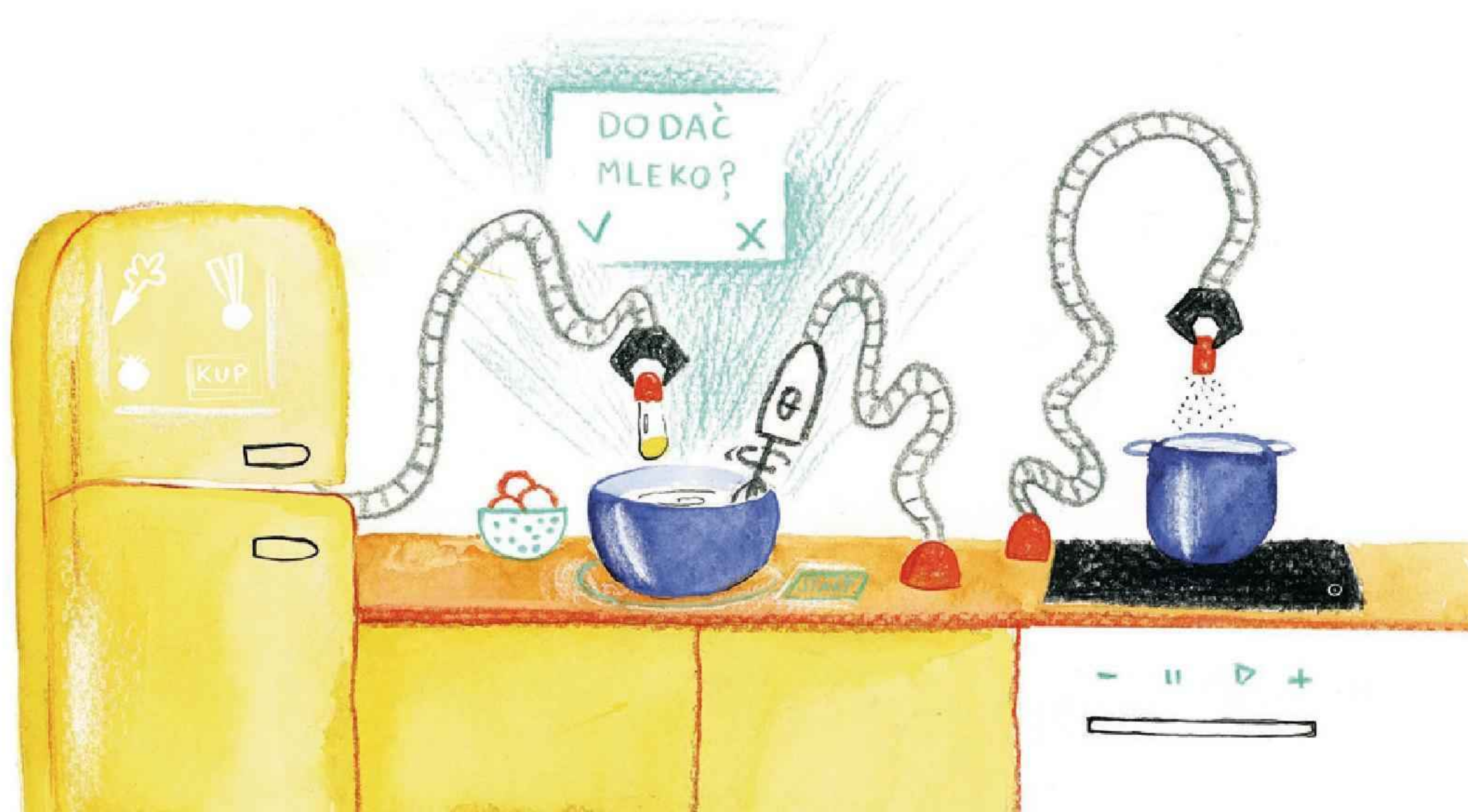
– Rozumiem – uciął tata. – Wydaje mi się jednak, że na naszej dość wąskiej działeczce nie zmieści się nowoczesny apartamentowiec z tymi wszystkimi udogodnieniami.

– Tak się składa – Bałamut rozparł się wygodnie w fotelu – że podpisałem już wstępne umowy z większością mieszkańców ulicy. [...] Zostawiam wizytówkę, proszę zadzwonić, gdy będzie pan gotów. Moja oferta jest naprawdę dobra.

[...]

– Chyba nie myślisz poważnie o tym, żeby sprzedać nasz śliczny, kochany dom temu dziwnemu człowiekowi?! – Mama chodziła w tę i z powrotem po pokoju.

– Każdy nowy dom polubisz tak samo. Ten dziwny człowiek, jak go nazywasz, przedstawił niewiarygodnie korzystną propozycję! [...] To będzie nasz interes życia, podobna okazja może się drugi raz nie powtórzyć. Za jednym zamachem⁷ spłacimy kredyt i zainwestujemy w luksusową nieruchomość! Kto wie, może w kolejnym domu będziemy mieć taką kuchenkę, która sama gotuje?! – Jeżeli tata sądził, że wizja nowoczesnych rozwiązań mamę udobrucha⁸, to był w błędzie.

– Nie chcę żadnej samodzielnej kuchenki! Słyszysz?! – Mama była już całkiem zła.

– Ale po co się męczyć, skoro całą robotę mogą za nas odwalić maszyny ... – upierał się tata.

– Bo akurat tę robotę ja po prostu lubię! Wprost uwielbiam gotować, wsadzać rękę do torebki z mąką, mieszać sos pomidorowy i patrzeć, jak bulgocze, wydłubywać ziarenka wanilii albo wachać dłonie, w których roztarłam bazylię. Żadna maszyna nie zastąpi człowieka, to człowiek nadaje smak potrawom i jeszcze – żebyś wiedział! – każda ręka robi to inaczej. To jest sztuka! – Tu mama tupnęła, aż się zatrzęsły szybki w szafce.

Tata uśmiechnął się pobłażliwie. Należał do ludzi, którzy wiedzą lepiej.

– Nie wygłupiaj się. – Pojednawczo poklepał mamę po ramieniu. – To są interesy, poważne rzeczy, a nie jakieś tam... ziarenka wanilii. Operacje finansowe nadają bieg światu. Kogo obchodzą ręce pachnące bazylią...

– Naprawdę tak myślisz?! – Mama włożyła słomkowy kapelusz i chwyciła sekator⁹. – No to ci powiem: twoje operacje finansowe są tak samo do luftu¹⁰ jak kuchenka, która sama gotuje. Jak będziesz mieć osiemdziesiąt lat, to do czego się będziesz przytulać? Do operacji finansowych? Do superkuchenki? Nie da się, ale do ręki pachnącej bazylią – tak! I niech ci operacje finansowe doprawią dziś obiad wyższą technologią! Ja idę do ogrodu!

I poszła.

Tata zmarszczył brwi. Nie lubił się kłócić, choć zdecydowanie lubił mieć rację. Postanowił, że wróci do tematu sprzedaży domu, gdy mama będzie w nieco lepszym humorze.

Fragment książki *Pan Kardan i przygoda z vetustasem*¹¹

⁹ **sekator**
nożyce ogrodnicze

¹⁰ **być do luftu**
mieć niską jakość

¹¹ **vetustas**
słowo z j. łacińskiego oznaczające zamierzchłe czasy; tu: maszyna wyświetlająca obrazy z przeszłości

odkoduj
O-TEKST

1

Na podstawie tekstu ułóż pytania dotyczące jego treści. Rozpocznij je w następujący sposób:

Kto...?

Co...?

W jakim celu...?

Dlaczego...?

Jak...?

Czym...?

Komu...?

W jaki sposób...?

Wyobraźcie sobie, że rodzice Michałka jeszcze nie podjęli decyzji o sprzedaży domu i wciąż dyskutują na temat oferty Bałamuta. Do każdej obietnicy dewelopera dopasujcie te racje, które mogłyby paść z ust mamy, oraz te, które wypowiedziałby tata Michałka.

Racje mamy	Obietnica dewelopera	Racje taty
?	Sprzedaż domu to świetna okazja do wzbogacenia się.	?
?	Ludzie, którzy idą z duchem postępu, mają więcej czasu dla siebie.	?
?	Zamieszkanie w nowoczesnych apartamentowcach to luksusowe życie.	?
?	Nasza firma pragnie wszystkich uszczęśliwić.	?

Racje mamy

- A.** Nie potrzebuję, by jakaś firma mnie uszczęśliwiła. Życie w zwykłym domu z moją rodziną daje mi pełne szczęście.
- B.** Nasz dom to nie tylko ściany i dach. To miejsce, w którym dorastał Michałek, gdzie spędziliśmy wiele rodzinnych chwil. Czy naprawdę można to wycenić?
- C.** Dla mnie luksusem jest życie z moją rodziną.
- D.** Pójście z postępem odbierze mi możliwość spędzania czasu tak, jak lubię. Nie chcę, by nowoczesne maszyny zajęły się tym, co kocham robić.

Racje taty

- A.** Nie warto się zajmować pracami, które mogą wykonać za nas maszyny. Postęp jest dla ludzi. Będziemy wypoczęci i zadowoleni.
- B.** To tylko dom. Dzięki tej sprzedaży zapomnimy o problemach finansowych, staniemy się bogaci, polepszy się nasze życie.
- C.** Poszczęściło się nam. Nie każdy może przecież tak z dnia na dzień zmienić swoje życie na lepsze.
- D.** Skoro nadarzyła się okazja, warto skorzystać z życia w luksusie. Taka propozycja może się już więcej nie zdarzyć.

Które racje Was przekonują – mamy czy taty Michałka? Uzasadnijcie swoje stanowiska. Wykorzystajcie wybrane powiedzenia.

- Wygrać los na loterii.
- Pieniądz rządzi światem.
- Pieniądze szczęścia nie dają.
- Zawsze być sobą.

Dlaczego – Waszym zdaniem – oferta Bałamuta powinna wzbudzić czujność taty Michałka? Dokończcie poniższe zdania.

Ojciec powinien się zastanowić, czy ...?

Oferta Bałamuta powinna wzbudzić czujność, ponieważ ...?

Wyjaśnijcie, na czym polega literacka zabawa ze znaczeniem nazwiska Bałamut.

podpowiedź

- Co robi bohater?
- Co jest celem jego działań?

W którym domu lepiej mieszkać – pełnym nowoczesnych udogodnień czy w tradycyjnym, w którym na przykład trzeba samemu gotować i sprzątać? Napisz wypowiedź, w której uzasadnisz swoje zdanie.

Wspólne zabawy

GRZEGORZ KASDEPKE

patrz s. 42

¹ **kurtyna**

w teatrze ruchoma zasłona oddzielająca scenę od widowni

Domowe przedstawienie

Mój synek, Kacper, od rana chodził po domu ze znudzoną miną; byłem pewny, że lada chwila zacznie mnie męczyć – i rzeczywiście.

– Tato... – usłyszałem – pobawisz się ze mną?

– W co?

– W coś nowego...

Zacząłem kombinować, czymże powinno być to „coś nowego”. Coś, przy czym się nie przemęczę... Wioska indiańska? Podwodny statek? Napad na bank? A może?!...

– Dobra! – powiedziałem. – Pobawimy się w teatr! Ty będziesz aktorem i reżyserem jednocześnie...

– Huraaa! – przerwał mi Kacper.

– ...A ja kurtyną¹.

Kacper spojrzał na mnie spod oka.

– Nie bądź cwany – mruknął.

Potem kazał mi się położyć na dywanie; sam wciągnął na dłonie rękawiczki (czarna grała rycerza, a biała księżniczkę) – i już mieliśmy rozpocząć przedstawienie, gdy nagle poczułem zazdrość, że ja tu leżę na podłodze, a Magda, moja żona, siedzi sobie beczynn timer i zajada orzeszki.

– A mama? Może mama zagra smoka? – zapytałem, nie bez złośliwości.

– Mama zagra widzów – zdecydował Kacper.

² **komenderować**

wydawać komuś polecenia, narzucając swoją wolę

Postanowiłem się nie kłócić.

– Kurtyna w górę! – krzyknął Kacper.

Wstałem.

– Brawo!... – Magda wczuła się w rolę. – Bis!...

– Kurtyna w dół! – zakomenderował² Kacper.

Położyłem się.

Magda znowu zaczęła bić brawo, tyle tylko, że głośniej.

– Na życzenie publiczności... – zaczął Kacper – powtarzamy: kurtyna w górę!

Wstałem.

Burza oklasków dosłownie zwała mnie z nóg.

– Nie było „Kurtyna w dół!” – zdenerwował się Kacper. – Kurtyna w górę!

Wstałem ciężko; nagle złapał mnie skurcz, nie mogłem się wyprostować.

– No, co jest?! – syknął Kacper. – Kurtyna nie może być podniesiona tylko do połowy!

– Uuuu! – wyła niezadowolona publiczność.

– Przepraszam widzów... – jęknąłem, rozcierając plecy – i powiedz, że z przyczyn technicznych spektakl odbędzie się w innym terminie...

Widzowie zażądali zwrotu pieniędzy.

Zgrzytając zębami, wręczyłem Magdzie wymaganą kwotę; Magda przyjęła ją jak gdyby nigdy nic, a potem poszła z Kacprem do sklepu – na pączki.

Gdy wrócili, wciąż jeszcze trzymał mnie skurcz; chodziłem po całym domu zgarbiony.

– Ooo! – zdziwił się Kacper. – Nie wiedziałem, że aż tak bardzo lubisz teatr!

Magda pokiwała z uznaniem głową.

– Nie przeszkadza ci... – zapytała – ... że bawisz się sam?

Warknąłem, że nie – nie przeszkadza.

– No to ty sobie, tato, graj!... – Poklepał mnie po plecach Kacper. – A my zjemy pączki...

– Super ... – Wykrzywiłem twarz w nieszczerym uśmiechu. I udając, że znakomicie się bawię, zacząłem się przygotowywać do roli konika Garbuska*.

Fragment książki Kacperiada. Opowiadania dla tobuzów i nie tylko

*Konik Garbusek to bohater baśni Piotra Jerszowa o przygodach ubogiego Wani, który dzięki pomocy magicznego konika pokonuje wszelkie przeciwności i odmienia swój los.

Oceń, czy podane stwierdzenia są zgodne z tekstem. Wybierz P, jeśli twierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Osobą opowiadającą o zdarzeniach jest Kacper.	P	F
2.	Ojciec Kacpra jest bohaterem utworu.	P	F
3.	Przedstawione zdarzenia odbywają się w teatrze.	P	F
4.	Ojciec Kacpra ćwiczy rolę do przedszkolnego przedstawienia.	P	F

Co wiemy o narratorze opowiadania.

a) Odpowiedzcie na pytania.

- Jak się zachowuje?
- Co mówi o sobie?
- Jak inni reagują na jego zachowanie?
- Do czego potrafi się przyznać?

b) Wybierzcie określenia, które pasują do narratora.

c) Spiszcie najważniejsze ustalenia dotyczące narratora.

dumny • leniwy • cwany
pomysłowy • obraźliwy
nie lubi się bawić • poważny
nie zna się na żartach
momentami złośliwy • potrafi
się śmiać z samego siebie
wygodny • powolny
samolubny • uczynny • zaradny

Literackie eksperymenty

Co później mogłoby się zdarzyć w rodzinie Kacpra? W 2- lub 3-osobowych zespołach napiszcie dalszy ciąg opowiadania według własnych pomysłów lub skorzystajcie z propozycji.

- Kacper prosi, by transmitować na żywo kolejne przedstawienie dla dziadka i babci.
- Kacper chce wprowadzić nowe postaci do przedstawienia.
- Do taty przyszedł kolega z córką – rówieśnicą Kacpra.
- Kacper zgłasza ojca do przedszkolnego przedstawienia.

Co jest ważniejsze w zabawie – wygrana czy wspólnie spędzony czas? Napisz odpowiedź, w której uzasadnisz swoje zdanie.

Teraz ja organizuję zabawę!

Zaproponuj bliskim Ci osobom wspólną zabawę. Wymyśl jej nazwę, liczbę uczestników i zasady.

ROZGRZEWKA

Co znaczy słowo *leniuchować*? Podajcie skargi oraz wyrazy i sformułowania o podobnym znaczeniu.

LENIUCHOWAĆ

JOANNA KULMOWA

Joanna Kulmowa to polska poetka, żyjąca w XX i XXI wieku, autorka wielu utworów dla dzieci i młodzieży. Jej powieść „Wio, Leokadio!” została uznana przez UNESCO² za jeden z najlepszych na świecie utworów dla dzieci.

Leniuchowanie też ma sens

Leniuchowanie też ma sens, nie zapominaj o tym, bo najprzyjemniej myśleć, wiesz, kiedy nie ma się nic do roboty.

Myśli same wędrują po głowie i pomysłów masz całe mrowie¹, dziwne sobie zadajesz pytania, właśnie z leniuchowania.

Więc jeśli świętujesz raz po raz, niech mówią, że jesteś leniem – ty wykorzystujesz Wolny Czas na MYŚLENIE.

¹ **mrowie**
bardzo wiele czegoś

² **UNESCO**
(czyt. junesko) to międzynarodowa organizacja, która działa na rzecz kultury, oświaty i nauki

a) Co o leniuchowaniu sądzi osoba mówiąca w wierszu? Przyporządkuj stwierdzenia do dymków.

Leniuchowanie nigdy nie ma sensu.

Wolny czas służy myśleniu.

Podczas leniuchowania można wpaść na ciekawy pomysł.

Rozmyślanie to przyjemność i relaks.

Myślenie wyklucza odpoczynek.

Świętowanie to zajmowanie się myśleniem.

Leniuchowanie to strata czasu.

b) Do każdego stwierdzenia potwierdzającego stanowisko osoby mówiącej podaj odpowiedni fragment wiersza.

Porównajcie swoje rozumienie słowa *leniuchować* (z rozgrzewki) z tym, jak rozumie je osoba mówiąca w wierszu.

podpowieść

- Jak jest oceniany ktoś, kto leniuchuje? Pozytywnie czy negatywnie? Dlaczego?
- Co daje leniuchowanie?
- Czym jest czas leniuchowania?
- Dlaczego – Waszym zdaniem – w zapisie słów „Wolny Czas na MYŚLENIE” użyto wielkich liter? Podajcie swoje propozycje.

Mrowie pomysłów

Na rozwiązanie jakich spraw moglibyście wpaść podczas Wolnego Czasu na MYŚLENIE? W 2- lub 3-osobowych zespołach spiszcie propozycje do Waszego banku pomysłów.

W pokoju dzieci

Odmienne i nieodmienne części mowy

OBSERWATORIUM
Językowe

1

Zapisać jak najwięcej słów związanych z rysunkiem, które odpowiadają na podane pytania.

Kto?	Jakie?	Co robi?	Ile?
Kiedy?	Co?	Jaki?	Jak?
			Jaka?

Wyraz

to element języka służący ludziom do porozumiewania się.

Wyrazy nazywają:

ludzi
chłopiec

zwierzęta
lis

rośliny
kwiat

rzeczy
krzesło

cechy
mądry

liczby
trzy

czynności
grać

Niektóre z nich pomagają określić miejsce lub czas, np.:

pod (szafką)

długo (się bawił)

o (godzinie piątej)

Każdy **wyraz** jest określoną **częścią mowy**.

2

Podajcie po dwa przykłady wyrazów nazywających:

- czynności, które wykonujemy: *rysujemy*, , ;
- osoby i/lub rzeczy: *ojciec*, , ;
- liczby: *pięć*, , ;
- cechy (np. ludzi): *pomysłowy*, , ;
- cechy czynności: (pisać jak?) *starannie*, , .

3

Uzupełnij zdania wyrazami pasującymi do sytuacji ukazanej na ilustracji na stronie 184.

Na środku pokoju siedzi mały chłopiec i samochodzikiem. Na podłodze leżą , oraz . chłopiec stoi obok i gra . rysuje albo coś pisze.

Przez drzwi wchodzi kobieta i trzyma tacę . Prawdopodobnie są to naleśniki.

W fotelu pies, który macha ogonem. Kot zaś na szafie i obserwuje wszystko .

4

Użyjcie podanych wyrazów, by w kilku zdaniach opisać to, co się dzieje na rysunku z zadania 1.

na • zza • pod • w • obok • i • nad • między • ponad • albo

5

Uzupełnijcie zdania wyrazami *wczoraj* i *komoda*. Co zaobserwowaście?

Od [?] mamy w pokoju
piękną, nową [?].

[?] na [?] wylegiwał
się kot.

Takiej [?], jaką przywieziono nam [?] do domu, nikt nie ma.

- Co trzeba było zrobić, żeby powstały poprawne zdania?
- Czy oba wyrazy zachowywały się tak samo?

Wyrazy, które zmieniają swoją formę w zdaniu, to
odmienne części mowy.

ławka — ławki, ławce, (o) ławkach
czytam — czytasz, czytają, czytał, czytali
piękne — pięknymi, (o) pięknych

Wyrazy zachowujące zawsze tę samą formę to
nieodmienne części mowy.

dobrze — X
oraz — X
tylko — X

PISEMNE
wyzwanie

6

Zapisz jak najwięcej różnych form podanych wyrazów.

ćwiczę • mój • instrument • trudny • utwór • wieczór

7

Ułóż zdanie z wyrazami z zadania 6. Użyj ich w odpowiednich formach.

-> Uzupełnij tekst podanymi w nawiasach wyrazami w odpowiedniej formie.

Mam (nowy) zwierzaka. Po (południe) tata przyszedł z jakimś (koszyk), z którego (wychylać się) bardzo mały kot. Miał dwie łapy (czarny), a dwie – (biały). Jest najpiękniejszy na (świat).

-> Wypisz z tekstu pięć wyrazów nieodmiennych.

W kuchni państwa Pączków

Pisownia wyrazów zakończonych
na -ów, -ówka, -ówna

a) Przyjrzyjcie się rysunkowi (s. 187) i zaproponujcie takie odpowiedzi na pytania, żeby użyć wyrazów z ó.

- Jaką zupę gotuje mama?
- Jaką śmietanę doda do zupy?
- Co je chłopiec?
- W jakiej dyscyplinie sportowej używa się takiej piłki, jaką widać na koszulce chłopca?
- Co rozwiązuje dziewczynka?
- Jakie ciastko leży na talerzyku?
- Jak brzmi nazwa miasta, z którego pochodzi pocztówka na lodówce?
- Jakie owoce znajdują się w miseczce?
- Co oświetla kuchnię?
- Co zdobi ściereczkę kuchenną?

b) Jaką wspólną cechę można zaobserwować w zapisie wszystkich wyrazów będących odpowiedziami na pytania z zadania 1a?

! Wyjątki !

skuwka

wsuwka

zasuwka

Dawniej w nazwiskach córek stosowano końcówkę **-ówna**, np. Nowaków**na** (córka Nowaka), Radziwiłłówna (córka Radziwiłła). Dziś ta **końcówka występuje bardzo rzadko**.

Wypisz z tekstu wyrazy zakończone na -ów, -ówka.

- Zuzanko, zanotuj, proszę, co muszę kupić na jutrzejszą uroczystość.
- Dobrze. Możesz dyktować.
- Dwa kilogramy karkówki. Zapisz też, żebym dokupiła trzy bulionówki do rosółu. Stłukły się podczas mycia.
- Chciałbym pomidorówkę.
- Może nie tym razem, Antosiu...
- Mamo, tylko nie rób surówek z brokułów! Zrobmy może taką z ogórków i pomidorów!
- Surówek będzie kilka. Jeszcze trzy kilogramy antonówek i paczkę rodzynek. To na szarlotkę. Jeszcze planuję zrobić w sokowirówce sok z grejpfrutów.
- Zuziu, dopisz pięć kilogramów cytrusów. Jak myślisz, wystarczy?
- Czy wystarczy?! Mamusiu, jak my sobie poradzimy z taką masą zakupów? Może zamówmy wszystko z dowozem, bo my nie przyniesiemy tylu ciężarów.

Ile wyrazów się zmieści? Końcówkowe opowieści

a) W 2- lub 3-osobowych zespołach utwórzcie wyrazy według podanych wzorów.

nazwy zakończone na -ówka

siatka • dach • motor • wiatr • stół • mak • maj
• klasa • kartka • lód

wyrazy zakończone na -ów

trener • samochód • wóz • kot • pies • policjant • stół
• ołówek • zespół • wódz

b) Napiszcie historię o tym, jak mama (z zadania 2.) wracała z zakupów do domu. Użyjcie jak najwięcej różnych wyrazów zakończonych na -ów, -ówka, -ówna. Niech każdy z Was zapisze w zeszycie wspólnie ułożoną historię.

wzór:

koszyk – koszykówka

wzór:

chłopak – kilku chłopaków

Gdzie jest -ów?

Znajdź na mapie Polski co najmniej trzy nazwy miejscowości zakończone na -ów. Zapisz te nazwy w zeszycie, do każdej dodaj krótką informację o jakiejś atrakcji turystycznej tego miejsca.

Pycha.
Hau!
Aaa!!!

AGNIESZKA FRĄCZEK

Kanapka

Pies miał chrapkę¹
na kanapkę.

Więc ją nadgryzł:

– **Pycha. Hau!**

A kanapka na to: – **Aaa!!!**

Ktoś ukąsił mnie w oparcie!

– To ja – wyznał pies otwarcie.

I jadł dalej z apetytem:

– Mniam, wyborne! Wyśmienite!

Nie zostawię ani krztyny²!

– Iii... – jęknęły w głos sprężyny.

Pies materac chapnął: chap!...
i kanapkę całą zjadł.

Z szynką, masłem i poduszką
oraz z niklowaną³ nóżką.

Agnieszka Frączek to współczesna polska autorka opowiadań i wierszy dla dzieci. W swoich utworach często bawi się słowami i rozprawia się z błędami w języku. Szczególnie polecamy Ci takie utwory, jak „Byk jak byk”, „Baniałuki do zabawy i nauki”.

¹ **mieć chrapkę na coś**
mieć na coś ochotę

² **krztyna**
odrobina czegoś

³ **niklowana**
pokryta srebrzystobiałym metalem

1

Opowiedzcie własnymi słowami o sytuacji przedstawionej w wierszu. Podajcie wersje zdarzeń.

możliwe, że • prawdopodobnie
być może • zapewne
chyba • przypuszczalnie

Co się wydarzyło?

Kto i co zrobił?

Co się stało?

2

Ustalcie, jakie dźwięki lub odgłosy naśladują podane wyrazy z wiersza i co oznaczają.

hau • aał • mniām • iii • chap
jęknęły • chapnął

Wyraz dźwiękonaśladowczy to taki, który naśladuje lub nazywa dźwięki i odgłosy.

wrr, brum, brum → oddają odgłosy silnika samochodu

zgrzyt → przypomina dźwięk tarcia metalu o metal

szelest → cichy odgłos powstający na przykład przy poruszaniu liści, kartek papieru

trzask → oddaje dźwięk łamania czegoś, pęknięcia

bulgotanie → nazywa czynność, która naśladuje dźwięk towarzyszący gotowaniu

krakanie → nazywa odgłos wydawany przez kruki, wrony

3

Przeczytajcie na głos wyrazy z powyższej informacji ważnej w taki sposób, by oddać dźwięk, który naśladują.

trzaszk!

WRR

Od hau! do aaa!!!

Dźwiękonaśladowczy show przy ławce

Przygotujcie się do głośnego czytania wiersza.

Bohater wiersza	Co myśli?	Co czuje?
Pies: – Pycha. Hau!	?	?
Kanapka: – Aaa!!!	?	?

→ Wejdźcie w rolę bohaterów i na podstawie ich wypowiedzi napiszcie, o czym – według Was – myślą i co czują.

→ Wyjaśnijcie:

- dlaczego niektóre wypowiedzi bohaterów zostały pogrubione,
- w jakim celu użyto wykrzykników.

→ Przećwiczcie czytanie wyrazów dźwiękonaśladowczych. Zwróćcie uwagę na te, które pogrubiono lub po których postawiono znaki interpunkcyjne: !, !!!, !...

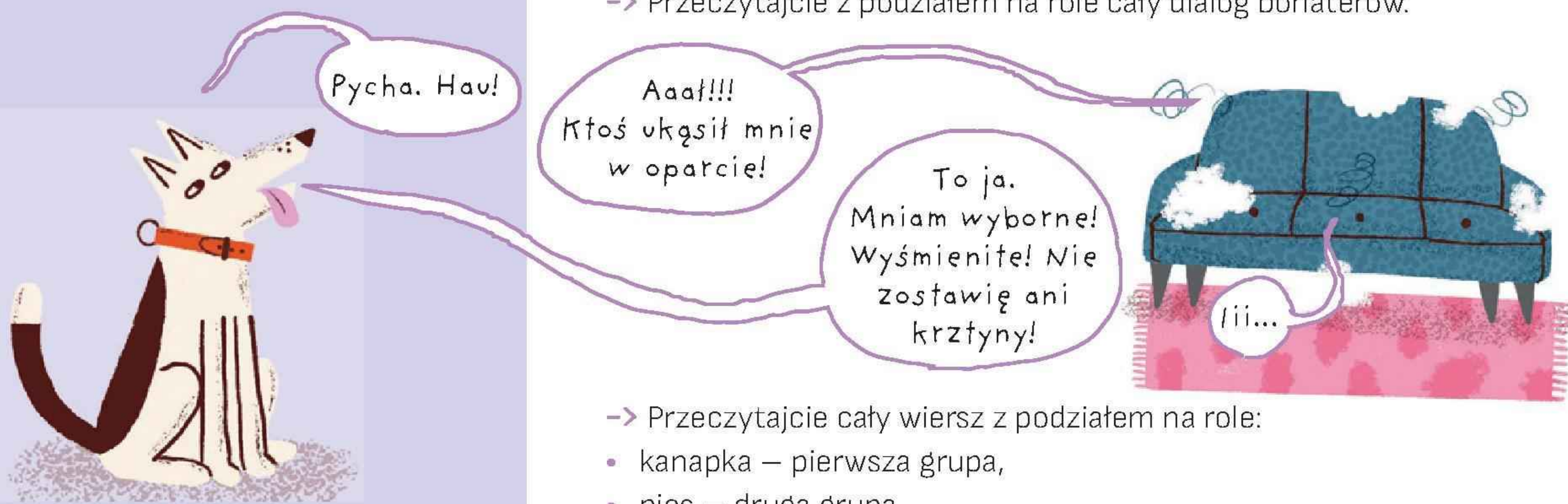
→ Dobierzcie się w dwie grupy i odegrajcie scenkę ze słowami:

– **Pycha. Hau!**

– **Aaa!!!**

Zróbcie to na różne sposoby, np. siedząc w ławkach lub w dwóch rzędach naprzeciw siebie.

→ Przeczytajcie z podziałem na role cały dialog bohaterów.

→ Przeczytajcie cały wiersz z podziałem na role:

- kanapka – pierwsza grupa,
- pies – druga grupa.
- osoba mówiąca – nauczycielka/nauczyciel lub ktoś z Was.

zadania
DODATKOWE

Jak to brzmi?

Zapisz swoje propozycje wyrazów, które naśladują dźwięki:

- jazdy na rowerze po suchych liściach lub błocie,
- talerza rozbijającego się na twardej podłodze,
- otwierania starych, drewnianych drzwi,
- uruchamiania komputera.

W 2- lub 3-osobowych zespołach nagrajcie trzy różne dźwięki z otoczenia. Zadaniem koleżanek i kolegów będzie ich rozpoznanie oraz próba zapisania.

Sałatka z fasolką

6–8 porcji

 czas przygotowania **20 minut**

stopień trudności: ★ ★ **łatwe**

Składniki:

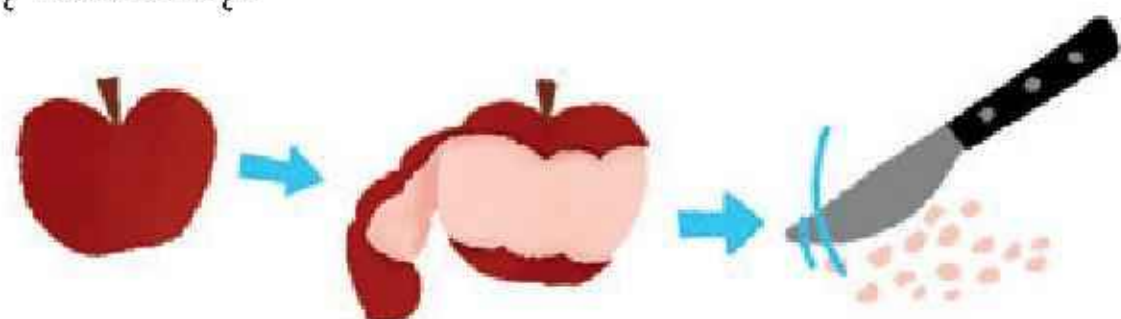
- 1 puszka fasolki czerwonej konserwowej
- 1 puszka kukurydzy
- 2 duże jabłka
- 200 gramów sera feta
- ¼ szklanki słonecznika
- 2–3 łyżki majonezu
- 2–3 łyżki jogurtu naturalnego
- około 2 łyżek suszonej bazylii

Sposób wykonania:

1. Fasolkę i kukurydzę odsącz na sitku i przepłucz wodą.

2. Umyte jabłka obierz ze skórki i pokrój w drobną kostkę.

3. Na suchej, rozgrzanej patelni upraż słonecznik na złoty kolor. Odczekaj, aż ostygnie.

4. Wszystko wrzuć do miski, dodaj pokruszoną fetę, majonez, jogurt i bazylię.

5. Dokładnie wymieszaj składniki.

6. Przełóż sałatkę do salaterki.

7. Wstaw sałatkę do lodówki na co najmniej pół godziny, aby się schłodziła.

Słowa i spacje

Podaj mi przepis na...

ROZGRZEWKĄ

Jak się należy zachowywać w kuchni podczas przyrządzania potraw? Spiszcie w punktach najważniejsze zasady bezpiecznego przygotowywania posiłków.

Bomba witaminowa

3 porcje

 czas przygotowania **15 minut**

stopień trudności: ★ **bardzo łatwe**

Składniki:

- pół paczki świeżego szpinaku
- 1 dojrzały banan
- 1 dojrzała gruszka
- sok z połowy cytryny
- 1–2 kiwi
- łyżka miodu
- pół szklanki przegotowanej ostudzonej wody

Sposób wykonania:

1. Umyć i osuszyć szpinak.
2. Obrać owoce i pokroić je na części.
3. Wycisnąć sok z połowy cytryny.
4. Przełożyć wszystko do blendera.
5. Dodać miód, wodę i sok z cytryny.
6. Miksować wszystkie składniki kilka minut, by uzyskać napój o jednolitej konsystencji.
7. Przeleć do szklanek.

1

Przeczytajcie przepisy i odpowiedzcie na pytania.

- Czego dotyczą informacje w przepisach kulinarnych?
- Czemu służą umieszczone w nich rysunki?

Przepis kulinarny to informacja o tym, z czego i w jaki sposób możemy **przyrządzić potrawę**.

2

Przeczytajcie przepis i powiedzcie, z jakich części się składa.

PASTA JAJECZNA

na około 6 kanapek

 czas przygotowania **30 minut**

stopień trudności: ★ ★ **łatwe**

Składniki:

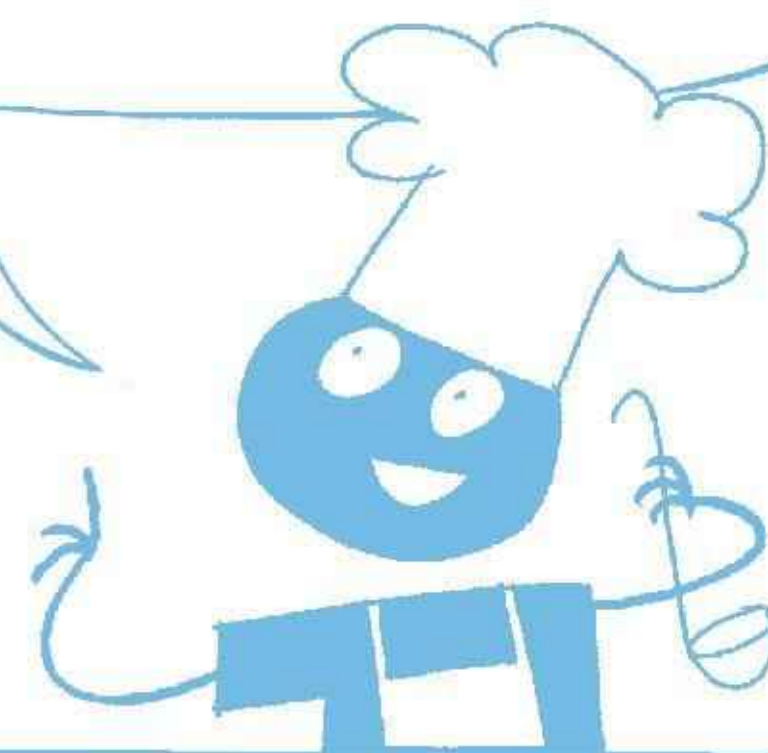
- > 4 jajka ugotowane na twardo
- > 1 łyżka posiekanego świeżego szczypiorku
- > łyżeczka musztardy
- > 2 łyżki majonezu
- > sól i pieprz do smaku

Sposób wykonania:

1. Jajka gotujemy w wodzie przez około 9 minut. Po tym czasie studzimy je w zimnej wodzie. Następnie obieramy i dokładnie rozgniatamy widelcem.
2. Dodajemy musztardę, majonez, sól, pieprz i szczypiorek.
3. Wszystko mieszamy i wstawiamy do lodówki do schłodzenia.

Informacje o ilości produktów mogą być podane w różnych jednostkach, np. gramach, dekagramach, mililitrach. Czasami jednostką miary jest szklanka, łyżeczka lub szczypta.

3

W jaki sposób można poznać nowe przepisy? Z którego sposobu korzystacie najchętniej? Uzasadnijcie swoje odpowiedzi.

podpowiedź

Kuchnia pełna zdrowia

Dobierzcie się w 2–3-osobowe zespoły i wykonajcie stronę, która mogłaby się znaleźć w książce kucharskiej „Jem zdrowo” w rozdziale zatytułowanym „Po pierwsze warzywa”.

- > Wybierzcie potrawę z warzyw, której przepis chcielibyście opublikować.
- > Sporządźcie listę składników i sprzętów potrzebnych do wykonania potrawy.
- > Spiszcie kolejne czynności.
- > Wykonajcie rysunki pokazujące sposób wykonania potrawy oraz ilustrację gotowego dania.
- > Zaprojektujcie graficzne znaki informujące o: czasie przygotowania dania, liczbie porcji, stopniu trudności wykonania potrawy, ewentualnie o konieczności pomocy osoby dorosłej.
- > Nazwijcie swoje danie i wykonajcie ozdobny tytuł.

zadanie DODATKOWE

„Gotuję, nie marnuję!” – danie z resztek

W Twojej lodówce zostały produkty, które trzeba szybko wykorzystać, żeby się nie zmarnowały. Napisz przepis kulinarny na proste danie, które można przygotować z takich resztek.

- > Wymyśl nazwę swojego dania (np. „Kanapka-niespodzianka”, „Sałatka z tego, co w lodówce”).
- > Wypisz składniki, które zostały uratowane (np. czerstwy chleb, resztki warzyw i owoców, otwarty jogurt).
- > Napisz, w jaki sposób przygotować potrawę – krok po kroku (minimum cztery zdania).
- > Na końcu dodaj krótkie zdanie wyjaśniające, dlaczego nie można marnować jedzenia.

2 ugotowane ziemniaki z obiadu,
1 jajko, kawałek sera, mała cebulka...
O, zrobię placuszki!

ŁUKASZ MODELSKI

Łukasz Modelski to historyk, dziennikarz, pisarz. Jest autorem wielu ciekawych i dowcipnych książek o gotowaniu, np. „Dzieje się je. Mała historia kuchni” czy „Pyszne przypadki. Niewiarygodne historie słynnych dań”, książki o tym, że wiele pysznych dań powstaje niechcący.

Przypadki chodzą po lodach, czyli rożki

Lody istnieją od bardzo dawna, ale zwykle nakładano je do jakiegoś naczynia i jedzono łyżeczką. Bywały też lody w kieliszkach, które po wylizaniu zwracano sprzedawcy, by napełnił je znów, dla kogoś innego. [...]

Na lody zawsze znajdą się chętni (nic dziwnego), ale nie zawsze wystarcza naczyń. Tak się właśnie stało w Ameryce rok przed tym, kiedy Frank Epperson wynalazł lody na patyku. Podczas ważnych międzynarodowych targów pewnemu sprzedawcy skończyły się miseczki. Był w nie lada kłopot¹ – klienci czekają, tworzy się kolejka, a on nie ma w co nakładać swoich (zapewne bardzo dobrych) lodów. Na szczęście obok jego stoiska swój kramik z kruchym ciastem miał pomysłowy i uprzejmy Ernest Hamwi².

Ernest był już Amerykaninem (jak Frank Epperson), ale jego rodzice przyjechali z Syrii razem z rodzimymi przepisami na słodkości, które właśnie sprzedawał Ernest. Widząc kłopoty kolegi ze straganu obok, Ernest czym prędzej wziął kawałek cienko rozwałkowanego (i upieczonego) ciasta, zwinął go w prowizoryczny³ rożek i podał sprzedawcy lodów. Klientom bardzo się to spodobało – woleli dostawać lody w jadalnym naczyniu. Ernest zaczął sprzedawać rożki do lodów, które w okamgnieniu⁴ stały się bardzo popularne.

¹ **nie lada kłopot**
wyjątkowy, duży kłopot

² **Hamwi**
czyt. hemli

³ **prowizoryczny**
tymczasowy, chwilowy

⁴ **w okamgnieniu**
w bardzo krótkim czasie, natychmiast

Rok przed wynalazkiem Ernesta na podobny pomysł wpadł w Nowym Jorku inny imigrant, tym razem z Włoch – Italo Marchiony⁵, który ze swojego kramiku na kółkach częstował porcjami lodów w... szklanych miseczkach zwrotnych. Miseczki trzeba było myć, poza tym się tłukły, więc zmęczony Italo wymyślił miseczkę z wafelka. Była niska, spłaszczona i przypominała foremkę do babeczek.

Choć oba wynalazki różniły się kształtem, najbardziej liczyło się w nich to, że można je jeść razem z lodami, nie brudząc (zbyt) rąk i ubrania.

Fragment książki *Pyszne przypadki. Niewiarygodne historie słynnych dań*

⁵ **Marchiony**
czyt. markjoni

odkoduj
O-TEKST

1

Ułóż co najmniej sześć pytań do tekstu.

Kto?

Jak?

Co?

Jakie?

Skąd?

Dlaczego?

Kiedy?

Z jakiego powodu?

2

Wskaż pytanie, na które odpowiada cały tekst.

- Od kiedy istnieją lody?
- Jak powstały lody w wafelku?
- Jaka była historia kariery Ernesta Hamwiego?

Fakt

To, co się działo lub dzieje w rzeczywistości.

Przykład:

Francis W. Epperson jako jedenastolatek wynalazł lody na patyku.

Swój wynalazek opatentował w 1924 roku, gdy miał 30 lat.

Opinia

Czyjś pogląd, ocena, przekonanie o czymś.

Przykład:

O, to pan Epperson był bardzo młodym człowiekiem.

Młodym? Jak się ma 30 lat, to – według mnie – nie jest się młodym człowiekiem.

3
4

Podajcie z tekstu przykłady faktów. Czego dotyczą?

Wyraź swoją opinię o lodach w wafelkach.

Moim zdaniem wynalazek rożka do lodów był... pomysłem, ponieważ...

5

Wyrażcie swoje opinie na temat lodów.

- Które lody lubicie najbardziej?
- Wolicie jeść lody w szklanych naczyniach czy w wafelkach?
- Które wafelki Wam bardziej smakują?
- Czy uważacie, że lody o nietypowych smakach (np. rzodkiewkowe, serowe, majonezowe) są równie popularne jak tradycyjne? Dlaczego?

myślę • sądzę

według mnie • uważam

jestem przekonana/przekonany
moim zdaniem

PISEMNE
wyzwanie

6

Wyobraź sobie, że byłeś/byłaś w niezwyklej lodziarni i właściciele poprosili Cię o napisanie opinii, która pomoże innym klientom zdecydować, czy warto tu przyjść. Napisz wypowiedź, w której uzasadnisz swoją opinię o tym miejscu.

miejsce:

ciekawe przytulne niezwykle przestrzenny lokal ciasny, ale gustowny lokal

obsługa:

miła pomocna fachowa szybka dobra wzorowa uprzejma

jakość:

najwyższa wyjątkowa niespotykana niesamowita wspaniała

smaki:

tradycyjne wyszukane zaskakujące wspaniałe orzeźwiające

cena:

wysoka dopasowana do jakości niska dobra niewysoka

zadanie
DODATKOWE
trudne!

Wskażcie wypowiedzi zawierające fakty. W razie wątpliwości skorzystajcie z dostępnych źródeł wiedzy.

- A. Lody są najlepszym sposobem na gaszenie pragnienia.
- B. Sorbety mają mniej kalorii niż tradycyjne lody na śmietanie.
- C. Najmniej odpowiednią porą roku na jedzenie lodów jest zima.
- D. Składnikami lodów sorbetowych są owoce, woda i cukier.
- E. Najsmaczniejsze są lody o smaku waniliowym.
- F. Lody tureckie wolno się topią i mają ciągnącą się konsystencję.
- G. Lody tajskie powstają na oczach klientów.

Kotlety Pawła

Części mowy – rzeczownik

Mamo, przez ten hałas nie mogę czytać książki. Nawet kot się boi, a fiołki więdną.

ŁUP!

Aż sufit drży. Chyba pójde do sąsiada. Trzeba sprawdzić, co to za wstrząsy.

PAWLE, CO TY WYPRAWIASZ?

ŁUP!

Rodzice wyjechali, rozbijam mięso na kotlety. Nie wiem, jak tata to robi, że pani tego nie słyszy.

OBSERWATORIUM
Językowe

1

W dymkach z wypowiedziami znajdźcie wyrazy nazywające osoby, zwierzęta, rośliny, przedmioty, zjawiska.

Rzeczownik to część mowy, która nazywa:

osoby sąsiad

zwierzęta pies

rośliny koniczyna

przedmioty krzesło

zjawiska burza

2

W odpowiednich rubrykach tabeli wpiszcie po dwa przykłady rzeczowników.

 osoby ?	 zwierzęta ?	 rośliny ?	 przedmioty ?	 zjawiska ?
--	--	--	---	---

3

Uzupełnijcie tekst rzeczownikiem *chłopiec*, tak by powstały poprawne zdania. Co zauważyliście?

[Kto?] ... chciał ugotować obiad.

Rodzice [kogo?] ... wyjechali.

[Komu?] ... szło całkiem nieźle, ale w całym domu rozlegały się odgłosy tłuczenia.

Sąsiadka zobaczyła [kogo?] ..., który rozbija kotlety.

Podczas rozmowy [z kim?] ... okazało się, że przygotowuje posiłek na kilka dni.

Sąsiadka na pewno opowie [o kim?] ... swojej córce.

Mój drogi [o!] ...! Następnym razem, by wygłuszyć hałas, rozbijaj kotlety na desce i podłóż pod nią ściereczkę.

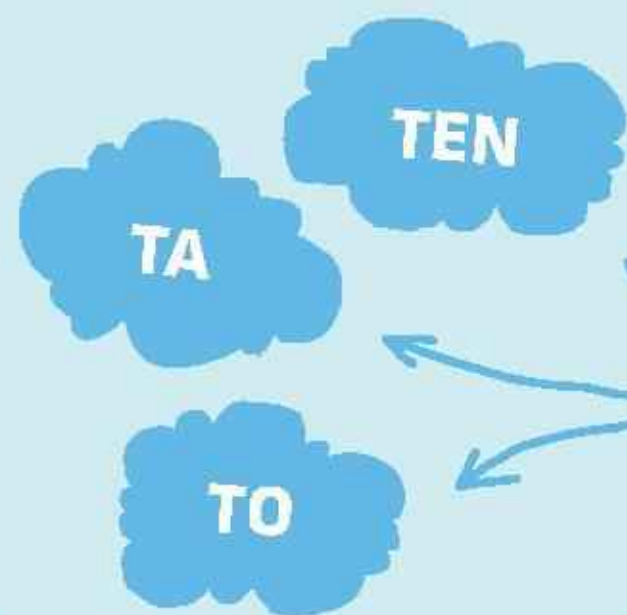
Aby sobie ułatwić odmianę przez przypadki, można się nauczyć ich pytań wraz z wyrazami pomocniczymi (w poniższym przykładzie **zapisano je w nawiasach**). W wołaczu pomagamy sobie wykrzyknikiem.

Rzeczownik odpowiada na pytania: *kto?, co?* i inne pytania wynikające z odmiany. W odmianie rzeczowników polskich jest siedem **przypadków**.

Przypadki mają swoje nazwy.

PRZYPADEK		PYTANIE	WYRAZ POMOCNICZY	LICZBA POJEDYNCZA	LICZBA MNOGA
mianownik	(M.)	kto? co?	[jest, są]	<i>kot</i>	<i>koty</i>
dopełniacz	(D.)	kogo? czego?	[nie ma]	<i>kota</i>	<i>kotów</i>
celownik	(C.)	komu? czemu?	[przyglądam się]	<i>kotu</i>	<i>kotom</i>
biernik	(B.)	kogo? co?	[widzę]	<i>kota</i>	<i>koty</i>
narzędnik	(N.)	[z] kim? [z] czym?	[idę]	[z] <i>kotem</i>	[z] <i>kotami</i>
miejsownik	(Ms.)	[o] kim? [o] czym?	[myślę]	[o] <i>kocie</i>	[o] <i>kotach</i>
wołacz	(W.)	o!	[o ty!, o wy!]	<i>kocie!</i>	<i>koty!</i>

↑
SKRÓT
PRZYPADKA

4

Dopasujcie podane wyrazy do odpowiednich chmurek.

mikser • chłopiec • biurko • kobieta
krzesło • patelnia • kot • jajko • książka

Każdy rzeczownik **ma swój rodzaj**.

rodzaj męski (r.m.) – *ten chłopiec, ten dom*

rodzaj żeński (r.ż.) – *ta dziewczynka, ta tyżka*

rodzaj nijaki (r.n.) – *to dziecko, to okno*

Aby określić rodzaj rzeczownika, trzeba sprawdzić, z jakim określeniem (*ten, ta, to*) łączy się w mianowniku liczby pojedynczej danego wyrazu, np.:

ołówkami → w **M.** liczby pojedynczej – **ołówek** → **ten ołówek**, czyli **rodzaj męski**

Uwaga! Rzeczownik **nie odmienia się** przez rodzaje, ale po prostu ma pewien rodzaj.

PISEMNE
wyzwanie

5

Ułóż zdanie składające się z siedmiu wyrazów tak, by każdy z nich rozpoczynał się literą, którą zaczynają się nazwy kolejnych przypadków. Jeśli zapamiętasz to zdanie, łatwiej Ci będzie zapamiętać kolejność przypadków.

6

Z każdego ciągu rzeczowników wybierz i zapisz ten, którego rodzaj wskazano. Określ rodzaj pozostałych rzeczowników.

- pieprz, noże, sól ← rodzaj żeński
- czas, wskazówki, cyfry ← rodzaj męski
- pietruszka, naczynia, marchew ← rodzaj nijaki

Co wiemy o rzeczowniku?

Rzeczownik bez wątpienia
przez liczby, przypadki się odmienia.
A przez rodzaje nie.
I nie jest mu z tym źle!

GRUPOWE
wyzwanie

Co to za przypadek!

Dobierzcie się w pary. Na kartce zapiszcie we właściwej kolejności nazwy przypadków wraz z ich pytaniami. Następnie potnijcie kartkę tak, aby nazwy przypadków oraz pytania znalazły się na osobnych kartonikach. Pomieszajcie je i na umówiony sygnał rozpocznijcie układanie nazw przypadków i pasujących do nich pytań we właściwej kolejności.

zadanie
DODATKOWE

Dla tych, którzy lubią się uczyć na pamięć, wesoły wierszyk do zapamiętania pytań przypadków.

Małgorzata Strzałkowska

Poduszka

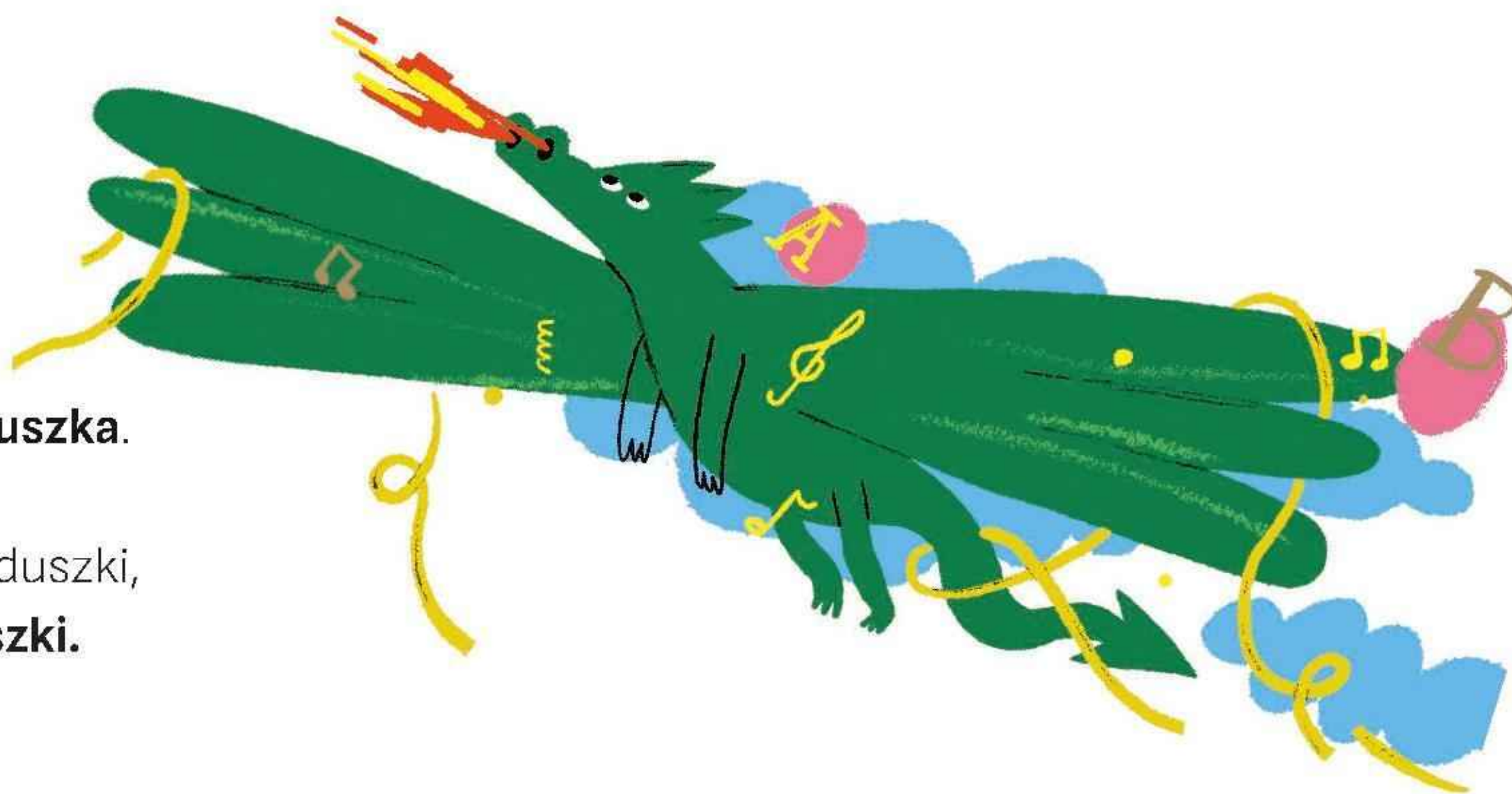
Kiedy smok nocą wlaźł do łóżka,
sny mu zsyłała — **kto? co? — poduszka.**

Gdy śnić chciał smocze, upiorne duszki,
tulił róg — **kogo? czego? — poduszki.**

Gdy wołał raczej sen o ropuszcze,
kłaniał się — **komu? czemu? — poduszcze.**

A gdy chciał we śnie zobaczyć wróżkę
— **kogo? co? — głąskał? Głąskał poduszkę.**

Inne wierszyki związane z rzeczownikiem i częściami mowy znajdziecie w zbiorze tej autorki pt. „Części mowy, czyli wierszowany samouczek nietypowy”.

Po przebudzeniu raczył się muszką, a potem
tańczył — **z kim? z czym? — z poduszką.**

Była wciąż przy nim na życia dróżce
myśl — **o kim? o czym? — myśl o poduszcze.**

A więc wył do niej: — Dam ci jabłuszko!
Słodkie serduszko dam — **o! — poduszko!**

Lecz dnia pewnego smocza poduszka hop! zesko-
czyła cichutko z łóżka i znikła w parku w króliczej
norze, gdzie wreszcie sama wypaść się może.

Nowy na podwórku

MELANIA KAPELUSZ

Melania Kapelusz to współczesna autorka tekstów dla dzieci. Píše zwłaszcza dla najmłodszych. Pomysł tworzenia opowiadań o kotach narodził się, gdy autorka mieszkała w starej krakowskiej kamienicy i przyglądała się ich podwórkowemu życiu.

Zielony Pies

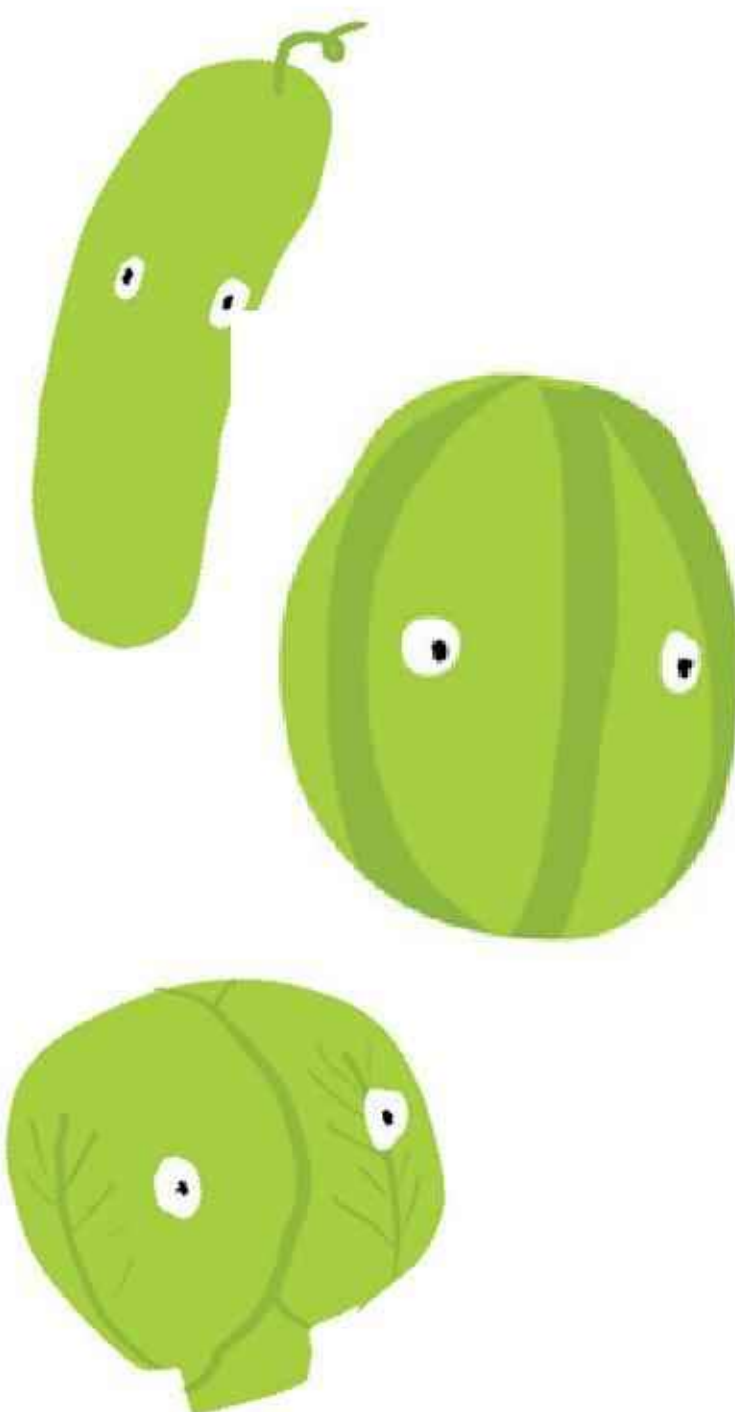
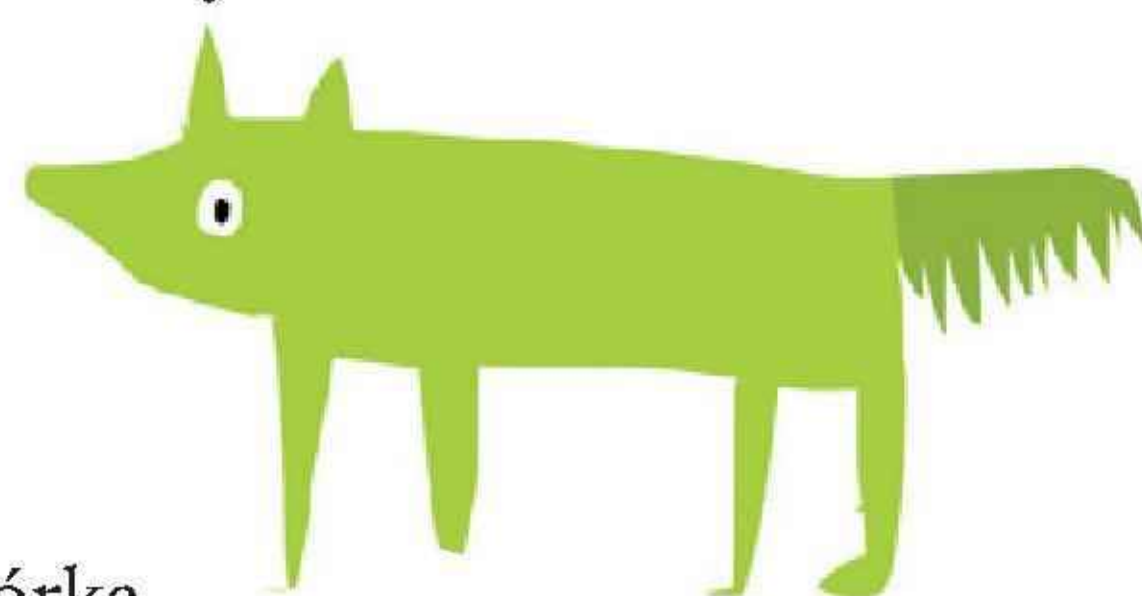
Był wczesny ranek. Wszyscy jeszcze spali. Jedynie ptaki wesoło świergotały na gałęzi, ciesząc się, że nie muszą uciekać przed Rudzielcem. Wtedy na podwórku pojawił się Zielony Pies. Wróble, które jak wiadomo są bezczelne i nie mają szacunku dla innych, natychmiast do niego podleciały. Zaczęły ryczeć ze śmiechu niczym gawrony. Śpiew im już zupełnie nie wychodził, chichrały się¹ jak najęte², zagłuszając pozostałe ptaki.

- Widzieliście? Jest zielony, kompletnie zielony!
- Jak ogórek!
- Albo brukselka!
- Jak arbuz!
- Co to jest arbuz?
- Takie coś, nie wiesz?

Hałasy zbudziły mieszkańców podwórka. Zwierzęta wychodziły z kryjówek, przeciągały się i zastygały w bezruchu na widok Zielonego Psa.

Koty starają się nie wchodzić psom w drogę. Ale czy Zielony Pies jest psem? Nikt nie był do końca pewien. Nie szczekał, nie gonił za nimi, nie warczał. [...] Choć nikomu nie przeszkadzał i nikogo nie zaczepiał, nagle z końca podwórka nadleciała wielka puszka po sardynkach i świsnęła w powietrzu tuż obok jego głowy.

– To na pewno rzucił ten nicpoń³ Rudzielec! – krzyknęła Szara. – Uspokój się natychmiast, chuliganie!

¹ **chichrać się**
chichotać, śmiać się

² **jak najęte**
długo be przerwy

³ **nicpoń**
urwis, rozrabiaka

⁴ **dreptać**
chodzić małymi krokami

– Jak możesz się tak zachowywać, łobuzie?! – oburzył się Dachowiec. – I to w stosunku do gościa! Przepraszamy bardzo – zwrócił się do psa w imieniu pozostałych kotów.

Zielony Pies jakby nie słyszał tego, co mówili. Wolno odwrócił się i zaczął dreptać⁴ w drugą stronę.

– Halo! – zawołała Szara. – Czy mogłabym cię o coś zapytać?

Zielony Pies przystanął. Rozejrzał się naokoło, jakby nie dowierzając, że chodzi o niego.

– Do mnie mówisz? – zapytał cicho.

– Tak, tak, do ciebie. – Szara zrobiła dwa kroki w kierunku gościa. – Co cię do nas sprowadza?

– Tak tylko spacerowałem, ale oczywiście zaraz sobie pójdę. Pewnie wam przeszkadzam...

– Ależ skąd – przerwał Dachowiec.

– Ależ skąd – zamruczały koty, które początkowo obserwowały wszystko z daleka, a teraz położyły się z różnych zakamarków. – Zostań, jak długo zechcesz.

– Naprawdę? – Zielony Pies prawie się uśmiechnął. – To miłe z waszej strony.

– Tylko czy nie martwią się o ciebie pozostałe... no... te... zielone psy? – pisnęła Mała Kitka. – Zielona żona i zielone szczenięta?

– Nie – przybysz pokręcił głową. – Nie mam rodziny.

– Ojej, jaka szkoda – zmartwiła się Kitka. – Musisz być bardzo samotny. Pies wzruszył ramionami.

– To przez tę sierść – rzucił Dachowiec i wyprężył grzbiet.

– Pewnie tak – miauknęły cicho koty.

– Nie martw się – powiedziała wesoło Szara. – Zaraz coś wymyślimy!

– Nie bardzo rozumiem – zdziwił się Zielony Pies.

– Szara ma rację – tłumaczył Dachowiec. – Na pewno uda nam się pozbyć tego okropnego koloru.

– Świetny pomysł – zamruczały pozostałe koty.

– Zróbmy coś z tym zielonym, jest taki dziwaczny.

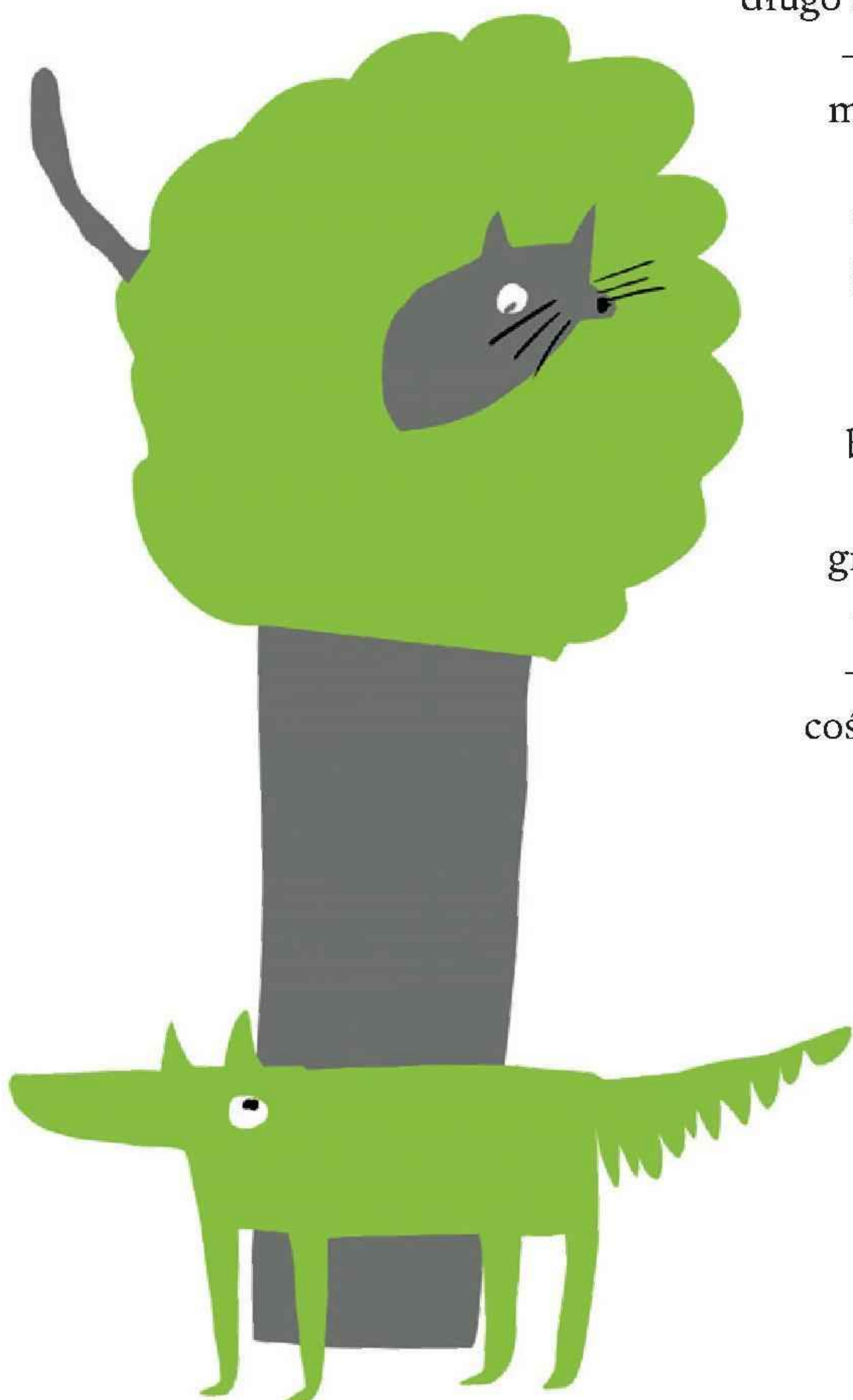
Oryginał, który zawsze chodził własnymi drogami, prychnął:

– Też pomysł, żeby przemalowywać psa. –

Wskoczył na płot i popatrzył na wszystkich z góry.

– Zielony jest tak samo dobry jak każdy inny.

Koty uśmiechnęły się z politowaniem.

– Oj, Oryginał, Oryginał, jak ty coś wymyślisz!
Oryginał, nic już nie mówiąc, zaczął przyglądać się poczynaniom reszty.

Koty, nie zwlekając, przystąpiły do sporządzania mikstur⁵ mających przywrócić psu psi kolor. Wszystkim kierowała Szara, która najlepiej znała się na sierści. Najpierw zmieszano papkę z błota oraz piasku, starannie ją nałożono i zmyto. Niestety, nie przyniosło to spodziewanych rezultatów.

Przyrządzono więc balsam⁶ z kory drzewa, wtarto dokładnie w psa, ale ten nie zmienił się ani na jotę⁷. W końcu Pręgowana przyniosła tajemniczy eliksir⁸ schowany na czarną godzinę⁹. Postanowiła go jednak użyć w godzinie zielonej, która bez dwóch zdań właśnie nadeszła. Skropiono gościa całą flaszeczką¹⁰ cudownego płynu i czekano. Minęło pięć minut, dziesięć. Minęło piętnaście, nawet pół godziny, i nic. Nic się nie zmieniło. Koty załamywały łapy.

Oryginał wciąż siedział na płocie i z tej wygodnej pozycji przypatrywał się niepowodzeniom.

– Gdybyś się choć trochę postarał – miauknęła na psa zmęczona Szara – pewnie by się udało. Ale ty chyba chcesz być zielony!

– Jak możesz tak mówić? – wtrącił oburzony Dachowiec. – Nikt przecież nie chce być zielony!

– Masz rację, przepraszam – powiedziała Szara. – Zdenerwowałam się, bo nie wiem, co robić. Wszystkie metody zawiodły.

– Właśnie, co robić? – miauknęły koty.

– A ty? – Dachowiec zwrócił się do psa. – Co o tym myślisz?

– Nic.

– Jak to nic? – zdziwiły się koty.

– Po prostu, nic – odpowiedział pies.

– Nie martwisz się?

– Nie.

– Nie przeszkadza ci bycie zielonym?

– Mój kolor przeszkadza innym – Zielony Pies spuścił ze smutkiem głowę – nie mnie.

– Innym? – zdziwiła się Szara. – Ja bym nie wyszła z domu w tym stanie, ale... ale zupełnie nie robi mi różnicy, że ktoś jest... no, wiecie... no... zielony...

– Tak, tak – Dachowiec pokiwał głową – mnie to też zupełnie... ani trochę mi to... nie... naprawdę... nie przeszkadza.

⁵ **mikstura**
substancja o specjalnych właściwościach, np. leczniczych

⁶ **balsam**
gęsta substancja wcierana dla zdrowia lub pielęgnacji w ciało lub we włosy

⁷ **ani na jotę**
ani trochę, wcale, zupełnie nic

⁸ **eliksir**
cudowny płyn mający jakąś szczególną moc, właściwość

⁹ **na czarną godzinę**
na trudny czas, okres największych kłopotów

¹⁰ **flaszeczka**
mała butelka

- Nie ma żadnego problemu – mrucały koty. – Czerwony może by był niestosowny, niebieski jakiś smutny, ale zielony jest całkiem... całkiem...
- Widzisz – Oryginał zeskoczył z płotu wprost pod nogi Zielonego Psa – oni są przekonani, że doskonale rozumieją innych. A jacy są otwarci! Tak przynajmniej im się wydaje.
- Bo tak jest – zamruczały koty. – Możesz u nas zostać, Zielony Psie. Będzie bardzo, bardzo zielono... to znaczy miło.
- A czy mógłbym przyprowadzić mojego przyjaciela?
- Oczywiście – zgodziły się koty.
- Czy on też jest zielony? – pisnęła Mała Kitka.
- Nie – odpowiedział pies. – On jest zupełnie zwyczajny, bury. Chociaż... ma pstro w głowie.
- To tak jak większość mieszkańców tego podwórka – mruknął Oryginał i poszedł w sobie tylko wiadomym kierunku.

Opowiadanie z książki *Koty, czyli historie z pewnego podwórka*

odkoduj
O-TEKST

1

Uzupełnij w zeszycie plan wydarzeń w formie zdań.

1. [?]

2. Rudzielec rzuca puszką w kierunku Zielonego Psa.

3. [?]

4. Zwierzęta dochodzą do wniosku, że przyczyną samotności Zielonego Psa jest kolor jego sierści.

5. [?]

6. Zielony Pies oznajmia zrezygnowanym zwierzętom, że kolor sierści nie przeszkadza jemu, a innym.

7. [?]

Zielony Pies przyszedł na podwórko. Koty i psy nigdy jeszcze nie widziały Zielonego Psa. Przyglądały się z zaciekawieniem Zielonemu Psu. Niektóre koty z politowaniem patrzyły na Zielonego Psa. Wreszcie rozpoczęły rozmowę z Zielonym Psem. Koty wiele się dowiedziały nie tylko o Zielonym Psie, lecz także o sobie.

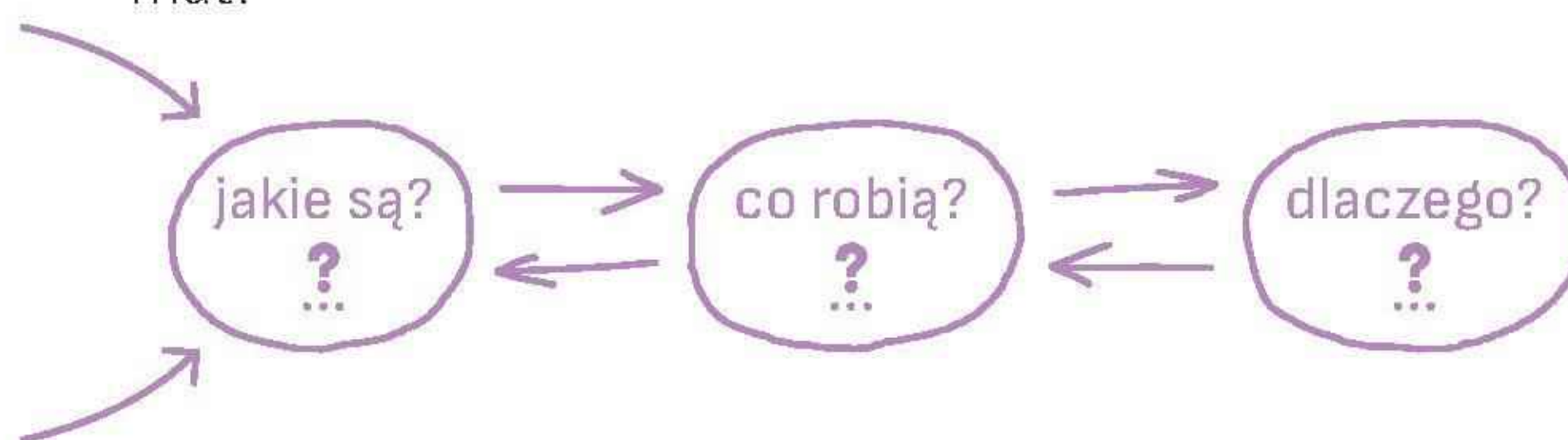
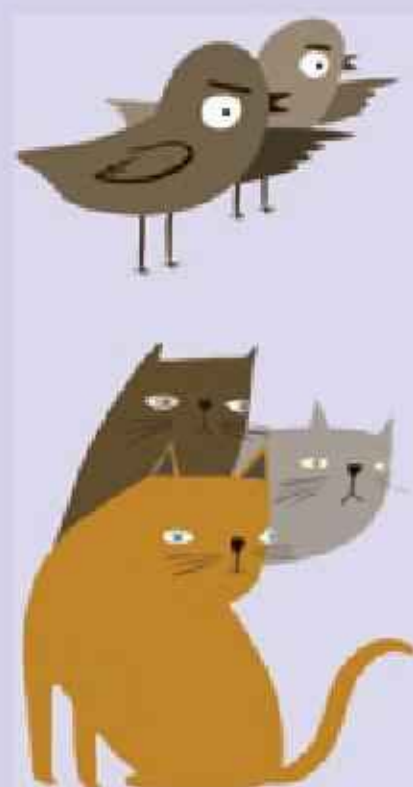
2

Do każdego punktu planu z zadania 1. dopisz, co w danej sytuacji mógł myśleć Zielony Pies.

Kto jest jaki?

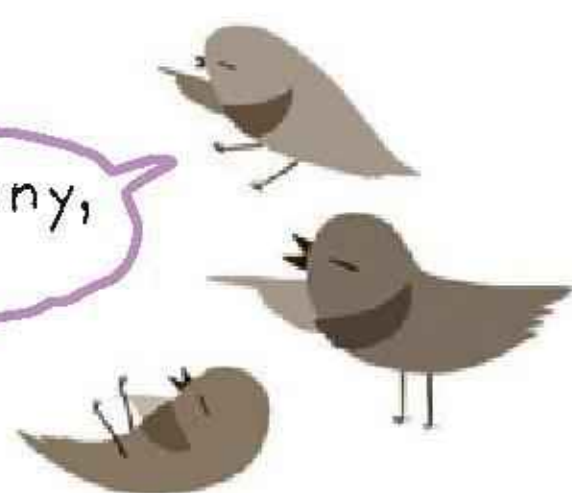
Ustalcie, czego się dowiadujemy o mieszkańcach podwórka na podstawie przedstawionych w tekście zdarzeń.

→ Znajdźcie fragmenty ukazujące zachowanie ptaków oraz zachowanie kotów wobec przybysza. Uzupełnijcie w zeszycie schemat.

→ Przeczytajcie wypowiedzi w dymkach i wyjaśnijcie, czego dowiadujemy się o stosunku wróbli i kotów do gościa i jego odmienności.

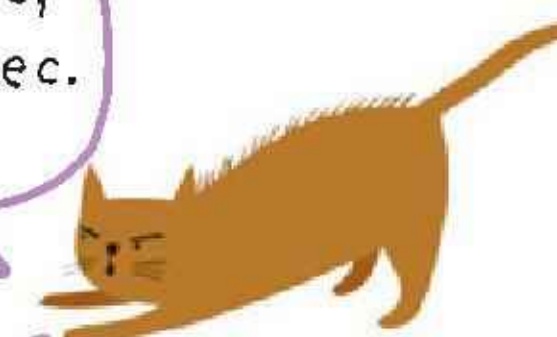
Widzieliście? Jest zielony, kompletnie zielony!

Świetny pomysł. Zrobimy coś z tym zielonym, jest taki dziwaczny.

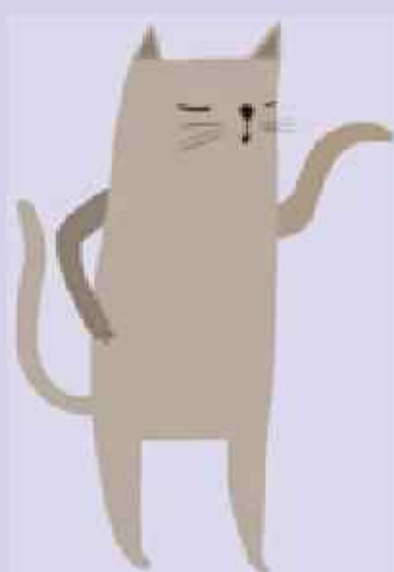

Jak możesz się tak zachowywać, łobuzie?! – oburzył się Dachowiec. – I to w stosunku do gościa!

Tak, tak, mnie to też zupełnie... ani trochę mi to... nie... naprawdę... nie przeszkadza.

Ja bym nie wyszła z domu w tym stanie, ale... ale zupełnie nie robi mi różnicy, że ktoś jest...no, wiecie... no...zielony...

Powiedzcie, czego o kotach dowiadujemy się na podstawie wypowiedzi Oryginała.

Też pomysł, żeby przemalowywać psa. Zielony jest tak samo dobry jak każdy inny. Widzisz oni są przekonani, że doskonale rozumieją innych. A jacy są otwarci! Tak przynajmniej im się wydaje.

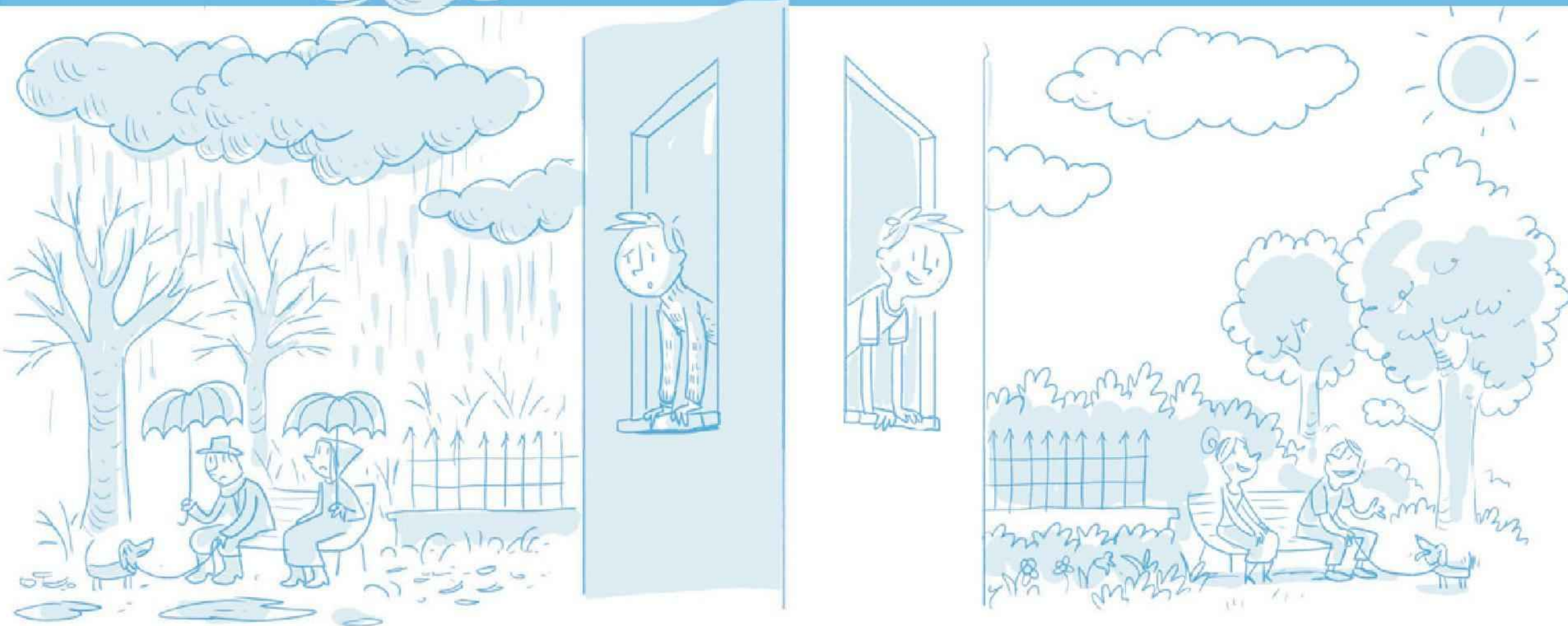
Ustalcie, czego o bohaterach utworu dowiadujemy się od narratora. Wskażcie te fragmenty, w których osoba opowiadająca wprost nazywa cechy zwierząt.

Czego Wy – jako Czytelnicy – dowiedzieliście się o sobie i innych po lekturze opowiadania o Zielonym Psie?

- Zachowanie których zwierząt oburza?
- Postępowanie których bohaterów wzbudza podziw?
- Czyje zachowanie lub wypowiedź skłania do refleksji? Jakiej?

Jaki to był dzień?

Części mowy – przymiotnik

OBSERWATORIUM językowe

1

To był [...] / [...] dzień. Piotrek podszedł do okna i wyjrzał przez nie. Zobaczył [...] / [...] niebo, po którym płynęła [...] / [...] chmura. Na środku podwórka rosły [...] / [...] drzewa. Obok na ławce siedzieli [...] / [...] sąsiedzi.

a) Uzupełnijcie tekst — najpierw wyrazami z kolumny A, następnie — z kolumny B.

	dzień	niebo	chmura	drzewa	sąsiedzi
A.	radosny	pogodne błękitne	biała kłębiasta	piękne zielone	radośni
B.	ponury	szare ciemne	ciężka deszczowa	nagie brzydkie	smutni

b) Jak można pokolorować rysunek, by się odnosił do jednego, a jak — do drugiego opisu? Jakie zauważacie różnice?

c) Podajcie pytania, na które odpowiadają wpisane wyrazy.

Przymiotnik to część mowy, która **nazywa cechy i właściwości** ludzi, rzeczy, zjawisk. Odpowiada na pytania: **jaki?, jaka?, jakie?** Najczęściej jest **określeniem rzeczownika**.

Przykłady:

jaki? **czerwony** (dach)
jaka? **duża** (ławka)
jakie? **wysokie** (drzewo)
jacy? **dumni** (rodzice)

2

Uzupełnijcie każde zdanie przymiotnikiem *szczęśliwy* w odpowiedniej formie, a następnie ustalcie przypadek tego przymiotnika oraz określanego przez niego rzeczownika.

Siedział *[jaki?] ...* sąsiad i *[jakie?] ...* sąsiadki.

Nie widział *[jakiego?] ...* sąsiada i *[jakich?] ...* sąsiadek.

Przyglądał się *[jakiemu?] ...* sąsiadowi i *[jakim?] ...* sąsiadkom.

Zauważył *[jakiego?] ...* sąsiada i *[jakie?] ...* sąsiadki.

Szedł *[z jakim?] ...* sąsiadem i *[z jakimi?] ...* sąsiadkami.

Mówił *[o jakim?] ...* sąsiedzie i *[o jakich?] ...* sąsiadkach.

Zawołał: „O! *[?] ...* sąsiedzie, o! *[?] ...* sąsiadki!”.

3

Co charakterystycznego można zauważyć w odmianie przymiotnika i rzeczownika?

Przymiotnik

(podobnie jak rzeczownik) odmienia się przez **przypadki** i **liczby**.

Liczba pojedyncza

(M.)	kto?	<i>dobra</i> (wróżka)	co?	<i>czysty</i> (stół)
(D.)	kogo?	<i>dobrej</i> (wróżki)	czego?	<i>czystego</i> (stołu)
(C.)	komu?	<i>dobrej</i> (wróżce)	czemu?	<i>czystemu</i> (stołowi)
(B.)	kogo?	<i>dobrą</i> (wróżkę)	co?	<i>czysty</i> (stół)
(N.)	(z) kim?	(z) <i>dobrą</i> (wróżką)	(z) czym?	(z) <i>czystym</i> (stołem)
(Ms.)	(o) kim?	(o) <i>dobrej</i> (wróżce)	(o) czym?	(o) <i>czystym</i> (stole)
(W.)	o!	<i>dobra</i> (wróżko!)	o!	<i>czysty</i> (stole!)

Liczba mnoga

(M.)	kto?	<i>dobre</i> (wróżki)	co?	<i>czyste</i> (stoły)
(D.)	kogo?	<i>dobrych</i> (wróżek)	czego?	<i>czystych</i> (stołów)
(C.)	komu?	<i>dobrym</i> (wróżkom)	czemu?	<i>czystym</i> (stołom)
(B.)	kogo?	<i>dobre</i> (wróżki)	co?	<i>czyste</i> (stoły)
(N.)	(z) kim?	(z) <i>dobrymi</i> (wróżkami)	(z) czym?	(z) <i>czystymi</i> (stołami)
(Ms.)	(o) kim?	(o) <i>dobrych</i> (wróżkach)	(o) czym?	(o) <i>czystych</i> (stołach)
(W.)	o!	<i>dobre</i> (wróżki!)	o!	<i>czyste</i> (stoły!)

Zabawa w pogodowe odmienianie

Zapisać na kartce jak najwięcej połączeń przymiotnika z rzeczownikiem, które kojarzą się z pogodą, np. *burzowa chmura*.

-> Usiądźcie kołem. Rozpoczynający zabawę wybiera jeden związek i głośno wypowiada go w mianowniku. Następnie wskazuje osobę, której zadaniem jest podanie tego samego związku w formie następnego przypadku.

-> Zabawa trwa tak długo, aż wszystkie związki zostaną odmienione przez przypadki.

Z zadania 1. wypisz przymiotniki, które występują w liczbie pojedynczej. Ustal ich rodzaj.

Przymiotniki w liczbie pojedynczej odmieniają się przez trzy rodzaje:

męski → jaki? **duży** (kot)

żeński → jaka? **duża** (piłka)

nijaki → jakie? **duże** (pudełko)

W liczbie mnogiej przymiotniki odmieniają się przez dwa rodzaje:

męskoosobowy
jacy? **mądrzy** (chłopcy)

niemęskoosobowy
jakie? **mądre** (dziewczyny, koty, książki)

Przymiotnik występuje w rodzaju męskoosobowym tylko wtedy, gdy określa rzeczownik rodzaju męskiego nazywający ludzi.

Bardzo łatwo poznać przymiotniki:
Jaka? Zła. Jakie? Pstre. Jaki? Dziwi.
Przymiotnik od urodzenia przez przypadki, rodzaje, liczby się odmienia.

Odmień przymiotnik *miły* przez przypadki, liczby i rodzaje.

Wyobraź sobie, że masz przeprowadzić rozmowę z Przymiotnikiem. Przygotuj pięć pytań, które można mu zadać. Możesz skorzystać z informacji dotyczących tej części mowy.
W 2- lub 3-osobowych zespołach odegrajcie scenkę pod tytułem „Rozmowa z Przymiotnikiem”.

Jak w podwórkowych wyliczankach

ROZGRZEWKA

- W jakich sytuacjach używa się wyliczanek?
- Czemu służą?
- Jakie wyliczanki znacie?

Stanisław Grochowiak to polski poeta żyjący w XX wieku. Pisał głównie dla dorosłych. Dla dzieci i młodzieży wydał utwory zebrane w tomikach „To było gdzieś” oraz „Biały bażant”.

STANISŁAW GROCHOWIAK

Wyliczanka

Tutaj łąka, tam biedronka –
idzie niebem śpiew skowronka.
Za słowikiem stoją bzy.
Będziesz ty!

Ale słoty¹ poprzez płoty
niosą ciemnych chmur namioty,
nad bajorem² mgła.
Będę ja?

Noc katula się³ po niebie,
lis za kretem dróżki grzebie,
ma na łapkach szron.

Kto to będzie?
On!

¹ **słota**

nieprzyjemna, deszczowa
i wietrzna pogoda, utrzymująca się przez dłuższy czas

² **bajoro**

zarośnięty staw, błotnista kałuża

³ **katulać się**

toczyć się, turlać

1

Przeczytajcie utwór na różne sposoby:

- samodzielnie po cichu,
- samodzielnie na głos,
- całą klasą na głos,
- całą klasą, wykrzykując.

2

Przeczytajcie wiersz jeszcze raz, tym razem tak, by wydzielić:

- wszystkie wersy,
- wszystkie sylaby w wersach.

3

Zaprezentujcie wiersz,

- klaszcząc,
- tupiąc lub stukając jakimś przedmiotem w ławkę.

4

Nazwijcie te elementy w wierszu, które się powtarzają:

- w obrębie wersów,
- w zakończeniach sąsiadujących wersów,
- w całym utworze.

Wiersze mają swój **rytm**.

Rytm w wierszu jest szczególnie wyraźny, gdy:

- w każdym wersie jest **tyle samo sylab**,
- są obecne **rymy**,
- **powtarzają się** także same **słowa**, np. na początku kolejnych wersów.

5

Poczuj rytm, poczuj melodię

W kilkuosobowych grupach wymyślcie gesty, które będą towarzyszyć recytacji wiersza lub jego fragmentu. Stańcie kołem i zaprezentujcie swoje czytanie utworu.

+

Literackie eksperymenty

Ułóż własną wyliczankę.

+

Dowiedz się, jakie wyliczanki były popularne w dzieciństwie Twoich najbliższych, np. rodziców, dziadków. Zaprezentuj je na forum klasy.

Co robi dzidzius w kałuży?

Pisownia wyrazów z u

OBSERWATORIUM
Językowe

1

Przyjrzyjcie się rysunkowi i uzupełnijcie tekst wyrazami z podanymi częściami.

-utki • -uszek • -uś • -unek • -unio • -usz • -unia

W małym miasteczku pośrodku rynku w kałuży bawi się błotem [jaki?] ? [kto?] ?.. Podchodzą do niego [kto?] ?.. i [kto?] ?.. Niedaleko przejeżdża też dziewczyna w [czym?] ?.. na głowie, która wiezie [co?] ?.. na rowerowym bagażniku.

● **U** piszemy:
na końcu wyrazu

Przykład:
w miasteczku
pośrodku
na rynku

na początku wyrazu

Przykład:
ubrudzony
umorusany

Wyjątki:
ósmu, ósemka, ów,
ówczesny, ówdzie

w wyrazach zakończonych na:

-ula -unek -ura -ur -usz
-uś -unio -uje -ujący
i tym podobne

Przykład:
spryciu**la**
fryz**ura**
koc**ur**
wolontari**usz**
chleb**uś**

2

Wypisz z tekstu wyrazy z *u* i zaznacz w nich trudność ortograficzną według wzoru.

U na końcu wyrazu

chłopczyku, ?

U na początku wyrazu

?

Wyraz zakończony na: -uje, -ując, -unek, -ura, -uś itp.

opiekuje, ?

- Chłopczyku, kto się tobą opiekuje?
- Gdzie twoi rodzice?
- Wiesz, Franusiu, trzeba się rozejrzeć. Od takiego maluszka niczego się raczej nie dowiemy. On się tylko uśmiecha. Na pewno ktoś się o niego martwi. Rozejrzyj się po rynku. Ja go popilnuję. Może zjawi się opiekun.
- Podejdę pod ratusz. O, popatrz, przy tamtej ulicy, na skwerku zgromadzili się ludzie. Ktoś coś wyjaśnia, żywo wymachując rękoma, chyba opisuje czyjś wygląd... Idę zapytać, może to jego zaginiony synuś.

GRUPOWE
wyzwanie

3

Rymujący się łańcuch

W 2- lub 3-osobowych zespołach przygotujcie jak najdłuższy łańcuch rymujących się wyrazów.

- Spośród podanych końcówek wybierzcie tę, z którą uda się Wam ułożyć najwięcej słów.
- Wygrywa zespół, który poda najwięcej słów tworzących łańcuch.

Zakończenie	Przykłady	Zakończenie	Przykłady	Zakończenie	Przykłady
-uś	tatuś, ?	-usz	kapelusz, ?	-utki	malutki, ?
-unio	dziadunio, ?	-uch	brzuch, ?	-uda	maruda, ?
-ura	kultura, ?	-ur	kontur, ?	-ula	koszula, ?
-uga	papuga, ?	-uszek	ciuszek, ?	-uje	maluje, ?
-ujący	kupujący, ?	-uszka	staruszka, ?	-ując	rysując, ?
-ująca	gotująca, ?	-usia	córusia, ?	-unia	siostrunia, ?

PISEMNE
wyzwanie

4

Co robi dzidziuś? (ciąg dalszy)

Do tekstu z zadania 2. dopisz szczęśliwe zakończenie historii zagubionego dziecka. Użyj jak najwięcej wyrazów z *u* mających różne zakończenia. Podkreśl te wyrazy.

Niezwykły bohater

ROZGRZEWKA

Porozmawiajcie o tym, jakie obowiązki czekają osobę, która chce mieć w domu jakieś zwierzę.

Weźcie pod uwagę to, jakie wymagania muszą być spełnione, by Wasz podopieczny był zadbane. Jaki powinien być opiekun zwierzęcia?

BARBARA GAWRYLUK

patrz s. 125

Dżok. Legenda o psiej wierności

Z czasem Dżok stał się ulubieńcem całej kamienicy. Mieszkańcy szybko zaprzyjaźnili się ze spokojnym, grzecznym i łagodnym kundlem. Tylko pani Dobranowska, sąsiadka z parteru, pokrzykiwała, kiedy Dżok biegał bez smyczy po podwórku.

– Pan weźmie go na smycz! Bo wezwę straż miejską! Nie może taki duży pies biegać luzem!

– Ma pani rację, pani Dobranowska – usprawiedliwiał się pan Nikodem. – Ale dzisiaj taka paskudna pogoda, nie będziemy szli na daleki spacer, a tu przecież nikogo nie ma. Poza tym on by nigdy nikomu nie zrobił nic złego. To bardzo mądry pies.

I już wkrótce pani Dobranowska miała się o tym przekonać.

Pewnego późnego wieczora pan Nikodem siedział jeszcze nad bardzo ciekawym tekstem o ziołach, który właśnie dostał do tłumaczenia, kiedy poczuł szarpanie za nogawkę.

– Dżok, zostaw, nie możemy już nigdzie iść, teraz czas na spanie.

Pies pobiegł do przedpokoju, ale za chwilę wrócił jeszcze bardziej niepokojny. Już nie tylko ciągnął pana Nikodema za spodnie, ale też skomlał i kręcił się nerwowo.

– Piesku, co jest? – pan Nikodem oderwał się na chwilę od tekstu. – Co chcesz mi pokazać?

Wstał i poszedł za psem do przedpokoju. Poczł dym. Otworzył drzwi na korytarz, dym zajął już całą klatkę schodową. Dżok wypadł z mieszkania,

O tym, jak się potoczyły losy dzielnego psa oraz w jaki sposób mieszkańcy Krakowa uczcili jego pamięć, dowiesz się, jeśli przeczytasz książkę.

zbiegł po schodach i stanął przed drzwiami piwnicy. Pan Nikodem zszedł za nim. To właśnie z piwnicy wydobywały się kłęby dymu, słysząc było strzelający ogień.

– Biegnij do góry, Dżok, budzimy sąsiadów – zawołał pan Nikodem i zastukał do mieszkającej na parterze pani Dobranowskiej. Pies z dzikim szczekaniem popędził po schodach.

Po chwili wszyscy byli na nogach. Przyjechała straż pożarna i szybko ugasiła ogień.

– Wygląda na to, że jakiś łobuz dobierał się do waszych piwnic – powiedział szef strażaków do zebranych na podwórku mieszkańców. – Nie udało mu się włamać, to podłożył ogień. Tym zajmie się już policja. Nie wiem, co by było, gdyby nie ten pies. Wszystkich was uratował!

Tymczasem Dżok wcale nie zwracał uwagi na całe zamieszanie. Korzystał z chwili swobody i obwąchiwał wszystkie okoliczne drzewka. Po chwili podeszła do niego pani Dobranowska.

– Miał rację twój pan, piesku. – Ostrożnie pogłaskała go po głowie. – Masz u mnie zawsze miskę kaszy z mięsem. Nie wiem, co powiedzą na to moje koty, Miśka i Ruda, ale tylko szczeknij, a drzwi dla ciebie będą otwarte. I po podwórku też możesz gonić. Tylko nie wybiegaj na ulicę, bo tam mogłaby cię zgarnąć straż miejska.

Dżok zamachał ogonem. Nie mógł wiedzieć, że już wkrótce ci, których dziś uratował, będą się chcieli mu odwdzińczyć, ale nie będzie to wcale łatwe.

Fragment książki *Dżok. Legenda o psiej wierności*

odkoduj
O-TEKST

1

Na podstawie tekstu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Pan Nikodem mieszkał w kamienicy.	P	F
2.	Dżok był bardzo spokojnym i łagodnym psem.	P	F
3.	Pani Dobranowska była jedyną sąsiadką pana Nikodema, która nie bała się Dżoka.	P	F
4.	Gdy Dżok hałasował, sąsiedzi pana Nikodema wzywali straż miejską.	P	F

2

Uzupełnij tekst, by powstała informacja o tym, co się wydarzyło w domu, w którym mieszkał pan Nikodem.

Pewnego wieczoru, kiedy pan Nikodem pracował nad tłumaczeniem, Dżok zaczął ... Pobiegnął do przedpokoju i wrócił jeszcze bardziej zaniepokojony. Pan Nikodem poszedł za psem i ...

Dżok wybiegł z mieszkania i poprowadził Nikodema ..., skąd wydobywał się dym. Już po chwili pies ruszył ... Szczekaniem ... mieszkańców. Dzięki jego alarmowi wszystkim udało się opuścić budynek, a straż pożarna ...

OBSERWATORIUM
Językowe

3

Przeanalizujcie zachowanie psa i reakcje jego opiekuna, dzięki którym mieszkańcy opuścili kamienicę.

→ Odpowiedzcie na pytania zamieszczone na schemacie.

pan Nikodem

Co zrozumiał dzięki
przekazanej informacji?
...

Co zrobił?
...

reakcja psa

Dżok

O czym informuje?
...

Co robi, by przekazać
informację?
...

→ Uzupełnijcie wniosek.

Bliska więź ... między panem Nikodemem a Dżokiem sprawiła, że opiekun ... informację przekazaną przez podopiecznego i ... wszystkich mieszkańców.

PISEMNE
wyzwanie

4

Napisz, czy zgadzasz się ze stwierdzeniem, że pies jest najlepszym przyjacielem człowieka. W uzasadnieniu podaj przykłady znane Ci z doświadczenia, obserwacji lub poznanych utworów.

zadanie
DODATKOWE

+

Czworonożni bohaterowie

W jaki sposób psy pomagają ludziom? Gdzie pracują? Zbierz informacje na ten temat i przedstaw je w dowolnej formie.

Dziewczyny. Plan jest taki.
W ogrodzie stawiamy namiot,
naszą kryjówkę. Strzeżemy mapy
drogocennych skarbów,
tak jak w filmie o wyprawie
na tajemniczą wyspę.

Co robią dziewczyny? co się z nimi dzieje?

Czasownik

OBSERWATORIUM
Językowe

1

Na podstawie rysunku zapiszcie jak najwięcej czasowników nazywających przedstawione czynności.

Co robi?

Co robią?

Czasownik to odmienna część mowy.

Nazywa

czynności

stany

Odpowiada na pytania

co robi?

co się z nim dzieje?

Przykłady:

pisze, skacze

martwi się, choruje,
rdzewieje, śpi

2

W wypowiedziach dziewcząt znajdźcie czasowniki.

3

Na podstawie trzeciego rysunku odpowiedzcie na dwa sposoby o tym, co się działo w namiocie.

- sposób 1 – w imieniu jednej dziewczynki
- sposób 2 – w imieniu grupy dziewcząt

Czasownik **zmienia swoją formę** w zależności od tego, **kto wykonuje czynność**.

Mówimy, że czasownik **odmienia się przez osoby i liczby**.

liczba pojedyncza

1. osoba (ja) **gram**

2. osoba (ty) **grasz**

3. osoba (on), (ona), (ono) **gra**

liczba mnoga

1. osoba (my) **gramy**

2. osoba (wy) **gracie**

3. osoba (oni), (one) **grają**

4

Zmieńcie formę wyróżnionych czasowników tak, by tekst był poprawny.

Przychodzić tak późno, a jutro
zaczynać lekcje wcześnie.

Mamo, szybciej siadać do książki. Mieć
do końca jeszcze dwa rozdziały. Wiedzieć
przecież, że lubić czytanie, a zadana lektura
być naprawdę ciekawa.

Czasownik występuje w formach osobowych i nieosobowych.

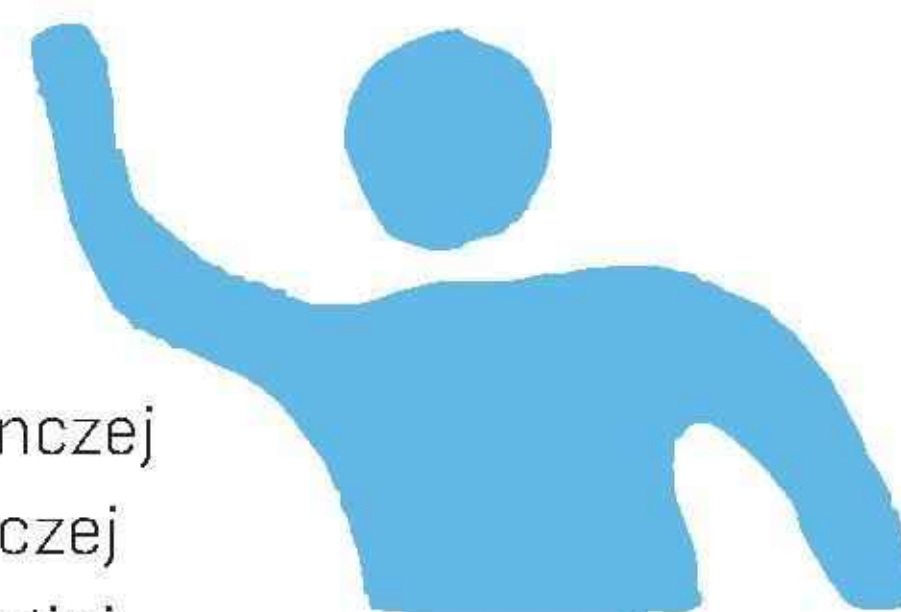
Formy osobowe czasownika

wskazują wykonawcę czynności.

przyjechałem (kto?) → ja ← 1. osoba l. pojedynczej

zaprosiłeś (kto?) → ty ← 2. osoba l. pojedynczej

zapamiętały (kto?) → one ← 3. osoba l. mnogiej

Formy nieosobowe czasownika

nie wskazują wykonawcy czynności.

Nieosobowe formy czasownika, które kończą się na **-ć, -c**, nazywamy **bezokolicznikami**.

przyjechać, zaprosić, biec → nie można określić, która osoba wykonuje czynność

5

Podane w nawiasach formy nieosobowe zamień na formy osobowe, tak by powstała poprawna wypowiedź chłopca.

[Ciekawić] nas, co dziewczyny [kombinować] w swojej nowej kryjówce. [Boleć] nas nogi, ale [zaczaić] się za ich namiotem. [Lać] deszcz, lecz nie [chcieć] odpuścić. [Być] gotowi czekać tak długo, aż [podstuchać] coś ważnego. Jak na złość dziewczyny [rozmawiać] i [grać] na gitarze. Jutro znowu [spróbować]. Może nas [przyjąć] do wspólnej zabawy. Wyglądało, że [mieć] jakiś nowy pomysł.

PISEMNE
wyzwanie

6

Znajdźcie czasowniki w formie osobowej. Zapiszcie je w zeszycie, następnie podajcie bezokoliczniki, od których je utworzono.

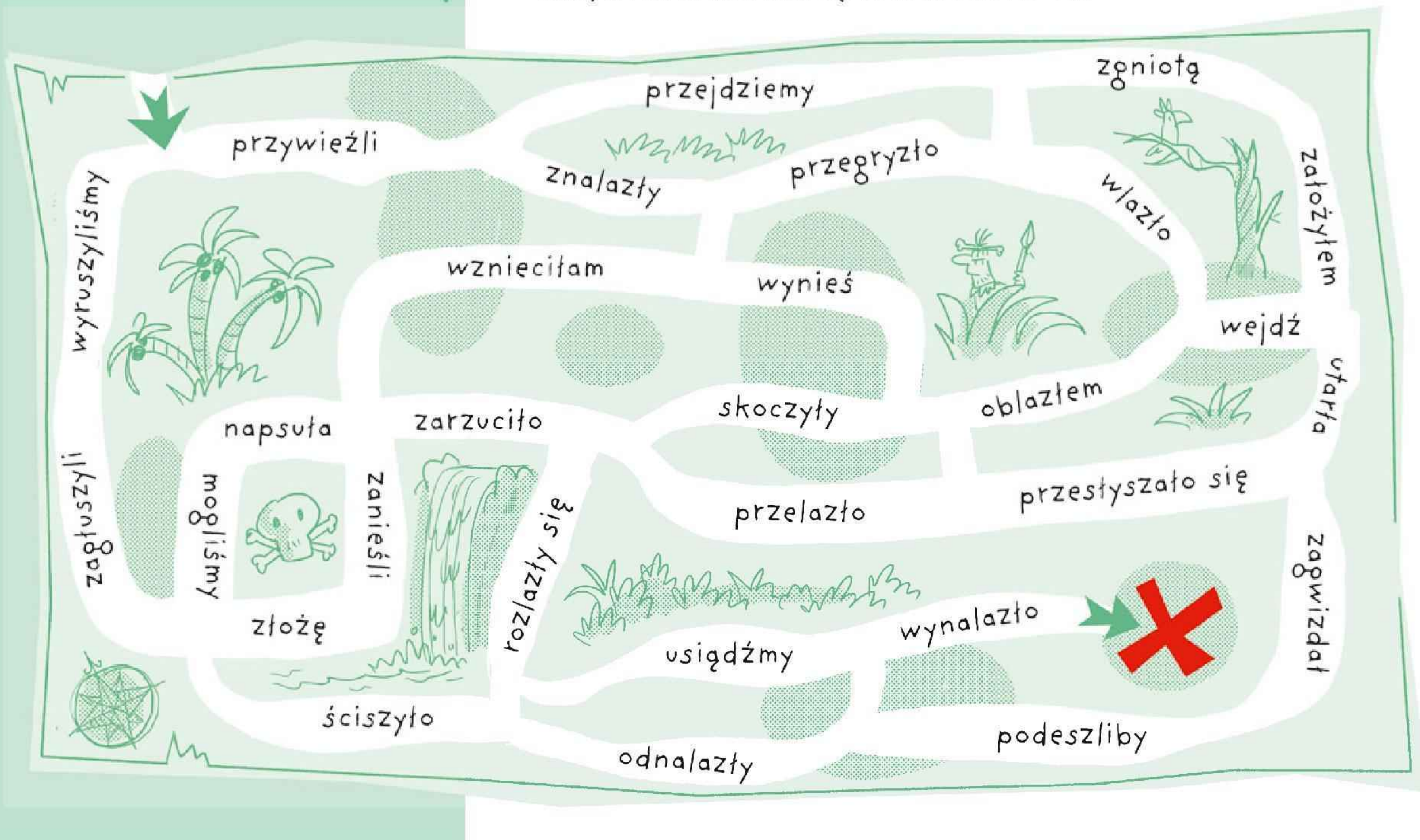
Rzeczywiście mogłaś zadzwonić. Denerwowałam się, że się przeziębisz. No dobrze, dobrze. Weź kąpiel, połóż się do łóżka i kończ lekturę. Zaraz przyniosę ci herbatę, żebyś się rozgrzała.

Myślę, że chłopcy są w gorszej sytuacji. Tyle czasu stali na deszczu!

wynale^{źć} -> wynalaz^{łem}
ugry^{źć} -> ugry^{złem}, ugry^{ziemy}
zawie^{źć} -> zawio^{złem}, zawio^{złyśmy}

7

zadanie
DODATKOWE

nie otwierać

nie dotyczyć

zdezynfekować

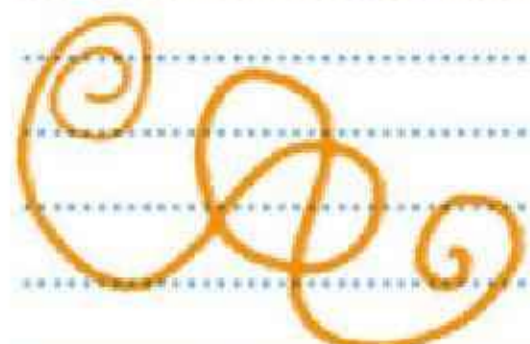
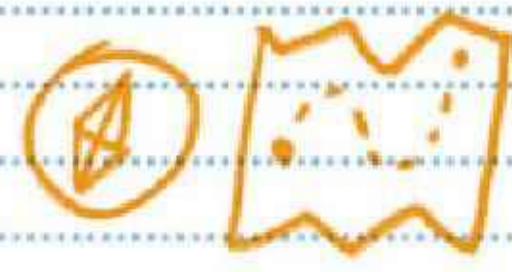
nie wrzucać

Teraźniejszość Przeszłość Przyszłość

Czasy czasownika

planer tygodniowy

1. poniedziałek	2. wtorek	3. środa	4. czwartek	5. piątek
rozpalanie ogniska 	wiązanie lin 	rozpoz- nawanie ziół <i>To dziś!</i> 	udzielanie pierwszej pomocy 	czytanie mapy i kompasu

1

Jest środa. Powiedzcie, co robiła Zuzia na kursie survivalu w poniedziałek i wtorek, co robi dzisiaj, a co będzie robić w pozostałe dni.

**Czasowniki
występują**

w trzech czasach.

poniedziałek, wtorek

czas przeszły

informuje, że czynność **odbywała się** wcześniej, niż kiedy o niej mówimy

Przykłady: budowałam, rozpałam, dogaszałam, wiązałam, rozplątywałam, robiłam

środa

czas teraźniejszy

informuje, że czynność **odbywa się** w momencie, kiedy o niej mówimy

Przykłady: rozpoznałam, rozróżniam, oddzielam, zbieram, selekcjonuję

czwartek, piątek

czas przyszły

informuje, że czynność **dopiero się odbędzie**

Przykłady: zatamuję, będę opatrywać/opatrywała, założę, wezwę, będę bandażować/bandażowała, powiadomię, odczytam, będę robić/robiła, zapoznam się, będę wiedzieć/wiedziła

2

Napiszcie, co robił Piotrek po lekcjach w poniedziałek i wtorek, oraz o tym, co będzie robił w czwartek i piątek

czas przeszły		czas przyszły	
poniedziałek	wtorek	czwartek	piątek
?	?	?	?

Czasowniki w liczbie pojedynczej czasu przeszłego i przyszłego odmieniają się przez rodzaje:

męski, żeński, nijaki

czas przeszły
robił, robiła, robiło
r.m. r.ż. r.n.

czas przyszły
będzie robił, będzie robiła, będzie robiło
r.m. r.ż. r.n.

W czasie teraźniejszym i w niektórych formach czasu przyszłego (np. *robię, zrobię, będę robić*) nie można określić rodzaju czasownika.

Czasowniki w liczbie mnogiej czasu przeszłego i przyszłego występują w rodzajach

męskoosobowym i niemęskoosobowym

Uwaga. Jeżeli czasownik w czasie przyszłym lub przeszłym nazywa czynność wykonywaną przez **grupę osób różnej płci**, to stosujemy **formy rodzaju męskoosobowego**.

Przykład:

Chłopcy i dziewczęta **przygotowywali** się do zawodów.

zamówić
wyjaśnić
zapewnić

3

Podaj formę czasu przeszłego podanych czasowników.

wzór: powiedzieć

3. osoba liczby pojedynczej

powiedział (r.m.)

powiedziała (r.ż.)

powiedzieli (r.n.)

3. osoba liczby mnogiej

powiedzieli (r.mos.)

powiedzieli (r.nmos.)

4

Opisz jednym zdaniem, jaką czynność wykonali osoby przedstawione na ilustracjach. Wykorzystaj podane czasowniki.

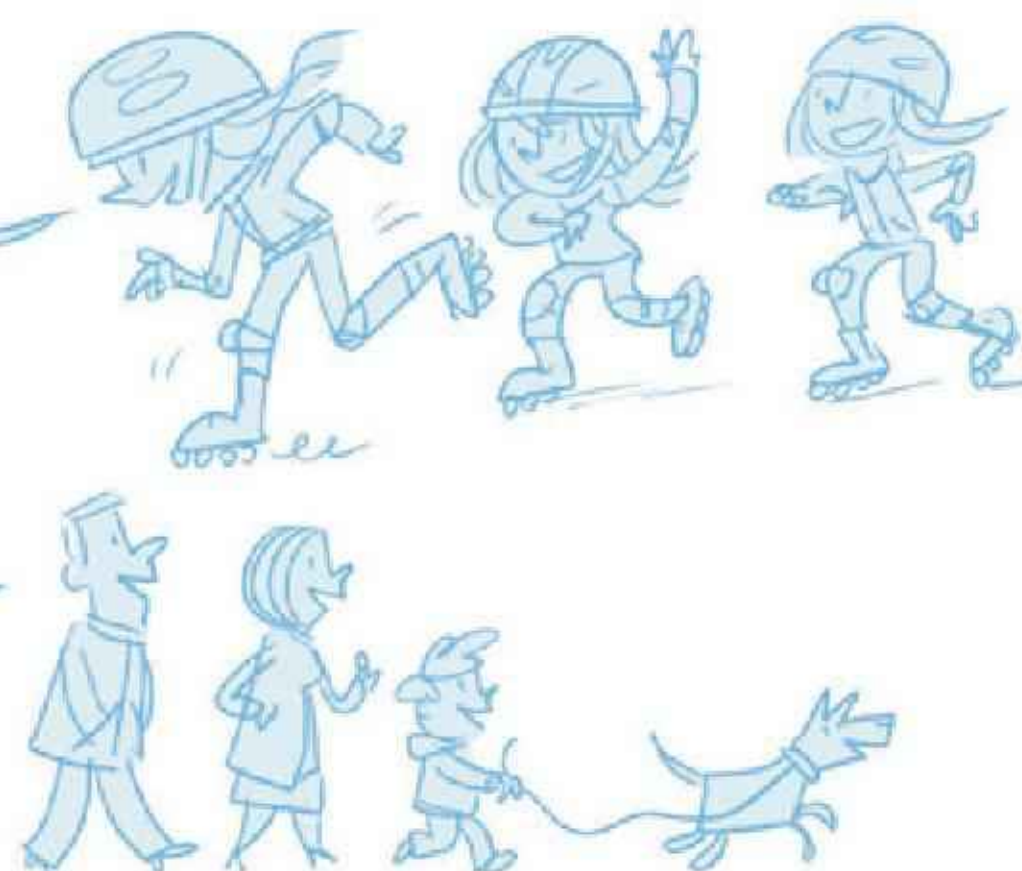

czytać

jeść

ścigać

spacerować

PISEMNE
wyzwanie

5

Znajdź w tekście po trzy czasowniki w czasie teraźniejszym, przeszłym i przyszłym i zapisz je w zeszycie.

Przyniosę gliniany garnek. Sam go zrobiłem. Męczyłem się z tym kilka godzin. Sprawdzimy, czy się nie rozpadnie na ogniu.

Dorośli zgodzili się na szatas, ale na ogień w ogródku nie pozwalają!

Mam pomysł! W zeszłym tygodniu nauczyłam się, jak przetrwać w lesie. Umiem też rozpalić ognisko. Jeśli mama nie będzie miała nic przeciwko temu, pokażę wam, jak to zrobić.

czas przeszły

?

czas teraźniejszy

?

czas przyszły

?

zadanie
DODATKOWE

+

Wyobraź sobie, że masz przeprowadzić rozmowę z Czasownikiem. Przygotuj pięć pytań, które można mu zadać.

W 2–3-osobowych zespołach odegrajcie scenkę pod tytułem „Rozmowa z Czasownikiem”.

Na co czasownik jest bardzo łasy?
Osoby, liczby, rodzaje, czasy.

Pewnego popołudnia

ROZGRZEWKA

Czy wierzycie w pecha?
Czy przydarzyło się Wam
kiedyś coś, co można by
nazwać pechem?

WPROWADZENIE

Tomek Niefart twierdzi, że od urodzenia pech rządzi jego losem. Uważa, że przyczynili się do tego rodzice, którzy w dodatku nazwali go Tomasz. Takie imię z nazwiskiem *Niefart* po prostu przekreśla szansę na szczęście.

KASIA KELLER

Kasia Keller to polska pisarka dla dzieci i młodzieży. W swoich książkach porusza problemy związane z edukacją i prawami dzieci. Szczególnie polecamy Ci cykl książek o Tomaszu Niefarcie oraz serię pt. „Paka z domku na drzewie”.

Niedaleko pada jabłko...

Kiedy nad człowiekiem wisi KŁĄTWA, to choćby starał się najbardziej na świecie uniknąć PECHA, nic z tego nie wyjdzie. Ten i tak z całą pewnością go dopadnie. I to w najmniej spodziewanej chwili. Nie żeby jakaś chwila była na pecha odpowiednia. Co to, to nie! Jednak, z dwojga złego, wolałbym, żeby PECH się jakoś zapowiadał. Najlepiej z miesięcznym wyprzedzeniem. Ale to marzenie ściętej głowy. Mój niefart nie bierze jeńców. Zawsze, ale to ZAWSZE spada na mnie jak grom z jasnego nieba... albo jak jabłko z jabłoni.

Umówiłem się z chłopakami na popołudnie. Przed nami mecz z Lotnymi Sokołami i chcieliśmy trochę poćwiczyć podania na bramkę. Wszystko zapowiadało się naprawdę dobrze. Nic nie przepowiadało KATASTROFY. Tyle że zachciało się nam ZAKAZANYCH OWOCÓW.

W drodze na boisko mijaliśmy sad. Taki niewielki, ogrodzony siatką. Niektóre z drzew rosną tak blisko niej, że wystawiają gałęzie poza ogrodzenie. Uznaliśmy zgodnie, że w związku z tym owoce, które na nich wiszą, są niczyje. A raczej... że należą do wszystkich. I nic nie stoi na przeszkodzie, by od czasu do czasu poczęstować się jednym czy dwoma jabłkami. Prawdę mówiąc, to przywykliśmy do tego, że w tym miejscu robimy wyżerkę.

Ale dziś przeżyliśmy mały SZOK. Gałęzie przy płocie były doszczętnie ogołocone.

– Jakiś beczel ukradł nasze jabłka! – wrzasnałem.

– Serio, nie ma ani jednego! – zawołał Bartek.

– Ej, chłopaki, to kicha! Nie ma co wszamać¹ przed meczem – dodał Marcin.

¹ **wszamać**

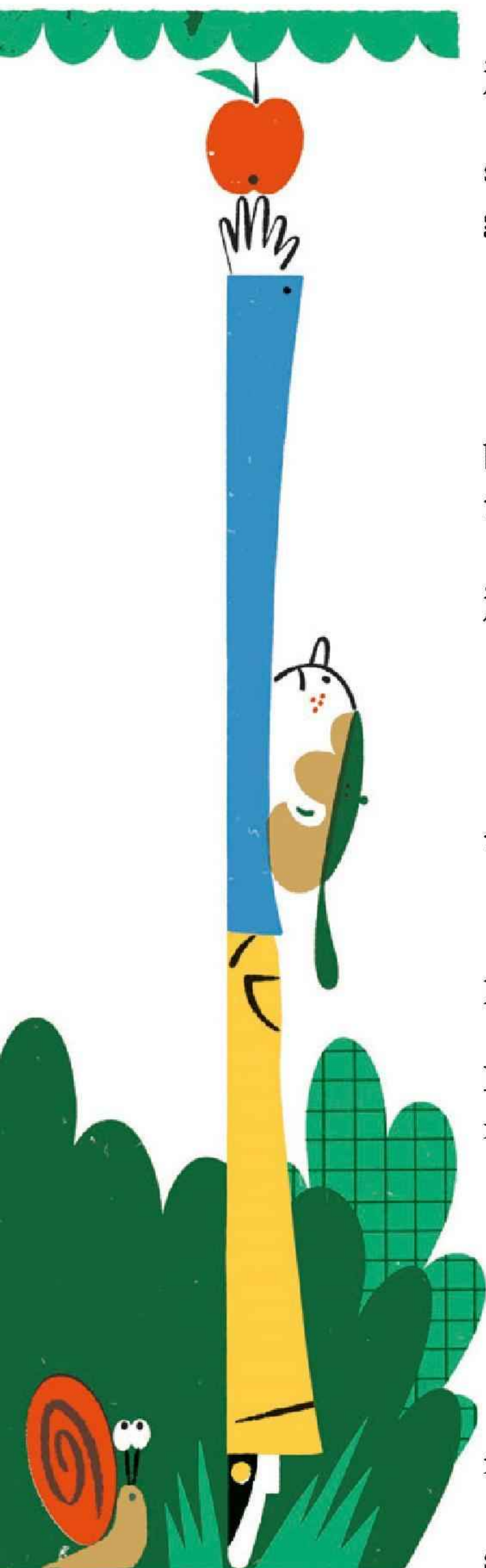
w języku młodzieżowym –
zjeść

² **lamus**

gamoń, fajtlapa; tu: dla wyrażenia niezadowolenia z działań bohaterów

³ **z całej pety**

w języku młodzieżowym – z całą siłą

– Dobra, przecież nie umrzemy z głodu – zauważył Janek.

– Jasne, że nie! – Oczy Bartka nagle się rozszerzyły. – Nie umrzemy, bo mam pomysł!

Szybko się okazało, że ten pomysł to SKOK PRZEZ PŁOT. Nie byłem przekonany, że powinniśmy. Ale nie byłem też bardzo przeciwko. Sadu nikt nie pilnował. W każdym razie nigdy nikogo tu nie spotkaliśmy. A zatem marna szansa, by nas ktoś przyuważył.

– Chłopaki, ale to trochę.... yyy.... jakby kradzież... – zasugerowałem.

– Weź przestań! – Marcin był innego zdania. – Tyle tu drzew. Kilka jabłek w tę czy w tę nie robi nikomu różnicy!

Niewiele myśląc – A SZKODA! – pokonaliśmy płot. Dopiero po drugiej stronie zorientowaliśmy się, że na gałęziach, do których mogliśmy dosięgnąć, też już nie ma owoców.

– ALE NIEFART – syknął Bartek.

– Noo.... Mamy pecha... – dodał Marcin. – Podwójnego.

– Witam w klubie! – zawołałem.

– Słuchajcie, chłopaki! Każdy szanujący się sadownik ma na bank drabinę! – odezwał się przytomnie Janek i zaczął się rozglądać. – Trzeba ją tylko zlokalizować.

Ten sadownik najwyraźniej nie należał do grona „szanujących się”, bo jak okiem sięgnąć, żadnej drabiny nie było.

I wtedy ja wpadłem na pomysł, w moim przekonaniu: GENIALNY!

– Możemy je strącić – zaproponowałem.

– Niby jak? – spytał Janek.

– Zwyczajnie. Złapiemy we czterech za pień i będziemy tak długo nim trząść, aż jabłka same spadną.

– Ty to masz łeb na karku! – pochwalił mnie Marcin.

– Dobra, chłopaki, szkoda czasu. Do dzieła! – Bartka też nie trzeba było przekonywać.

Wybraliśmy najwęższą jabłonkę. Oparliśmy dłonie na pniu i zaczęliśmy szarpać drzewkiem, to w jedną, to w drugą stronę. Niestety, jabłka nadal wisały na gałęziach.

– Przyklejone, czy co?! – zastanawiał się na głos Marcin.

– Mocniej, lamusy²! – wrzasnął Bartek. – Z całej pety³!

Zaparliśmy się mocniej.

I nagle w oddali usłyszeliśmy ujadanie psa. Spojrzeliśmy po sobie.

– Słyszeliście to? – zapytałem.

– Tu nigdy nie było żadnego psa! – stwierdził stanowczo Bartek. – Może nam się zdawało?

– Nigdy nie widzieliśmy w sadzie psa, bo może nie miał powodu nam się pokazywać? – zgadywał Janek.

Teraz, jakby nie patrzeć na sprawę, pies miał już powód. Wkroczyliśmy na jego teren. Ujadanie słyszeliśmy coraz wyraźniej. Nie było czasu na dłuższe rozkminy. Musieliśmy wiać!

– Spina, chłopaki! – wrzasnął Marcin.

Zaczęliśmy biec między drzewami w stronę siatki. Nagle – PAC! – dostałem jabłkiem w głowę!

– Aaauu! – wrzasnąłem, ale nie zwolniłem tempa.

– Aauu! – usłyszałem tuż za plecami głos Bartka.

– Serio?! Teraz spadają! – krzyczał Janek, kłusując przez sad.

Dopadliśmy ogrodzenia i niemal równocześnie przeskoczyliśmy na drugą stronę.

– AAAAUUUU! – wrzasnąłem po raz drugi, bo poczułem piekący ból w nodze.

– Znowu dostałeś jabłkiem? – spytał zdziwiony Janek.

– Nie... Chyba... auć... chyba skręciłem kostkę.

– Co ty gadasz? Pokaż!

Podciągnąłem nogawkę. Kostka dosłownie puchła w oczach.

– ALE NIEFART! – westchnął Janek.

– Ziom, za trzy dni mecz, a ty wykręcasz taki numer! – Bartek był rozjuszony⁴. – No i mieliśmy dziś potrenować podania!

– Nie numer, tylko kostkę! – zauważyłem. – I nie zrobiłem tego specjalnie – wysyczałem przez zaciśnięte z bólu zęby.

– NO TO MASAKRA, PANOWIE! – podsumował naszą sytuację Marcin.

Jakby tego było mało, w tym samym momencie minął nas pies. Ten sam, którego ujadanie o mało nie wystrzeliło nas z trampek. I bynajmniej nie wyskoczył zza ogrodzenia. Szedł grzecznie na smyczy ze swoim panem.

Czy to nie KPINA LOSU?

Jak się pewnie domyślacie, o udziale w meczu musiałem zapomnieć. Siedziałem na trybunach jak ostatni dzban⁵. Jedyne, co mogłem robić, to straszyć kibiców Lotnych Sokołów. Grubaśna fioletowa kostka i wielgachny guz na czole znacznie mi to ułatwiały. Gdyby mi było do śmiechu, zażartowałbym, że chciałem jabłko, a dostałem śliwkę. Ale czy z PECHA można żartować? Nigdy w życiu! Zwłaszcza jeśli się jest Tomaszem Niefartem.

⁴ **rozjuszony**
pod wpływem silnych emocji

⁵ **jak ostatni dzban**
w języku młodzieżowym – o osobie, która zachowała się głupio, bezmyślnie

odkoduj
O-TEKST

1

Uporządkuj zdarzenia szczegółowe do podanego punktu głównego.

2

Pobyty w sadzie.

- Poszukiwanie drabiny
- Przeskoczenie płotu.
- Skręcenie kostki przez Tomka.
- Próby strząsania jabłek.
- Szczekanie psa i ucieczka.
- Opuszczenie sadu.

Przyporządkuj informacje do bohaterów.

Janek -> [?] Marcin -> [?] Bartek -> [?] Tomek -> [?]

- A.** zaproponował strząsanie jabłek
- B.** wpadł na pomysł szukania drabiny
- C.** dostał jabłkiem (podobnie jak Tomek)
- D.** wezwał chłopców do ucieczki z sadu

POROZMAWIAJMY

3

podpowiedź

Jak oceniacie zrywanie przez chłopców jabłek w cudzym sadzie?

- Czy chłopcy mieli wątpliwości podczas zdarzenia?
- Jak nazywali to, co robili?
- Dlaczego uciekli z ogrodu, gdy usłyszeli ujadanie psa?
- Jaki jest stosunek narratora do sytuacji, którą opisał?
Jak myślicie, dlaczego skutki zdarzeń nazywa klątwą, niefartem, pechem, kpina losu, jakby kradzieżą?
- Jak powinno się nazwać to, co zrobił Tomek i jego koledzy?

PISEMNE
wyzwanie

4

Co mógł czuć Tomek podczas meczu, w którym nie zagrał? Napisz o tym 3-4 zdania. Skorzystaj z wybranego słownictwa.

Kpina losu? Pech? Niefart?
Nie, tym razem...

TOMASZ NIEFART

- czuć się: źle, rozczarowanym, zawstydzonym
- mieć poczucie winy
- zawieść kogoś
- czuć wstyd • żałować
- mieć wyrzuty sumienia
- czuć smutek
- śmiać się przez łzy
- nie mieć powodu do śmiechu
- chcieć cofnąć czas

Napisz krótkie hasło, które można by powiesić przy ogrodzeniu sadu, aby przypominało przechodniom, czym jest szacunek dla cudzej własności.

zadanie
DODATKOWE

+

Cudze jabłka
nie smakują lepiej.

Dostłownie i w przenośni

ROZGRZEWKĄ

Opiszcie zimowe drzewa.

- Jak wyglądają?
- Co czujecie, gdy na nie patrzycie?

JOANNA KULMOWA

patrz s. 182

Kwitną gawrony

A czym drzewa kwitną w styczniu?
Wróblami.
Żeby ćwierkać, a nie szumieć nad nami.
I kawkami kwitną
zamiast liści.
Żeby krakać, a nie szeleścić.
I gilami płoną
czerwono.
I sikorką kwitną
żółto-błękitną.
Żeby śpiewać, a nie szemrać koroną.
A najczęściej kwitnie się gawronom.
Czarne liście.
I czarny śpiew.
Nie lubimy gawronich drzew.
Ale wiosną,
gdy odlecą gawrony,
znów powróci szum bardzo zielony.

1

Jak wyglądają ptaki, o których mowa w utworze? Uzupełnij cytaty odpowiednimi słowami z wiersza.

A. A czym drzewa kwitną w styczniu?

B. I kwitną
zamiast liści

C. I płoną
czerwono.

D. I kwitną
żółto-błękitną.

E. A najczęściej kwitnie się .
Czarne liście. I czarny śpiew.

gil

gawron

wróbel

kawka

sikorka

2

Co to znaczy, że „drzewa kwitną w styczniu”? Wyjaśnij własnymi słowami, jak rozumiesz te słowa.

Drzewa kwitną w styczniu (czym?) ..., to znaczy ...

podpowiedź

3

Powiedzcie, jak zostały przedstawione zimowe drzewa.

- Które zestawienia wyrazów informują o barwach, a które — o dźwiękach?
- Dlaczego można stwierdzić, że drzewa mają cechy innych istot żywych?

4

Wyjaśnijcie, jak rozumiecie tytuł utworu.

Niektórych połączeń wyrazów nie można rozumieć dosłownie.

Mają sens przenośny — znaczenie jednego wyrazu „przenosi się” (wpływa)

na znaczenie innego wyrazu lub wyrazów.

Przykład: **morze głów**

Tak powstaje **przenośnia**.

Gdy z góry patrzymy na tłum,
to przypomina on bezkresne morze.

Gawronie drzewo

→ W 2- lub 3-osobowych zespołach dowolną techniką wykonajcie ilustrację gawroniego drzewa.

- Jak wygląda?
- Co się z nim dzieje?
- Jakie dźwięki wydaje?

→ Porównajcie gawronie drzewo z tym, jak wyobrażamy sobie zimowe drzewo.

Czy Ty – tak jak osoba mówiąca z wiersza – czekasz na powrót „szumu bardzo zielonego”? Napisz kilkuzdaniową odpowiedź na to pytanie.

Ustal, które z podanych związków mają znaczenie dosłowne, a które – przenośne.

morze obietnic • niespełnione obietnice • ogromne morze

gęsty las • dymiące kominy • las kominów

cień psa • własny cień • cień nadziei

Powiedz, jakie skojarzenia i obrazy mogły wpłynąć na powstanie podanych przenośni.

*śnieżnych „baranków”
nawiało*

(Józef Czechowicz)

*kieliszki fioletu mienią
się od słońca*

(Kazimierz Przerwa-Tetmajer)

W podanych fragmentach wierszy znajdź przenośnie i wyjaśnij, jak je rozumiesz.

*...mała biedronka
Na łódce z listka płynie
Po zielonym kotysaniu*

(Mieczysława Buczkówna)

*Nocne niebo już kwitnie,
wszystko świeci błękitnie,
noc, wiatr, wronie ogony.*

(Konstanty Ildefons Gałczyński)

Jak było na treningu?

Części mowy – przysłówek

No jesteście!

Czy zawsze i wszędzie
mussz się spóźniać?
Przecież mieszkasz
niedaleko.

Jesteśmy wszyscy,
ruszamy! Antek zamyka
grupę!

Trzymamy tempo! Zachowujcie
odległości. Jedziemy równo
i bezpiecznie! Już niedługo
odpoczynek.

Dzisiaj mama późno wyszła z pracy.
Wczoraj obiecałem, że na nią poczekam.
Potem zapomniałem zabrać kask. Wiem,
że moje tłumaczenie nie brzmi najlepiej,
ale to prawda.

OBSERWATORIUM
Językowe

1

Przyjrzyjcie się rysunkom, a następnie w wypowiedziach znajdźcie wyrazy odpowiadające na pytania: *jak?*, *gdzie?*, *kiedy?*

Przysłówek to nieodmienna część mowy.

Odpowiada na pytania: **jak?**, **gdzie?**, **kiedy?**

Określa czasownik.

Przykłady:

dojechać
(czasownik)

szybko
(jak?)

daleko
(gdzie?)

wieczorem
(kiedy?)

Niektóre połączenia
wyrazowe, np. *w domu*,
o północy, odpowiadają
na pytania przysłówka (*gdzie?*,
kiedy?), ale nie są
przysłówkami.

2

podpowiedź

Przysłówki najczęściej powstają od przymiotników.

łatwy → jak? **łatwie**

miły → jak? **miło**

Mogą też powstawać od rzeczowników.

wieczór → kiedy? **wieczorem**

galop → jak? **galopem**

Uzupełnijcie tekst przysłówkami na dwa sposoby: raz tak, aby powstała relacja z bardzo trudnego treningu, a drugi raz – z bardzo łatwego.

szybko • wolno • powoli • późno • wcześniej • krótko • długo
łatwo • trudno • niełatwo • nigdy • ciężko • nielekkko • mozolnie
rano • niebawem • prędko • nieprędko • rankiem • nocą

Cały czas jechaliśmy [jak?] / .

Na leśnym przystanku [jak?] / odpoczywaliśmy.

[kiedy?] / dojechaliśmy na miejsce.

[jak?] / było pokonać leśną trasę.

[kiedy?] / wróciliśmy do naszych domów.

3

Ustalcie, które przysłówki powstały od przymiotników, a które – od rzeczowników.

4

Wypisz przysłówki z podanych zdań.

PISEMNE
wyzwanie

Jest świetnie! Bardzo żałuję, że wcześniej opuściłem tyle treningów. Ale brakuje mi czasu.

Przypomnij sobie, co zawsze mówi trener.

Właściwie planuj czas na pracę i odpoczynek. Dokładnie i odpowiednio wcześniej omawiaj swoje plany z bliskimi. Nie zostawiaj na później obowiązków szkolnych czy domowych. Mądrze decyduj, jak spędzisz czas przeznaczony na relaks.

Łatwo powiedzieć.
Trudniej zastosować.

Tosiu!

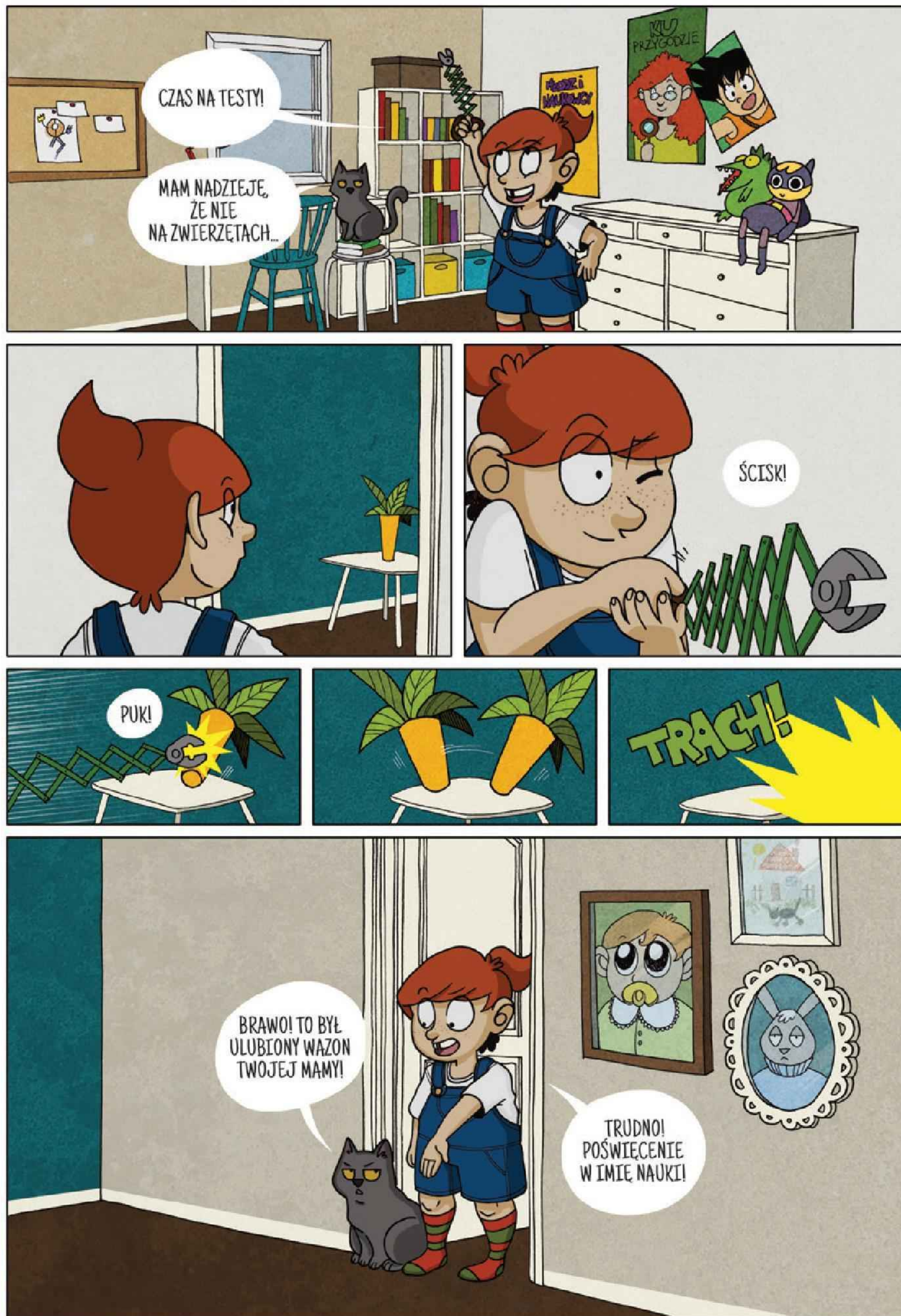
Bądź poważna!

Informacja o tym, jak czytać komiks – patrz s. 342–343.

MARTA FALKOWSKA

Marta Falkowska to współczesna polska rysowniczka i scenarzystka komiksów. Komiks „Oto Tosia”, z którego pochodzi fragment, został nagrodzony w prestiżowym konkursie im. Janusza Christy.

[...]

[...]

[...]

[...]

[...]

[...]

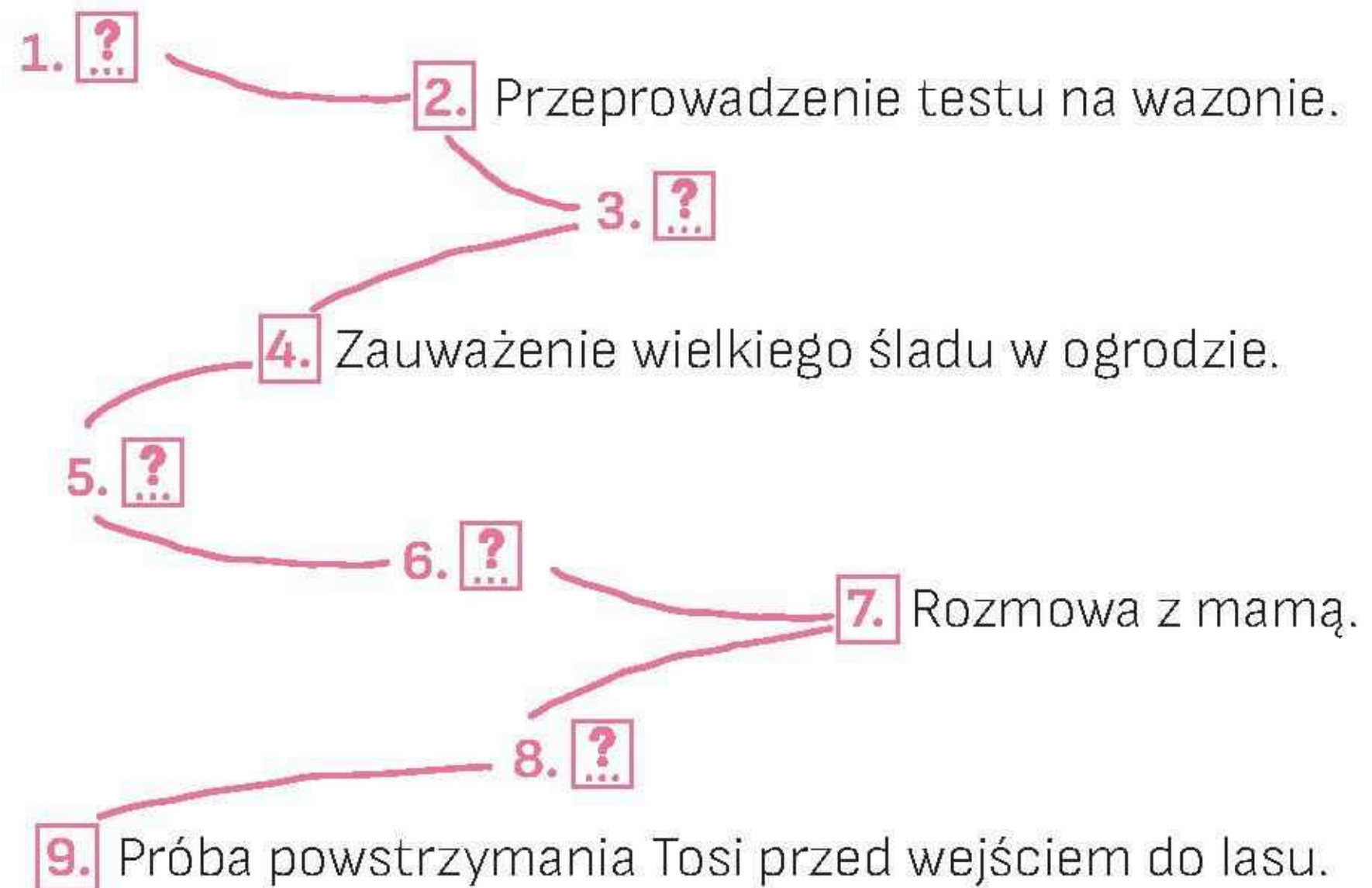
1

Na podstawie przeczytanego fragmentu podaj informacje o świecie przedstawionym.

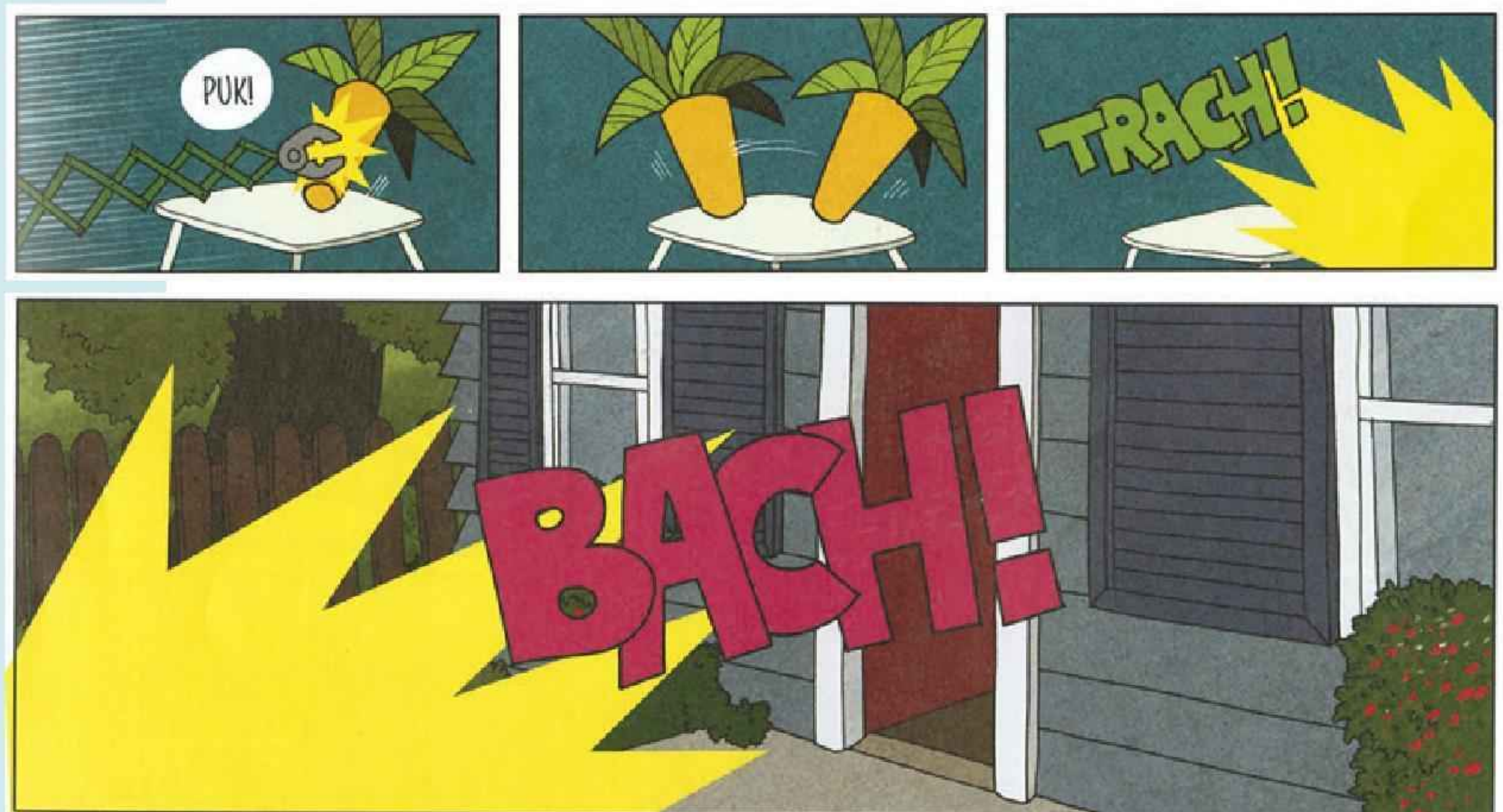
2

Uzupełnij plan zdarzeń.

3

→ Przyjrzyjcie się wybranym fragmentom i porozmawiajcie o zabiegach charakterystycznych dla komiksu (s. 342–343). Podajcie różne sposoby informowania o zdarzeniach.

→ Powiedzcie, w jaki sposób przedstawia się uczucia i emocje.

→ Opiszcie sposób, w jaki można przedstawić to, co się dzieje z bohaterką.

GRUPOWE
wyzwanie

4

Tworzymy scenki komiksowe

→ Czy Tosia zignorowała nakaz mamy i weszła do lasu? W 2- lub 3-osobowych zespołach wymyślcie dalszy ciąg przygód dziewczynki i Pana Precla zgodnie z podaną informacją o treści.

bez ograniczeń
wiekowych

przygoda

przyroda

baśniowość

sytuacja
zaskoczenia

element
wychowawczy/
pouczenie

Wykorzystajcie różne sposoby przedstawiania świata w komiksie.

→ Narysujcie kilka obrazków lub zapiszcie, co się znajdzie na kolejnych kadrach komiksowej opowieści i jak to zostanie przedstawione. Możecie też skorzystać z dostępnych aplikacji do tworzenia utworów komiksowych.

zadanie
DODATKOWE

Komiksowa zagadka

Co łączy pokój Tosi z komiksem ze stron 92–94. Znajdź odpowiednie szczegóły.

Pamiętaj!

- 1 Jakich sytuacji podczas wspólnych zabaw na powietrzu należy unikać?
- 2 Jak organizować zabawę, by wszyscy uczestnicy czuli się bezpiecznie?
- 3 Jak się należy zachować w razie zagrożenia? Podajcie najważniejsze rady i wskazówki dotyczące Waszego bezpieczeństwa.

GRUPOWE wyzwanie

4

Umieć wezwać pomoc

Wyobraźcie sobie, że jesteście świadkami którejś z podanych sytuacji. W 2- lub 3-osobowych zespołach zaprezentujcie jej zgłoszenie.

pożar

zastąpienie kogoś

pojawienie się groźnego zwierzęcia

Na policję, po straż pożarną i na pogotowie dodzwonisz się z każdego telefonu bezpłatnie. Numery telefonów: 112 – numer alarmowy z telefonu komórkowego, 999 – pogotowie, 998 – straż pożarna, 997 – policja.

Pamiętaj! Nie wolno korzystać z numerów alarmowych w sytuacjach nieuzasadnionych. Tego typu zgłoszenia mogą spowodować, że osoby potrzebujące natychmiastowej pomocy nie otrzymają jej na czas.

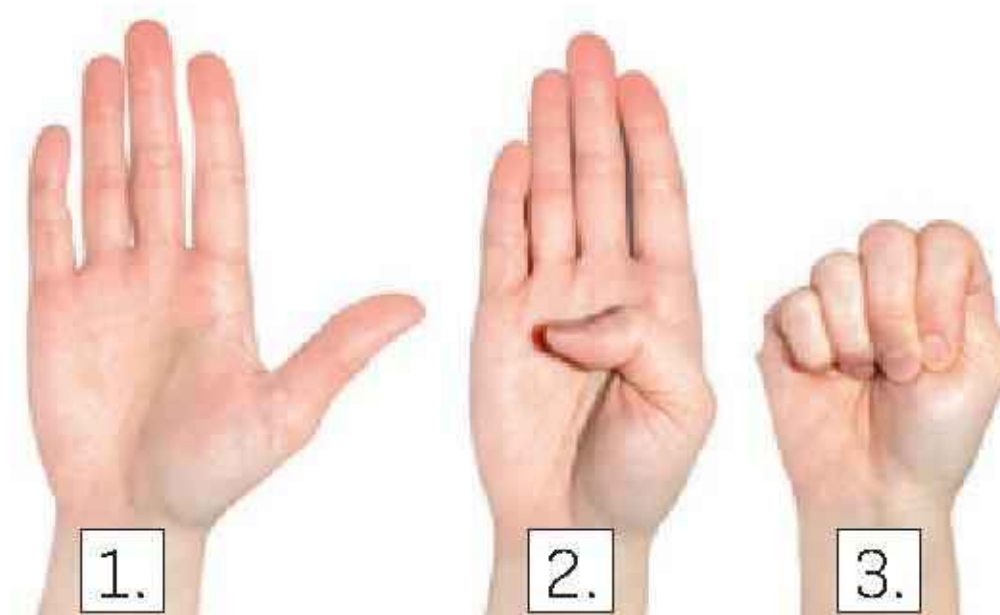
podpowiedź

Kiedy zgłaszasz niebezpieczną sytuację na numer alarmowy, pamiętaj o tym, aby:

- > podać swoje nazwisko,
- > poinformować, gdzie się znajdujesz,
- > opisać, co się wydarzyło i jaka pomoc może być potrzebna.

5

Nauczcie się rozpoznawać i pokazywać międzynarodowy znak **Pomóż mi**. Pamiętajcie, aby tego znaku nie używać bez powodu, dla zabawy.

PISEMNE wyzwanie

6

Sformułuj kilka wskazówek, jak należy zareagować na zaczepki ze strony nieznajomych, by się nie narazić na niebezpieczeństwo.

Nikomui nie powinno się podawać informacji o sobie i swojej rodzinie. Kiedy się czujesz zagrożona/zagrożony, wezwij pomoc.

A ty masz na imię Marysia czy Zosia, bo nie pamiętam?

Mam chorego psa. Czy pomożesz mi go zaprowadzić do weterynarza?

O, lubisz czytać komiksy. To tak jak ja. Mam wiele komiksów u siebie. Może sobie jakiś wybierzesz?

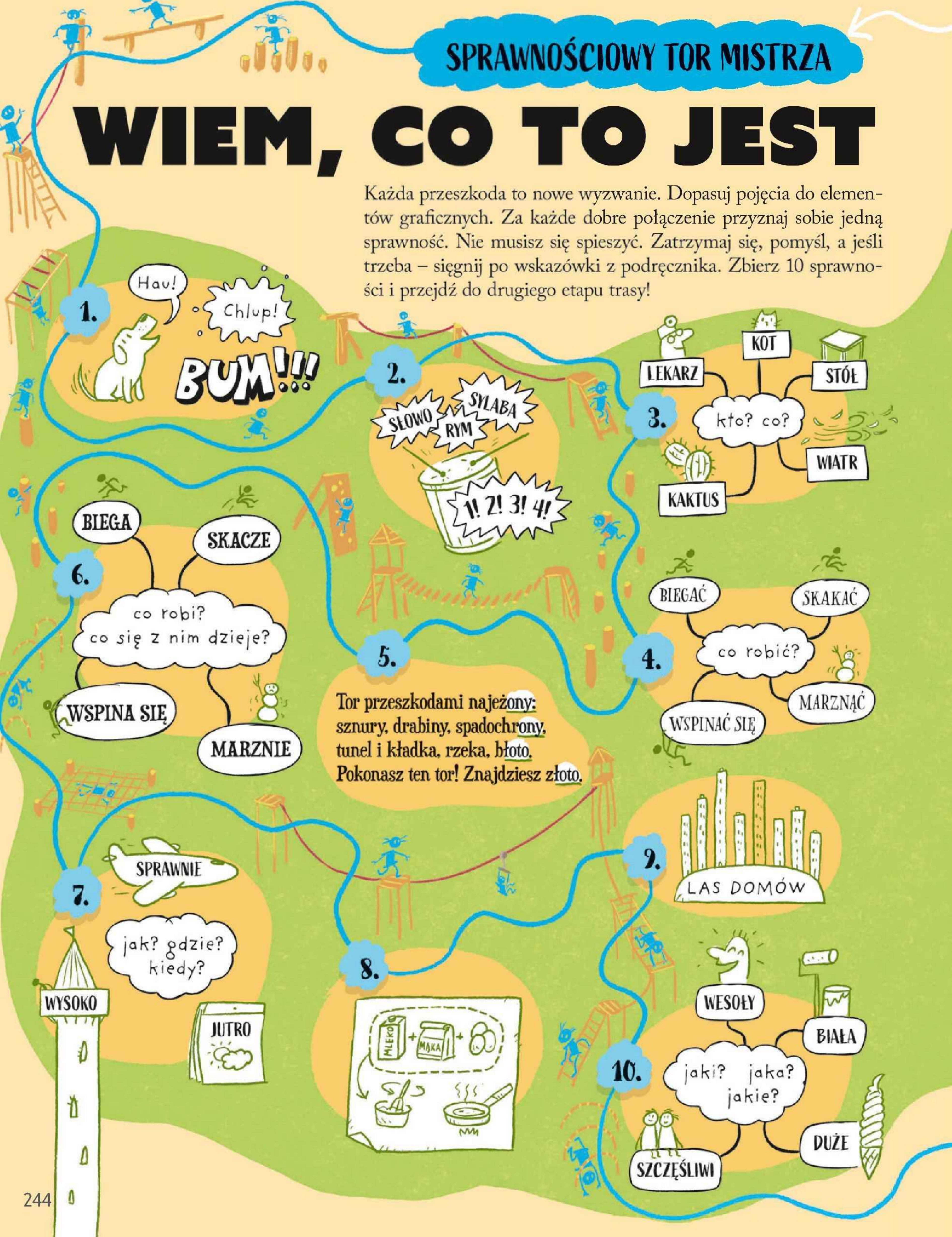
Może się poczęstujesz cukierkami?

Widzę, że jesteś bardzo rozsądną osobą. Rodzice nie muszą się o ciebie martwić, gdy jesteś sam w domu. Potrafisz zamknąć mieszkanie?

Nie wiesz przypadkiem, gdzie mieszka twój kolega, z którym się bawiłaś? Zostaw swój telefon. Może poszłabyś ze mną, żeby go oddać?

WIEM, CO TO JEST

Każda przeszkoda to nowe wyzwanie. Dopasuj pojęcia do elementów graficznych. Za każde dobre połączenie przyznaj sobie jedną sprawność. Nie musisz się spieszyć. Zatrzymaj się, pomyśl, a jeśli trzeba – sięgnij po wskazówki z podręcznika. Zbierz 10 sprawności i przejdź do drugiego etapu trasy!

1.

Hau!

Chlup!

BUM!!!

2.

SŁOWO
RYM

SYLABA
RYM

1! 2! 3! 4!

3.

LEKARZ

KOT

STÓŁ

kto? co?

KAKTUS

WIATR

4.

BIEGAĆ

SKAKAĆ

co robić?

MARZNAĆ

WSPINAĆ SIĘ

BIEGA

SKACZE

6.

co robi?
co się z nim dzieje?

WSPINA SIĘ

MARZNIE

5.

Tor przeszkodami najeżony:
sznury, drabiny, spadochrony,
tunel i kładka, rzeka, błoto.
Pokonasz ten tor! Znajdziesz złoto.

9.

LAS DOMÓW

7.

SPRAWNIE

jak? gdzie?
kiedy?

WYSOKO

JUTRO

8.

10.

WESOŁY

BIAŁA

jaki? jaka?
jakie?

SZCZĘŚLIWI

DUŻE

Ten tor to wyzwanie, w którym zdobywasz sprawności. Na trasie znajdziesz różne przeszkody – równoważnie, mostki, tyrolki czy ścianki. Twoim zadaniem jest zdobycie kolejnych sprawności. Rozpocznij bieg i sprawdź, ile już potrafisz!

A. RYM

s. 156

B. RYTM

s. 212

**C. WYRAZ
DŹWIĘKONAŚLADOWCZY**

s. 191

D. PRZENOŚNIA

s. 230

E. CZASOWNIK OSOBOWY

s. 219, 220

F. RZECZOWNIK

s. 199

G. PRZYMOTNIK

s. 208

H. PRZYSŁÓWEK

s. 232

I. BEZOKOLICZNIK

s. 220

J. PRZEPIS

s. 194

Masz **21** sprawności mistrza.

Przed Tobą ostatni etap –
rzuć wyzwanie i sprawdź
siebie w teście.

TABLICA MISTRZA

Która przeszkoda
była najtrudniejsza?
Którą udało się pokonać
bez większego trudu?

POTRAFIĘ

OPOWIADAM
O ZDARZENIACH
s. 154

ROZRÓŻNIAM ODMIENNE
I NIEODMIENNE
CZĘŚCI MOWY
s. 186

ODMIENIAM
CZASOWNIKI
PRZEZ OSOBY, LICZBY
I RODZAJE
s. 219, 223

TWORZĘ
CZAS TERAŹNIEJSZY,
PRZESZŁY I PRZYSZŁY
CZASOWNIKÓW
s. 222

ODMIENIAM
RZECZOWNIKI
I PRZYMOTNIKI PRZEZ
PRZYPADKI
s. 200, 209

OKREŚLAM RODZAJ
I LICZBĘ RZECZOWNIKÓW
I PRZYMOTNIKÓW
s. 201, 210

ZAPISUJĘ
WYRAZY Z **U**
s. 213

ZAPISUJĘ WYRAZY
Z **Ó** W KOŃCÓWKACH
-ÓW, -ÓWKA, -ÓWNA
s. 188

ZAPISUJĘ
POPRAWNIE WYRAZY
Z **ŻA-**, **ŻO-**, **ŻU-**, **ŻY-**
s. 174

UMIEM NAPISAĆ
ŻYCZENIA
s. 163

ODRÓŻNIAM
FAKTY OD OPINII
s. 197

Jesteś już w połowie drogi. Wejdź na ściankę wspinaczkową, na której przy każdym chwycie zapisano jakąś umiejętność. Powiedz, na co musisz zwrócić uwagę, by nie popełnić błędu. Jeśli masz wątpliwości, zajrzyj na podaną stronę podręcznika. Za każdy krok przyznaj sobie jedną sprawność. Zbierz ich 11 i ukończ przeprawę.

Rozwiązywanie zadań to sposób na utrwalenie zdobytej wiedzy i przećwiczenie umiejętności. Wykonywanie zadań może Ci zająć więcej niż 45 minut. Jeśli napotkasz trudności, wróć do odpowiedniego miejsca w podręczniku. **Powodzenia!**

Emilia Waśniowska to polska poetka żyjąca w XX i XXI wieku, polonistka, autorka wierszy i opowiadań dla dzieci. Do znanych tomików jej poezji należą „Pokochać Babę Jagę”, „Mili-lili-lawi”, „Pamiętki Babuni”.

¹ **skwar**
upał

² **granit**
rodzaj kamienia

³ **kocie łby**
rodzaj kostki brukowej

⁴ **planty**
rodzaj terenów zielonych w mieście, zazwyczaj w miejscu dawnych wałów, murów obronnych

⁵ **żeniszek**
roślina o bujnych kolorowych kwiatach, najczęściej fioletowych lub różowych

EMILIA WAŚNIEWSKA

Na rynku w Muszynie

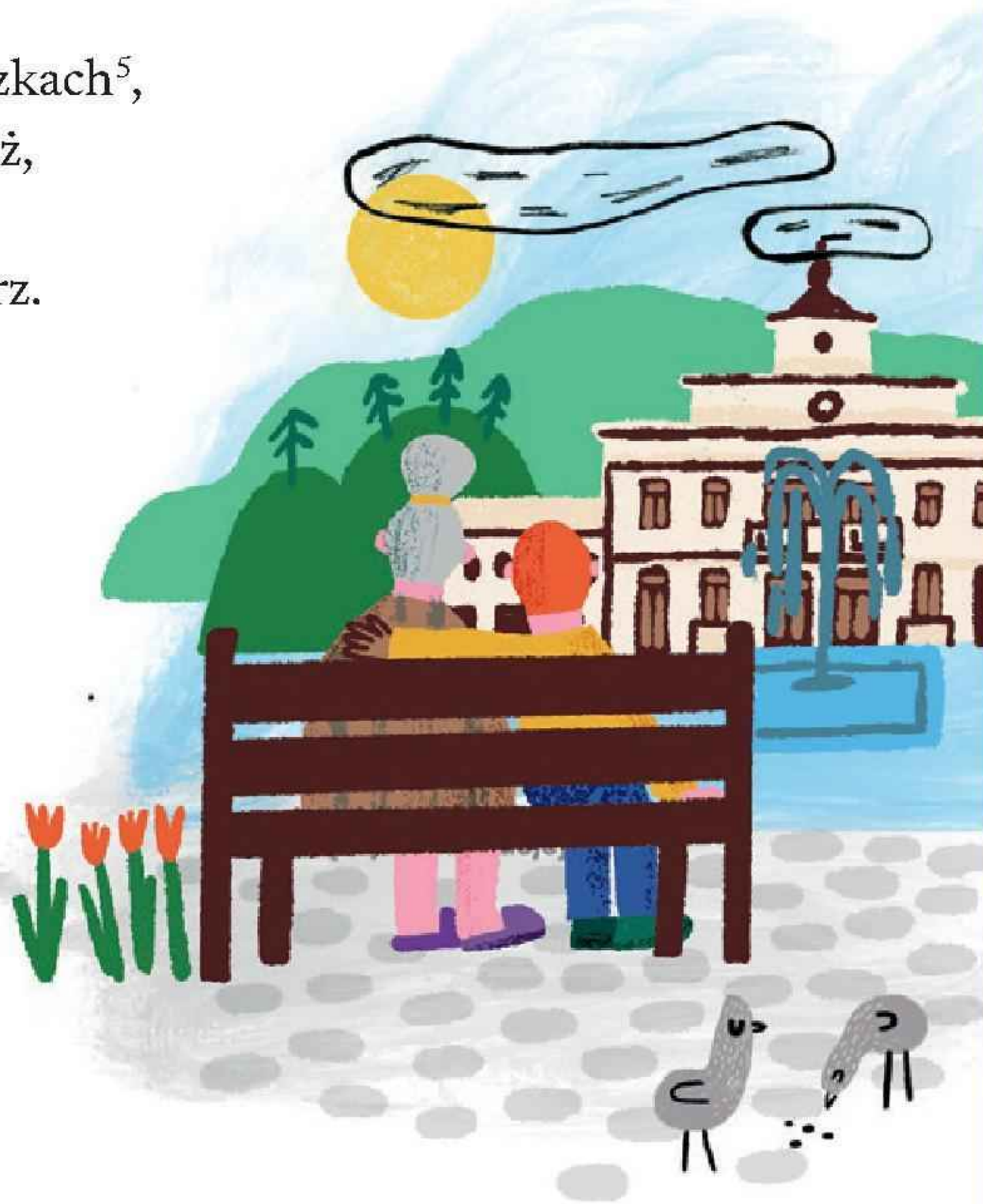
W cieniu starych świerków
Na rynku w Muszynie
Powoli, pomaleńku
Lato leniwie płynie.

Skwar¹ słońca w skwarki zmienia
Granitowe² kocie łby³.
Po tych łbach idziemy z babcią,
Ja i babcia, czyli my.

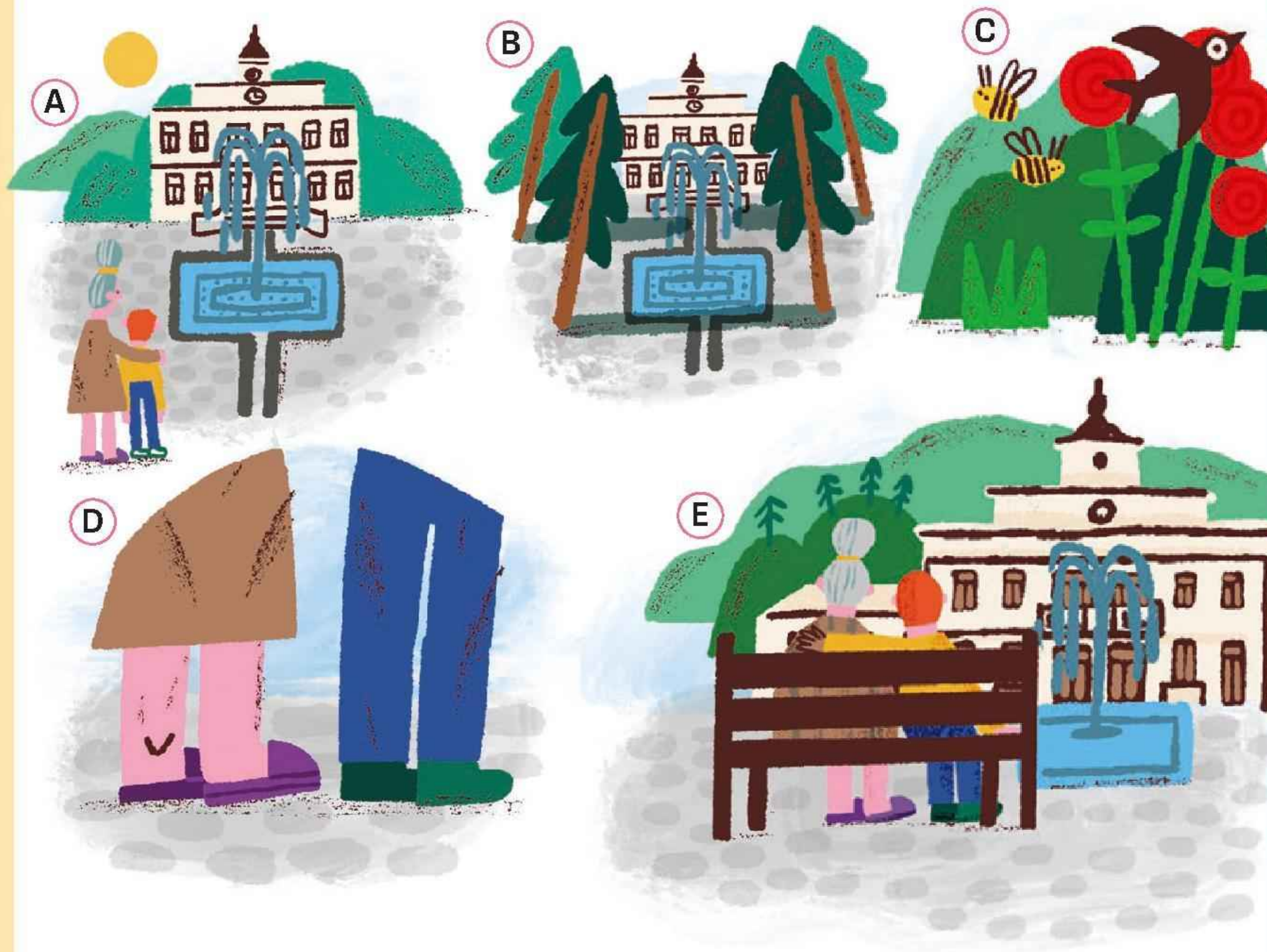
Klap, klap – słychać klapki babci.
Klap, klap, klap – to znowu ja.
Siądźmy, babciu, tu na plantach⁴,
Obok nas przysiądzie czas.

Pszczoły tańczą pląs w żeniszkach⁵,
Trzmiele grają w płatkach róż,
A jaskółka – czarna mniszka
Lśni jak broszka na tle wzgórz.

Jest tak cicho i tak słodko.
Ktoś tu na nas rzucił czar.
Długo będzie rynek czekał,
Aż usłyszysz znów klap, klap...

1 Uporządkuj ilustracje zgodnie z kolejnością obrazów poetyckich w wierszu.

1. 2. 3. 4. 5.

2 Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Fragment utworu, na podstawie którego nie da się określić, kim jest osoba mówiąca w wierszu, to:

- A. Po tych łbach idziemy z babcią.
- B. Ja i babcia, czyli my.
- C. Jest tak cicho i tak słodko.
- D. Ktoś tu na nas rzucił czar.

3 Wskaż pary wyrazów, które nie są rymami.

- A. świerków — pomaleńku
- B. czar — czekał
- C. róż — wzgórz
- D. łby — my

- 4 Wybierz odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

We fragmencie *Klap, klap – słysząc klapki babci / Klap, klap, klap – to znowu ja* podkreślone wyrazy to **A B**. Dzięki nim można sobie wyobrazić **C D**.

- A. przenośnie
- B. wyrazy dźwiękonaśladowcze
- C. odgłosy towarzyszące krokom
- D. dużą liczbę słów wypowiedzianych w rozmowie

Fragment *Skwar słońca w skwarki zmienia / Granitowe kocie łby* to **A B**. Dzięki temu zabiegowi poetyckiemu można sobie wyobrazić **C D**.

- A. przenośnia
- B. porównanie
- C. ciepło kamieni nagranych słońcem
- D. zaduch nagrzanego powietrza

- 5 Wskaż objaśnienie sformułowania z wiersza.

Fragment *Obok nas przysiądzie czas* znaczy:

- A. Będziemy mieć dla siebie czas.
- B. Ktoś, kto ma dużo czasu, usiądzie przy nas.
- C. Czas usiądzie przy nas na ławce.
- D. Czas spędzony na ławce minie nam bardzo szybko.

- 6 Spośród wyrazów wybierz i zapisz te, które są odmiennymi częściami mowy. Nazwij je.

tu długo starych
idziemy i aż
 trzmiele a obok

- 7 Odmień przez przypadki w liczbie pojedynczej wyrażenie *stary świerk*.

- 8 Z podanego zdania wypisz czasownik i określ jego osobę, liczbę i czas.

Po tych łbach idziemy z babcią.

- 9 Z podanej strofy wiersza *Na rynku w Muszynie* wypisz czasowniki osobowe i utwórz od nich bezokoliczniki.

*Pszczółki tańczą pląs w żeniszkach,
Trzmiele grają w płatkach róż,
A jaskółka – czarna mniszka
Lśni jak broszka na tle wzgórz.*

- 10 Ta sama zasada ortograficzna, według której zapisano ó w wyrazie *świerków*, obowiązuje w zapisie:

- A. parówki, ciężarówki, makówki.
B. róż, znów, rów.

- 11 Opowiedz o tym, co się zdarzyło na rynku w Muszynie po opuszczeniu go przez bohaterów utworu. Użyj co najmniej piętnastu zdań. Swoje opowiadanie rozpocznij słowami wiersza:

Lato leniwie płynie ?.

100/100! – Jak odpowiadam na pytania?

TAK NIE

W zadaniach, w których coś muszę wyjaśnić lub uzasadnić, używam pełnych zdań.

Odpowiadam swoimi słowami.

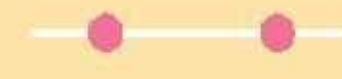
Podaję fragmenty tekstu tylko wtedy, gdy wynika to z polecenia.

Formułuję odpowiedzi zgodnie z poleceniem, bez powtórzeń i dodatkowych – niezwiązanych z zadaniem – informacji.

Staram się nie popełniać błędów w wypowiedziach, zwłaszcza ortograficznych i interpunkcyjnych.

Piszę czytelnie.

W wypowiedziach nie używam niestosownych, niekulturalnych słów i sformułowań.

Jeżeli przy każdym stwierdzeniu wybrałeś/wybrałaś **TAK** – doskonale! Przy rozwiązywaniu zadań unikasz błędów, które powstają z pośpiechu i braku kontroli. Spokojna i uważna praca przynosi zdecydowanie lepsze rezultaty. Jeśli masz odpowiedź **NIE**, warto coś zmienić, by zwiększyć szanse na dobre wyniki.

W ŚWIECIE FANTAZJI

1 Jak — Waszym zdaniem — chłopiec zaciekał słuchaczy opowieścią? Przyjrzyjcie się ilustracji i odpowiedzcie na pytania.

- O czym prawdopodobnie opowiada chłopiec? Które elementy planszy na to wskazują?
- Jakie emocje — według Was — towarzyszą chłopcu, a jakie — jego słuchaczom?

2 Jak mówić, by chętniej nas słuchano? Podajcie odpowiednie przykłady. Wykorzystajcie rysunkowe podpowiedzi ukazujące negatywne zachowania.

3 Szkoła mówców

W 2- lub 3-osobowych zespołach opowiedzcie historię, którą mogli poznać słuchacze przedstawieni na ilustracji.

podpowiedź

- Patrzcie na swoich słuchaczy.
- Wykorzystajcie mimikę i gesty.
- Oddajcie głosem nastrój opowieści.

Na pewno chcecie wiedzieć • Opowiem wam • To jest nieprawdopodobna historia
 Posłuchajcie • Nie uwierzycie • Pomyślcie, co mogłoby się zdarzyć, gdyby
 Czy jesteście w stanie zrozumieć • Nie myślcie, że • Czy wyobrażacie sobie
 Czy chcielibyście posłuchać następnej części • Och! A to jeszcze nie koniec opowieści

W KRAINIE BAŚNI

Wkroczyć w świat fantazji

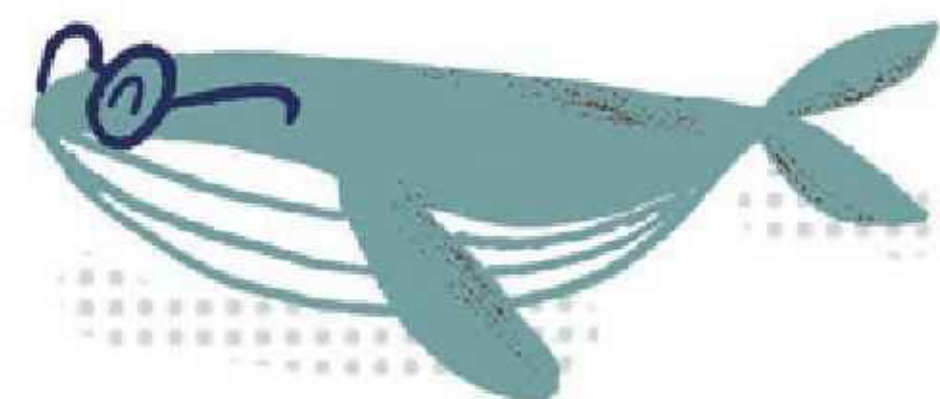
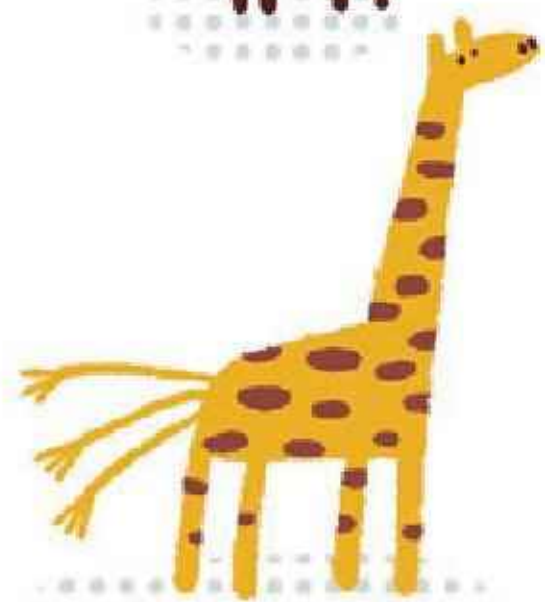
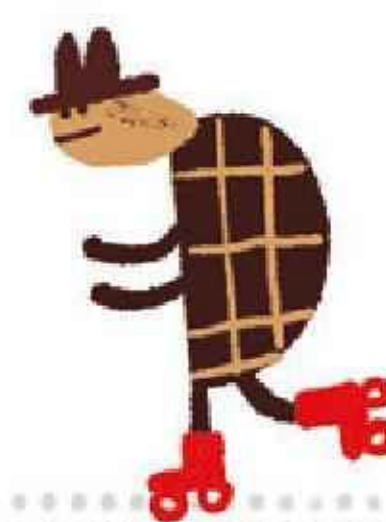
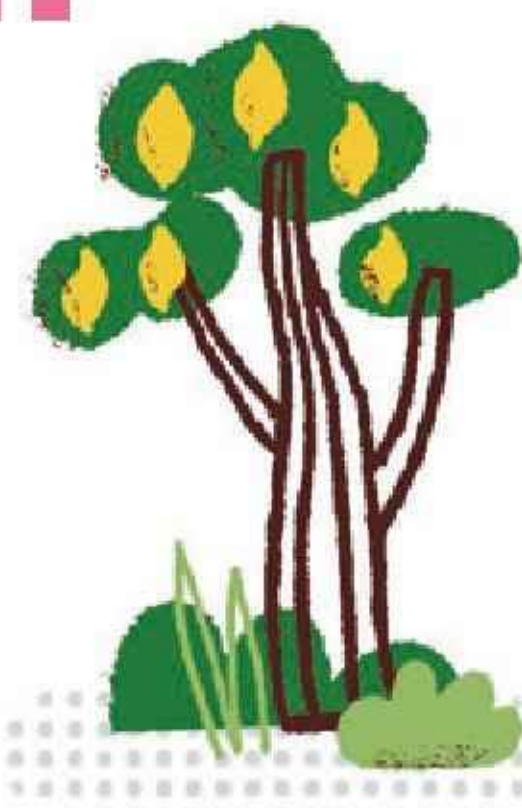
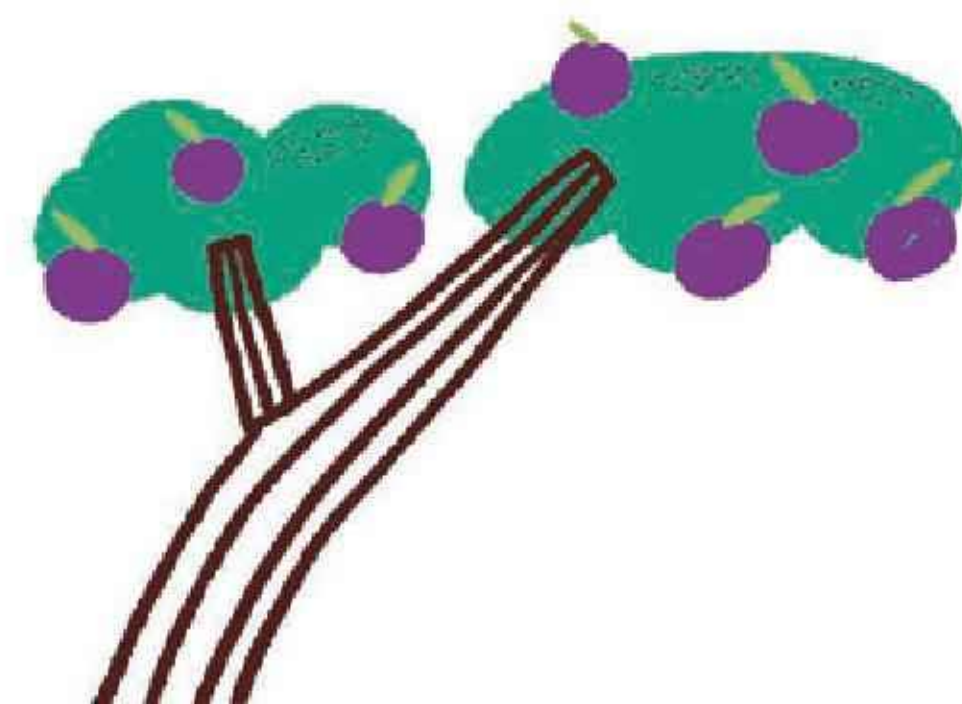
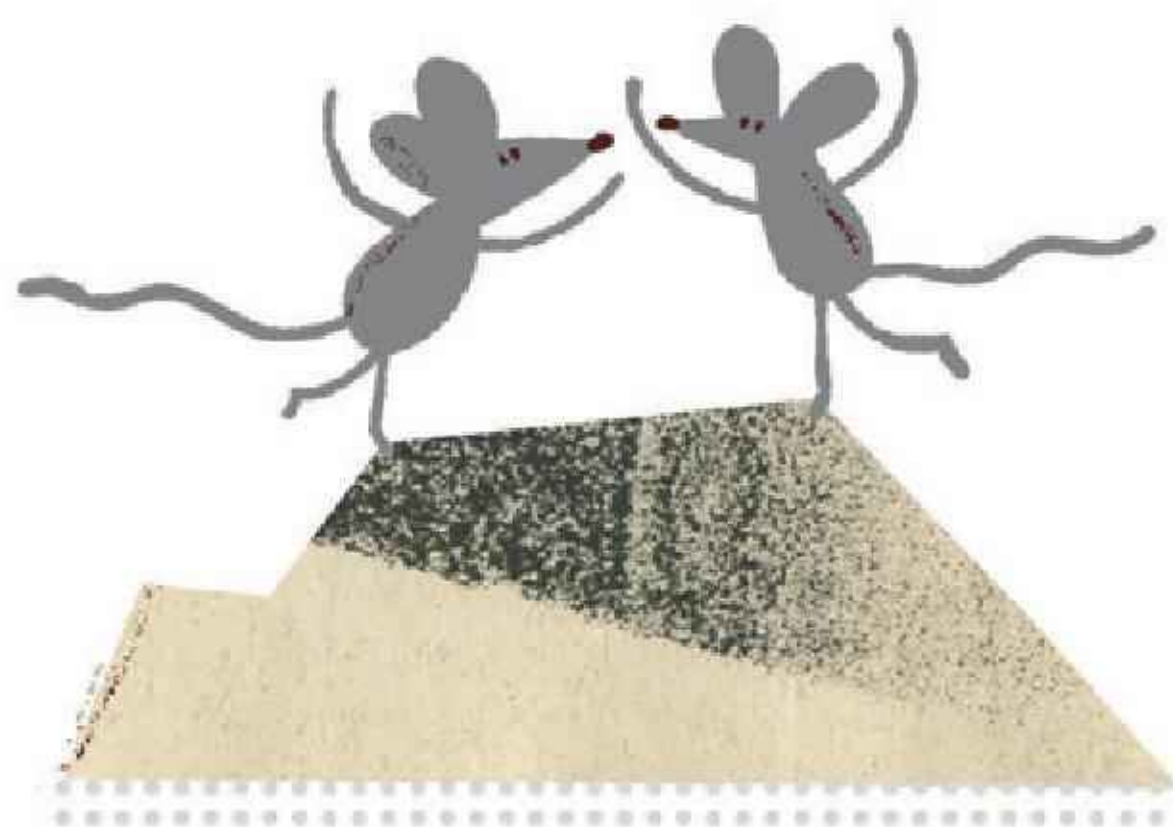
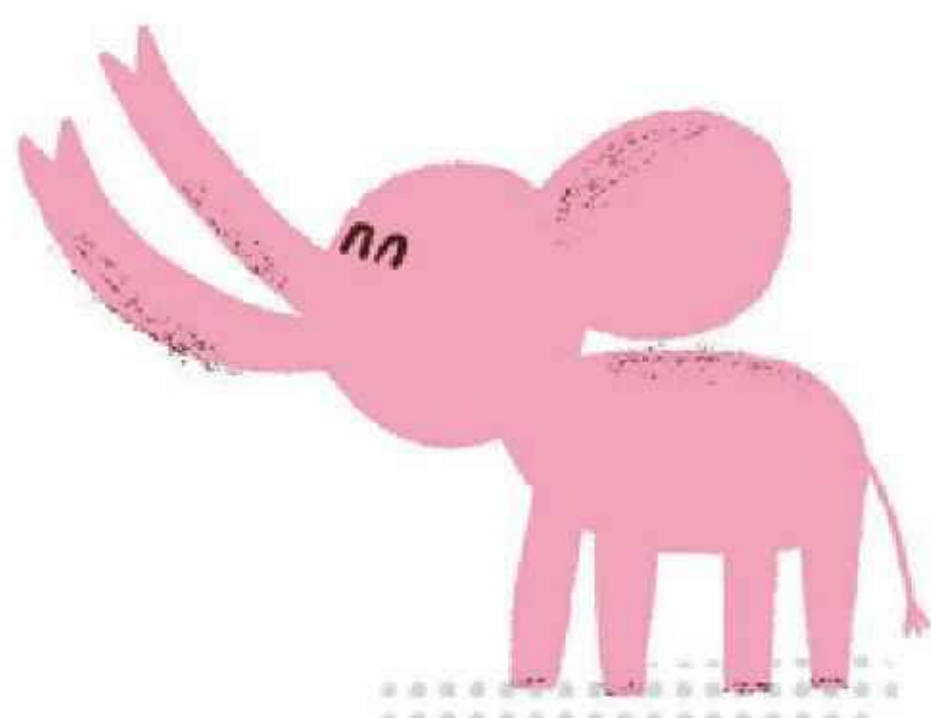
JAN BRZECZWA

Jan Brzechwa to polski poeta i pisarz żyjący w XX wieku. Właściwie nazywał się Jan Wiktor Lesman. Brzechwa (słowo oznaczające część strzały) było pseudonimem tego autora. Z wykształcenia prawnik, z zamiłowania – autor wierszy i baśni dla dzieci, m.in. „Tańczyła igła z nitką”, „Na straganie”, „Kaczka Dziwaczka”. Szczególnie ważny okres jego twórczości przypada na II wojnę światową – w tym czasie napisał „Akademię pana Kleksa”.

Na wyspach Bergamutach

Na wyspach Bergamutach
 Podobno jest kot w butach,
 Widziano także osła,
 Którego mrówka niosła,
 Jest kura samograjka
 Znosząca złote jajka,
 Na dębach rosną jabłka
 W gronostajowych¹ czapkach,
 Jest i wieloryb stary,
 Co nosi okulary,
 Uczone są łososie
 W pomidorowym sosie
 I tresowane szczury
 Na szczycie szklanej góry,
 Jest słoń z trąbami dwiema
 I tylko... wysp tych nie ma.

¹ **gronostajowy**
 wykonany z futra
 niewielkiego zwierzęcia –
 gronostaja

Przyjrzyj się ilustracji obok wiersza. Na podstawie tekstu wybierz elementy, które przedstawiają to, co istnieje na Bergamutach.

Co jeszcze mogłoby się znaleźć na Bergamutach? Podajcie swoje propozycje.

Fikcja literacka

to **wyмышленy** przez autora **świat przedstawiony**.

Fikcja literacka może być

prawdopodobna

elementy, które istnieją
lub mogą istnieć w naszym świecie

miejsce – Rzeszów, ogród

bohater – chłopiec

wydarzenie – chłopiec zwiedza zamek

fantastyczna

elementy, których nie można
znaleźć w naszym świecie

miejsce – czarodziejska grota

bohater – czarodziej

wydarzenie – czarodziej unosi
zamek w powietrze siłą zaklęcia

Powiedzcie, jakie uczucia – Waszym zdaniem – towarzyszą wypowiedzi osoby mówiącej w ostatnim wersie: „I tylko wysp tych nie ma”. Uzasadnijcie swoje zdanie.

według mnie • moim zdaniem
sądzę, że • przypuszczam
jestem pewna/pewny, że
być może

rozczarowanie • smutek • żal • zaskoczenie
zadowolenie • spokój • rozbawienie
złość • osłupienie • zdumienie • zdziwienie • radość

Literackie eksperymenty

Wyobraź sobie, że jesteś autorką/autorem fantastycznych opowieści. Napisz, co jeszcze mogłoby istnieć i wydarzyć się na Bergamutach.

CHARLES PERRAULT

Charles Perrault (czyt. szarl pero) to francuski pisarz żyjący w XVII wieku. Należy do grona najwybitniejszych baśniopisarzy. Jego baśnie do dziś cieszą się ogromną popularnością. Wiele z nich zostało zekranizowanych, np. „Kot w butach”, „Śpiąca Królewna”, „Tomcio Paluch”, „Czerwony Kapturek”.

Kopciuszek, czyli szklany pantofelek

Dawno, dawno temu żył pewien możny¹ pan, który po śmierci pierwszej żony poślubił najbardziej zarozumiałą i wyniosłą² kobietę, jaką kiedykolwiek widziano. Miała ona dwie córki o takim samym usposobieniu³, podobne do niej we wszystkim. Pan również miał córkę, ale o niezrównanej dobroci i łagodności: odziedziczyła to po matce, która była najwspanialszą osobą na świecie. Ledwie wesele się skończyło, a macocha⁴ już chodziła nadąsana. Nie mogła znieść wspaniałych zalet pasierbicy⁵, gdyż przez to jej własne córki wydawały się jeszcze okropniejsze. Zlecała jej najpodlejsze⁶ domowe obowiązki: to ona zmywała naczynia i schody, sprzątała sypialnię pani oraz pokoje panienek. Sama spała na strychu, na nędznej słomiance⁷, podczas gdy jej siostry miały w pokojach parkiet, najmodniejsze łóżka oraz lustra, w których mogły się przeglądać od stóp do głów. Biedna dziewczyna zносиła to wszystko z pokorą, nie mając śmiałości poskarżyć się ojcu, który z pewnością by ją złajał⁸, gdyż żona panowała nad nim niepodzielnie.

Kiedy kończyła pracę, siadała w popiele na zapiecku⁹, przez co wszyscy w domu wołali na nią: Kocmołuch¹⁰. Młodsza z sióstr, nie tak złośliwa jak starsza, nazywała ją Kopciuszkiem. A jednak Kopciuszek, mimo iż odziana w łachmany¹¹, wciąż była sto razy piękniejsza od swoich wystrojonych siostrzyczek.

Zdarzyło się któregoś razu, że królewicz urządzał bal, na który zaprosił wszystkie ważne osobistości. Zaproszono również nasze dwie panny, gdyż znano je w okolicy. Trzeba było widzieć, z jaką radością oddały się wybieraniu sukni i fryzur! Dla Kopciuszka oznaczało to nowe zmartwienie, gdyż musiała prasować bieliznę i krochmalić¹² mankiety¹³. Stroje były jedynym tematem ich rozmów.

– Ja – mówiła starsza – włożę suknię z czerwonego aksamitu, a na to angielskie ozdoby.

- ¹ **możny**
mający duży majątek
- ² **wyniosła**
zarozumiała, nadęta
- ³ **usposobienie**
cechy charakteru
- ⁴ **macocha**
nowa żona taty
- ⁵ **pasierbica**
córka męża lub żony z poprzedniego małżeństwa
- ⁶ **najpodlejsze**
najgorsze
- ⁷ **słomianka**
worek ze słomą służący za materac
- ⁸ **łajać**
krytykować, napominać

– A ja – rzekła młodsza – włożę zwyczajną spódnicę, ale do tego płaszcz w złote kwiaty i diamentowy naszyjnik, który nie należy wszak do najbrzydszych.

Posłały też po najlepszą fryzjerkę, żeby zakręcić po dwa rzędy loków. Zawołały Kopciuszka, żeby zapytać ją o zdanie, bo miała dobry gust. Istotnie, doradziła im najlepiej w świecie i jeszcze zaproponowała, że sama je uczesze, na co siostry przystały.

Kiedy układała im włosy, pytały ją:

- Kopciusku, miałabyś ochotę pójść na bal?
- Nie drwijcie ze mnie. To nie miejsce dla mnie.
- Masz rację, ludzie pękaliby ze śmiechu, widząc na balu Kocmołucha. Mówiły też, że Kopciuszek krzywo je uczesała. Ale nie była to prawda: uczesała je doskonale. [...]

Wreszcie nadszedł wielki dzień. Siostry pojechały, a Kopciuszek wypatrywała za nimi tak długo, jak mogła. Kiedy zniknęły jej z oczu, rozpłakała się. Matka chrzestna ujrzała ją zalaną łzami i zapytała, co się stało.

- Tak bym chciała... Tak bym chciała...

Szlochała tak, że nie mogła przestać. Matka chrzestna, która była wróżką, zapytała:

- Chciałabyś iść na bal, prawda?
- Och, tak! – westchnęła Kopciuszek.
- Cóż, jeśli tak bardzo chcesz – rzekła matka chrzestna – to ci pomogę. Zaprowadziła ją do swojej komnaty i powiedziała:
 - Idź do ogrodu i przynieś mi dynię.

Kopciuszek zerwała najpiękniejszą dynię, jaką znalazła, i zaniósła matce chrzestnej, nie mając pojęcia, jak ta dynia mogłaby jej pomóc pójść na bal. Matka chrzestna ją wydrążyła, zostawiając tylko skórkę, i dotknęła różdżką, a dynia w jednej chwili zmieniła się w piękną złotą karocę.

Następnie zajrzała do pułapki na myszy, w której znalazła sześć jeszcze żywych gryzoni. Poprosiła Kopciuszka, żeby je uwolniła, sama zaś dotykała każdego różdżką, zmieniając w piękne rumaki¹⁴. W ten sposób powstał zaprzęg z sześciu koni.

Nie wiedziała jednak, skąd wziąć woźnicę¹⁵.

- Pójdę zobaczyć – krzyknęła Kopciuszek – czy i jakiś szczur nie utknął w pułapce, to będziemy mieli woźnicę.
- Masz rację – rzekła matka chrzestna. – Biegnij!

Kopciuszek przyniosła pułapkę, w której siedziały trzy wielkie szczury. Wróżka wybrała tego, który miał najdłuższą bródkę,

⁹ **zapiecek**

miejsce za piecem

¹⁰ **kocmołuch**

obraźliwie o człowieku
bardzo brudnym lub
zaniedbanym

¹¹ **łachman**

stare, zniszczone ubranie

¹² **krochmalić**

usztyniać tkaninę

¹³ **mankiet**

zakończenie rękawa

¹⁴ **rumak**

piękny, rasowy koń

¹⁵ **woźnica**

osoba kierująca wozem
zaprzężonym w konie

¹⁶ **lokaj**
służący w bogatym
domu lub na dworach

¹⁷ **nie posiadając się ze
szczęścia**
bardzo intensywnie
odczuwając szczęście

¹⁸ **nazajutrz**
następnego dnia

¹⁹ **wprawny**
zręczny, mający wprawę

i dotknęła go, zmieniając w postawnego woźnicę z wąsami, jakich świat nie widział.

Potem powiedziała:

– Idź do ogrodu, za konewką znajdziesz sześć jaszczurek – przynieś mi je.

Kopciuszek je przyniosła, a matka chrzestna zmieniła w sześciu lokajów¹⁶ w zdobnych strojach, którzy natychmiast wspięli się na karocę i to tak sprawnie, jakby przez całe życie nie robili nic innego.

Wtedy wróżka rzekła:

– Teraz możesz już jechać na bal! Cieszysz się?

– Tak, ale mam iść w tych łachmanach?

Matka chrzestna tylko dotknęła dziewczynę różdżką, a jej ubranie w mig zmieniło się w suknię wyszywaną złotem i srebrem, zdobną w szlachetne kamienie. Następnie wręczyła jej parę prześlicznych szklanych pantofelków. Tak wystrojona Kopciuszek wsiadła do karocy. Matka chrzestna ostrzegła ją jednak, żeby koniecznie wróciła przed północą, bo jeśli zostanie na balu choć chwilę dłużej, karoca na powrót zmieni się w dynię, konie – w myszy, lokaje – w jaszczurki, a stare ubranie wróci do dawnej postaci. Kopciuszek obiecała, że nie zapomni wyjść z balu przed północą. I pojechała, nie posiadając się ze szczęścia¹⁷. Królewicz, którego powiadomiono, że przybyła nieznana nikomu księżniczka, pobiegł ją przywitać. Podał jej rękę, gdy wysiadała z karocy, i wprowadził na salę, gdzie trwał bal. Zapanowała cisza. Goście przestali tańczyć, a skrzypce zamilkły, ponieważ każdy przyglądał się pięknej nieznajomej. Wszyscy szeptali tylko: „Ach, jaka ona piękna!”. Nawet sam król, choć stary, nie mógł oderwać od niej oczu i powtarzał królowej, że już dawno nie widział tak miłej i urodziwej osoby. Wszystkie damy wpatrywały się w jej suknię i uczesanie, bo już nazajutrz¹⁸ musiały mieć właśnie takie, o ile tylko znajdą tak piękne tkaniny i tak wprawnego¹⁹ krawca.

Królewicz poprowadził ją na najbardziej zaszczytne miejsce, a następnie zaprosił do tańca. Tańczyła z takim wdziękiem, że wzbudziła jeszcze większy zachwyt. Kiedy wniesiono poczęstunek, królewicz nie uszczknął ani kęsa – tak był w nią wpatrzony. Kopciuszek usiadła obok sióstr i była dla nich bardzo uprzejma: podzieliła się przyniesionymi przez królewicza pomarańczami i cytrynami, co bardzo siostry zdziwiło, gdyż jej nie rozpoznały.

Kiedy tak rozmawiały, Kopciuszek usłyszała, że zegar wybił kwadrans²⁰ do północy: pokłoniła się nisko wszystkim gościom i pobiegła tak szybko, jak tylko potrafiła. Po powrocie odszukała matkę chrzestną, podziękowała jej i powiedziała, że bardzo chciałaby pójść na bal kolejnego dnia, gdyż prosił ją o to królewicz. Kiedy opowiadała matce chrzestnej, co wydarzyło się na balu, do drzwi zapukały siostry. Kopciuszek poszła im otworzyć.

– Długoście nie wracały! – rzekła, ziewając, przecierając oczy i przeciągając się, zupełnie jakby dopiero się obudziła, mimo że od kiedy się rozstały, wcale nie miała ochoty spać.

– Gdybyś poszła na bal – powiedziała jedna z sióstr – na pewno byś się nie nudziła: przyszła piękna księżniczka, najpiękniejsza, jaką kiedykolwiek widziano. Bez przerwy prawiała nam grzeczności²¹, częstowała pomarańczami i cytrynami.

Kopciuszek nie posiadała się z radości: zapytała je o imię księżniczki. One jednak odpowiedziały, że nikt jej nie zna, że królewicz był niepocieszony²² i że oddałby wszystko, byle tylko się dowiedzieć, kim jest księżniczka. Kopciuszek uśmiechnęła się i zapytała:

– Była więc taka piękna? Mój Boże, jakie wy szczęśliwe! Nie mogłabym jej zobaczyć? Ach, panno Gryzeldo, pożycz mi żółtą suknię, którą nosisz na co dzień – zwróciła się do jednej z sióstr.

– Coś takiego! – krzyknęła panna Gryzelda. – Dobrze sobie! Pożyczyć suknię brudnemu Kopciuchowi! Musiałabym być niespełna rozumu²³!

Kopciuszek spodziewała się tej odmowy i ucieszyła się, bo miałyby nie lada²⁴ kłopot, gdyby siostra zgodziła się pożyczyć jej suknię.

Nazajutrz obie siostry poszły na bal, podobnie jak Kopciuszek, tyle że jeszcze piękniej ubrana niż za pierwszym razem. Królewicz nie odstępował jej na krok i bez przerwy prawił komplementy²⁵. Kopciuszkowi

²⁰ **kwadrans**

15 minut

²¹ **prawić grzeczności**

mówić miłe rzeczy

²² **niepocieszony**

smutny

²³ **niespełna rozumu**

zupełnie niemądra

²⁴ **nie lada**

nie byle jaki, wielki

²⁵ **prawić komplementy**

mówić miłe rzeczy, by

sprawić komuś radość

²⁶ **czmychnąć**
uciec

²⁷ **jak ulał**
w sam raz

²⁸ **dworzanin**
mężczyzna zajmujący
jakieś stanowisko na
dworze króla lub księcia,
należący do jego świty

czas mijał szybko, toteż zapomniała o zaleceniu matki chrzestnej. Kiedy usłyszała pierwsze z dwunastu uderzeń zegara, była pewna, że nie wybiła jeszcze jedenasta: wstała i czmychnęła²⁶ leciutko jak sarenka. Królewicz pobiegł za nią, lecz nie zdołał jej złapać. Upuściła tylko jeden ze szklanych pantofelków – królewicz delikatnie go podniósł. Kopciuszek dotarła do domu zadyszana, bez karocy, bez lokajów i w łachmanach, a z całej wspaniałości został jej tylko pantofelek. Królewicz pytał strażników u bramy pałacu, czy nie widzieli wychodzącej księżniczki. Odpowiedzieli, że nie było nikogo poza nędznie ubraną dziewczyną, która przypominała raczej wieśniaczkę niż damę.

Kiedy siostry wróciły z balu, Kopciuszek zapytała, czy znów się dobrze bawiły i czy piękna dama ponownie się pojawiła. Powiedziały, że owszem, ale uciekła, gdy wybiła północ, i to w takim pośpiechu, że zostawiła szklany pantofelek – najcudowniejszy w świecie. Podniósł go królewicz i wpatrywał się w niego przez resztę balu. Musi więc być naprawdę zakochany w pięknej osobie, do której ów pantofelek należy.

I miały rację, gdyż kilka dni później królewicz ogłosił przy dźwięku trąb, że poślubi tę, której stopa będzie pasować do pantofelka. Zaczęto przymierzać go księżniczkom, potem szlachciankom i innym pannom dworskim, ale bez powodzenia. Przyniesiono go też dwóm siostrom, które robiły wszystko, co mogły, żeby wcisnąć swoje stopy, ale bez skutku.

Kopciuszek, która obserwowała te wysiłki i rozpoznała pantofelek, rzekła ze śmiechem:

– Ciekawe, czy na mnie by pasował?

Siostry się roześmiały i zaczęły z niej drwić. Szlachcic, który podawał pantofelek, uważnie przyjrzał się Kopciuskowi, a ponieważ dostrzegł jej piękno, stwierdził, że to bardzo dobry pomysł. Poprosił Kopciuszka, żeby usiadła, a przyłożywszy pantofelek do jej małej stópki, przekonał się, że pasuje jak ulał²⁷. Jakież było zdziwienie sióstr, kiedy Kopciuszek wyjęła z kieszeni drugi szklany pantofelek i włożyła go na nogę! Na to wszystko weszła matka chrzestna, która dotknęła różdżką ubrań Kopciuszka, zmieniając je w jeszcze piękniejsze niż wcześniej.

Wówczas siostry rozpoznały w niej piękną damę, którą widziały na balu. Rzuciły się jej do stóp, prosząc o wybaczenie wszystkiego, co musiała od nich wycierpieć. Kopciuszek kazała im wstać, objęła je i powiedziała, że wybacza im ze szczerego serca i prosi, żeby już zawsze ją kochały. W tym pięknym stroju zaprowadzono ją do młodego królewicza. Wydała mu się jeszcze piękniejsza niż kiedykolwiek i kilka dni później była już jego żoną. Kopciuszek, która była równie dobra, jak piękna, zaprosiła siostry do pałacu i tego samego dnia wydała je za dwóch wspaniałych dworzan²⁸.

Na podstawie tekstu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Kopciuszek była pólsierotą.	P	F
2.	Siostry i macocha źle traktowały Kopciuszka.	P	F
3.	Córki macochy były ładniejsze i mądrzejsze od Kopciuszka.	P	F
4.	Kopciuszek musiała całe dnie ciężko pracować.	P	F
5.	Kopciuszek pojechała na bal dzięki pomocy wróżki.	P	F
6.	Córki macochy nie wierzyły, że pantofelek może pasować na stopę ich przybranej siostry.	P	F
7.	Szlachcic rozpoznał w Kopciuszkę wybraną królewicza dzięki cudownej interwencji wróżki.	P	F
8.	Wróżka rzuciła czar na królewicza, aby się zakochał w Kopciuszkę.	P	F
9.	Kopciuszek nie przebaczyła swoim przybranym siostrom zaznanych od nich krzywd.	P	F

Ułóż pytania do tekstu tak, by dotyczyły elementów przedstawionych na rysunkach.

Ustal, które określenia charakteryzują Kopciuszka, a które – jej przybrane siostry.

życzliwa • zazdrosna • podstępna
łagodna • bezinteresowna
leniwa • nie żywi urazy
skromna • kłótniwa
pracowita • uczynna
wredna • posłuszna
ma dobre serce • złośliwa
wybacząca

4

Do dwóch wybranych cech bohaterów (wskazanych w zadaniu 3.) podaj przykład sytuacji. Skorzystaj ze wzoru.

wzór:

Kopciuszek była **bezinteresowna**. Świadczy o tym fakt, że **uczesła swoje siostry przed balem, mimo że nie mogła liczyć na lepsze traktowanie**.

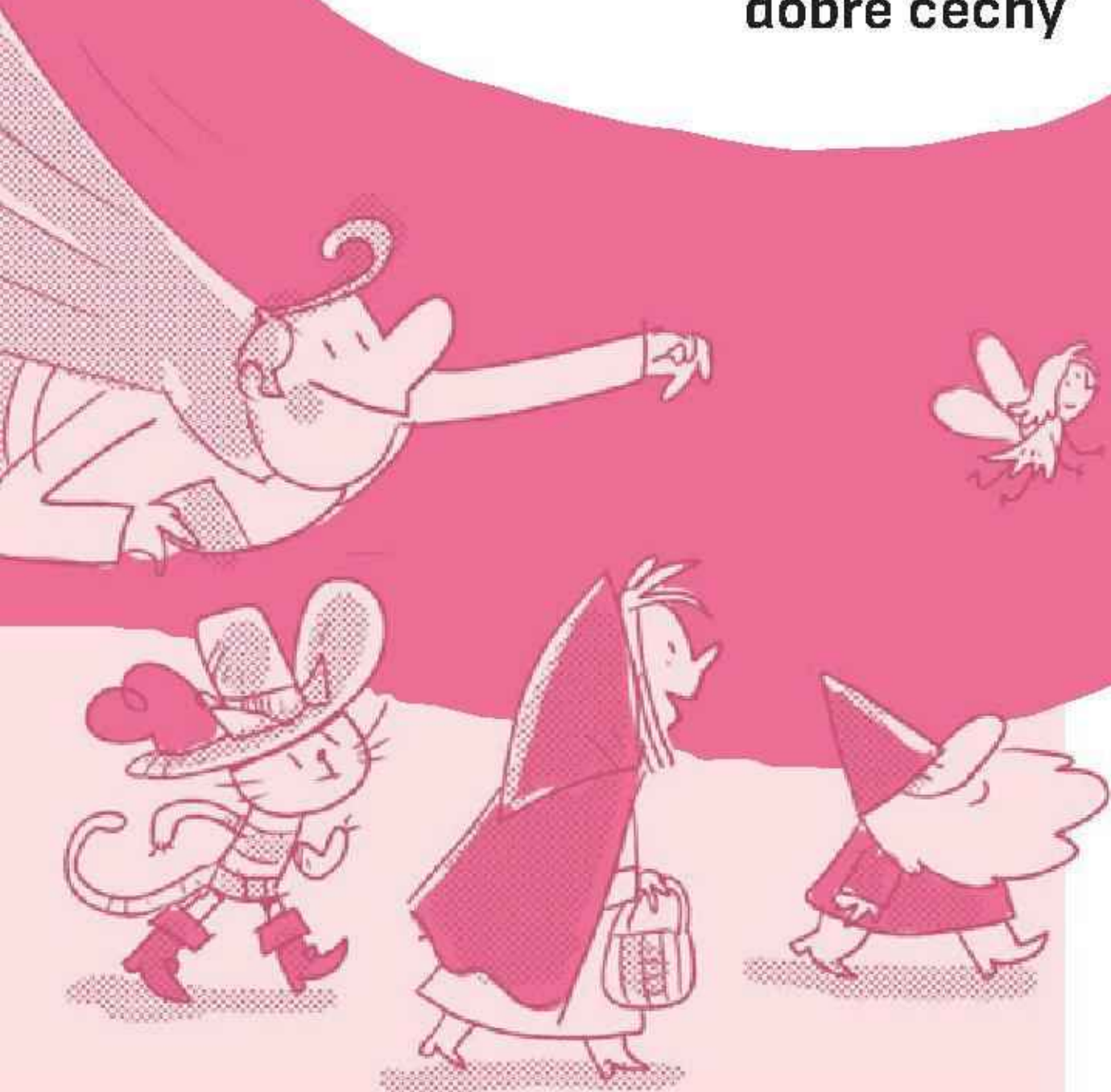
Siostry były **złośliwe**. Świadczy o tym fakt, że **śmiały się z wyglądu Kopciuszka**.

Bohaterowie

mogą być

POZYTYWNI

wzorce postępowania –
postaci, które mają
dobre cechy

NEGATYWNI

przeciwieństwo wzorca
– postaci, które mają
złe cechy

5

Oceń zachowanie Kopciuszka i jej przybranych sióstr. Powiedz, które z nich to postaci pozytywne, a które – negatywne.

OBSERWATORIUM
Językowe

6

Na podstawie baśni „Kopciuszek, czyli szklany pantofelek” odpowiedzcie na pytania.

- Gdzie i kiedy rozgrywały się wydarzenia?
- Które elementy są prawdopodobne, a które – fantastyczne?
- Czego – według Was – uczy ta opowieść?

Baśń opowieść fikcyjna, w której występują **elementy prawdopodobne i fantastyczne**.

Cechy baśni

✦ **fantastyczne mogą być nie tylko osoby, lecz także rośliny, zwierzęta czy wydarzenia**

Przykłady:

czarodziej, mówiący kwiat, złota rybka, kot w butach

✦ **nieokreślone czas i miejsce zdarzeń**

Przykłady:

Dawno dawno temu... → **nie wiadomo kiedy**

W pewnej chatce za siedmioma morzami... → **miejsce nie jest**

Za górami, za lasami...

dokładnie znane

✦ **bohaterowie mają stałe cechy charakteru – są albo dobrzy, albo źli**

Przykłady:

dobra wróżka, zła macocha
pracowita siostra i leniwa siostra

✦ **nauka płynąca z tekstu**

Przykłady:

Warto być dobrym.

Każde zło w końcu zostanie pokonane.

✦ **dobro zawsze zwycięża zło**

Przykłady:

pokonanie zła, np. spalenie czarownicy przez Jasia i Małgosię

nagroda za czynienie dobra, np. ubogi Janek dzięki pomocy kota w butach zaczyna wieść dostatnie życie w pałacu

✦ **baśń bawi, wzrusza i uczy, jak należy, a jak nie należy postępować w życiu**

Przykłady:

Kosztowności i władza nie dają szczęścia.

Najważniejsze jest, by mieć dobre serce.

✦ **magiczne rekwizyty**

Przykłady:

latający dywan,
czarodziejska różdżka,
siedmiomilowe buty,
czapka niewidka

✦ **typowe zakończenie historii pozytywnych bohaterów**

Przykład:

Żyli długo i szczęśliwie.

Baśń to opowieść dawniej przekazywana ustnie z pokolenia na pokolenie. Wiele baśni zostało spisanych znacznie później, niż powstały. Czasami ten sam utwór był opracowywany przez kilku różnych baśniopisarzy, dlatego możemy się spotkać z wieloma wersjami tej samej baśni. **Do najslawniejszych baśniopisarzy należą: H.Ch. Andersen, bracia Grimm, Ch. Perrault.**

POROZMAWIAMY!

7

Porozmawiajcie o swoich ulubionych baśniach.

podpowiedź

- Co to za baśń i dlaczego ją lubicie?
- Która sytuacja z utworu zapadła Wam w pamięć i dlaczego?
- Czego uczy utwór, jaki ma przekaz?

W BAŚNI DOBRO ZAWSZE ZWYCIĘŻA

W pracowni baśniopisarza

1

Przyjrzyjcie się planszy (s. 262–263) i rozpoznajcie bohaterów znanych Wam baśni.

podpowieść

- Z których baśni pochodzą bohaterowie i kim są?
- Którzy z nich są bohaterami pozytywnymi, a którzy – negatywnymi?
- Których bohaterów nazwalibyście pomocnikami? Dlaczego?
- Które elementy przedstawione na planszy są fantastyczne?
- Jak dobro zwycięża nad złem w wybranych baśniach?

2

Przypomnijcie sobie popularne baśnie i ustalcie, które elementy w nich występują. Uwaga, nie wszystkie spośród podanych elementów baśniowych muszą występować w każdej baśni.

Baśń	Elementy baśniowe					
	główny bohater – pozytywna postać	bohater o negatywnych cechach	niezwykły pomocnik głównego bohatera	magiczny przedmiot i jego właściwości	niezwykłe wydarzenie	nauka/pouczenie
„Jaś i Małgosia”	?	?	?	?	?	?
„Czerwony Kapturek”	?	?	?	?	?	?
„Śnieżka”	?	?	?	?	?	?
„Kopciuszek”	?	?	?	?	?	?
„Kot w butach”	?	?	?	?	?	?
„Świniopas”	?	?	?	?	?	?
„O rybaku i rybce”	?	?	?	?	?	?
„Calineczka”	?	?	?	?	?	?

Baśniopisanie

W 2- lub 3-osobowych zespołach ułóżcie własną baśń.

→ Wymyślcie elementy baśniowe:

- głównego bohatera (postać pozytywną) i zadanie, które ma do wykonania,
- bohatera o negatywnych cechach,
- niezwykłego pomocnika głównego bohatera,
- magiczny przedmiot i jego właściwości,
- niezwykle, fantastyczne wydarzenia z udziałem bohaterów,
- pouczenie płynące z baśni.

→ Uwzględnijcie wybrane słownictwo.

podpowieź

czas i miejsce zdarzeń

dawno, dawno temu • za górami, za lasami • tam, gdzie się kończą wszystkie drogi
tam, gdzie nie stanęła jeszcze ludzka stopa • tam, gdzie żaden człowiek jeszcze nie trafił

elementy fantastyczne

cudowny • magiczny • niezwykły • fantastyczny • nie z tego świata • niespotykany
o niezwykłych właściwościach

cechy postaci

dobroć • piękno • sprawiedliwość • wrażliwość • czułość • bezinteresowność • pracowitość
skromność • dobre wychowanie • miłość • zło • brzydota • egoizm • lenistwo • pycha
uszczypliwość • podstępność • mściwość • głupota • zazdrość

pomocnik

sprytny • przewidujący • o niespotykanej sile • zamienia się w inną postać • ma cudowną moc
zna myśli i uczucia innych • jest zdolny unosić się w powietrzu • potrafi cofnąć czas
przebywa w kilku miejscach jednocześnie

podpowieź

→ Napiszcie baśń według poniższych wskazówek.

- Opiszcie głównego bohatera, podajcie czas i miejsca zdarzeń.
- Opowiedzcie o wydarzeniu, które sprawiło, że główny bohater ma do wykonania zadanie/misję.
- Opowiedzcie o przeszkodach, które napotykał.
- Wyjaśnijcie, jak ostatecznie bohater wykonał zadanie i kto mu pomagał.
- Opiszcie działanie czarów, opowiedzcie o niezwykłych umiejętnościach pomocnika.
- Ułóżcie szczęśliwe zakończenie baśni, w którym dobro zwycięża, a zło zostaje pokonane.

zadanie
DODATKOWE

Prezentujemy baśnie

Przeczytajcie w klasie napisane przez Was baśnie. Porozmawiajcie o nich i wybierzcie te, które zrobiły na Was największe wrażenie.

W grodzisku

Wypowiedzenia oznajmujące,
pytające i rozkazujące

Przyjrzyjcie się rysunkom, a następnie z podanych wyrazów utóźcie brakujące wypowiedzi.

- tobą, podzielę, chętnie, z, się
- wziąć, można, czy, włącznie
- ja, być, a, chciałam, wojowniczką

Wypowiedzenie to samodzielna, zrozumiała dla odbiorcy informacja przekazywana za pomocą słów.

Cudowne! ← **wypowiedzenie zbudowane z jednego wyrazu**

Ile to zajmuje czasu? ← **wypowiedzenia zbudowane z grupy wyrazów**

W tekście pisanym wypowiedzenia zawsze rozpoczynamy **WIELKĄ LITERĄ.**

Na końcu stawiamy **kropkę** ● **wykrzyknik** ● **znak zapytania** ● lub **wielokropek** ● ● ●

W języku mówionym wypowiedzenia oddzielamy za pomocą **pauz (przerw)** oraz **intonacji głosu**.

Przeczytajcie na głos wypowiedzi bohaterów scenek. Zwróćcie uwagę na znaki interpunkcyjne. Następnie określcie rodzaj wypowiedzeń ze względu na cel wypowiedzi.

Ze względu na cel wypowiedzi stosujemy różne rodzaje wypowiedzeń:

- **wypowiedzenie oznajmujące** – w którym **chcemy o czymś powiadomić**. Zazwyczaj kończymy je kropką.

Przykład: Moja klasa ma dzisiaj zajęcia w grodzisku.

- ? **wypowiedzenie pytające** – w którym **pytamy** o coś lub o kogoś. Kończymy je znakiem zapytania.

Przykład: Czy twoja klasa ma dzisiaj zajęcia w grodzisku?

- ! **wypowiedzenie rozkazujące** – w którym **chcemy wydać rozkaz, polecenie, nakaz** lub **zakaz** albo **wyrazić prośbę** o zrobienie czegoś. Kończymy je wykrzyknikiem, kropką lub znakiem zapytania.

Przykłady: Pojedźmy na zajęcia do grodziska! Pojedźmy na zajęcia do grodziska.
Pojechalibyśmy wreszcie na zajęcia do grodziska?

Przyniosłam wam
naczynia z różnymi
zdobieniami.

Niech każdy
usiądzie obok
garncarza.

Pokaż, pokaż!
Chcę to zobaczyć.

3

Określ rodzaj każdego z podanych wypowiedzeń.

Kto chciałby
spróbować toczyć na
kole garncarskim?

Czy mogę zrobić
wzorki patykem?

Moglibyście się
przesunąć?

Asiu, weź
więcej gliny!

Podaj mi
miskę z wodą.

POROZMAWIAJMY!

Zamknij
drzwi.

Mógłbyś
zamknąć
drzwi?

Czy możesz
zamknąć
drzwi?

4

Przekształćcie zdania rozkazujące na pytające tak, aby rozkazy miały łagodniejszą formę.

Pokaż to!

Podaj mi miskę z wodą!

Niech każdy siada blisko garncarza.

5

Mistrzowie etykiety

Ustalcie, kiedy – aby wyrazić życzenie czy rozkaz – lepiej stosować zdania rozkazujące, a kiedy – pytające lub oznajmujące.

- Które wypowiedzenia są stosowniejsze, gdy się zwracamy do osoby dorosłej? Dlaczego?
- Dlaczego w sytuacjach zagrożenia lepiej nie używać złagodzonych form rozkazu?

Wypowiedzenia rozkazujące mogą być zbudowane w różny sposób.

Wejdźcie do środka!

Wchodzić do środka!

Niech wszyscy wejdą do środka.

Rozkaz, prośbę lub polecenie można wyrazić łagodniej za pomocą wypowiedzenia oznajmującego lub pytającego.

Moglibyście już wejść do środka. Moglibyście już wejść do środka?

Warto pamiętać o tym, że lepiej zwracać się do kogoś z prośbą, ponieważ to grzeczniejsza forma od rozkazu.

Przeczytajcie poniższe wypowiedzi i ustalcie, jakie emocje towarzyszą wypowiedzi z pierwszej scenki, a jakie – z drugiej.

Wyplatanie nie jest proste. Stworzenie jednego kosza dawną metodą zajmuje od paru godzin do kilku dni. Nie śmiejecie się. Mówię to zupełnie poważnie. Może chciałbyś sam to zrobić?

Wyplatanie nie jest proste!

Stworzenie jednego kosza dawną metodą zajmuje od paru godzin do kilku dni?!

Nie śmiejecie się!! Mówię to zupełnie poważnie!!

Może chciałbyś sam to zrobić?!

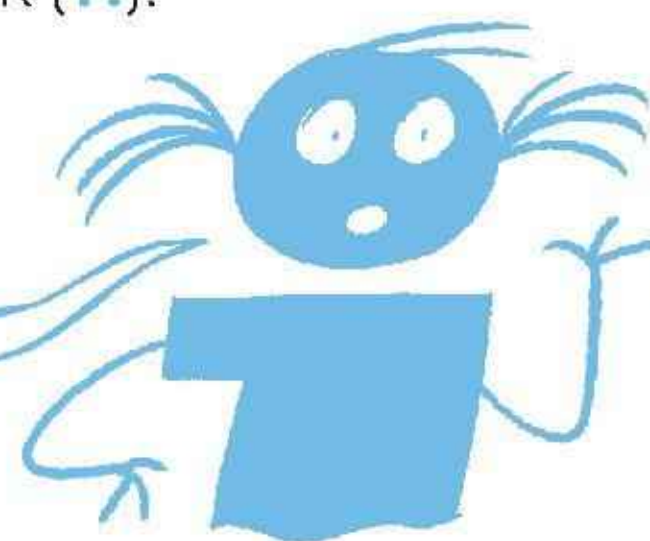
Wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące **mogą wyrażać silne uczucia**, np. radość, podziw, zachwyt, gniew, miłość, nienawiść.

Takie wypowiedzenia nazywamy **wykrzyknikowymi** i na ich końcu stawiamy wykrzyknik (!), czasem podwójny (!! lub znak zapytania i wykrzyknik (!?).

Przykład:

Nareszcie się spotkaliśmy!

Wypowiedzenia, które nie są nacechowane emocjonalnie, nazywamy **wypowiedzeniami neutralnymi**.

Ułóż dwie wypowiedzi na temat koszyka wykonanego podczas warsztatów w grodzisku.

- Pierwsza wypowiedź składa się z trzech zdań, wszystkie wypowiedzenia są neutralne.
- Druga wypowiedź składa się z trzech zdań, które wyrażają zdziwienie, podziw, zaskoczenie.

Napisz dialog między koleżankami i kolegami po powrocie z wycieczki do grodziska. Wykorzystaj różne rodzaje wypowiedzeń.

Królewna Różyczka z Żółtego Wzgórza

Pisownia wyrazów z ó niewymiennym

Dawno, dawno temu za siedmioma **górami**, na **Żółtym Wzgórzu** stał pałac, a w nim żyła **królewska** para: **król Józef** i **królowa Józefina** wraz z **córką Różyczką**. W **królestwie** panowały zgoda, życzliwość i szczęście. Mijały lata bez trosk i kłopotów. Niestety, nawet w baśniach nic nie trwa wiecznie...

Pewnego ranka, kiedy słońce wzeszło nad **pagórkami**, nagle nadciągnęły ciemne chmury i zapanował mrok. Mieszkańcy zebrali się na dziedzińcu pałacu i pytali, co to może znaczyć. Wtem z pałacu dało się słyszeć podniesione głosy królewskiej pary. Przyprawiły one zebranych o gęsią **skórkę**. Nikt nie miał wątpliwości, że w pałacu wybuchła **kłótnia**. Po niedługim czasie to tu, to tam zaczęli się kłócić sami poddani. I tak mieszkańców królestwa zaatakował tajemniczy wirus **kłótniwości**. Kto się nim zaraził, stawał się nieznośny dla innych, dlatego tę dziwną przypadłość nazwano złościuchą.

Wkrótce wszędzie można było spotkać rozzłoszczonych poddanych, **którzy** krzyczeli na siebie albo zaczajeni za rogiem domu podkładali nogę dawnemu przyjacielowi lub z balkonu wylewali wiadro wody na przypadkowego przechodnia, by się potem śmiać z nieszczęśnika i obmyślać następne złośliwości...

Wszystko to widziała **królewna Różyczka**, która postanowiła ratować królestwo. Dowiedziała się od ogrodnika pielęgnującego **ogórki**, że za siedmioma lasami w pieczarze pod Ptasią **Górą** mieszka **wróżka**, która może znać zaklęcie zwalczające straszliwą chorobę. Dziewczyna nie zastanawiała się długo. Spakowała potrzebne rzeczy i aby nikt jej nie rozpoznał w drodze, założyła **płócienny** płaszcz. Zamknęła komnatę na **kłódkę**, a na **półce** w pałacowym korytarzu zostawiła kartkę. Było na niej napisane **ołówkiem** .

„Kochani! Nie wrócę **dopóty**, **dopóki** nie znajdę leku na złościuchę”.

Późną nocą królewska córka dotarła do wrót miasteczka **Różany Stok**. Jego bram pilnował **stróż** z wielką **różgą** i za nic w świecie nie chciał otworzyć dziewczynie wrót miasta. Krzyczał i ze złością wymachiwał rękami. „Tutaj także dotarł wirus złości!” – pomyślała Różyczka i czym prędzej odeszła, przekonana, że nikt jej nie pomoże.

Była zmęczona i chciała odpocząć. Ale dokąd pójść? Kiedy tak się rozglądała za dogodnym miejscem, nagle pojawiła się **wiewiórka**. Po chwili zwierzątko ruszyło przed siebie, jakby chciało dać dziewczynce do zrozumienia, by podążyła za nim. Różyczka doszła w ten sposób aż do skraju lasu, gdzie stała opuszczona chata. Tam spędziła noc.

Rankiem ruszyła w dalszą drogę. Kiedy weszła do lasu, zobaczyła pięknego **królika**. Różyczka, nie zastanawiając się długo, pobiegła za nim. Wiedziała, że los zsyła jej pomocników – zwierzęta, nad którymi złościucha nie miała władzy. I tak przewędrowała siedem magicznych lasów.

Wreszcie dotarła do zielonej polany. Królik zniknął i w tej samej chwili nad głową królowny zaćwierkał maleńki **wróbel** – kolejny przewodnik. Niebawem jej oczom ukazał się niezwykle widok. W oddali wyrastała ogromna góra, a w otaczającym ją gaju rozbrzmiewał ptasi **chór**. Rozejrzała się dookoła. To tu, to tam pojawiały się ptaki: **sójki**, **jaskółki**, **przepiórki**. Była pewna, że dotarła do Ptasiej Góry. U jej podnóża zobaczyła pieczarę.

Na środku ogromnej groty płonęło ognisko. W jego blasku Różyczka dostrzegła kobietę, która siedziała na wielkiej skorupie **żółwia**. „Więc to jest ta dobra wróżka...” – ucieszyła się królowna i podeszła bliżej. Nie musiała niczego tłumaczyć, bo wróżka wiedziała o nieszczęściu Żółtego Wzgórza i czekała na Różyczkę od dawna.

– Weź tę czarodziejską **różdżkę**. Jeśli o wschodzie słońca staniesz na pałacowym tarasie i wypowiesz zaklęcie, zły czar pryśnie. Pamiętaj jednak – musisz wypowiedzieć je dokładnie o wschodzie słońca!

Uradowana Różyczka wysłuchała zaklęcia i wyruszyła w drogę powrotną. Za radą wróżki odszukała **źródło** o **szczególnej** mocy, które miało tę właściwość, że kto się z niego napił, nie czuł zmęczenia. Królowna wzięła łyk wody, a potem biegła co sił, by się nie **spóźnić**. Wreszcie, dokładnie w chwili, gdy przez gęste chmury zaczęły przebijać promyki słońca, stanęła na pałacowym tarasie i wypowiedziała zaklęcie:

– Koniec kłótniom, w serca niech wstąpi radość! Słońce, pokaż się ludziom i rozprosz niszczącą złość!

Kiedy wybrzmiały ostatnie słowa, nagle rozległy się grzmoty, a niebo rozdarły błyskawice. Po chwili na całe królestwo spadł magiczny deszcz. Ludzie, zdziwieni niezwykle zjawiskiem, wyszli z domów, a kogo zmoczyła ulewa, ten stawał się lepszy i weselszy.

Poddani z radością dziękowali królownie Różyczce, bo wirus złościuchy ulotnił się z pierwszymi promykami słońca. Wszyscy mieszkańcy Żółtego Wzgórza jak dawniej byli życzliwi i serdeczni i nie mogli się nadziwić, że wystarczył brak słońca, by przemienić ich w podłych złośliwców.

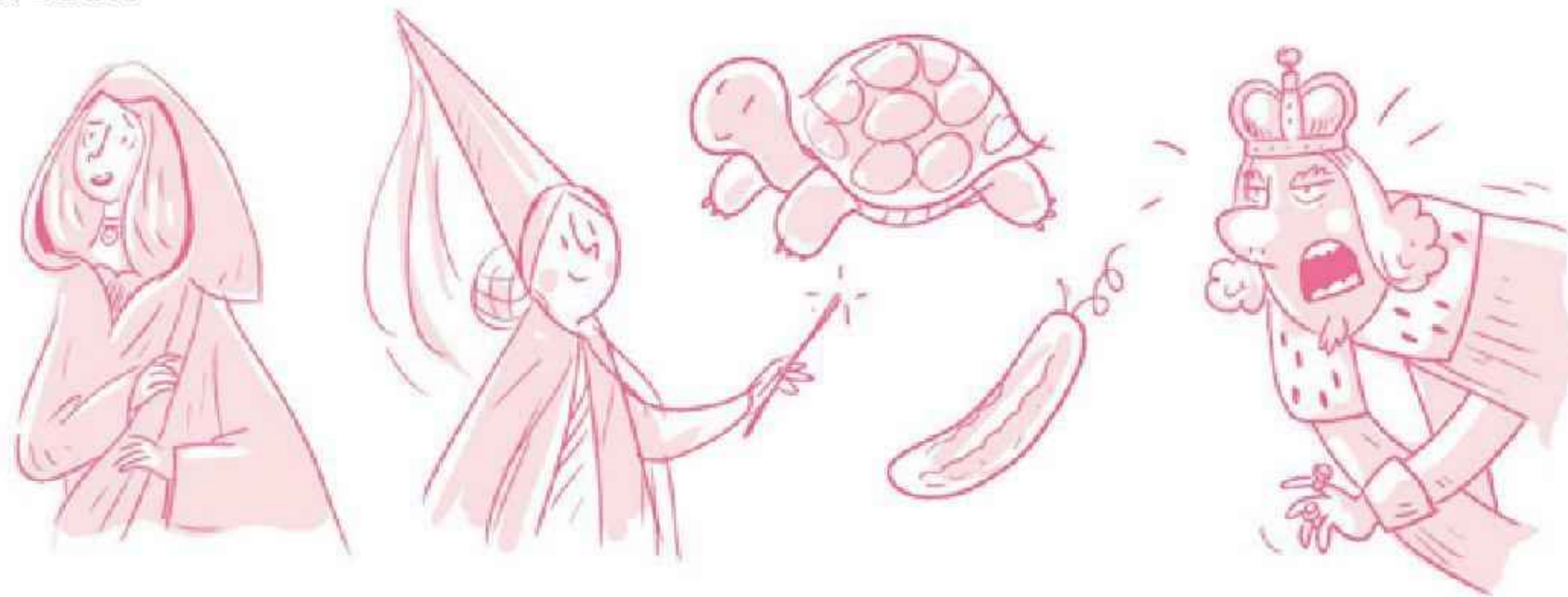
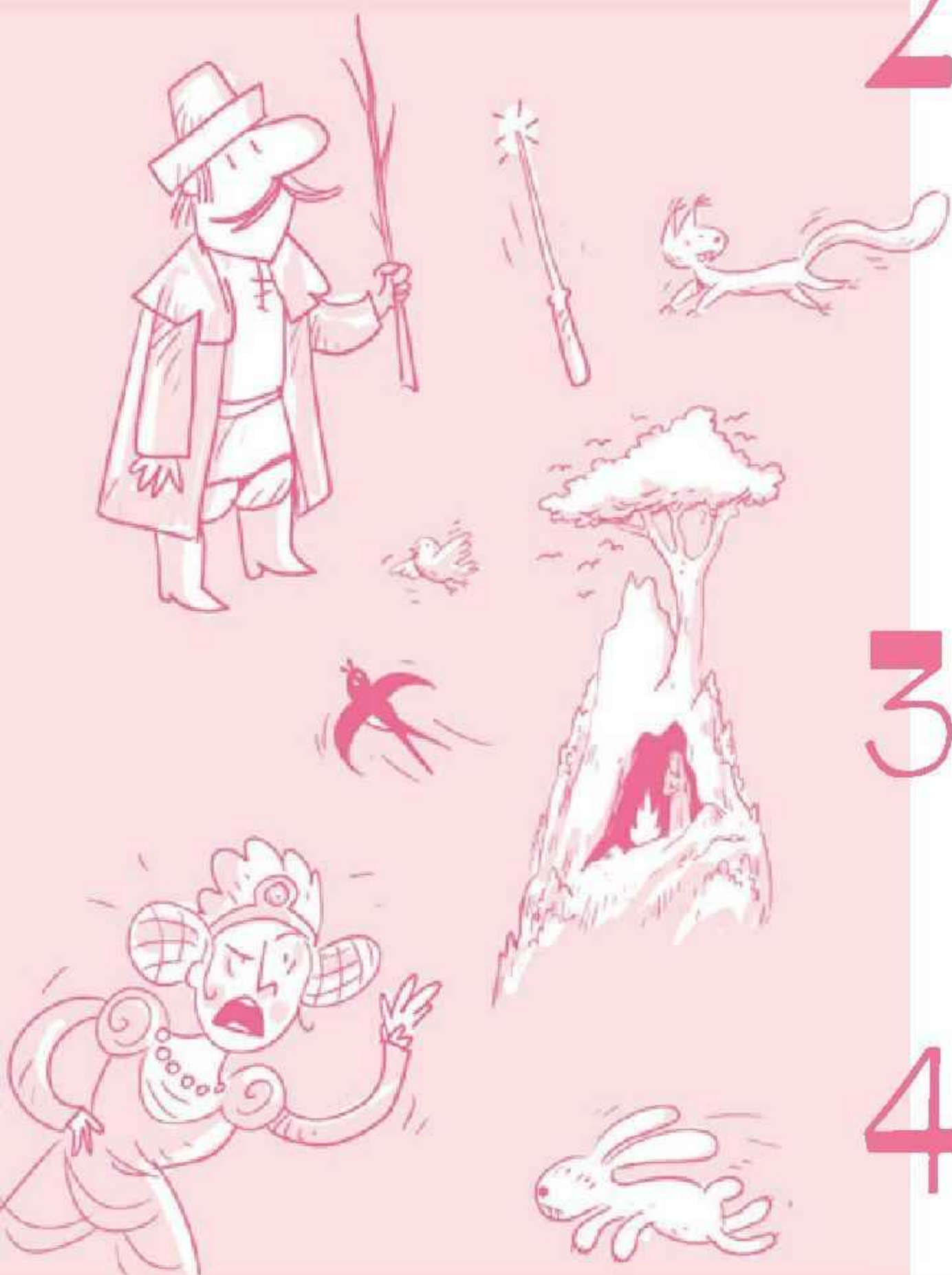

1

Podczas słuchania baśni czytanej przez nauczycielkę/nauczyciela przyglądaj się ilustracji do tekstu (s. 270–271).

2

Na podstawie rysunku wymień elementy, o których mowa w opowieści.

3

Po wysłuchaniu baśni uzupełnij w zeszycie tabelę.

Bohaterowie baśni	Miejsca zdarzeń	Elementy fantastyczne w baśni		
		postać	przedmiot	zdarzenie
?	?	?	?	?

4

Przeczytaj po cichu baśń. Postaraj się zapamiętać jak najwięcej wyrazów z ó niewymiennym i je zapisz.

5

Do każdego punktu planu opowieści o Różyczce dopisz jak najwięcej wyrazów z ó niewymiennym, które pojawiły się w tekście.

1. Życie w zgodzie i w szczęściu w krainie Żółtego Wzgórza.

2. Atak tajemniczego wirusa i pierwsze oznaki epidemii.

3. Rozmowa Różyczki z ogrodnikiem i wyruszenie po pomoc.

4. Dotarcie Różyczki do miasteczka ogarniętego wirusem złości.

5. Nocleg dziewczynki w opuszczonej chacie dzięki pierwszemu pomocnikowi.

6. Przejsie przez siedem magicznych lasów dzięki drugiemu pomocnikowi.

7. Dotarcie do pieczary dzięki ptakom.

8. Otrzymanie pomocy w tajemniczej pieczarze.

9. Droga powrotna Różyczki i uratowanie poddanych.

6

Zapamiętać słowa z ó

Opowiedzcie baśń „O królewnie Różyczce z Żółtego Wzgórza” zgodnie z kolejnością zdarzeń. Osoba opowiadająca dany fragment wskazuje następnego opowiadacza. Użyjcie jak najwięcej wyróżnionych kolorem wyrazów z ó niewymiennym.

ROZGRZEWKA

Niech każdy z Was wyobrazi sobie, że wszedł do świata baśni.

- Jak wygląda to miejsce?
- Kogo tam spotykasz?
- Jaką rolę odegrasz w tym świecie (np. rycerz, wróżka)?

MARCIN BRYKCZYŃSKI

Marcin Brykczyński to współczesny polski pisarz i tłumacz książek. Pisze wiersze i opowiadania, zwłaszcza dla dzieci. Tomiki wierszy, które mogą Was zainteresować, to „Czarno na białym”, „12 kolorów”, „Czary. Nieco szerszy wybór wierszy”.

¹ **waśnie**
kłótnie, spory

² **hen**
bardzo daleko

W świecie baśni

Życie się w rytm zegara toczy,
pośród nieładu, zgiełku, waśni¹,
wystarczy jednak przymknąć oczy,
by zrobić krok do świata baśni.

Tam wszystko trwa w zaklętym kole
niezmiennych reguł i zamierzeń
i pełnią swe odwieczne role:
księżniczki, smoki i rycerze.

Kto chce, ten może wejść do środka
i powędrować hen², w nieznane,
by na swej ścieżce to napotkać,
co w świecie baśni mu pisane.

Jaka tam zjawa go zaskoczy,
kto znienawidzi, kto pokocha,
z kim przyjdzie bój o życie toczyć:
czy smok to będzie, czy macocha?

³ **honor**
godność, dobre imię

Nic w baśni nie jest bez znaczenia:
liczy się honor³, mądrość, wiara
i każdy czyn tam wiele zmienia;
jasna nagroda jest i kara!

Kto zdoła wejść w baśniową postać
i zło pokona siłą woli,
ten w życiu będzie umiał sprostać
wyzwaniom każdej trudnej roli.

I choć czas zmieni zaklęć słowa,
wiedza niejeden lęk rozjaśni,
to warto w sercu drogę chować,
którą powraca się do baśni!

odkoduj
O-TEKST

1

Przeczytaj poniższe stwierdzenia. Do każdego dopasuj odpowiedni fragment wiersza.

- 1 W baśniach dobro zwycięża dzięki takim wartościom, jak: honor, mądrość, wiara.
- 2 W baśniach złe czyny są karane.
- 3 Baśniowe postaci uczą, jak pokonywać życiowe trudności.
- 4 Nawet gdy jest się dorosłym, warto korzystać ze wskazówek zawartych w baśniach.

POROZMAWIAJMY

2

Jakimi wartościami powinni się kierować ludzie? Dlaczego?

dobro • uczciwość • prawda • sprawiedliwość • szacunek
wytrwałość • miłość • przyjaźń • życzliwość • współczucie
troska • lojalność • mądrość • odwaga • samodzielność
poświęcenie • męstwo • bohaterstwo

3

Którzy bohaterowie literaccy i filmowi kierują się ważnymi dla ludzi wartościami? Podajcie ich imiona oraz przykłady sytuacji.

GRUPOWE wyzwanie

4 Baśniowe zaklęcia z dobrą mocą

-> W 2- lub 3-osobowych zespołach wymyście krótkie baśniowe zaklęcia zmieniające świat na lepsze. Wyjaśnijcie, czego dotyczą, np.

Sercorium-odwagorium

magiczna formuła
odwołująca się do wartości

Na moje słowo niech nikt nie boi się
stać w obronie słabszych!

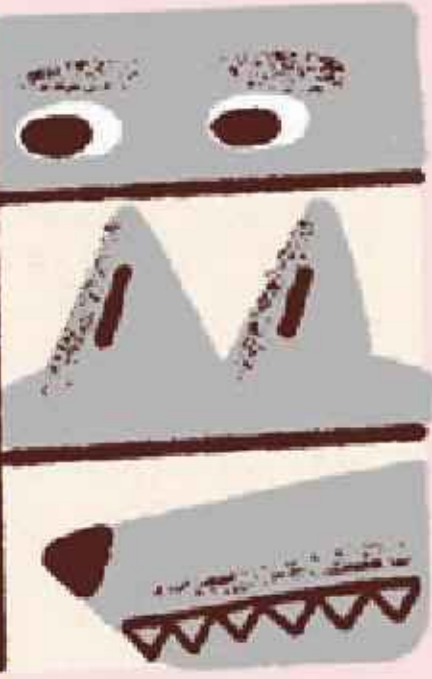
życzenie, pragnienie, rozkaz

-> Napiszcie opowiadanie, w którym jeden z bohaterów użyje wymyślonego przez Was zaklęcia. Pokażcie, jak wpłynęło ono na losy bohaterów i jak się zmienił świat.

Zabawa z baśnią

ROZGRZEWKA

Przypomnijcie sobie baśń o Czerwonym Kapturku. Opowiedzcie ją w klasie. Skorzystajcie z podpowiedzi rysunkowej.

Joanna Wilińska to żyjąca w XX wieku polska dziennikarka, scenarzystka, autorka słuchowisk dla dzieci i dorosłych. Fragment „Zielonego Kapturka” pochodzi z książki „Kiermasz rozmaitości”, w której znajdują się wiersze, inscenizacje, skecze wielu znanych polskich twórców dla dzieci.

Zielony Kapturek

NARRATOR

Zielony Kapturek idzie przez las z wizytą do babci.

ZIELONY KAPTUREK

Dzień dobry, babciu!

WILK

przebrany za babcię

Dzień dobry, Zielony Kapturku!

ZIELONY KAPTUREK

Babciu! A dlaczego ty masz takie duże uszy?

WILK

Żeby cię lepiej słyszeć, dziecino.

ZIELONY KAPTUREK

Babciu! Dlaczego ty masz takie duże oczy?

WILK

Żeby cię lepiej widzieć, wnusiu.

ZIELONY KAPTUREK

Ale babciu, dlaczego ty masz takie duże uszy?

WILK

Żeby cię lepiej słyszeć, Zielony Kapturku.

ZIELONY KAPTUREK

Ach, babciu! Dlaczego ty masz takie duże oczy?

WILK

Przecież ci już mówiłem, Zielony Kapturku!

ZIELONY KAPTUREK

Ach, babciu, a dlaczego ty masz takie duże uszy?

WILK

Pytaj o zęby, Zielony Kapturku!

ZIELONY KAPTUREK

Ach, babciu, dlaczego ty masz takie duże oczy?

WILK

Zielony Kapturku! Spytaj o moje zęby!

ZIELONY KAPTUREK

Babciu! A dlaczego ty masz takie duże uszy?

WILK

Pytaj o moje zęby! Pytaj o moje zęby!

ZIELONY KAPTUREK

Ach, babciu, dlaczego ty masz takie duże oczy?

WILK

zatyka uszy i ucieka, wyjąc

Auuuuuu!...

ZIELONY KAPTUREK

biegnie w ślad za nim

Babciu! A dlaczego ty masz takie duże uszy?

NARRATOR

W ten sposób Zielony Kapturek uniknął losu swej siostry – Czerwonego Kapturka.

Fragment książki *Kiermasz różnaitości*

1

Odpowiedzcie na pytania.

- Dlaczego Zielony Kapturek pytał Wilka tylko o oczy i uszy?
- Z jakiego powodu Wilk uciekł?
- Na czym polegało zwycięstwo Zielonego Kapturka nad Wilkiem?

Czas na scenę

W 3- lub 4-osobowych zespołach przeprowadźcie próbę czytania tekstu.

→ Wejdźcie w rolę bohaterów i na podstawie tekstu napiszcie, o czym – według Was – myślą i co czują.

	Co myśli, co czuje?	
	Wilk	Zielony Kapturek
Przywitanie i pierwsze pytania Zielonego Kapturka	?	?
Powtarzające się pytania o oczy i uszy oraz odpowiedzi Wilka	?	?
Ucieczka Wilka	?	?

Rekwizyt to przedmiot użyty w przedstawieniu przez aktorów.

→ Na podstawie zachowania bohaterki określcie jej najważniejsze cechy.

Zielony Kapturek (jaki jest?) ...

→ Ustalcie, w jaki sposób – według Was – w poszczególnych fragmentach scenki powinni się wypowiadać bohaterowie i co w tym czasie mają robić.

→ Przeprowadźcie próby głośnego czytania, a następnie odegrania „Zielonego Kapturka”.

→ Dodatkowo możecie przygotować rekwizyty i inne elementy wystroju sceny oraz efekty dźwiękowe, które chcielibyście wykorzystać w scence.

zadanie
DODATKOWE

Literackie eksperymenty

Napisz scenkę, w której przedstawisz inną sytuację, dzięki której Zielony Kapturek uniknie losu Czerwonego Kapturka. Możesz wprowadzić dodatkowego bohatera oraz zainspirować się poniższymi pomysłami.

korzysta z drona

ma aplikację *Rozpoznaj wilka*

uczy się leśnych odgłosów

przychodzi do domku babci wcześniej niż wilk

mówi co innego, gdy spotyka w lesie wilka

używa GPS-u i prowadzi z babcią wideorozmowę

przychodzi z psem obronnym

zna wilka z filmików w internecie

kupuje babci domofon z kamerą

testuje babcię, prosząc o podanie hasła bezpieczeństwa

Za złota furtką

patrz s. 211

STANISŁAW GROCHOWIAK

Snów dobrych życzenia

Otwieram złotą furtkę snu:

Cóż za tą furtką? – Białe jaśminy¹...

Księżniczka z koszykiem zbiera jeżyny

To tam, to tu.

Jeżyn są grona czarne jak noce,

Niebieskie kwiaty stoją przy drodze,

Lis ścieżkę omiata płomienną kitą²,

Nad trawą bocian stoi obmytą

Rosą czy deszczem? Ja sprawę tą*

Zostawiam snom, co wam się śnią...

Otwieram złotą furtkę snu:

Cóż za tą furtką? – Potężny zamek,

Zamknięty na tysiąc tajemniczych klamek,

Przeciwko złu.

Straże was strzegą na strzelistych³ wieżach,

Konie dyszące w żelaznych pancerzach,

Księżę choć dobry dzieciom dobrotliwy⁴,

Któremu służą potworki i dziwy:

Jakie? – pytacie. Ja sprawę tą

Zostawiam snom, co wam się śnią...*

*Dla stworzenia rymu poeta użył słowa *tą*,
choć formą poprawną jest *tę*.

¹ **jaśmin**

krzew o białych, żółtych lub różowych kwiatach i intensywnym słodkim zapachu

² **kita**

puszysty lisi ogon

³ **strzelista**

wysoka i wąska

⁴ **dobrotliwy**

odznaczający się dobrocią i łagodnością

1

W każdej parze wskaż stwierdzenie zgodne z treścią utworu.

Osoba mówiąca kieruje swoją wypowiedź do czytelników.

Osoba mówiąca mówi o świecie ze snów.

Osoba mówiąca mówi o tym, co jej się przydarzyło po wyjściu za furtkę domu.

Osoba mówiąca zwraca się do księżniczki i księcia.

2

W którym zestawie znalazły się określenia odpowiadające nastrojowi utworu?

A

tajemniczy
magiczny
zagadkowy
baśniowy

B

poważny
groźny
niepokojący
złośliwy

C

wesoły
pogodny
beztroski
przyjazny

3

Przeczytajcie wersję wiersza, w której zostały pominięte wybrane wyrazy.

- Które wyrazy zostały usunięte z tekstu? Co opisywały, na co zwracały uwagę?
- Na jakie pytania odpowiadały?
- Jak ich brak wpływa na odbiór utworu?

Snów życzenia

Otwieram furtkę snu:
Cóż za tą furtką? – jaśminy...
Księżniczka z koszykiem zbiera jeżyny
To tam, to tu.

Jeżyn są grona czarne jak noce,
 kwiaty stoją przy drodze,
Lis ścieżkę omiata kitą,
Nad trawą bocian stoi obmytą
Rosą czy deszczem? Ja sprawę tą
Zostawiam snom, co wam się śnią...

Otwieram furtkę snu:
Cóż za tą furtką? – zamek,
Zamknięty na tysiąc klamek,
Przeciwno złu.

Straże was strzegą na wieżach,
Konie dyszące w pancerzach,
Książę choć dobry dzieciom dobrotliwy,
Któremu służą potwory i dziwy:
Jakie? – pytacie. Ja sprawę tą
Zostawiam snom, co wam się śnią...

Epitet to wyraz **określający rzeczownik**. Najczęściej jest wyrażony **przymiotnikiem**, rzadziej **rzeczownikiem**.

Epitet określa

✦ **cechy**

Przykłady:

zielony (dom)
drewniany (płot)
(budynek) gigant

✦ **właściwości**

Przykłady:

ciepły (wiatr)
gorące (serce)
(dziadek) turysta

✦ **emocje, odczucia mówiącego**

Przykłady:

miła (osoba)
smakowity (posiłek)
okropne (zachowanie)

Dzięki epitetom **możemy sobie wyobrazić** na przykład **barwy, dźwięki** czy **kształty**.

4

Zaproponujcie własne epitety do innych rzeczowników z wiersza.

księżniczka [jaka?] ?

grona [jakie?] ?

trawa [jaka?] ?

lis [jaki?] ?

GRUPOWE
wyzwanie

5

Malujemy epitetem

Co może się znajdować za złotą furtką? W 2- lub 3-osobowych zespołach dopiszcie propozycje innych elementów pasujących do utworu Stanisława Grochowiaka. Użyjcie jak najwięcej epitetów i je podkreślcie.

Otwieram złotą furtkę snu:

Cóż za tą furtką? – Białe jaśminy...

?

PISEMNE
wyzwanie

6

W obu tekstach wskaż epitety i wyjaśnij, co możemy sobie dzięki nim wyobrazić oraz czego możemy się dowiedzieć.

Ach, zupełnie inny świat! Uwielbiał go oglądać. Często czekał do późnej nocy, aż na rynku pogasną wszystkie światła. Wtedy na tle ciemnego nieba najlepiej było widać gwiazdy. [...]

I wtedy on, wierny widz, mógł obejrzeć wyjątkowy spektakl. [...]

Miał nad sobą nie tylko Księżyc, ale też pas srebrnej poświaty, w którym migotały mniejsze i większe gwiazdy. Przypominało to jasną, szeroką wstęgę, albo raczej strugę rozlanego mleka, i było takie piękne!

[Katarzyna i Paweł Ziemniccy, *Droga do gwiazd. Opowieść o Mikołaju Koperniku*]

Nadchodzi wieczór
cały niebieski:
niebieskie drzewa,
niebieskie pieski,
niebieskie ręce,
niebieskie głowy
i tylko księżyc
pomarańczowy.

[Danuta Wawiłow, *Wieczór*]

Literackie eksperymenty

Przekształć poniższy tekst. Zastosuj jak najwięcej epitetów. Zadanie możesz wykonać na komputerze.

Za furtką rozpościera się las. Między drzewami widać ścieżkę prowadzącą do polany, na której rośnie trawa i gdzieś tam widać kwiaty. Na polanie stoi stół, przy którym siedzą postacie. Wyglądają tak, jakby na kogoś lub na coś czekały. W tle słychać szmer strumienia. W oddali pojawia się postać, która w ręce niesie lampion. Na plecach dźwiga kosz.

Festiwal fantastyki

Zdanie i równoważnik zdania

Na podstawie ilustracji odpowiedzcie na pytania.

- Co nazywają wyróżnione wyrazy?
- Na jakie pytania odpowiadają?

Orzeczenie to część zdania, która nazywa

czynność

tańczy śpiewają patrzyli

proces

rośnie pęcznieje starzeje się

stan

choruje śpią zmarzli

Orzeczenie jest najczęściej
osobową formą czasownika.

Odpowiada na pytania:

co (ktoś, coś) **robi?**

co się (z kimś, czymś) **dzieje?**

W zdaniu rządzi orzeczenie,
główną rolę gra na scenie.
Gdyby scenę opuściło,
to by zdania już nie było.

2 Wskaż orzeczenia w podanych wypowiedziach.

Widziałem go już kiedyś na innym wydarzeniu.

Zrobimy sobie zdjęcie z czarownicą?

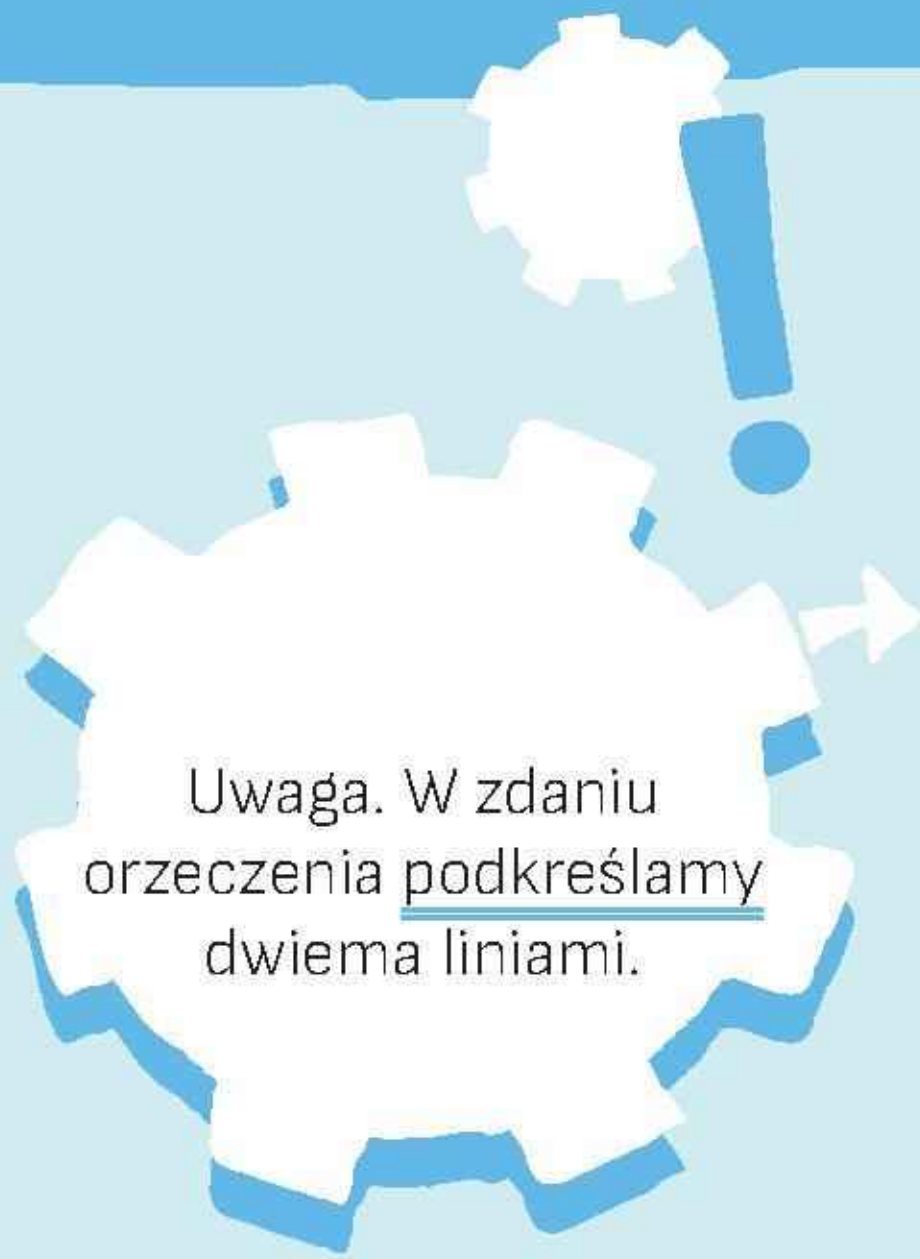
Te skrzydła wyglądają jak prawdziwe.

O, ruszyła kolejka.

Zatrzymajmy się przy scenie.

3 Wskaż wypowiedzenia, które nie zawierają orzeczenia.

Zdanie to wypowiedzenie, w którym jest **co najmniej jedno orzeczenie**.

Przykłady:

Idziemy na warsztaty? ← **jedno orzeczenie w zdaniu**

Najpierw zobaczymy baśniowe pojazdy, a później pójdziemy na spotkanie autorskie. ← **dwa orzeczenia w zdaniu**

Równoważnik zdania to wypowiedzenie, w którym **nie ma orzeczenia**, ale można je wprowadzić.

Przykłady:

Może do strefy kolekcjonerów? → **nie ma orzeczenia**

Może [przejdziemy] do strefy kolekcjonerów?

mieć
przejsć
zjeść
spróbować

4

Do podanych równoważników zdania wprowadź orzeczenia, by powstały zdania.

Magiczne ciasteczka z wróżbą.
Za chwilę parada smoków.
Tylko tutaj gofry z brokatem.
Ty pierwszy?

5

Ustal, które wypowiedzenia są równoważnikami, a które – zdaniami.

- Ale impreza!
- Mnie też się podobało.
- A mnie nie.
- No coś ty?
- Spodziewałam się czegoś więcej.
- Ty zawsze marudzisz.
- Wcale nie. Po prostu mówię, co myślę.

6

Uzupełnij dialog zdaniami. Zapisz go w zeszycie.

- ?
- Nic dziwnego.
- ?
- Bez przesady.
- ?
- Ja też.
- ?
- Zgoda!

Czy w wypowiedzeniu jest orzeczenie?

Smok śpi.
TAK ✓

Sen smoka.
NIE ✗

To jest zdanie.

To jest równoważnik zdania.

Książka żyje... Naprawdę!

Czytelnicy biblioteki z Morąga pokazują, jak podczas lektury działa potęga wyobraźni. Zobacz zdjęcia!

Młodzi czytelnicy korzystający z Miejskiej Biblioteki Publicznej w Morągu postanowili pokazać, z jaką niesamowitą mocą działa wyobraźnia podczas lektury książek. Wzięli udział w sesji zdjęciowej, podczas której przenieśli się do świata słynnych powieści i bajek.

„Naszym celem było wykonanie dwunastu zdjęć, które przedstawiają czytelnika do tego stopnia zaczytanego w książce, że elementy jej świata przenikają do rzeczywistości” – mówi Paulina Kalinowska, pracownica czytelnia dla dorosłych i pomysłodawczyni przedsięwzięcia „Książka żyje... Naprawdę!”.

W działania bardzo zaangażowała się morąska młodzież. Nie tylko brała udział w sesjach zdjęciowych, wcielając się w fauna Tumnusa, Roszpunkę, Dziewczynkę z zapalkami, Królową Śnieżkę, Królową Śniegu i innych bohaterów literackich, lecz także od samego początku współtworzyła projekt. „Na warsztatach ze scenografką¹ i kostiumografką² młodzież mogła

¹ **scenografka**

autorka plastycznej
oprawy widowiska

² **kostiumografka**

projektantka strojów
i fryzur do spektaklu

³ **charakteryzatorka**

osoba, która nadaje twarzy i sylwetce aktora cechy granej przez niego postaci

⁴ **wernisaż**

uroczyste otwarcie wystawy dzieł sztuki

zaprojektować i zaplanować wykonanie kostiumów dla bajkowych postaci oraz zastanowić się, jakimi elementami scenografii wypełnić kadr. Nie mogło również zabraknąć warsztatów z profesjonalnej charakteryzacji, na których młodzi ludzie dowiedzieli się, jak zmienić swoje koleżanki i swoich kolegów w postaci z bajek” – opowiada Paulina Kalinowska. Pracę młodzieży nadzorowali charakteryzatorka³ Aleksandra Arabasz i fotograf Hubert Kalinowski.

Uczniowie spędzili w bibliotece połowę wakacji, tworząc kostiumy i elementy scenografii. Warsztaty, na których przygotowywano elementy potrzebne do sesji, odbywały się niemal codziennie, a sesje – raz w tygodniu. Miejska biblioteka po godzinach zamieniała się w pracownię artystyczną i studio fotograficzne.

Efekty pracy całego zespołu można podziwiać na fotografiach Huberta Kalinowskiego, które zebrano i udostępniono mieszkańcom Morąga podczas wystawy w bibliotecznej galerii. „Zdjęcia cieszą się ogromnym zainteresowaniem. Wystawę odwiedza bardzo wiele osób, a nawet grupy zorganizowane” – przyznaje Paulina Kalinowska. Frekwencja na wernisażu⁴ była bardzo duża; jeszcze nigdy mury biblioteki nie gościły w jednym czasie tylu osób. Warto szukać oryginalnych pomysłów, aby przyciągać czytelników do biblioteki.

Na podstawie tekstu z serwisu internetowego Booklips

1

Wypisz z tekstu odpowiednie informacje.

PROJEKT (nazwa)	_____?
kto? (organizatorzy)	_____?
kto? (uczestnicy)	_____?
kiedy? (czas działania)	_____?
gdzie? (miejsce)	_____?
co zrobili? (działania)	_____?
jak długo? (czas przygotowania)	_____?
po co? (cel)	_____?

2

Ustal, jak pomysłodawczyni Paulina Kalinowska ocenia swój projekt. Na potwierdzenie podaj co najmniej jedno sformułowanie, które zawiera jej opinię.

3

Wyjaśnijcie, jak rozumiecie hasło *Książka żyje... Naprawdę!* W rozmowie odwołajcie się do wybranych zdjęć.

4

Notatka informacyjna

W 2- lub 3-osobowych zespołach napiszcie notatkę na temat projektu przeprowadzonego w bibliotece w Morągu.

- > Wykorzystajcie informacje zgromadzone w zadaniu 1.
- > Stwórzcie zwięzły tekst (30–50 słów).

Książka żyje... Naprawdę!

W 2- lub 3-osobowych zespołach wykonajcie zdjęcie, które mogłoby się znaleźć na wystawie promującej czytelnictwo. Możecie wykorzystać różne dostępne Wam technologie.

Wystawa baśniowych ilustracji

Zdanie pojedyncze i zdanie złożone

Włączyłem, ale
jeszcze nic nie
słyszę.

Ale kolory!

Co to?

Już gdzieś
widziałam ten
obrazek.

A mnie tamten
bardzo się podoba
i chciałbym mieć
taki w swoim
pokoju.

W muzealnym
sklepiku widziałam
kubek z tą
ilustracją.

A ja wolę ten,
który wisi
pośrodku.

Popatrzcie tu!

OBSERWATORIUM
Językowe

1

Przeczytajcie wypowiedzi w dymkach.

- Wskażcie czasowniki w formie osobowej.
- Ustalcie, które wypowiedzi są zdaniami.
- Przeczytajcie zdania, które mają więcej niż jedno orzeczenie.

Zdanie z jednym orzeczeniem to **zdanie pojedyncze**.

Wystawa ilustracji trwała trzy miesiące.

jedno orzeczenie

Zdanie, które ma więcej niż jedno orzeczenie, nazywamy **zdaniami złożonymi**.

Wystawa ilustracji trwała trzy miesiące i odwiedziły ją tłumy uczniów.

dwa orzeczenia

Wystawa ilustracji, którą odwiedziły tłumy uczniów, trwała trzy miesiące.

dwa orzeczenia

Wystawa ilustracji, która trwała trzy miesiące, osiągnęła wielki sukces, ponieważ odwiedziły ją tłumy uczniów.

trzy orzeczenia

2

Wskaż orzeczenia w podanych zdaniach i powiedz, które wypowiedzenia są zdaniami pojedynczymi.

Ilustracje zaskoczyły uczniów.

Niektóre dzieci robiły zdjęcia.

Dziewczynka zatrzymała się przed obrazem i długo mu się przyglądała.

Dzieci weszły do sali, rozglądały się i zadawały pytania.

Większość uczniów z zaciekawieniem słuchała pana przewodnika.

3

Przeczytajcie rozmowę i wskażcie zdania złożone.

— Przyjdę tu jeszcze raz z tatą lub babcią. Oni interesują się malarstwem, więc na pewno się zgodzą.

— A zabierzecie mnie z sobą? Z wami nigdy się nie nudzę i zawsze czegoś ciekawego się dowiem.

— No pewnie.

— Pani mówiła, że w muzeum prowadzą warsztaty dla dzieci. Proponuję, byśmy się zapisali.

Spójniki

to nieodmienne części mowy.

Łączą wyrazy w wypowiedzeniach, a także całe wypowiedzenia w większe całości.

Na jednej ilustracji widzimy wilka i Czerwonego Kapturka.

spójnik **i** łączy wyrazy w wypowiedzeniu

Artyści inspirują się baśniami i tworzą wiele pięknych ilustracji.

spójnik **i** łączy dwa wypowiedzenia w większą całość

dlatego • bo • ponieważ
więc • i • gdyż • ale
lecz • a

4

Zdania pojedyncze połączcie w zdania złożone. Wykorzystajcie wybrane spójniki.

Znam wiele ilustracji do
Czerwonego Kapturka.

Takich jeszcze nie widziałam.

Te są bardzo oryginalne.

Chętnie kupiłabym jedną
z reprodukcji.

Kasia na pewno chciałaby
obejrzeć tę wystawę.

Pasjonuje się malarstwem.

PISEMNE
wyzwanie

5

a) Ustal, w jaki sposób zdania pojedyncze zostały połączone w zdanie złożone.

Podobała nam się wystawa ilustracji do baśni, zachęcimy innych do jej obejrzenia. Znajdziemy informacje o artystach, przygotujemy wystawę na temat ich twórczości.

b) Przekształć powyższe zdania tak, by nie zmienić ich treści. Wykorzystaj spójniki.

Spójniki, przed którymi zazwyczaj **stawiamy przecinek**:

**ale jednak więc zatem toteż lecz bo
ponieważ dlatego gdyż aby**

Spójniki, przed którymi zazwyczaj **nie stawiamy przecinka**:

i oraz ani lub albo bądź

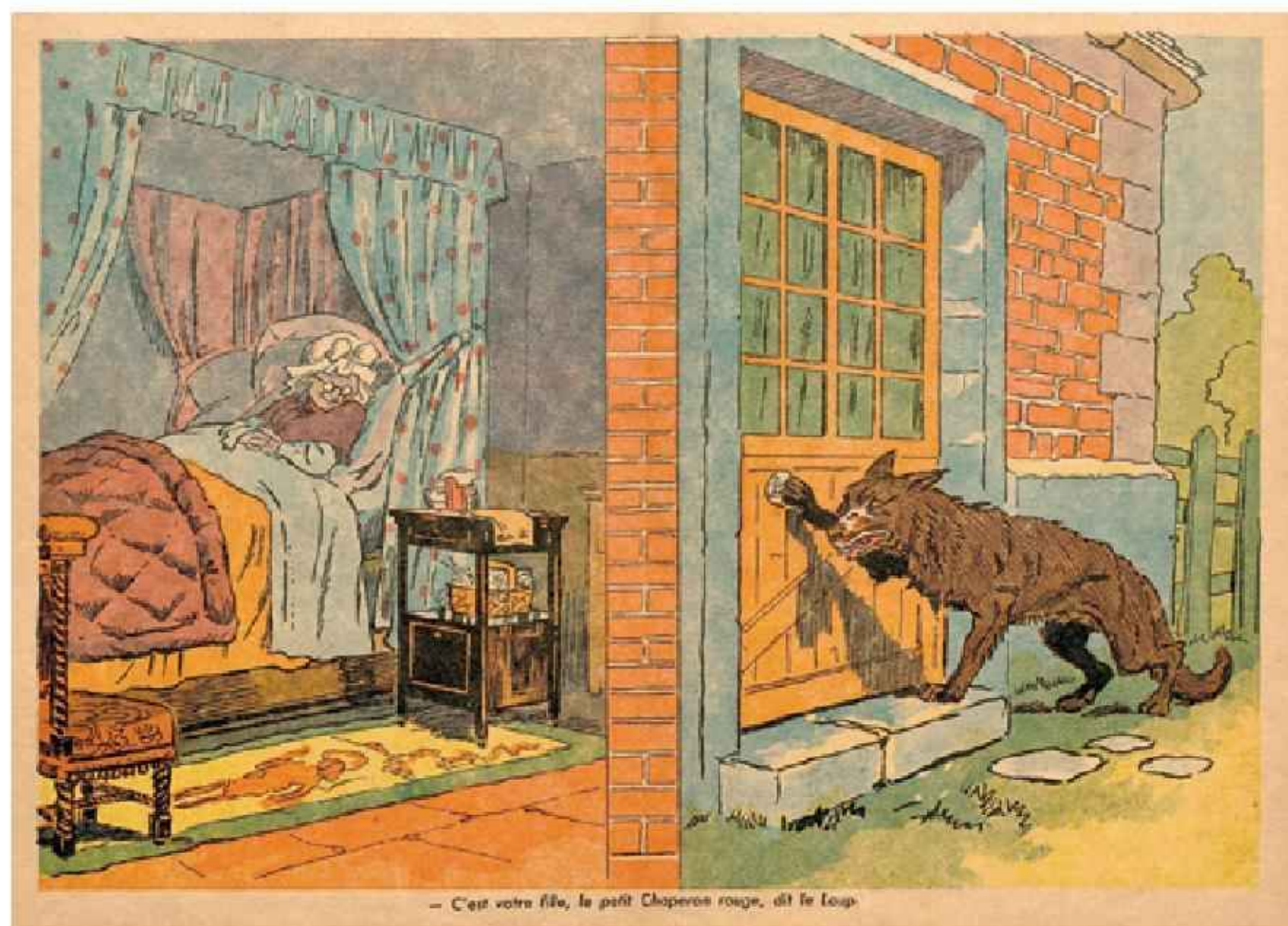
6

Do ilustracji ułóż po jednym zdaniu złożonym:

- z jednym spójnikiem, przed którym stawiamy przecinek,
- z jednym spójnikiem, przed którym nie stawiamy przecinka,
- bez spójnika.

Stawiaj przecinek,
nie wahaj się wcale,
gdy widzisz: *jednak*,
lecz, *toteż*, *więc*, *ale*.

I oraz lub albo ani
nie lubią się z przecinkami.

— C'est votre fille, le petit Chaperon rouge, dit le loup.

Banialuki
nie tylko do
nauki :)

JOANNA PAPUZIŃSKA

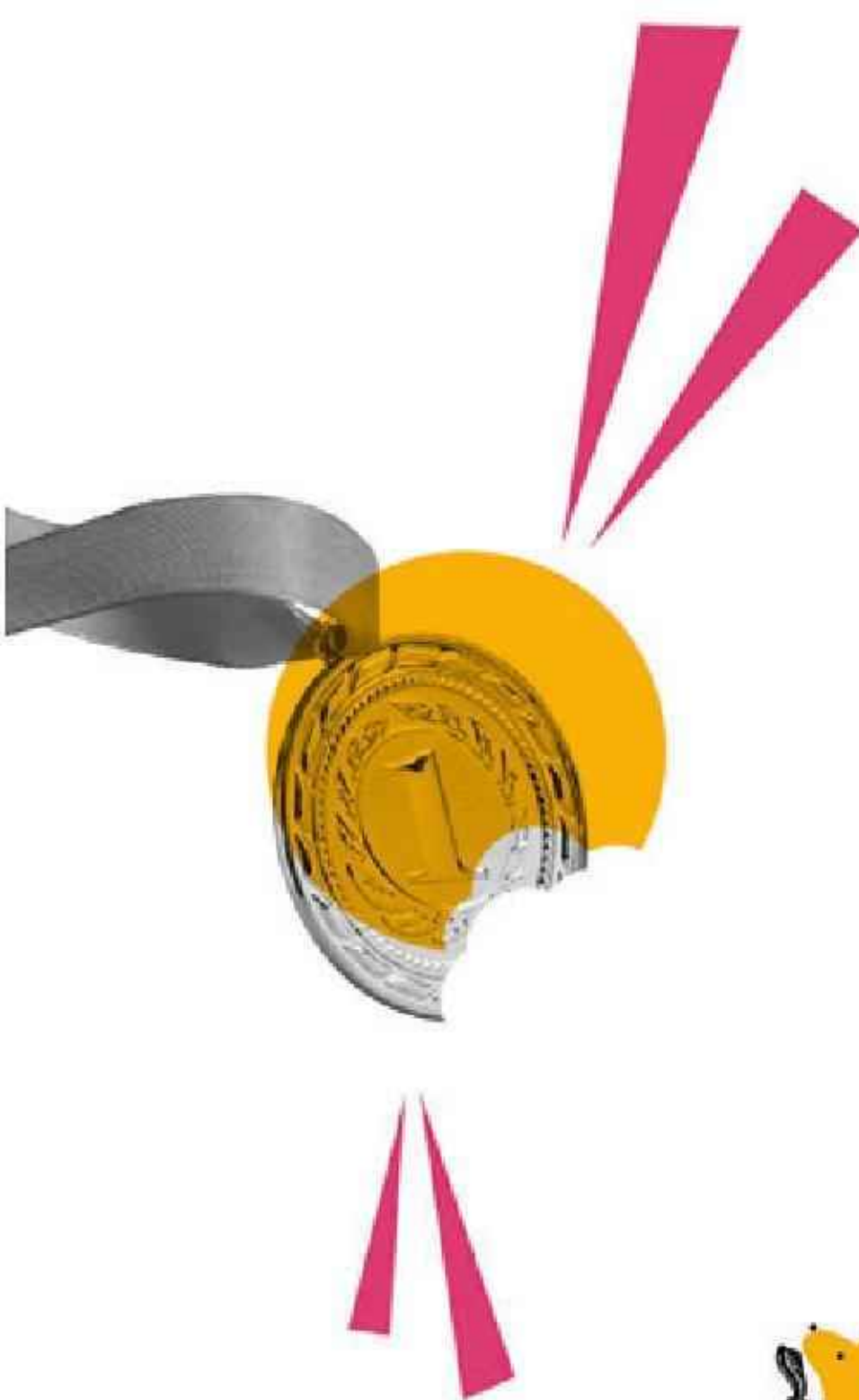
Joanna Papużyńska to współczesna polska pisarka. Jako autorka utworów dla dzieci: bajek, wierszy i piosenek, pokazuje moc wyobraźni, która pomaga najmłodszym zrozumieć rzeczywistość. Prawdopodobnie z klas młodszych znacie utwory „Nasza mama czarodziejka” oraz „Czarna jama”. Książka pt. „Asiunia” to wzruszająca historia samej Joanny Papużyńskiej.

Bzdurniej, czyli turniej bzdur

Raz staruszek pewien młody chciał się napić suchej wody, więc kapelusz włożył z piasku, bo się bardzo bał zarazków. Szedł przez pole, a na polu malusieńki stał wielkolud, ale tupał jak sto stonóg i nie złożył mu pokłonu, bo miał łóżko z makaronu. Więc przez okno dziadek wyszedł, gdyż nie lubił takich myszek, co smażyły mu bandaże, a był bardzo ciepły marzec.

Poszedł szybko do piwnicy, umył nogi w jajecznicy, później wytarł je kompotem i posrebrzył szczerym złotem. Chciał je sprzedać na Allegro, ale się pokłócił z zebłą, więc do domu poszedł tyłem, bo miał dość tych omyłek.

Kto najwięcej znajdzie bzdur tu, temu medal dam z jogurtu.

1
2
3

Opiszcie swoje odczucia po przeczytaniu tekstu.

Wyjaśnijcie, w jaki sposób tytuł utworu łączy się z jego treścią.

Podajcie przykłady sytuacji przedstawionych w utworze, o których można powiedzieć, że są bzdurami zasługującymi na „medal z jogurtu”. Uzasadnijcie swój wybór.

coś pozbawione sensu • coś, co się wzajemnie wyklucza
sprzeczność • coś wzbudzającego śmiech • coś niemożliwego

PISEMNE
wyzwanie

4

Literackie eksperymenty

Wymyśl i zapisz zdarzenie, które jest sprzeczne z rzeczywistością. Możesz na przykład zaproponować przedmiot użyty niezgodnie z jego przeznaczeniem, działanie przeczące zdrowemu rozsądkowi, bohatera mającego cechy, które się wykluczają.

GRUPOWE
wyzwanie

5

Turniej-bzdurniej!

W 2- lub 3-osobowych zespołach stwórzcie dalszy ciąg turniejowej historii.

- > Napiszcie co najmniej pięć wersów niesamowitej opowieści.
- > Zakończcie Waszą rymowankę dwoma wersami, w których znajdzie się inna, ale też zaskakująca, propozycja nagrody dla zwycięzcy.

Kto najwięcej znajdzie bzdur tu
?

Kto bzdur więcej dziś wypowie
?

Kto najlepiej dziś nabzdurzy
?

Kto bzdur więcej dziś wymyśli
?

Ile prawdy w legendzie?

ZUZANNA ORLIŃSKA

Zuzanna Orlińska to polska współczesna pisarka i ilustratorka opowiadań oraz powieści dla dzieci i młodzieży. Jeśli lubicie połączenie historii z przygodą, to prawdopodobnie spodobać się Wam książki „Detektywi z klasztornej wzgórza” czy „Z Bożej łaski Jadwiga, król”

¹ **świętobliwa**
pobożna

² **poseł**
tu: przedstawiciel jakiegoś państwa/królestwa wysłany z misją do innego państwa/królestwa

Skąd się wzięła sól w Wieliczce i Bochni?

– Skąd się wzięła ta cała sól?

Młody górnik otarł pot z twarzy i usiadł pod ścianą. Od niedawna pracował w kopalni i wciąż nie mógł się nadziwić niezwykłości tego miejsca.

– Ciekaw jestem, czy te podziemne solne góry rosły przez lata, kryształ po kryształ, czy też powstały w jednej chwili, jak od czarodziejskiego zaklęcia? – dumał.

– W jednej chwili, ale nie od zaklęcia, tylko na życzenie mądrej, świętobliwej¹ pani. – Ojciec usiadł przy jego boku i odwinął z czystej szmatki kawałek chleba. To była chwila południowego odpoczynku. Górnicy mogli się posilić i rozprostować grzbiety, obolałe od schylania się w niskich i wąskich korytarzach.

– Wiecie coś o tym? Skąd? – zdziwił się chłopak.

– Od ojca. A on dowiedział się od swojego ojca, który był jednym z pierwszych górników, jacy tu pracowali.

– Jak to było?

– Zaraz ci opowiem.

– Królewno! Królewno!

– Co takiego?

– Przyjechali posłowie² od księcia Bolesława. [...]

– Powiedz, że mnie nie ma! – pisnął głosik spod stołu.

– Ale oni wiedzą, że królewna tu jest. Ojciec im powiedział.

– Przekaż, że się pomylił!

– Królewno... – dwórka westchnęła. [...]

– Dobrze, już dobrze. Przekaż, że zaraz przyjdę.

³ **marszałek dworu**
dawniej urzędnik zarządzający dworem królewskim lub książęcym

⁴ **Święta Kinga**
(1234–1292), węgierska królowa, córka Beli IV, żona polskiego księcia Bolesława Wstydliwego, a po jego śmierci zakonnica w klasztorze w Starym Sączu. Ogłoszona świętą w Kościele katolickim

⁵ **majestatyczny**
pełen dostojeństwa, powagi

⁶ **maniery**
sposób bycia, zwłaszcza w towarzystwie

⁷ **ametyst**
kamień półszlachetny barwy fioletowej

⁸ **audiencja**
oficjalne spotkanie z osobą ważną, zajmującą wysokie stanowisko

⁹ **wiano**
posąg panny młodej, czyli majątek, który wносиła do małżeństwa

¹⁰ **okazały**
pełen przepychu

¹¹ **orszak**
grono osób uroczystie komuś towarzyszące

¹² **rezolutna**
rozumna, roztropna, umiejająca sobie poradzić w każdej sytuacji

– Najjaśniejsza królowa węgierska Kunegunda! – oznajmił marszałek dworu³.

– Czyli moja córka Kinga⁴ – przedstawił ją po swojemu król Bela.

Dziewczyna dygnęła sztywno. Chcieli królowy, to niech mają. Ale majestatyczne⁵ królewskie maniery⁶ były strasznie nudne, więc spod przymkniętych powiek z ciekawością zerknęła na polskich posłów. Nie wiedziała wiele ani o swoim przyszłym mężu, ani o kraju, do którego miała się udać. Mówiono jej tylko, że ten Bolko, zaledwie parę lat od niej starszy, zdążył już przeżyć więcej niż niejeden dorosły człowiek. Trzymał go w lochu, miał za sobą ucieczkę z więzienia, a krewni jego ojca chcieli pozbawić go życia. Pragnął być księciem krakowskim, lecz tymczasem rządził w Sandomierzu. A może odwrotnie? Dziwne nazwy miast z trudem dawało się wymówić.

Posłowie podarowali Kindze piękny pierścień z ametystem⁷, który wspaniale błyszczał na palcu. Kiedy audiencja się⁸ skończyła, królowa została sam na sam z ojcem.

– Skoro układ został zawarty, powinniśmy pomyśleć o twoim wianie⁹ – oświadczył Bela. – Musisz tam w Polsce zaprezentować się godnie, jak przystało na królewską córkę. Każę przygotować czterdzieści wozów pełnych złota i kosztowności, a do tego drogocenne tkaniny na szaty. Oczywiście dam ci też okazały¹⁰ orszak¹¹, żeby wszyscy wiedzieli, z kim mają do czynienia.

– Po co mi to wszystko? – Kinga była niezadowolona. – Nie potrzebuję olśniewać moich przyszłych poddanych przepychem. Daj mi coś, co naprawdę będzie im potrzebne!

– Co takiego? – Król przyzwyczaił się już do dziwnych pomysłów swojej rezolutnej¹² córeczki, ale tym razem nie rozumiał, co ma na myśli.

– Coś, co będzie jednakowym skarbem na dworze możnego pana i w ubogiej chacie. Coś, co doda smaku ich życiu... Już wiem! Daj im sól!

– Sól? – powtórzył król Bela. – Nawet jeśli napełnię solą czterdzieści wozów, zapas szybko się skończy. I co wtedy?

– Nie, nie, lepiej byłoby, gdyby mogli sami wydobywać sól w swoim kraju, tyle, ile będzie im potrzebne. Dajmy im całą kopalnię soli!

Bela IV pokręcił głową z powątpiewaniem. Jego córeczka była bardzo mądra, ale jeszcze taka dziecinna.

– Jak mogę dać poddanym księcia Bolesława kopalnię, która znajduje się na mojej ziemi? To niemożliwe!

– Już ja sobie z tym poradzę! – Kinga podbiegła do ojca i objęła go za szyję. – Obiecuj, że pozwolisz mi zabrać ze sobą jedną kopalnię soli, a ja przygotuję ją do drogi!

– Bierz, co chcesz! – westchnął zrezygnowany ojciec. Miał wielką słabość do tego dziecka. Wiedział, że gdyby Kinga tego zażądała, oddałby jej nawet wszystkie szczyty Karpat.

Następnego dnia królewski orszak wyruszył w stronę największej kopalni soli w Siedmiogrodzie¹³. Na czele¹⁴, na niedużym siwym koniku jechała królowna Kinga w otoczeniu zbrojnych rycerzy i dwórek. Zajechała na podwórzu i kazała się zjechać z konia, po czym podeszła do szybu¹⁵, podobnego do głębokiej studni. Jeden z rycerzy musiał ją unieść w górę, bo była niewielkiego wzrostu i nie sięgała głową ponad cembrowinę¹⁶. Zdjęła z palca zaręczynowy pierścień z ametystem i cisnęła w czeluść¹⁷.

– I to wszystko prawda? – Młody górnik tak się zaszuchał, że nawet nie nadgryzł swojej pajdy chleba¹⁸.

– Prawda. Tak opowiadał mój ojciec, a przedtem jego ojciec. [...]

– Kiedy królowna Kinga wrzuciła pierścień do kopalni, słońce już zachodziło. Wiedząc, że nie zdąży przed zmrokiem wrócić do zamku, poprosiła zarządcę kopalni o nocleg. Przyszykowano więc dla niej izbę, zanim Kinga położyła się spać, nakazała górnikom, by pod żadnym pozorem nie budzili jej aż do rana. Jednak w nocy rozległ się gdzieś z głębin straszny łoskot. Wszystko wokół dygotało jak podczas trzęsienia ziemi. Górnicy podejrzewali, że zapadło się wyrobisko¹⁹ kopalni, lecz obawiali się zejść na dół, by to sprawdzić. Wstrząsy i hałasy trwały całą noc, a górnicy byli nimi tak przerażeni, że w końcu złamali królewski zakaz i obudzili śpiącą Kingę.

– Wiadomo, co to był za łoskot?

¹³ **Siedmiogród**
historyczna kraina
w Rumunii

¹⁴ **na czele**
z przodu

¹⁵ **szyb**
korytarz w kopalni prowadzący z powierzchni ziemi w głąb, gdzie znajdują się złoża jakiegoś kruszcu, tu: soli

¹⁶ **cembrowina**
obmurowanie umacniające zbiornik wodny, studnię itp.

¹⁷ **czeluść**
głębia, przepaść

¹⁸ **pajda chleba**
duża kromka chleba

¹⁹ **wyrobisko**
pusta przestrzeń w kopalni powstała po wykopaniu skał, kruszcu, złoża

²⁰ **warzyć sól**
pozyskiwać sól przez
odparowywanie wody
z solanki

²¹ **rocznik kapituły**
dokument kościelny

– Mój dziad powiedział, że tej nocy cała sól z siedmiogrodzkiej kopalni podziemną drogą miała przenieść się aż do Sandomierza, na ziemię księcia Bolesława. Lecz że górnicy zbudzili królową zbyt wcześnie, dlatego złoże zawędrowało tylko tu, do Wieliczki i do Bochni.

– I to wszystko prawda? – chłopak powtórzył to samo pytanie. W głowie nie mieściły mu się takie cuda.

– Musi to być prawda – potwierdził ojciec. – Bo wcześniej u nas soli nie kopano, tylko ją warzono²⁰. A po ślubie księcia Bolesława z Kingą – zaraz się znalazła. Podobno nawet w roczniku kapituły²¹ krakowskiej napisano: „W Bochni znaleziono twardą sól, której nigdy przedtem nie było”. Jeśli jej wcześniej nie było, to skąd miałyby się wziąć, jeśli nie z wiana księżnej Kingi?

Fragment książki *Pierścień świętej Kingi*

odkoduj
O-TEKST

1

Wybierz to zakończenie zdania, które jest zgodne z tekstem.

Fragment utworu zapisany kolorową czcionką jest

- A.** snem, który między innymi objaśnia, skąd się wzięła sól w Wieliczce i Bochni.
- B.** opowieścią ojca, między innymi o tym, skąd się wzięła sól w Wieliczce i Bochni.
- C.** opowieścią Kingi o tym, w jaki sposób przeniosła kopalnię soli z Siedmiogrodu do Polski.
- D.** snem, w którym Bela IV opowiada, jak jego kopalnia znalazła się na ziemiach polskich.

2 Wymień elementy świata przedstawionego w opowieści górnika.

MIEJSCE I CZAS ZDARZEŃ ?
GŁÓWNY BOHATER ?
ZDARZENIA Z NIM ZWIĄZANE ?

RZECZYWISTE

?

FANTASTYCZNE

?

OBSERWATORIUM
Językowe

3 Powiedzcie, jak w utworze zbudowano atmosferę niezwykłości i cudowności. Na potwierdzenie podajcie odpowiedni fragment.

- podpowiedź •
- Jakie zjawiska towarzyszyły niezwykłemu zdarzeniu?
 - Co świadczy o tym, że Kinga wiedziała, jakie będzie działanie magicznego pierścienia?
 - Jak się zachowywali świadkowie zdarzenia, a jak — Kinga?

Legendy początkowo były przekazywane ustnie. Z pokolenia na pokolenie opowiadano sobie kolejne wersje historii. **Legendy czasami nazywa się też podaniami.**

Legenda to opowieść zawierająca **elementy rzeczywiste** oraz **elementy fantastyczne (niezwykłe, cudowne)**.

Legendy są często związane z historycznymi postaciami, miejscami lub zdarzeniami.

Przykłady:

KRAKÓW

„Legenda o smoku wawelskim”

WARSZAWA

„Legenda o syrence warszawskiej”

Legenda o Mikołajku nadmorskim

ROZGRZEWKA

Zapoznajcie się z pytaniami. W trakcie słuchania legendy notujcie informacje, które pomogą Wam na nie odpowiedzieć.

- Z którym regionem Polski jest związana legenda „Bursztynowa korona”?
- Kiedy się rozgrywały wydarzenia?
- Kim był Mikołajek?
- Kim była dziewczyna, którą okradł Mikołajek?
- Kto wydał wyrok na Mikołajka?
- W jaki sposób stornia (mała flądra) i jaskółka pomogły chłopcu uniknąć najsrozszej kary?
- Na czym polega kara Mikołajka?

HANNA ZDZITOWIECKA

Hanna Zdzitowiecka to polska pisarka żyjąca w XX wieku. Tworzyła głównie dla dzieci i młodzieży. W swoich utworach często pisała o zwierzętach i roślinach.

Bursztynowa korona

Na całym kaszubskim wybrzeżu nie było większego psotnika i urwisa od Mikołajka.

Ludzie prosili, tłumaczyli, grozili... na próżno. Nie było żadnej rady na chłopaka. Do roboty – ostatni, do psoty, do szkody – pierwszy.

Raz, kiedy po udanym połowie cała osada się zbiegła, by pomóc przy wybieraniu ryb z sieci, Mikołajek – jak zwykle – smyrgnął¹ w las rosnący na wydmie. Zachciało mu się szukać bursztynów w jemu tylko znanym, odległym miejscu, gdzie morze wyżłobiło małą zatoczkę w piaszczystym brzegu.

Biegł między sosnami przez piasek, w którym nogi grzęzły mu po kostki. Biegł ku sypkim pagórkom, porośniętym twardą, wysoką trawą. A potem zmęczony rzucił się na ziemię, twarz wystawił do słońca i... zasnął.

Zbudził go śpiew dolatujący od morza.

Głosy były piękne, ale nieznane. Zaciekawiony chłopiec wysunął głowę spomiędzy kęp trawy.

Nad wodą, na czysto umiecionym piasku siedziała piękna dziewczyna w sukni koloru morza, przepasanej wstęgami morszczynu² i przybranej ciemnymi muszlami omułek³. Na długich, zielonych włosach miała koronę z bursztynów wszystkich odcieni, od jasnego jak śmietana na mleku, do ciemnego jak świeża żywica spływająca ze zranionego drzewa. Południowe słońce przenikało je, zapalając we wnętrzu złote isierki.

¹ **smyrgnął**
szybko uciekł

² **morszczyn**
glon morski

³ **omułek**
mały morski o ciemno-brunatnej muszli

Mikołajowi oczy się zaświeciły na ten widok.

– Bursztynowa korona! Panna Wodna, córka króla Bałtyku, w bursztynowej koronie – powtarzał szeptem... – Ileż to razy babka opowiadała o niej wieczorami... A ja myślałem, że to takie sobie bajanie⁴, nieprawda. Żeby tak zdobyć tę koronę... ten skarb... wszystkich bym zadziwił...

Pannę Wodną otaczały fale z białymi grzywami, gotowe na każde skinienie.

– Uczeszcie mnie – rozkazała.

Jedna z fal zdjęła jej z głowy koronę i ostrożnie złożyła na wydmie, nieopodal miejsca, gdzie przyczał się Mikołajek. Inne rozplatały jej włosy szmaragdowe⁵. Czesząc, śpiewały o ukrytym w głębinie bursztynowym pałacu władcy Bałtyku.

Ale Mikołajek nic już nie słyszał i nie widział, prócz leżącej przed nim korony. Czołgał się ku niej powoli, uważając, by nie zaszeleściła trawa.

– Będzie moja... musi być moja...

Jeszcze jeden ruch i bursztyny zniknęły pod błękitną, wypłowiałą⁶ kośzulą. Nie bacząc już na nic, chłopiec zerwał się i popędził wzdłuż wydmy ku domowi.

Tupot jego nóg zwrócił uwagę Panny Wodnej.

– Gdzie moja korona? – krzyknęła, a widząc uciekającego chłopca, rozkazała: – Gońcie go! Prędszej! Musicie go schwytąć!

Z pluskiem i szumem pędziły wzburzone fale po brzegu.

– Morski wietrze, na pomoc! – wołała Panna Wodna.

Zerwała się wichura jak przy największym sztormie. Uderzyła Mikołajka od przodu, aż mu dech zaparło i musiał przystanąć. Przechylił się, przygiął, by łatwiej się przebić pod wiatr, ale szarpnięty nowym podmuchem stąpnął⁷ nieostrożnie na skraj podmytej wydmy i stoczył się na dół. Korona wysunęła mu się zza pazuchy⁸ i wpadła między rozgniewane fale, które, trzęsąc białymi grzywami, otoczyły rabusia⁹.

⁴ **bajanie**

opowiadanie baśni, nie-stworzonych rzeczy

⁵ **szmaragdowe**

intensywnie zielone

⁶ **wypłowiała**

taka, której barwa straciła intensywność, wyblakła

⁷ **stąpnąć**

postawić stopę, zrobić krok

⁸ **zza pazuchy**

spod ubrania

⁹ **rabuś**

złodziej, rozbójnik

¹⁰ **chełbia**

meduza

¹¹ **obnażone**

nagie

¹² **stornia**

gatunek flądry

¹³ **rozjaśnić się**

ucieszyć się, uspokoić

¹⁴ **miast**

zamiast

– Puśćcie mnie! Puśćcie mnie!

Lecz one dalej zastępowały mu drogę, sięgając do ramion i chlustając słoną wodą w oczy. Na rozkołysane wichurą morze wypłynął teraz sam władca Bałtyku, z bursztynowym berłem w dłoni i w jeszcze piękniejszej koronie na głowie.

– Litości! Nie zabijajcie mnie! Litości! – błagał Mikołajek.

– A ty, czy miałeś litość nad różowymi chełbiami¹⁰, któreś łowił dla zabawy i porzucał na piasku, gdzie ginęły bez wody? – zaszumiały groźnie fale. – Ile zmartwienia i trudu przysporzyły twoje psoty rybakom, gdyś plątał im sieci... Albo poławiaczom bursztynów, gdy podkradałeś się do komory?

– Spójrz na nasze obnażone¹¹ korzenie – zaszumiały sosny z osypującej się wydmy. – Spójrz na trawy i zioła, które z takim trudem czepiają się piasku, a ty je niszczyłeś bez litości...

– Dosyc – król skinał berłem, patrząc na chłopca surowo. – Zawiniłeś zbyt wiele, kara być musi najsroższa...

– Zlituj się! Ja już nigdy...

– Za późno. Nikt nie stanął w twojej obronie.

Mała, płaska stornia¹² podpłynęła bokiem i musnęła stopy władcy.

– Przed kilku dniami burza wyrzuciła mnie na brzeg i byłabym zginęła, gdyby on mnie nie podniósł i nie wrzucił do wody.

– Czy kto jeszcze chce świadczyć za chłopcem?

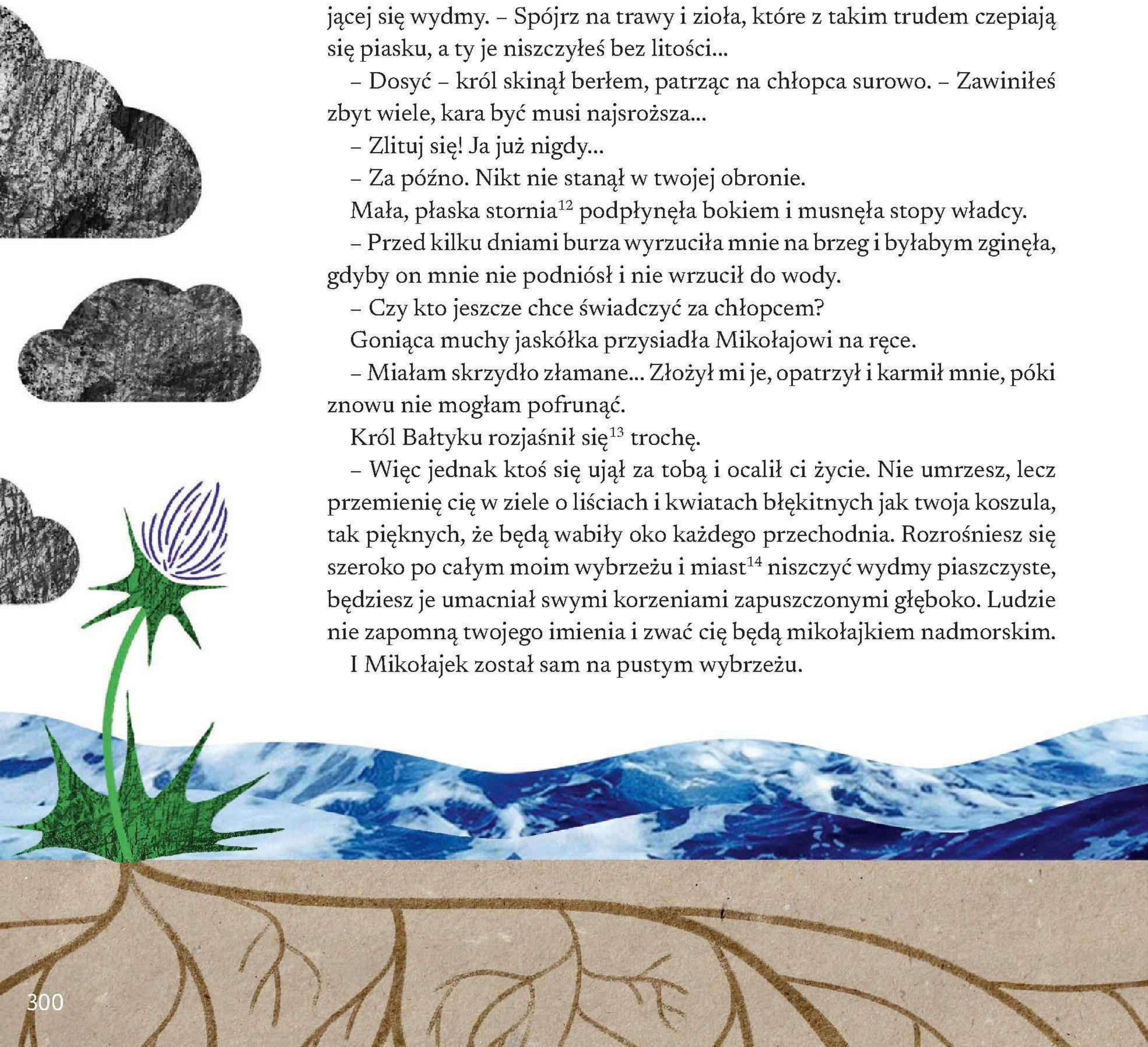
Goniąca muchy jaskółka przysiadła Mikołajowi na rękę.

– Miałam skrzydło złamane... Złożył mi je, opatrzył i karmił mnie, póki znowu nie mogłam pofrunąć.

Król Bałtyku rozjaśnił się¹³ trochę.

– Więc jednak ktoś się ujął za tobą i ocalił ci życie. Nie umrzesz, lecz przemienię cię w ziele o liściach i kwiatach błękitnych jak twoja koszula, tak pięknych, że będą wabiły oko każdego przechodnia. Rozrośniesz się szeroko po całym moim wybrzeżu i miast¹⁴ niszczyć wydmy piaszczyste, będziesz je umacniał swymi korzeniami zapuszczonymi głęboko. Ludzie nie zapomną twojego imienia i zwać cię będą mikołajkiem nadmorskim.

I Mikołajek został sam na pustym wybrzeżu.

1

Zapisz w zeszycie odpowiedzi na pytania z rozgrzewki.

2

Przyjrzyj się zdjęciom i na podstawie tekstu uzupełnij informacje.

Morze to zbiornik wodny będący częścią oceanu, oddzieloną od niego na przykład brzegami kontynentu, wyspami; żyją w nim między innymi ryby, meduzy.

Fale to ruch cząstek wody wywołany głównie przez działanie wiatru.

Mikołajek nadmorski to roślina chroniona, występująca na wydmach nadmorskich przede wszystkim Zatoki Gdańskiej.

Według legendy mieszkają tam postaci fantastyczne, takie jak: ...?

Według legendy fale są ...?
i mają niezwykle ...?
właściwości, takie jak ...?

Według legendy jest to ...?
który został zamieniony przez ...?

Uzupełnij tekst zgodnie z treścią poznanego utworu. Użyj co najmniej pięciu zdań.

1. akapit

Mikołajek był największym urwisem na całym kaszubskim wybrzeżu. Pewnego dnia, chcąc uciec od pracy, poszedł szukać bursztynów.

2. akapit

?

3. akapit

Władca Bałtyku nie wymierzył Mikołajkowi najsurowszej kary, za chłopcem ujęty się bowiem mała flądra i jaskółka. Król zamienił go w roślinę – mikołajka nadmorskiego.

Wskażcie zasady postępowania, o których jest mowa w legendzie. Uzasadnijcie swój wybór.

Najważniejsze w życiu jest spełnianie swoich marzeń.

Należy pomagać słabszym i nie wolno ich krzywdzić.

Nie należy wyciągać ręki po cudze rzeczy.

Dobro rodzi dobro.

Kłótnia i niezgoda prowadzą do nieszczęścia.

Wysłuchajcie ponownie utworu „Bursztynowa korona” i porozmawiajcie o tym, jakich sposobów użyła osoba czytająca legendę, by zaciekać słuchaczy.

Łowcy legend

Znajdź legendę związaną z postacią historyczną, o której dowiedziałas/dowiedziałeś się na lekcji historii. Opowiedz legendę w klasie.

- Ułóż plan tej opowieści.
- Przemyśl, w jaki sposób za pomocą głosu stworzysz atmosferę niezwykłości i zaciekać słuchaczy.

Jak powstało Jezioro Żabie

Pisownia wyrazów z ż niewymiennym

W Wielkopolsce w Dolinie Gwdy leży Jezioro Żabie. Jego historia sięga czasów, kiedy rozciągały się tu ogromne lasy. Puszcę zamieszkiwały **drapieżniki**, zwłaszcza **żbiki**.

Chłopi pracowali chętnie, bo ziemia była **żyzna**. Co roku w czasie **żniw** zbierali więc dorodne **zboża**. Nikt w tym kraju nie znał nędzy. Jego mieszkańcom obcy był widok **zebraka**. Wszyscy poddani z wdzięcznością spoglądali na wznoszącą się ponad wspaniałe budowle wysoką murowaną **wieżę** książęcego zamku, po którego dziedzińcu przechadzały się piękne **bażanty** i **żółwie** przywiezione z dalekomorskich podróży. Stąd swoje rządy sprawowała księżna **Bożena** – matka dwóch pięknych i mądrych księżniczek: **Grażyny** i **Elżbiety**. Niebawem miały wyjść za mąż za szlachetnych książąt: **Ambrożego** i **Błażeja**.

Niestety, właśnie tego roku w puszczy blisko zamku osiedlił się zły czarnoksiężnik. Żył pod postacią ogromnego jadowitego **węża**. Za swoje mieszkanie obrał leśną, porośniętą **jeżynami** polanę, na której szybko zaroiło się od wszelkich gadów – węży oraz **żmij**. Strasznie i niebezpiecznie było tam chodzić, nic więc dziwnego, że ludzie omijali tę okolicę. Najgorsze miało jednak dopiero nadejść.

Już od dawna bowiem zły czarnoksiężnik planował zasiąść na tronie księżnej Bożeny i właśnie teraz miał zrealizować swój plan zawładnięcia szczęśliwą dotąd krainą. **Zażądał** od księżnej, aby ta wraz z córkami opuściła zamek, a władzę oddała w jego ręce. Kiedy księżna Bożena odrzuciła jego **żądania**, ten wypowiedział straszliwą klątwę. Codziennie kolejni poddani, którzy nie chcieli uznać węża za swojego władcę, zamieniali się w **żaby**. Szybko się okazało, że nie ma komu zbierać zboża, piec chleba i **drożdżówek**, z których słynął zamek. Ludzie zaczęli przymierać głodem. Ci, którzy jeszcze zachowali ludzką postać, popadli w nędzę. Wędrowali po nieszczęsnej krainie, **zebrząc** i **użalając** się na swój los. Nawet książęca rodzina musiała oddać najcenniejsze pamiątki w zamian za **pożywienie**. Księżnej nie było **żał** złotych sztućców – **noży**, **tyżek**, widelców oraz cennionego w sąsiednich krainach **żelaza**. **Przecież** kowale, którzy podzielili

los innych zamienionych w żaby poddanych, nie wykują **żelaznych** mieczy, by walczyć z okrutnym wężem! Dzielna Bożena, wspierana przez córki, trwała przy swoim. Nie chciała zdradzić poddanych i z wielkim **żalem** patrzyła na ich nieszczęście. Miała nadzieję, **że** zły czarnoksiężnik odstąpi od swych planów. Zamknęła się z Grażyną i Elżbietą w wieży i z **ciężkim** sercem czekała na to, co będzie dalej.

Kiedy o nieszczęściu swoich przyszłych **żon** dowiedzieli się Ambroży i Błażej, postanowili im pomóc. Zamkowy **stróż** przypomniał rycerzom o cudownej miksturze, którą ofiarowała mu dawno temu uratowana z **pożaru** **wrózka**. Substancja miała tę właściwość, że spełniała **życzenia** każdego, kto ją sporządził.

Ambrożemu i Błażejowi nie pozostało nic innego, jak ją przygotować. Stróż ofiarował swoją pomoc w znalezieniu odpowiednich składników. Najważniejszymi były **świeże bakłażany** i **żółty ryż** , które należało **smażyć** przy świetle księżyca, mieszając wszystko kolcem **jeża** . Następnie trzeba było wszystko włożyć do porcelanowej **filiżanki** i podać temu, na którego miał zadziałać czar.

Po przygotowaniu mikstury mężczyźni stanęli na polanie, którą zamieszkiwał czarnoksiężnik. Ambroży przekazał wężowi podarunek, mówiąc, że jeśli chce, by poddani uznali go za swego władcę, to powinien starym obyczajem skosztować tradycyjnego napoju, który mu przynieśli. Czarnoksiężnik nie zastanawiał się ani chwili. Wypił wszystko i w tym momencie zniknął. Z nieba zaś zaczął padać deszcz.

Potem jeszcze całymi tygodniami trwała ulewa. Woda zalała polanę i utworzyła się ogromna **kałuża**. A potem jezioro... Okoliczni mieszkańcy nazwali je Jeziorem Żabim. Do dziś ludzie opowiadają o tajemniczych głosach, które słyszeć u porośniętych tatarakiem i krzewami jeżyn brzegów. Nad falami jeziora unoszą się **ważki** , a w **księżycowe** noce rozlega się rechot żab. Starcy opowiadają, że gdzieś w głębinach ma swoje mieszkanie jadowity wąż ogromnych rozmiarów.

odkoduj O-TEKST

1

Podczas słuchania baśni czytanej przez nauczycielkę/nauczyciela przyglądaj się ilustracji do tekstu (s. 303–304).

2

Na podstawie rysunku wymień te elementy, o których mowa w opowieści.

3

Po wysłuchaniu utworu uzupełnij tabelę.

Świat przedstawiony		
elementy rzeczywiste	elementy prawdopodobne	elementy fantastyczne
?	?	?

PISEMNE wyzwanie

podpowieź

W razie trudności wróć do tekstu.

4

Przeczytaj po cichu opowieść. Postaraj się zapamiętać jak najwięcej wyrazów z ż niewymiennym i je zapisz.

5

Do każdego punktu planu opowieści o Jeziorze Żabim dopisz jak najwięcej wyrazów z ż niewymiennym, które pojawiły się w tekście.

1. Szczęśliwe panowanie księżnej w Dolinie Gwdy.
2. Osiedlenie się w puszczy złego czarnoksiężnika.
3. Realizacja planu przejęcia władzy przez czarnoksiężnika.
4. Spotkanie szlachetnych rycerzy z zamkowym sługą w sprawie pokonania czarodzieja.
5. Sporządzenie mikstury i jej zastosowanie.
6. Powstanie ogromnego jeziora.

GRUPOWE wyzwanie

6

Zapamiętać słowa z ż

Opowiedzcie – zgodnie z kolejnością zdarzeń – o tym, jak powstało Jezioro Żabie. Osoba opowiadająca dany fragment wskazuje następnego opowiadacza. Użyjcie jak najwięcej wyrazów z ż.

Przepis królowej pszczoł

Nikola Kucharska to współczesna polska autorka książek dla dzieci i młodzieży. Tworzy komiksy, ilustracje, plakaty.

ROZGRZEWKA

Poszukajcie odpowiedzi na pytania.

- Gdzie leży Toruń?
- Z czego słynie to miasto?

Opowiedzcie historię Róży i Bogumiła. Wyznaczona osoba rozpoczyna opowieść i wskazuje kolejną osobę opowiadającą. O kolejności zdarzeń informują numery na planszy.

Uzasadnijcie, że historia Bogumiła i Róży ma cechy legendy.

- O których elementach można powiedzieć, że istniały lub istnieją naprawdę?
- Które elementy w utworze są fantastyczne?

Literackie eksperymenty

W 2- lub 3-osobowych zespołach wymyślcie dalszy ciąg legendy o Bogumile – toruńskim piekarczyku.

- > Wykorzystajcie poznane elementy świata przedstawionego.
- > Wymyślcie nowe elementy prawdopodobne lub fantastyczne.
- > Nawiążcie w opowieści do miejsca przedstawionego na zdjęciu.
- > Wprowadźcie dialog oraz opis.

Pierniki piekarczyka stały się słynne nie tylko w Toruniu. Z całego kraju, a nawet spoza jego granic przybywali kupcy, by się zaopatrzyć w zapasy tego smakołyku.

Pewnego razu ?..

Ratusz Staromiejski w Toruniu

Budowla powstawała w wiekach XIII i XIV. Znajdowały się tu siedziby miejskich urzędników, dom kupiecki, a w wieży ratuszowej mieściło się więzienie.

Pisownia wielką i małą literą

Na podstawie mapy wymieńcie:

- regiony Polski,
- największe miasta,
- największe rzeki i jeziora,
- najwyższy szczyt.

2

Znajdźcie na mapie region, w którym mieszkacie. Podajcie najważniejsze informacje na jego temat.

podpowiedź

- ukształtowanie terenu (np. góry, równiny, rzeki, jeziora)
- największe miejscowości

3

Zapisz nazwę miejsca (miasta, dzielnicy lub wsi), w którym mieszkasz.

Mieszkam w **[miejscowość, dzielnica lub wieś] ?..**,
jestem więc **?..**

Wielką literą

piszemy:

nazwy mieszkańców kontynentów, państw, regionów

Azjata, Polak, Czech, Ślązak

nazwy gwiazd i planet

Gwiazda Polarna, Mars

nazwy geograficzne,

czyli nazwy części świata, krajów, regionów, nazwy mórz, rzek, jezior, gór

Europa, Grecja, Wielkopolska, Pojezierze Mazurskie, Nizina Śląska, Morze Bałtyckie, Wisła, Jezioro Wdzydzkie, Tatry

nazwy miast, dzielnic, wsi oraz ich mieszkańców

miejsce zamieszkania	mieszkaniec	mieszkanka	
Wrocław	Wrocławianin	Wrocławianka	miasta
Puck	Pucczanin	Pucczanka	
Żoliborz	Żoliborzanin	Żoliborzanka	dzielnice
Wrzeszcz	Wrzeszczanin	Wrzeszczanka	
Chochotów	Chochotowianin	Chochotowianka	wsie
Zalasowo	Zalasowianin	Zalasowianka	

W 2026 roku zmieniono niektóre zasady ortograficzne, m.in. zasady pisowni wielką i małą literą. W starszych publikacjach możecie się spotkać z innymi zapisami niektórych nazw własnych.

4

Utwórz i zapisz nazwy mieszkańców miast i wsi.

miasta: Kalisz, Zamość, Poznań, Białystok, Żnin

wsie: Sianowo, Garczegorze, Sosnowice, Wymysłowice

5

Utwórz nazwy mieszkańców podanych dzielnic.

Oliwa • Dębinki • Mokotów • Jeżyce
Świerczewo • Leśnica • Starosielce

PISEMNE
wyzwanie

6

Opisz okolice Twojego miejsca zamieszkania. Wymień charakterystyczne obiekty znajdujące się blisko Twojego domu.

Wielką literą piszemy

nazwy własne obiektów:

Plac Grunwaldzki

Park Oliwski

Most Poniatowskiego

Brama Wyżynna

Pałac Wilanowski

Zaulek Niewiernego Tomasza

Aleja Niepodległości

Zamek Książ

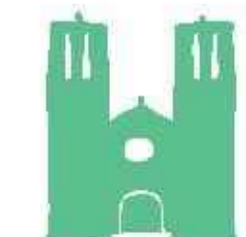
Willa Fryderyka Wilhelma

Pomnik Jana Zamojskiego

Klasztor Klarysek

Kościół Mariacki

nazwy urzędów, instytucji, organizacji:

Ministerstwo Obrony Narodowej, Uniwersytet Jagielloński, Związek Harcerstwa Polskiego

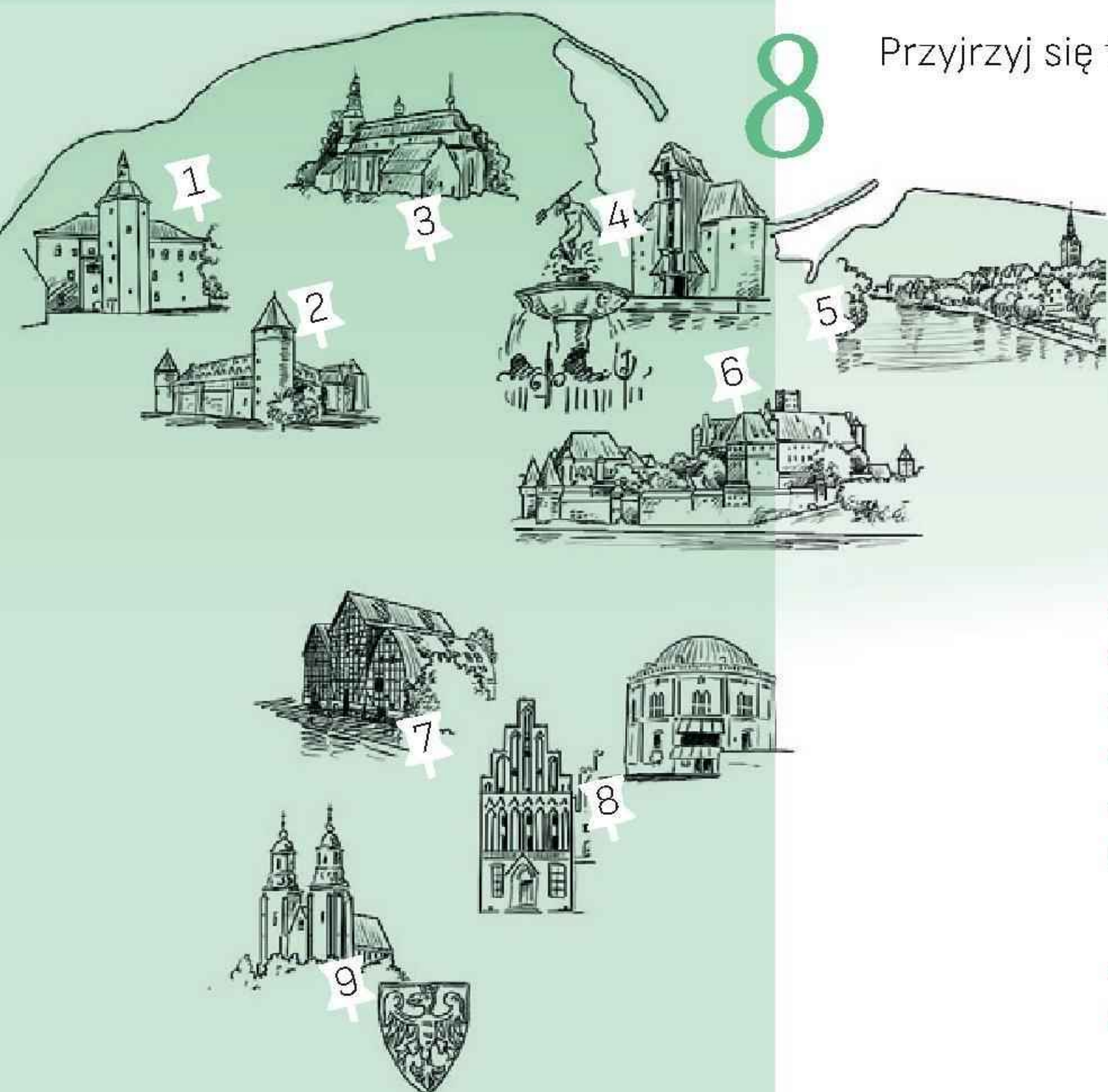
UWAGA.

Wyraz **ulica** oraz jego skrót **ul.** zawsze piszemy małą literą. Na przykład: **ulica Jaśminowa**, czy **ul. Nad Jarem**

7

Odszukaj informacje o mieście w Polsce, które – według Ciebie – warto zwiedzić. Następnie zapisz nazwy obiektów, które chciałbyś/chciałabyś zobaczyć.

- Gdzie się znajdują zamki krzyżackie?
- Które miasto było pierwszą stolicą Polski?
- Gdzie się znajduje dom rodzinny Mikołaja Kopernika?
- Gdzie stoi najśłynniejszy w Polsce pomnik władcy mórz?

LEGENDA

- 1 Zamek Książąt Pomorskich w Słupsku, XVI wiek
- 2 Zamek Krzyżacki w Bytowie, XIV–XV wiek
- 3 Kościół Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Kartuzach, XV wiek
- 4 Żuraw w Gdańsku, XVII wiek; Fontanna Neptuna, XV wiek
- 5 Kanał Elbląski, XIX wiek
- 6 Zamek Krzyżacki w Malborku, XIV–XV wiek
- 7 Spichrze nad Brdą w Bydgoszczy, XVI wiek
- 8 Planetarium w Toruniu, XX wiek; Dom Mikołaja Kopernika, XV wiek
- 9 Katedra Gnieźnieńska, IX–X wiek

Zwróć uwagę na to, że jeśli zapisujemy **nazwę konkretnego miejsca**, budowli, zabytku itp., to stosujemy **wielkie litery we wszystkich wyrazach** nazwy własnej, np.

Po raz drugi zwiedzałam Zamek Krzyżacki w Malborku.

Jeśli mówimy **o jednym z wielu zamków**, stosujemy **małą literę**, np.

Uczniowie wybrali się na wycieczkę szlakiem zamków krzyżackich.

Nazwy zwyczajów, obrzędów i zabaw
piszemy małą literą:
andrzejki, mikołajki, walentynki.

Wielką literą

piszemy:

imiona, nazwiska, prezviska, pseudonimy

Ewa, Kościuszko, Sprężyna, Sanah

nazwy programów komputerowych

Word, Excel, Canva

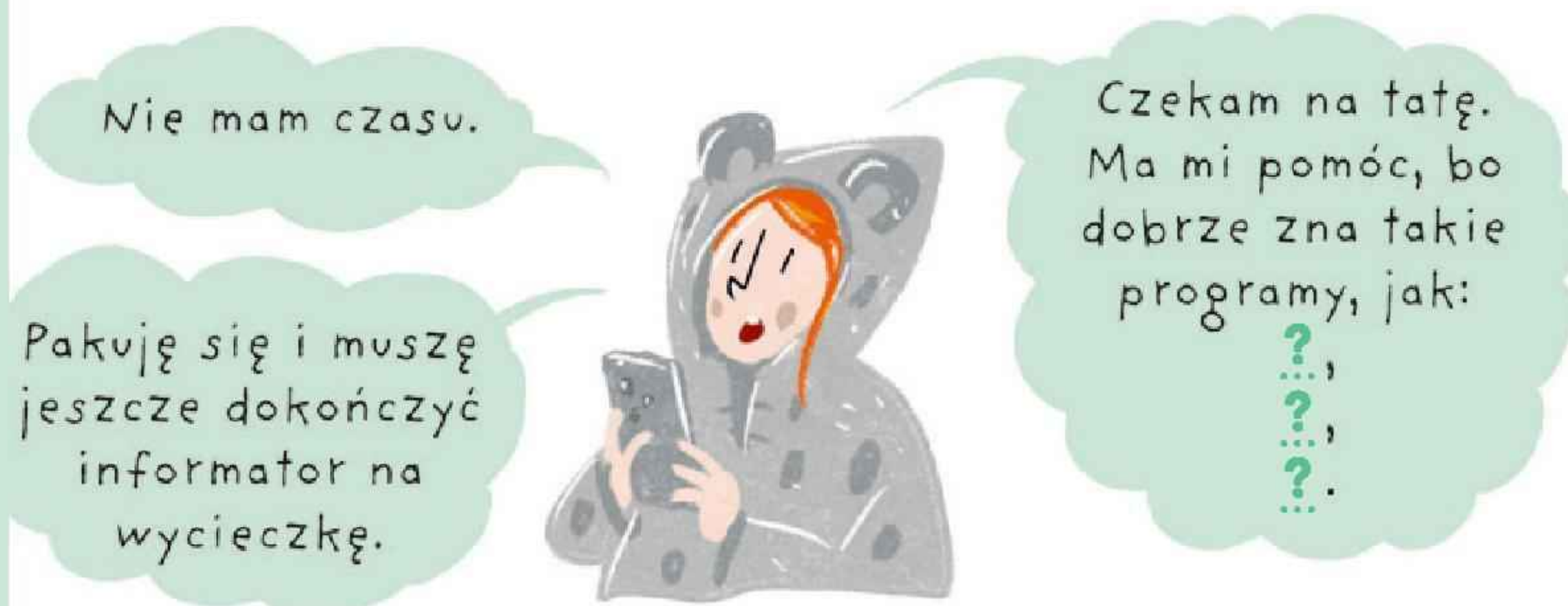
nazwy świąt

Narodowe Święto Niepodległości,
Wszystkich Świętych, Dzień Ojca.

9

Uzupełnij dialog słowami: CANVA, POWER POINT i GENIALLY (czyt. kanwa, poer point, dzenjali) zgodnie z zasadami ortograficznymi.

GRUPOWE
wyzwanie

10

W 2- lub 3-osobowych zespołach ustalcie pisownię wyróżnionych wyrazów — wielką czy małą literą, i je zapiszcie.

- Chłopaki, czy wiecie, że pani wyznaczyła termin wycieczki?
- Na **M/m**azury, nad **J/j**ezioro **M/m**amry? Dokąd jedziemy?
- Zaraz po **M/m**ajówce jedziemy na całe trzy dni do **G/g**niezna, **T/t**orunia i **G/g**dańska.
- To jakieś żarty! Nie możemy pojechać do **B/b**erlina albo na narty na **S/s**łowację? Tam na pewno jeszcze leży śnieg... Ja już zwiedziłem **P/p**olskę wzdłuż i wszerz! A może na zupełnie inny kontynent? Moglibyśmy na przykład poznać życie **A/a**ustralijczyków.
- E, przestań wymyślać. Wszyscy się cieszą. Zobaczymy słynne drzwi w **G/g**nieźnie. I pomyśl, że w **T/t**oruniu, jak już zwiedzimy **D/d**om, w którym mieszkał **M/m**ikołaj **K/k**opernik, i rynek, pójdziemy na seans do **P/p**lanetarium.
- Ja się nie mogę doczekać zwiedzania **G/g**dańska. Moi rodzice byli tam w **W/w**alentyńki i mówili, że miasto jest piękne. Chcę zobaczyć z bliska **F/f**ontannę **N/n**eptuna na **U/u**licy **D/d**ługiej i wejść na wieżę **B/b**azyliki **M/m**ariackiej — największego ceglanego średniowiecznego kościoła w **E/e**uropie. Pani mówiła, że pojedziemy też do zoo.
- Nie lubię niczego zwiedzać, ale pojedę, żeby nie nudzić się w domu. Na pewno w tak dużych **M/m**iastach można gdzieś popływać lub pójść do **K/k**ina... Może byśmy od razu uwzględnili to w naszych planach? Co wy na to?

zadanie
DODATKOWE

Moja wymarzona wycieczka

Napisz kilkuzdaniową wypowiedź. Zaproponuj w niej wyjazd do wybranego przez Ciebie miejsca. Pamiętaj o poprawnym zapisie nazw własnych.

Legenda na scenie

¹ **odpust**

uroczystość katolicka obchodzona co roku w dniu święta patrona miejscowego kościoła

² **Odpust św. Dominika**

święto przypadające 8 sierpnia, towarzyszył mu jarmark

³ **garncarz**

osoba zajmująca się robieniem naczyń z gliny

⁴ **kuglarz**

wędrowny aktor, który na jarmarkach i odpustach bawił publiczność

⁵ **atłas**

miękką tkaninę, która jest z jednej strony gładka i błyszcząca, a z drugiej – matowa

⁶ **kramarz**

dawniej osoba, która miała stragan (kram) z różnymi drobnymi towarami i nimi handlowała, dziś: handlarz

Niezwykły strażnik Bramy Wyżynnej

Akt I

Scena 1

Odpust¹ św. Dominika². Targowisko. Ruch. Gwar. Pośród straganów przechadza się pani Pietraszowa.

GARNCARZ³

Kupujcie garnce, misy, kupujcie dzbany, panny i panie! Kupujcie, bo tanie.

KUGLARZE⁴ (*bijąc w bębenki*)

Pójdźcież tu do naszej budy, obaczycie istne cudy!

PIEKARZOWA

Komu... obwarzanki, rogaliki, bułeczki... komu, komu...

PRZEKUPKA KATARZYNA

Koronki, koroneczki dla panienki i mateczki... atłasy⁵, jedwabie... kupujcie.

PANI PIETRASZOWA

No, wreszcie do was dotarłam, moja pani Katarzyno!

PRZEKUPKA KATARZYNA

A witam, witam... To już rok minął od ostatniego odpustu św. Dominika.

PANI PIETRASZOWA

Taaak... i znów, jak co roku, w naszym Gdańsku tłoczno...

PRZEKUPKA KATARZYNA

O, to prawda... Zewsząd ściągają kramarze⁶ i kupcy z Sandomierza, Krakowa, Torunia.

PANI PIETRASZOWA

Wszędzie tłumnie, że aż trudno się przecisnąć, ale największy ścisk na Długim Pobrzeżu. Ludziska tłoczą się, by powitać ledwo co przybyłych

marynarzy z okrętu Króla Jegomości. Siedem lat już upłynęło, jak „Panna Wodna” opuściła port...

PRZEKUPKA KATARZYNA

„Panna Wodna” wróciła? Ta, na którą zaciągnął się Kuba Dorsz?

PANI PIETRASZOWA

Ta samiutka. Siedem lat temu cały Gdańsk opowiadał o tym, jak to Kuba Dorsz pewnej chłodnej zimowej nocy opuścił swoją wartę przy Bramie Wyżynnej.

TŁUM

Jak to? Dlaczego? Co z wartą?

PANI PIETRASZOWA

Nie znacie tej historii? Był mroźny, zimowy wieczór. Padał biały, gęsty śnieg. Ziąb⁷ był okropny. Tylko zawsze weseli marynarze ciągnący do gospody nie bali się takiej pogody...

Akt II

Scena 1

Brama Wyżynna.

Kuba Dorsz trzyma wartę.

KUBA DORSZ

Ech, takim to dobrze. Służba na królewskim okręcie. To dopiero życie – bitwy morskie, czuwanie na bocianim gnieździe⁸. Stój, kto idzie?!

MARYNARZ

Marynarz z „Panny Wodnej”, na Długie Pobrzeże.

KUBA DORSZ

Aaa... swój. Idź wolno... (*do siebie*) Też chciałem się zaciągnąć na królewski okręt. Po to przecież opuściłem swoją kaszubską chatę. Ale nie było już miejsca na żadnym okręcie. I tak oto stałem się miejskim strażnikiem. Upał czy mróz, słońce czy deszcz, czuwam przy Bramie Wyżynnej. Ach, żeby przyszedł mnie tu kto zluzować⁹! W tej śnieżycy może człowiek zamrznąć na kość. Rozgrzałbym się. Do diabła z taką służbą! Chłodno tu i głodno. Nawet w piekle nie mogłoby być gorzej. Stój, kto idzie?!

DIABEŁ

Przychodzę na tve wezwanie. Zwolnię cię pod jednym warunkiem.

KUBA DORSZ

Ciekaw jestem pod jakim?

⁷ **ziąb**
przenikliwe zimno

⁸ **bocianie gniazdo**
na dawnych żaglowcach:
kosz lub platforma
umieszczone wysoko na
maszcie statku, służące
za punkt obserwacyjny

⁹ **zluzować**
zastąpić

¹⁰ **zamienił stryjek
siekierkę na kijek**
niekorzystna zmiana,
której ktoś dokonał

¹¹ **sakiewka**
mały, zwykle skórzany
woreczek, w którym daw-
niej noszono pieniądze

¹² **halabarda**
broń składająca się z to-
pora, grotu i haka, osa-
dzona na długim drzewcu

¹³ **polewka**
zupa

DIABEŁ

Zapiszesz mi swoją duszę.

KUBA DORSZ (*śmiejąc się*)

Zamienił stryjek siekierkę na kijek¹⁰! Chytry z ciebie kupiec, ale i ja
niegłupi. Kaszubska dusza więcej warta.

DIABEŁ (*wyciągając sakiewkę¹¹*)

Spójrz! Zapisz mi swoją duszę, a pieniądze będą twoje!

KUBA DORSZ (*uśmiechając się*)

Zgoda. Dasz mi tę sakiewkę i zastąpisz mnie na warcie. Ale pamiętaj –
musisz tu stać, dopóki cię nie zluzuję.

DIABEŁ (*wyciągając pióro*)

Podpisuj!

KUBA DORSZ (*podpisując*)

No, gotowe. Pamiętaj, stój tutaj, dopóki nie wrócę. (*Oddaje mu hełm i ha-
labardę¹²*)

Scena 2

W Karczmie pod Zieloną Powalą.

BOSMAN

Nie ma drugiej takiej karczmy w całym Gdańsku. Daję słowo!

KUBA DORSZ (*wchodząc*)

Jadło mają tutaj doskonałe! A polewka¹³ z soczewicą nie ma sobie równych!

BOSMAN

A można wiedzieć, kto zachwala?

KUBA DORSZ

Kuba Dorsz – strażnik miejski. (*Dosiada się*) Wy pewnie jesteście mary-
narze Króla Jegomości?

MARYNARZ

Tak jest. My z „Panny Wodnej”.

KUBA DORSZ

To mi spotkanie. Zawsze marzyłem, by się zaciągnąć
na okręt Króla Jegomości.

BOSMAN

A nie boisz się sztormu?

KUBA DORSZ

Skąd znowu. Przecie ja rybak, morze to moja matka.

BOSMAN

No to chodź z nami. Widzę, że chłop z ciebie, co się zowie. W ostatniej bitwie straciliśmy kilku marynarzy. Poproszę kapitana, by cię przyjął do załogi.

KUBA DORSZ

To idę z wami. Mam zastępcę na wartowni i wcale mi się nie spieszy by go zluzować.

BOSMAN

To chodźmy!

(Kuba Dorsz wraz z Bosmanem wstają od stołu i opuszczają karczmę)

Akt III

Scena 1

Przed Bramą Wyżynną.

PANI PIETRASZOWA

Kuba Dorsz zaciągnął się na okręt i mija już siódmy rok, odkąd opuścił wartę. Chyba nie zapomniał o swoim zmienniku.

PANI KATARZYNA

O właśnie, spójrzcie, czy to nie Kubę widać tuż przy Katowni?

PANI PIETRASZOWA

Tak, to on! Zmężniał, zmienił się, ale poznaję, to nasz strażnik z Wyżynnej Bramy. Niewątpliwie zmierza na swój posterunek. Przecież diabeł czeka na niego już tyle lat!

Scena 2

Brama Wyżynna. Diabeł zmieniony (zardzewiały hełm).

KUBA DORSZ

Witaj, mój zmienniku! Nie poznajesz? To ja, Kuba Dorsz.

DIABEŁ

Kuba Dorsz! No wreszcie! Ciebie tylko po śmierć posłać¹⁴. Myślałem, że nogi wrosną mi w ziemię od tego czekania. Zluzuj mnie natychmiast! Całe piekło już chyba niepokoi się o mnie.

KUBA DORSZ

Co nagle, to po diable, drogi przyjacielu! Mogę cię zluzować, bo żeglarskie przygody zdążyły mi się już znudzić. Chętnie więc wrócę do miejskiej straży i cię zastąpię. Ale nic za darmo.

¹⁴ **posłać kogoś po śmierć**
mowa o kimś, kto działa bardzo wolno

DIABEŁ

Dam ci wszystko, czego zapragniesz, tylko spiesz się. Moje kopyto musi być podkute na nowo. W piekle kują tylko raz na sto lat. I właśnie w najbliższy piątek przypada ten uroczysty dzień.

KUBA DORSZ

Dobrze. Zluzuję cię, ale najpierw oddaj mi łaskawie mój cyrograf¹⁵.

DIABEŁ (oddając cyrograf)

Masz. Wykiwałeś mnie.

KUBA DORSZ

To oddaj mi jeszcze hełm i halabardę. (*Diabeł oddaje i zły oddala się*)
I dziękuję za zastępstwo!

Scena 3**PANI PIETRASZOWA**

I tak oto diabeł opuścił swoją służbę. A szkoda! Wielu Gdańszczan mówi, że nie było wśród strażników tak nieustraszonego jak ten. A Brama Wyżynna z całą pewnością była najlepiej strzeżona w całym mieście.

Adaptacja Anny Murdzek na podstawie zbioru Franciszka Fenikowskiego *Okręt w herbie*

odkoduj O-TEKST 1

Cechy legendy
w utworze „Strażnik
Bramy Wyżynnej”

Do każdej informacji o legendzie podaj odpowiedni przykład z utworu.

- elementy fantastyczne, takie jak fantastyczny bohater: ...?
- fantastyczne zdarzenia: ...?
- zdarzenia, które są związane z rzeczywistym miejscem: ...?
- zdarzenia prawdopodobne: ...?

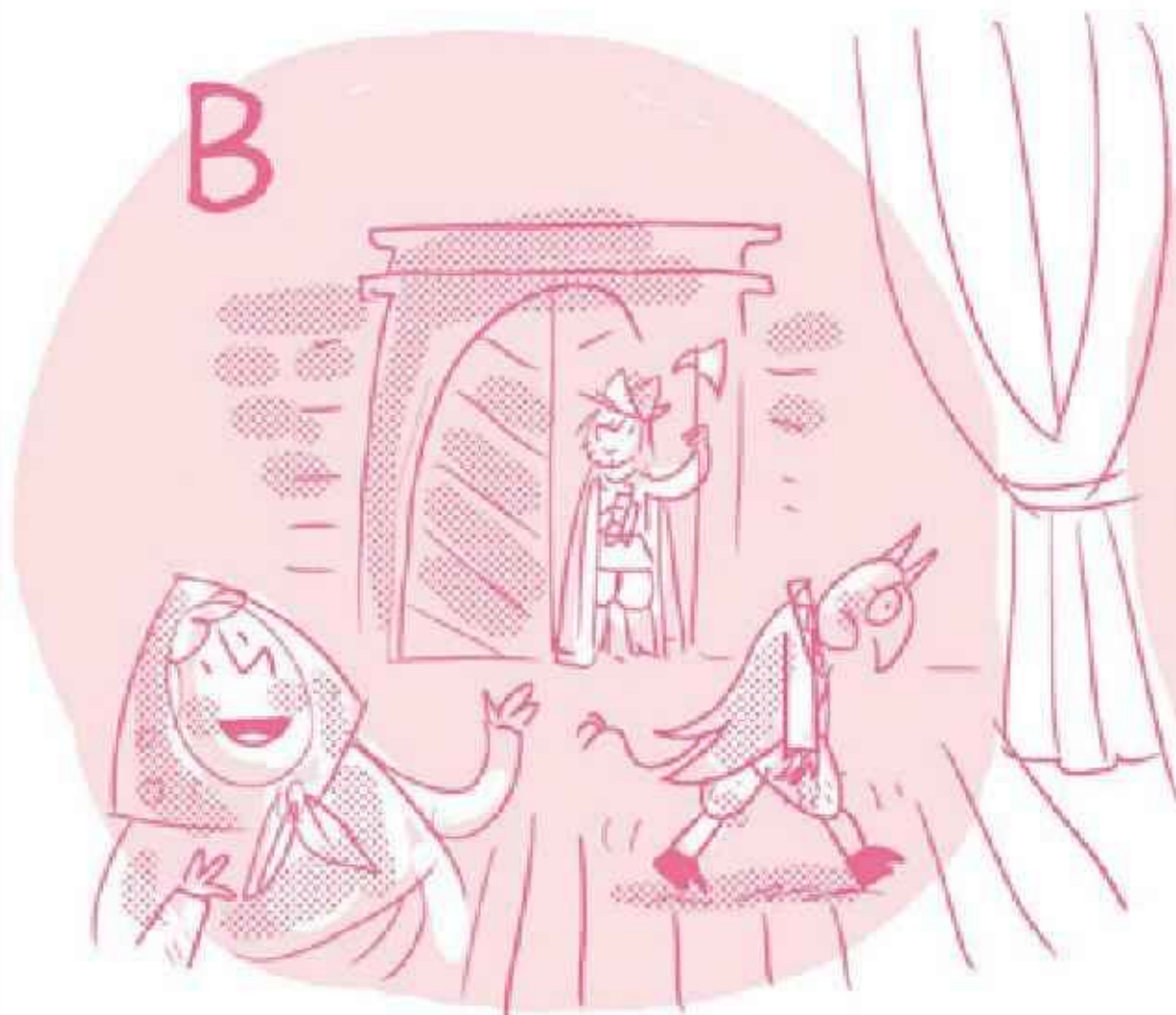
2

Uporządkuj scenki zgodnie z kolejnością przewidzianą w tekście przedstawienia.

A

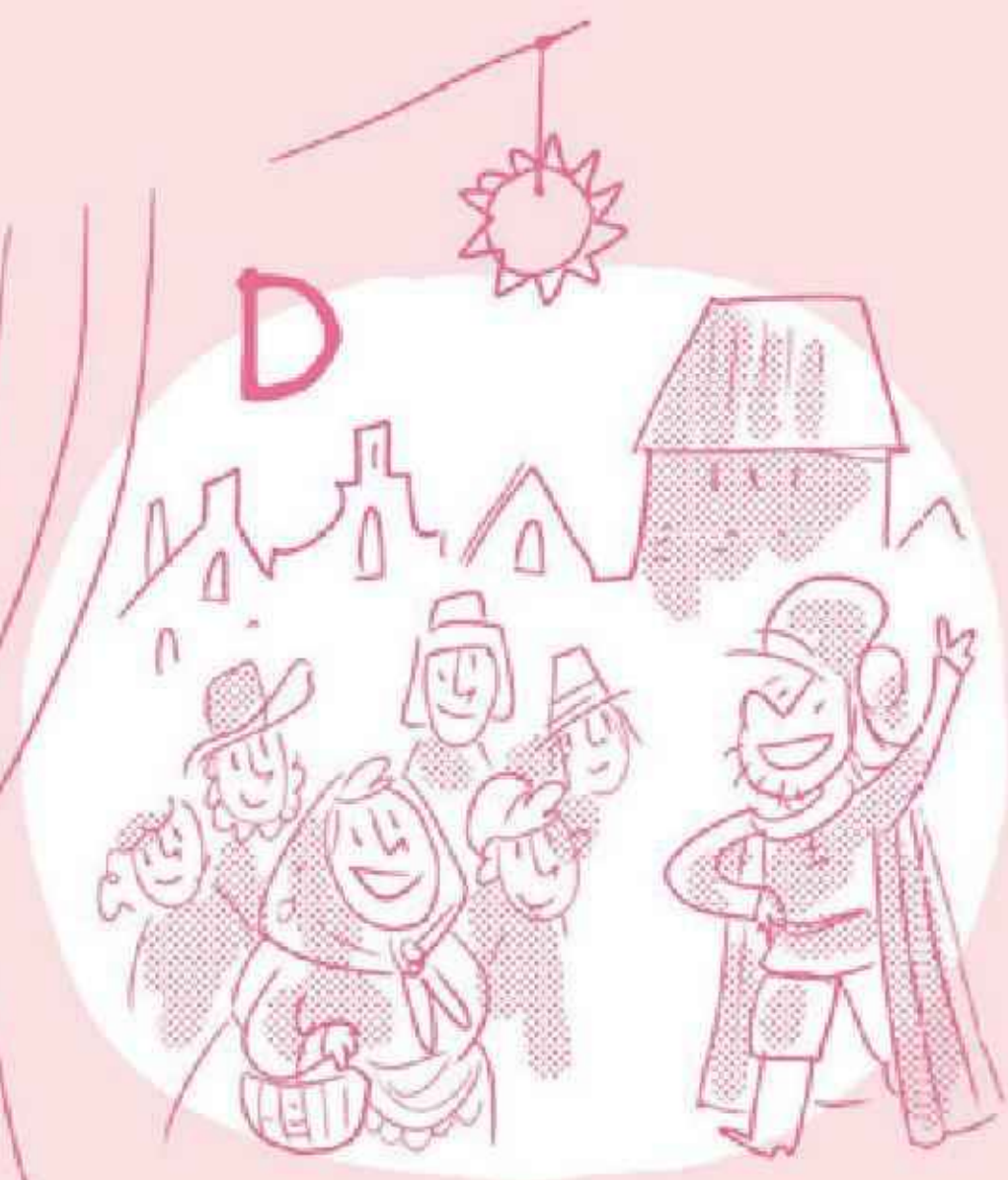
B

C

D

E

F

G

H

1

C

2

G

3

?

4

?

5

?

6

D

7

?

8

B

Przyjrzyjcie się tekstowi i powiedzcie:

- jak jest podzielony,
- o czym informują fragmenty zapisane pochyłą czcionką oraz umieszczone w nawiasach. W czym i komu te treści pomagają?

Do teatru, na scenę

Utwór przeznaczony **do wystawienia na scenie** jest zazwyczaj zbudowany z:

- **wypowiedzi bohaterów**
- **wskazówek dla twórców przedstawienia**

(informacje o miejscu, czasie zdarzeń, sposobie mówienia, gestach, wyglądzie postaci lub sceny).

Przykład:

Akt I Scena 1

Odpust św. Dominika. Targowisko. Ruch. Gwar. Pośród straganów przechadza się pani Pietraszowa.

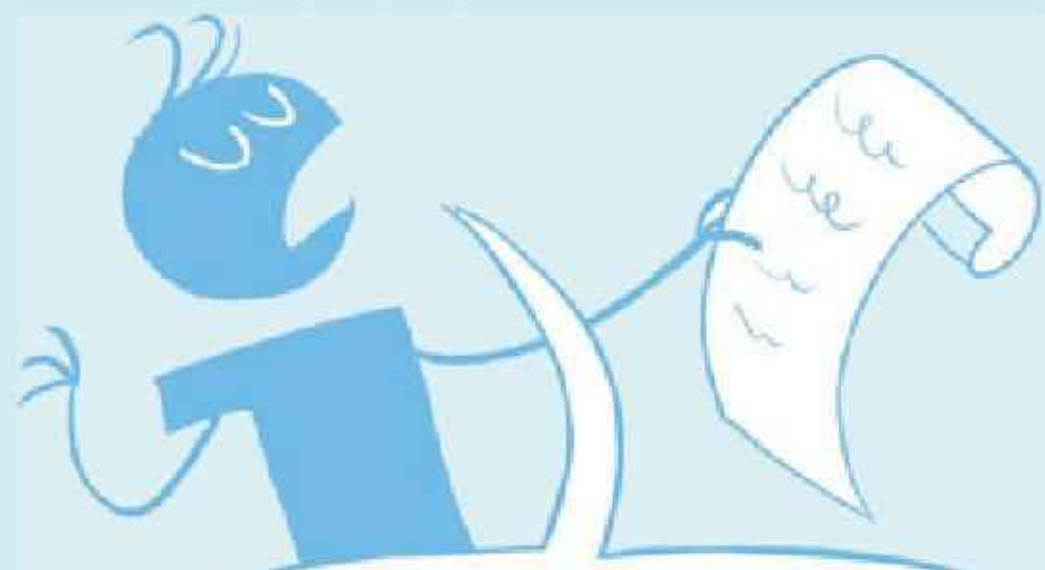
GARNCARZ: Kupujcie garnce, misy, kupujcie dzbany zacne panny! Kupujcie...

KUGLARZE (*bijąc w bębenki*): Pójdźcież tu do naszej budy, obaczcie istne cudy!

wskazówka dla twórców

wypowiedź bohatera

informacja dla aktora

Dykcja to sposób wymawiania wyrazów i zdań. Nienaganna dykcja oznacza wyraźne i poprawne ich wypowiedzianie.

Przeczytajcie utwór z podziałem na role.

- Dostosujcie sposób mówienia do swoich ról. Weźcie pod uwagę:
 - głośność wypowiedzi (cicho, szeptem, krzykliwie),
 - tempo mówienia (wolno, szybko, z zastanowieniem),
 - barwę głosu, dzięki której wyrazicie emocje (wesołość, zaskoczenie, złość, niedowierzanie, rozbawienie).
- Pamiętajcie o poprawnej dykcji.

5 Tworzymy teatr

Przygotujcie przedstawienie na podstawie legendy. Podzielcie się na zespoły odpowiedzialne za zadania.

Grupa aktorska

- Przydzielcie role.
- Przeprowadźcie próby czytane tekstu.
- Przeprowadźcie próby scenicznie, uwzględniające ruch, gest, sposób wypowiedzania poszczególnych kwestii.

Grupa scenograficzna

- Zaplanujcie i wykonajcie dekoracje na scenę.
- Przygotujcie kostiumy i charakterystykę dla aktorów.
- Zgromadźcie potrzebne rekwizyty.

Grupa dźwiękowa

- Zaplanujcie efekty dźwiękowe, muzykę na użytek poszczególnych części przedstawienia.

Grupa koordynatorów

- Wyłóńcie z klasy osoby odpowiedzialne za próby (reżyser i jego asystent), prace scenograficzne i dźwiękowe.

Jeżeli planujecie wystawienie legendy przed publicznością, warto znaleźć osoby odpowiedzialne za reklamę wydarzenia.

Próba generalna to ostatnia próba przed występem. Jest swojego rodzaju sprawdzianem dla wszystkich twórców przedstawienia.

- ☐ Kiedy i ile razy spotkacie się na próbach czytanych?
- ☐ Kiedy odbędą się próby sceniczne, próby w kostiumach, próba generalna?
- ☐ Do kiedy potrwają prace nad kostiumami i wystrojem sceny?
- ☐ Kiedy odbędzie się wystawienie legendy?

zadanie
DODATKOWE

podpowiedź

+ Czas na refleksję

Oceń swoją pracę przy projekcie przedstawienia.

- Z czego jestem dumna/dumny?
- Co zrobiłam/zrobiłem, aby przedstawienie się udało?
- Czego się nauczyłam/nauczyłem przy tworzeniu przedstawienia?
- Co następnym razem zrobiłabym/zrobiłbym lepiej?

Dawno temu w sercu baśniowej krainy istniało Źródło Wiedzy. Kto się z niego napił, ten mógł poznać wszystkie tajemnice. Ale ludzie przestali interesować się nauką. Woleli spędzać czas jedynie na jedzeniu, odpoczynku i zabawie. Miejsce wokół źródła porosła tak gęsta roślinność, że stało się niewidoczne dla ludzkich oczu.

Wyrusz na wyprawę, by odnaleźć źródło. Tylko ten, kto przejdzie wszystkie wyzwania, zobaczy taflę jeziora i zaczerpnie z niego kroplę mądrości.

WIEM, CO TO JEST

Zbierz magiczne przedmioty, które pomogą Ci pokonać trudności. Jest ich 8. Nie musisz się spieszyć. Zatrzymaj się, pomyśl, a jeśli trzeba – sięgnij po wskazówki z podręcznika. Teraz z magicznymi przedmiotami możesz się udać w dalszą drogę.

WYPRAWA DO ŹRÓDŁA WIEDZY

Jesteś już w połowie wyprawy do Źródła Wiedzy. Przed Tobą 14 miejsc, w których trzeba wykazać się jakąś umiejętnością. Powiedz, na co musisz zwrócić uwagę, by nie popełnić błędów. Jeśli masz wątpliwości, zajrzyj na podaną stronę podręcznika. Za każdą umiejętność możesz zdobyć jeden kryształ wiedzy. Zbierz 13 kamieni i odkryj źródło.

1 **MAGICZNY SAD**
stosuje odpowiednią interpunkcję
w wypowiedzeniach oznajmujących,
rozkazujących i pytających

s. 267

2 **CZARODZIEJSKA
STUDNIA**
stosuje wielką literę
w nazwach własnych

s. 310–312

3 **STRUMIEŃ ELFÓW**
umiem zaciekać słuchaczy
swoją wypowiedzią

s. 251

6 **DOLINA KŁAMLIWYCH
ŚWIERKÓW**
odróżniam fikcję fantastyczną
od prawdopodobnej

s. 253

5 **POLANA RUSAŁEK**
przekształcam zdania
pojedyncze w złożone

s. 290

4 **BAŚNIOWY LAS**
wymieniam przykłady baśni

s. 261–264

7 **ZNIKAJĄCY
MOSTEK**
wskazuję epitety w tekście

s. 281

8 **RÓWNINA BURZ**
przekształcam równoważniki zdania
w zdania pojedyncze

s. 284

9 **SZKLANA GÓRA**
wymieniam cechy baśni

s. 261, 264

12 **GNIAZDO FENIKSA**
podaję przykłady legend

s. 293, 297, 298, 302, 306, 314

13 **JAR
SZEPTÓW**
wymieniam
cechy legendy

s. 297

11 **KAMIENNY
KRĄG MAGÓW**
zapisuję wyrazy
z ó niewymiennym

s. 270–272

10 **KRYSZTAŁOWA
GROTA**
zapisuję wyrazy
z ż niewymiennym

s. 303–305

14 **MAGICZNE
ŹRÓDŁO WIEDZY**
umiem napisać opowiadanie
z dialogiem i wprowadzić do
niego elementy fantastyczne

s. 308

POTRAFIĘ

Przed Tobą ostatni etap –
rzucić wyzwanie i sprawdzić
siebie w teście.

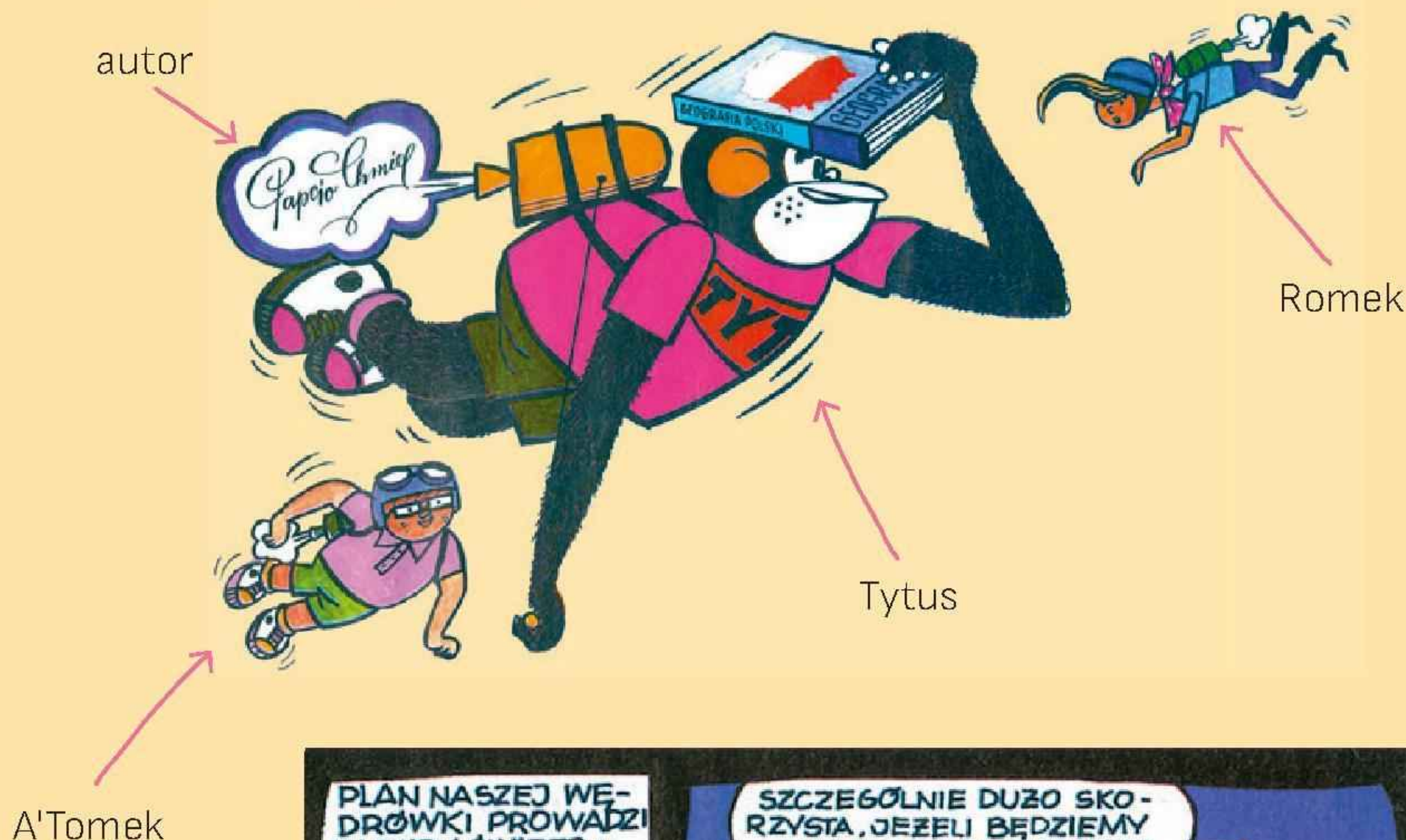

**HENRYK JERZY
CHMIELEWSKI**

Rozwiązywanie zadań to sposób na utrwalenie zdobytej wiedzy i przećwiczenie umiejętności. Wykonywanie zadań może Ci zająć więcej niż 45 minut. Jeśli napotkasz trudności, wróć do odpowiedniego miejsca w podręczniku. **Powodzenia!**

Henryk Jerzy Chmielewski (pseudonim Papcio Chmiel) to jeden z najwybitniejszych polskich grafików i rysowników. Żył w XX i XXI wieku. Autor znanych komiksów o Tytusie, Romku i A'Tomku. Na podstawie komiksu powstały m.in. film animowany, słuchowisko i gra komputerowa. Postaci Tytusa, Romka i A'Tomka znalazły się również na znaczkach pocztowych.

Tytus, Romek i A'Tomek

O PÓŁNOCY ZE WSZYSTKICH ZAKAMARKÓW
POLSKI SPIESZYŁY NA ŁYSĄ GÓRĘ
CZAROWNICE...

O WIDZE, ŻE KOLE-
ŻANKA MA NOWĄ,
MIOTŁĘ.

NIE. TO SZCZOTKA,
ALE TEŻ DOBRZE
NIESIE.

CISZA! PROSZĘ,
KOLEŻANKO,
JEDZĘ do BIDEGONI
O WYGŁOSZENIE
REFERATU.

... CORAZ TRUDNIEJ STRASZYĆ ...
SZCZEGÓLNIIE ODPORNI NA STRA-
SZENIE SĄ HARCERZE. TRZEBA
WYPRACOWAĆ NOWE METODY.
NISZCZYĆ KAGANKI OŚWIATY,
TELEWIZORY, WSPOMAGAĆ
PRZESADNYCH.

UUUU!
JA WAS
POSTRASZĘ!

TYTUS, USPOKÓJ SIĘ!
CO ROBISZ?

SPOKOJNIE!
ODDYCHAJ
GŁĘBOKO.

ROZPEDZIĘM
CZAROWNI-
CE.

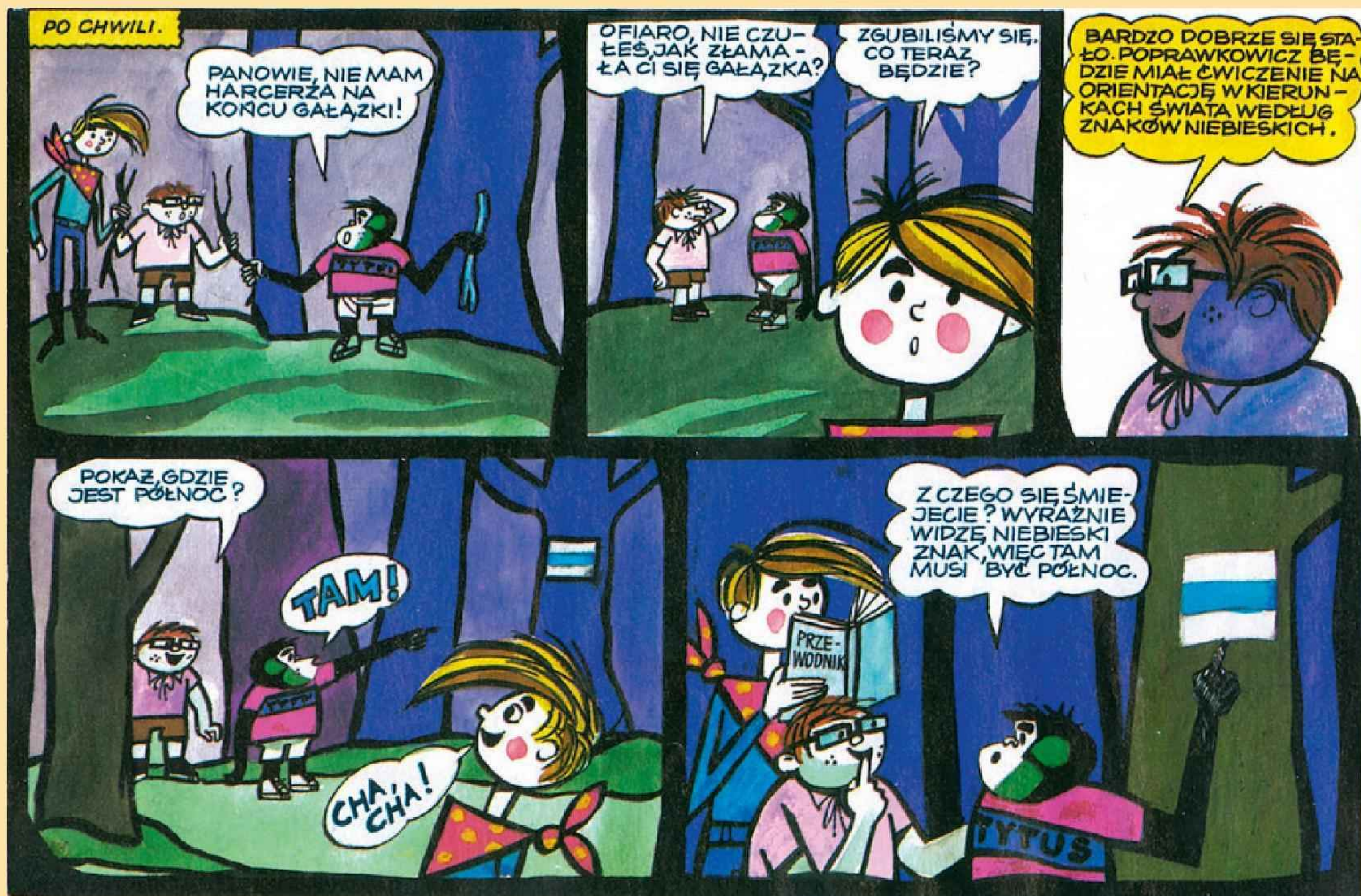

SCHODZIMY DO
PODUSZKOWCA.
ABY NIE ZABŁĄDZIŁ.
KAŻDY TRZYMA
SIĘ GAŁĄZKI PO-
PRZEDNIKA.

CZUJĘ SIĘ TAK, JAKBYM
PRZECHODZIŁ PRZESZ-
CZKOŁEM.

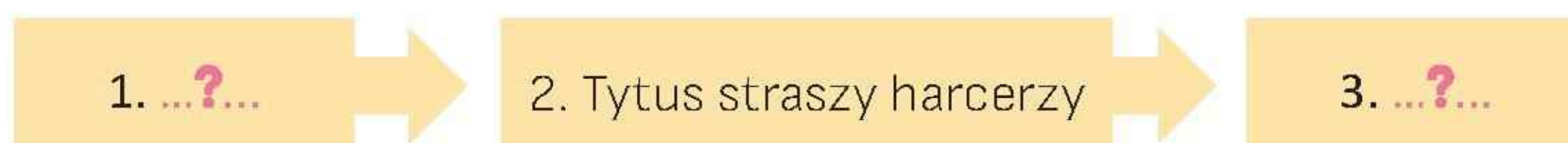

wg skróót słowa według

- 1 Wskaż poprawne odpowiedzi.
1. Główni bohaterowie przedstawionych zdarzeń to postaci:
- A.** wyłącznie prawdopodobne. **C.** prawdopodobne i fantastyczne.
B. wyłącznie fantastyczne. **D.** prawdopodobne i historyczne.
2. Zdarzenia rozgrywają się:
- A.** od poranka do poranka następnego dnia.
B. od wieczora do poranka następnego dnia.
C. od wieczora do wieczora następnego dnia.
D. od wieczora do północy tego samego dnia.
- 2 Spośród podanych miejsc wybierz te, w których rozgrywają się zdarzenia.
- las • obozowisko harcerskie • poduszkowiec • Góry Świętokrzyskie
Łysa Góra • jezdnia • szałas
- 3 Wśród podanych zdarzeń wskaż to, które nie należy do fikcji prawdopodobnej. Wyjaśnij, dlaczego.
- A.** Wejście nocą na Łysą Górę.
B. Wędrówka harcerzy przez las.
C. Słuchanie legendy o Łysej Górze i czarownicach.
D. Napotkanie na szlaku kamiennej rzeźby pielgrzyma.
E. Wycieczka z udziałem małpy posługującej się ludzką mową.

- 4 Zapisz zdarzenie poprzedzające oraz to, które nastąpiło po podanej sytuacji.

- 5 Spośród pytań A–C wybierz te, na które można znaleźć odpowiedzi zarówno w rozmowie Tytusa, Romka i A'Tomka, jak i w poniższym tekście..

Kamienny Pielgrzym, pochodzący prawdopodobnie z XIII wieku, stoi na drodze prowadzącej do klasztoru na górze zwanej Święty Krzyż (Łysa Góra).

Według licznych opowieści kamienna postać to pielgrzym, który został ukarany za swoją pychę. Uważał bowiem, że klasztorne dzwony biją na jego cześć. Dlatego został zamieniony w kamień i odbywa pokutę. Co roku przesuwa się tylko o ziarnko piasku, a kiedy dojdzie na szczyt, to – według legend – nastąpi koniec świata.

- A.** Jak szybko przemieszcza się kamienna figura?
B. Dlaczego Pielgrzym został zamieniony w kamień?
C. Co się stanie, gdy kamienny posąg dotrze na szczyt?

6 Wyjaśnij, na czym polega humor w przedstawionej sytuacji.

7 Wskaż wyrazy z ó niewymiennym.

szczególnie • góra • uspokój się • północ • dół

8 Którymi literami — rz czy ż — należy uzupełnić poszczególne wyrazy? Zapisz te słowa w zeszycie.

Och, jak cię ko iść wśród tych gęstych kaków. I pewnie gdzieś czają się jakieś drapieniki... A moe jeszcze węe i mije? Pełno te kłujących jeyn. Dobe, e świeci księyc, bo inaczej nie byłoby widać ścieki do naszego poduszkowca.

9 Przyporządkuj informacje do odpowiednich wypowiedzi.

- A. zdanie pojedyncze
- B. równoważnik zdania
- C. zdanie złożone
- D. wypowiedzenie oznajmujące
- E. wypowiedzenie rozkazujące
- F. wypowiedzenie pytające

- 1.
- 2.
- 3.

- 10** Co oprócz Świętego Krzyża warto zobaczyć w Górach Świętokrzyskich? Zapisz w zeszycie nazwy własne zgodnie z poznanymi zasadami ortograficznymi.

ZAMEK KRZYŻTOPÓR
W UJEŹDZIE

PAŁACYK HENRYKA SIEN-
KIEWICZA W OBLĘGORKU

JASKINIA RAJ

MUZEUM HUTNICTWA
W HUCIE SZKLANEJ

PARK LEGEND W NOWEJ
SŁUPII

MUZEUM ZABAWY
I ZABAWEK W KIELCACH

- 11** *Po chwili...* Napisz opowiadanie o tym, co jeszcze wydarzyło się podczas nocnej wędrówki bohaterów do miejsca postoju poduszkowca. Wprowadź dialogi i elementy fantastyczne.

100/100! – Jak pracuję na sukces?

Przed rozwiązaniem testu czytam tekst i wszystkie zadania.

Wstępnie oceniam, które zadania są dla mnie łatwe, a które będą wymagały większego zaangażowania.

Jeśli któreś zadanie sprawia mi kłopot, zostawiam je na później, by powrócić do niego po rozwiązaniu tych, które są dla mnie łatwe.

Nie zostawiam zadań bez odpowiedzi. Próbuję rozwiązać każde zadanie.

Kontroluję czas przeznaczony na wykonanie wszystkich zadań.

Staram się nie zostawiać na ostatnią chwilę najbardziej czasochłonných zadań, by nie robić ich w pośpiechu.

W zadaniach, w których muszę wskazać jedną odpowiedź spośród kilku, najpierw odrzucam te, które na pewno są niepoprawne.

Staram się nie rozpraszać, koncentruję się tylko na pracy podczas rozwiązywania zadań testowych.

TAK NIE

● ●

● ●

● ●

● ●

● ●

● ●

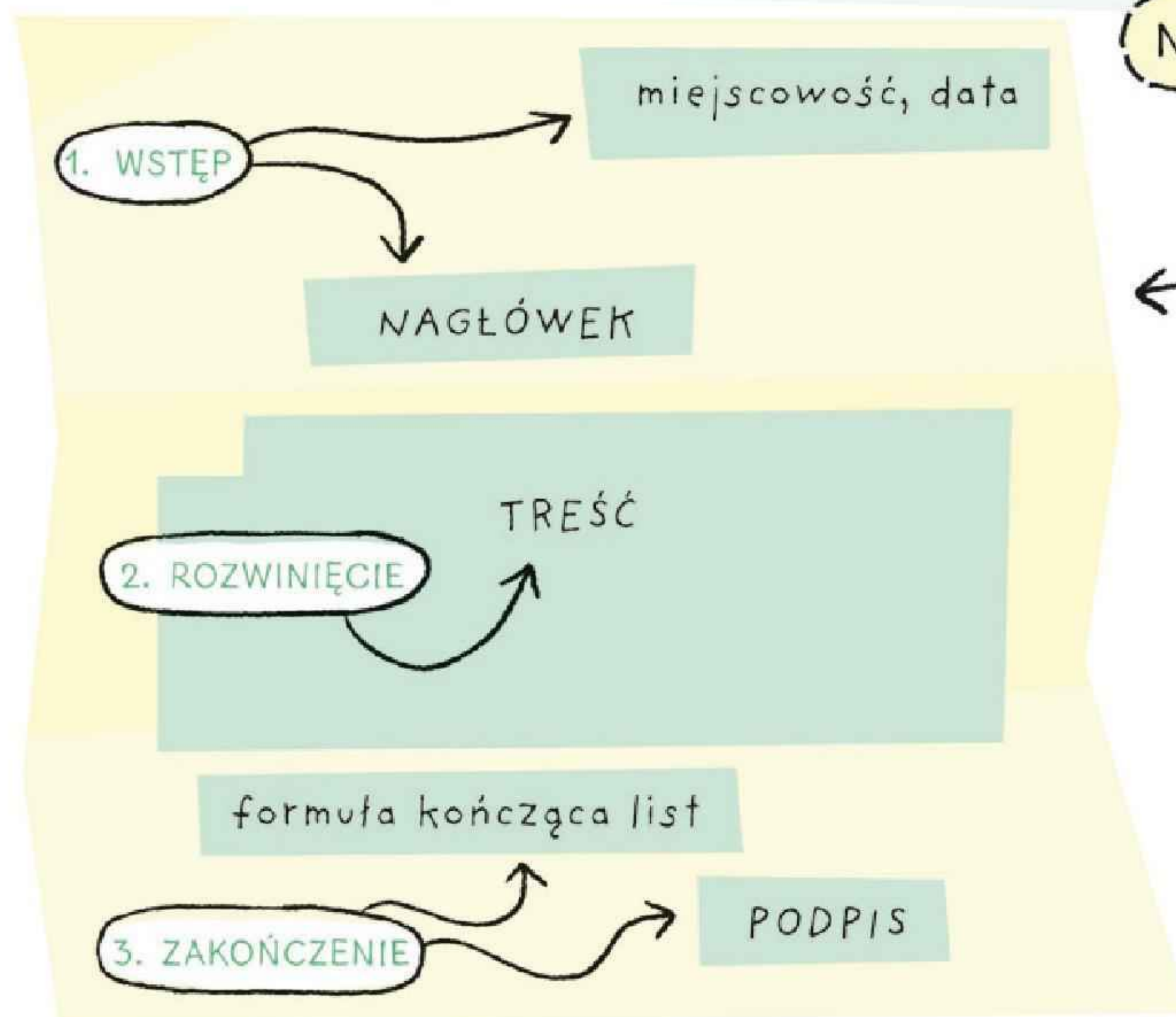
● ●

● ●

Jeżeli przy każdym stwierdzeniu wybrałeś/wybrałaś **TAK**, to przy rozwiązywaniu zadań testowych unikniesz błędów, które często powstają z nieuwagi podczas czytania poleceń. Jesteś na dobrej drodze do osiągnięcia wysokich wyników z testu. Odpowiedź **NIE** przy którymkolwiek ze stwierdzeń to informacja, że warto wprowadzić zmiany w sposobie czytania poleceń. Skorzystaj ze wskazówek, a osiągniesz sukces.

BANK SZALONYCH POMYSŁÓW

Pisanie tekstów może być zabawą, zwłaszcza gdy wszystko zależy od Twojej wyobraźni. Zainspiruj się podanymi propozycjami, baw się słowem, eksperymentuj z pomysłami i rozwijaj umiejętności. Kieruj się też wskazówkami ze strony 333. Powodzenia!

List bohatera baśni

W imieniu wybranej postaci baśniowej napisz do autora list z prośbą o korzystną zmianę w utworze, z którego pochodzi bohater.

Błąd ortograficzny wyprowadza się z mojego zeszytu i pisze do mnie list

W imieniu wybranego błędu ortograficznego napisz list, w którym wyjaśnisz, dlaczego musi opuścić zeszyt.

Nadawca: Różowe okulary

Odbiorca: ...?...

Różowe okulary piszą list o tym, co im się ostatnio przydarzyło.

Pracowitość pisze do Lenistwa

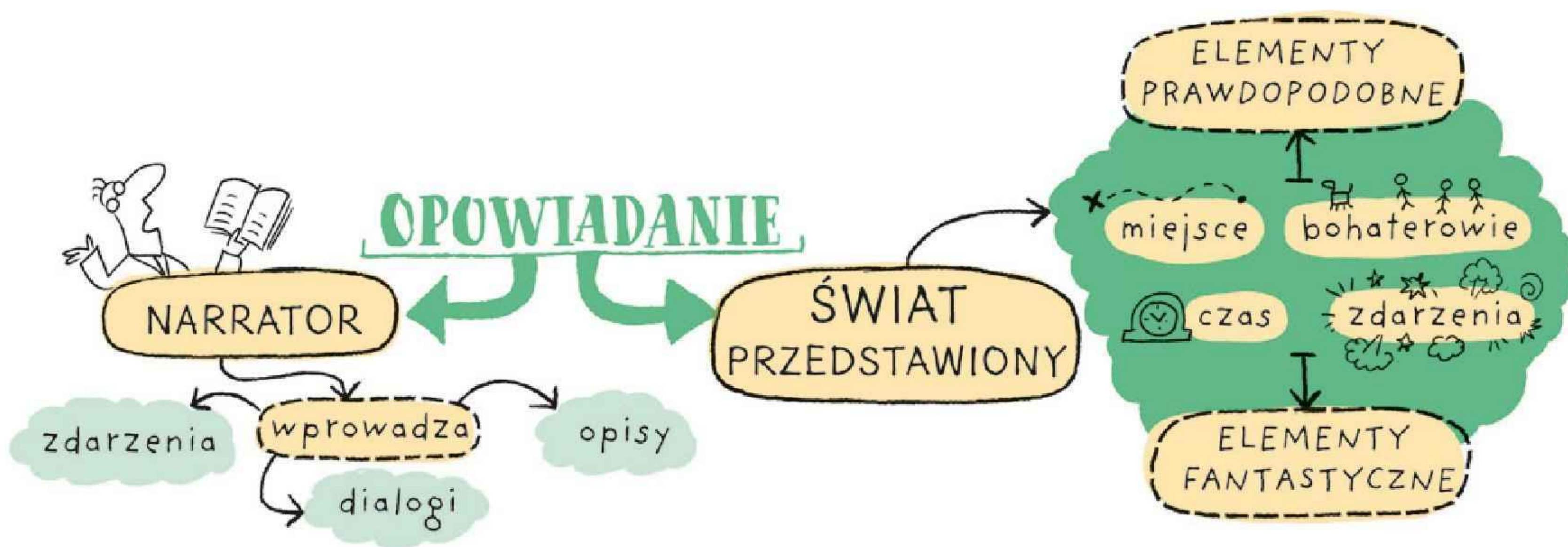
Napisz list Pracowitości do Lenistwa, w którym wykorzystasz podane powiedzenie:

Co masz zrobić dziś, zrób pojutrze, a będziesz mieć dwa dni wolnego.

List do wynalazcy

Napisz list z prośbą o wynalazek, który ułatwi życie dzieci w XXI wieku.

* Wymyśl adresata listu.

Dzień w szkole na opak

Napisz opowiadanie o jednym dniu w szkole, w której to dzieci uczą dorosłych.

Kłopotliwe opowiadanie

Napisz opowiadanie, w którym narrator nie zawsze mówi prawdę, często zmienia zdanie i zapomina o tym, co było wcześniej.

Najgorszy superbohater świata

Opowiedz o przygodach bohatera, który ma zupełnie nieużyteczne supermoce lub przybywa z pomocą wtedy, gdy zwykli ludzie zdołali już ocalić świat.

Kapcie z turbodoładowaniem

Napisz o przygodach właściciela niezwykłych kapci.

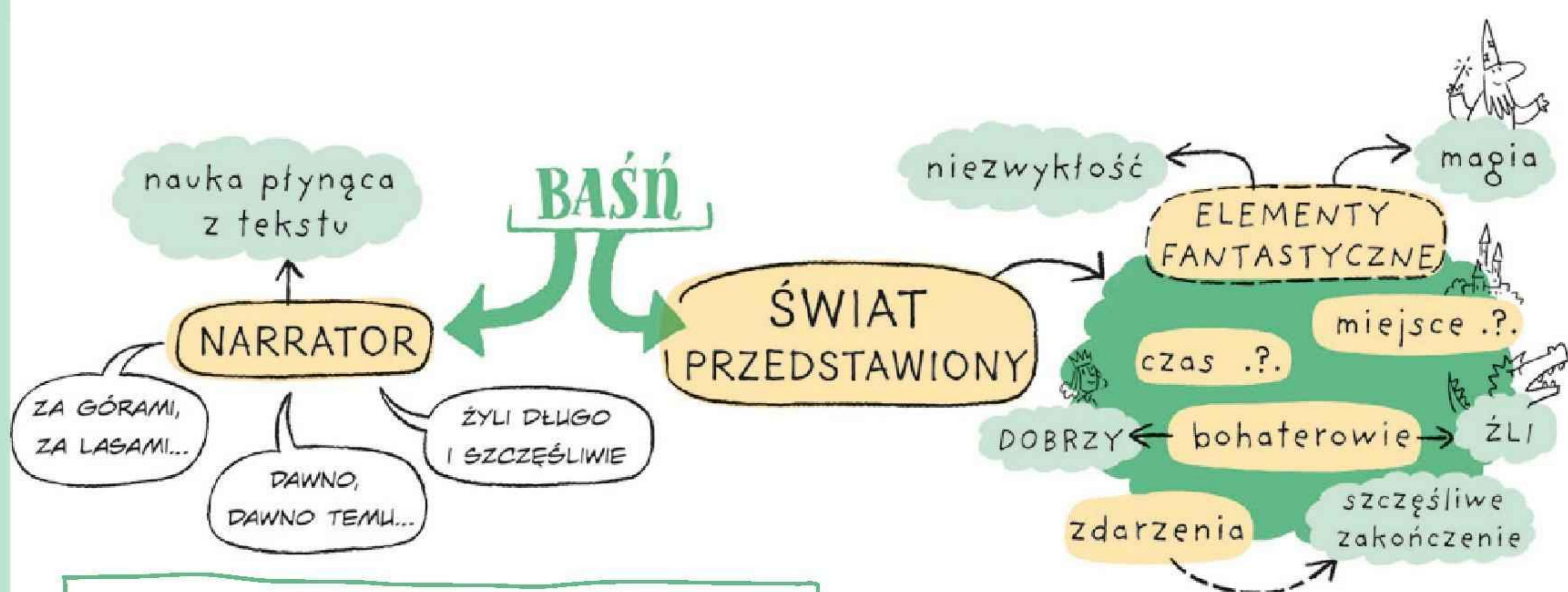
?

Wszystko się zaczęło, gdy po przebudzeniu usłyszałam:
— Wypij wnuczko szklankę mleka, tylko szybko — czas ucieka!
Napisz opowiadanie o tym, jak babcia zaczęła mówić tylko rymowankami i co z tego wyniknęło.

?

Tym razem również usłyszeliśmy charakterystyczne miauknięcie — sygnał, że nasz kot użyje swoich czarodziejskich mocy. Spociliśmy się ze strachu. Nie wiedzieliśmy, co nas czeka. Mieliśmy jednak nadzieję, że nam pomoże. Napisz opowiadanie, w którym wykorzystasz podany fragment.

* Wymyśl własny tytuł.

Trzy świnki 2.0

Napisz baśń, w której pozytywni bohaterowie podejmują się misji zmiany negatywnego bohatera na lepsze. Pomagają im w tym postaci z innych baśni.

... ? ... *

Napisz baśń o królestwie, którym nikt nie chciał rządzić.

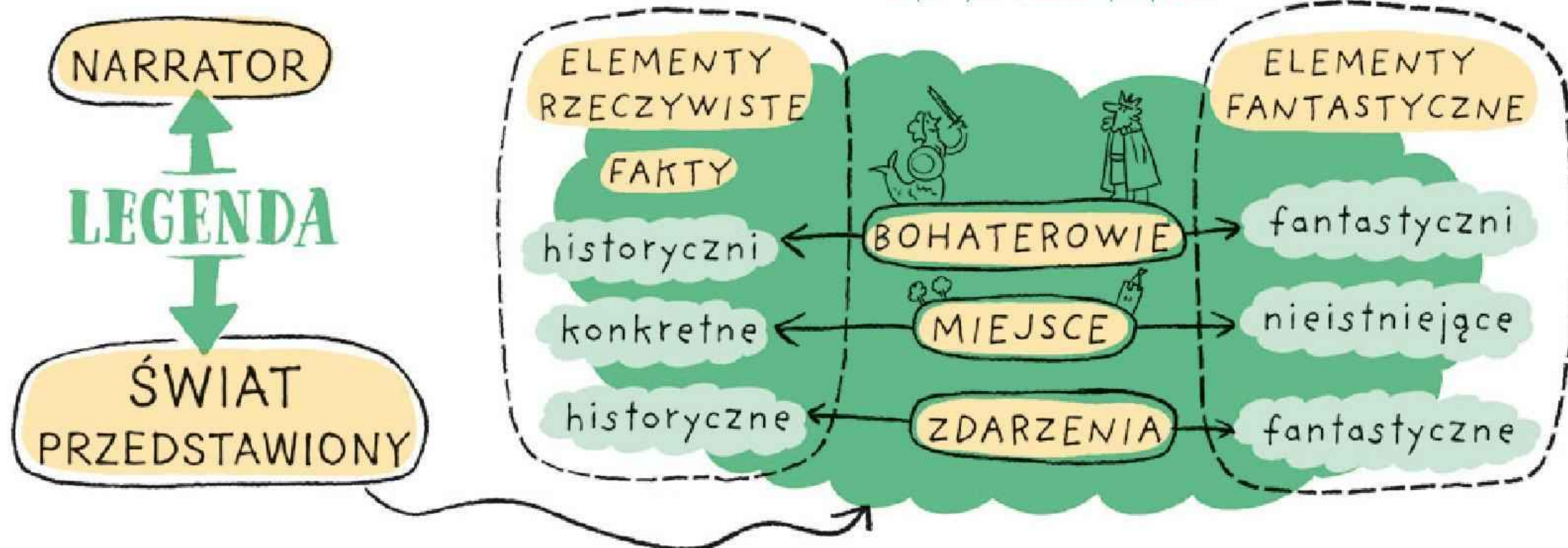
Baśniowy miks

Stwórz baśń, w której wykorzystasz jak najwięcej elementów z różnych znanych Ci baśni.

Baśń o naprawie świata

Napisz baśń o tym, jak do naszej rzeczywistości przybywają postaci z baśni i ratują nas przed złem.

* Wymyśl własny tytuł.

Najszczęśliwszy duch

Napisz legendę o niezwykłym mieszkańcu jednego z zabytków w Twoim regionie.

Legenda jednej ulicy

Wymyśl historię, w której wyjaśnisz nazwę ulicy w jakiejś wybranej przez Ciebie miejscowości.

ul. Właśnie

ul. Skądże

ul. A niech to!

ul. Ani ani

ul. Tak czy siak

Tajemnica pewnego domu

Napisz legendę, której treścią będzie wizyta tajemniczych gości w pewnej kamienicy oraz to, jak się zmieniło życie gospodarzy domu. Do swojego tekstu wprowadź postaci historyczne.

Pod Trzema
Figami
z Makiem

Pod Kotem
w Worku

Pod Gruszkami
na Wierzbie

Pod Guzikiem
z Pętelką

Pod Masłem Maślanym

100/100! — Jak osiągam sukces w pisaniu dłuższej formy wypowiedzi?

	TAK	NIE
Planuję czas pracy.	☒	☐
Rozumiem zadanie.	☒	☐
Dokładnie zapoznaję się z poleceniem.	☒	☐
Przypominam sobie cechy formy pisemnej wskazanej w poleceniu.	☒	☐
Zapisuję pierwsze pomysły.	☒	☐
Czytam ponownie polecenie.	☒	☐
Zastanawiam się, czy mój pomysł pasuje do tematu.	☒	☐
Tworzę plan.	☒	☐
Planuję, o czym napiszę.	☒	☐
Ustalam, co się znajdzie we wstępie, co w rozwinięciu, a co — w zakończeniu.	☒	☐
Piszę.	☒	☐
Piszę pracę zgodnie z planem, ale na bieżąco wprowadzam ewentualne zmiany.	☒	☐
Zapisuję pracę w brudnopisie, pamiętam o akapitach.	☒	☐
Maksymalnie koncentruję się na celu.	☒	☐
Poprawiam.	☒	☐
Czytam pracę i robię poprawki.	☒	☐
W razie wątpliwości korzystam ze słowników lub z innych źródeł.	☒	☐
Czytam pracę ponownie, głośno — sobie lub komuś, i nanoszę poprawki.	☒	☐
Kończę pracę.	☒	☐
Przepisuję wypowiedź na czysto.	☒	☐

Jeżeli przy każdym stwierdzeniu wybrałeś/wybrałaś **TAK**, to Twoja praca ma solidne podstawy i jesteś na dobrej drodze do osiągnięcia najlepszych wyników.

Odpowiedź **NIE** przy którymkolwiek ze stwierdzeń to informacja, że warto się zatrzymać i coś udoskonalić. Pisanie to proces — można go rozwijać i doprowadzać do perfekcji krok po kroku. Bądź coraz lepsza/lepszy w tym, co robisz.

Gdy współpracujecie, szybciej rodzą się pomysły, a zadania stają się łatwiejsze i ciekawsze. Rozmawiajcie, słuchajcie innych i twórzcie razem – najlepsze efekty często powstają wtedy, gdy pracujecie jako grupa. Kierujcie się też wskazówkami ze strony 335. Powodzenia!

Ortograficzna kuchnia mistrzów

Stwórzcie w grupach stronę niezwyklej książki kucharskiej.

- > Wybierzcie danie, wymyślcie przepis i zilustrujcie go rysunkami.
 - > W każdym przepisie musi się znaleźć co najmniej 5 składników, w których nazwach występują podane trudności ortograficzne:
 - Zupa z hałas — składniki: wyrazy z **h**
 - Sałatka z żartem — składniki: wyrazy z **ż**
 - Deser z lodówki — składniki: wyrazy z **ó**
 - Pizza marzeń — składniki: wyrazy z **rz** plus jeden wyjątek
 - Koktajl Wicherek — składniki: wyrazy z **ch**
- > Zaprezentujcie swoje ortograficzne specjały. Powiedzcie, komu byście je polecili i/lub kto odważyłby się je zjeść.

Serwis Dobrych Wiadomości

- > Wymyślcie i napiszcie wiadomość (liczącą dokładnie 50 słów) o pozytywnym wydarzeniu związanym z ochroną środowiska.
- > Przekażcie swoje wiadomości klasie tak, jakby właśnie miały trafić na czołówki serwisów informacyjnych.

Wynalazek na lepszą przyszłość

- Świat czeka na Wasz genialny pomysł! Wymyślcie i narysujcie coś, co ułatwi codzienne przemieszczanie się.
- > Opiszcie, jak działa wynalazek, gdzie szczególnie się sprawdzi, kto przede wszystkim miałby z niego korzystać.
 - > Przedstawcie swoje pomysły, powiedzcie, kto mógłby pomóc w ich realizacji.

Książka wielu autorów

Jedna opowieść, jeden bohater, wielu twórców... Podzielcie klasę na 4 grupy, w których stworzycie po jednej stronie opowiadania.

→ Wszystkie grupy muszą ustalić wspólnie to: kim będzie bohater, jakie będzie miał cechy (np. charakter, marzenia, słabości).

→ Każda grupa pisze fragment (jedną stronę) zgodnie z podaną informacją.

Grupa 1.

Bohater wyrusza w podróż.

Grupa 2.

Bohater napotyka jakąś trudność.

Grupa 3.

Bohater otrzymuje pomoc.

Grupa 4.

Bohater osiąga cel podróży.

Uwaga! W trakcie pisania pamiętajcie o tym, by wysyłać swoich przedstawicieli do innych grup. Rola wysłanników jest bardzo ważna — dzięki nim możecie się wymieniać informacjami i pilnować, by Wasza historia była spójna.

→ Po zakończeniu prac odczytajcie w odpowiedniej kolejności całą opowieść. Nadajcie jej tytuł.

→ Porozmawiajcie o tym, jak oceniacie swój literacki eksperyment.

100/100! — Jak osiągam sukces, pracując w grupie?

	TAK	NIE
☒ Biorę udział w ustalaniu planu działań w grupie.	☒	☐
☐ Zapoznaję się z poleceniem.	☐	☒
☐ Rozmawiam z innymi o zadaniu.	☐	☒
☐ Ustalam z innymi, kto i za co jest odpowiedzialny.	☐	☒
☐ Upewniam się, że dobrze rozumiem, co mam zrobić.	☐	☒
☒ Pracuję nad swoim zadaniem.	☒	☐
☐ Wykonuję swoją część zadania najlepiej jak potrafię.	☐	☒
☐ Zadaję pytania, jeśli czegoś nie wiem.	☐	☒
☐ Słucham wskazówek innych członków grupy.	☐	☒
☐ Sprawdzam na bieżąco swoją pracę i poprawiam błędy.	☐	☒
☒ Współpracuję, by grupa osiągnęła sukces.	☒	☐
☐ Pomagam.	☐	☒
☐ Dzielę się pomysłami.	☐	☒
☐ Nie przeszkadzam innym w wykonaniu ich części pracy.	☐	☒
☐ Dbam o dobrą atmosferę wspólnej pracy.	☐	☒

Jeżeli przy każdym stwierdzeniu wybrałeś/wybrałaś **TAK**, możesz mieć pewność, że dobrze wspierasz zespół w osiągnięciu sukcesu.

Odpowiedź **NIE** przy którymkolwiek ze stwierdzeń to sygnał, że warto bardziej się zaangażować w zadanie i poprawić współpracę. Nawet niewielka zmiana może prowadzić do wspólnego sukcesu.

ZALOGUJ SIĘ DO ŚWIATA KSIĄŻEK

Strefa dłuższych opowieści, czyli jak planować czytanie

Czytanie bywa wyzwaniem. Itka i Itek opowiedzą Wam, jak poradzić sobie z przeczytaniem dłuższej książki.

Czytanie to niezły trening dla mózgu.

Hau! Ja też coś powiem!

Albo sport ekstremalny – jeśli zostawiasz to na ostatni dzień!

Ja codziennie trenuję węszenie smaczków.

PLANOWANIE

Nawet najlepsi potrzebują strategii! Niełatwo z pełnym zrozumieniem przeczytać na raz całą książkę.

Zaplanuj czytanie. Podziel tekst na części, na przykład rozdziały, i ustal, kiedy będziesz czytać, by zdążyć na czas.

A ja planuję drzemki między posiłkami. To się sprawdza!

SKUPIENIE, TEMPO

Unikaj rozpraszaczy.

Wyłącz komputer, odłóż telefon. Skoncentruj się wyłącznie na tekście.

A jeśli i tak trudno Ci się skupić, czytaj wolniej lub półgłosem.

Półgłosem? Tak na pół szczenięcia?

AUDIOBOOK

Podczas korzystania z audiobooka śledź wzrokiem tekst w książce lub na czytniku.

Pfiii... też mi nowość. My psy wiemy, że słuch i wzrok pozwalają lepiej poznać świat.

PRZERWA

Pogimnastykuj się,
pójdź na krótki spacer.

Gdy poczujesz zmęczenie,
zrób krótką przerwę.

Oooo, przerwa. Zabierz
mnie na spacer!

ZAZNACZANIE

Zaznaczaj zakładkami
ważne, ciekawe fragmenty.

W czytniku możesz
używać funkcji robienia
notatek.

Ja do zabawy
wolę papiery...

NOTATKI I PYTANIA

Notuj lub zaznaczaj istotne informacje,
opowiadaj sobie (na głos lub w myślach)
o tym, co właśnie czytasz. Zadawaj pytania
do tekstu.

Kto? Co? Dlaczego?
Po co? W jakim celu?

Ale potem
pobaw się ze mną.

NIEZROZUMIAŁE SŁOWA

Jeśli natrafisz na nieznaną Ci
słowo, postaraj się zrozumieć jego
sens na podstawie opisanej
sytuacji lub sprawdź znaczenie
tego wyrazu w słowniku.

Wiedziałem, że nie
zawsze rozumiem, co do
nich mówię. Hau.

ROZMOWA

Porozmawiaj z koleżankami
i kolegami na temat przeczytanych
fragmentów. Możecie wspólnie
wyjaśniać to, co było
niezrozumiałe.

Przyjdą
goście?!??

Tyle zamieszania
wokół tych książek...
to czytanie musi być
fascynujące...

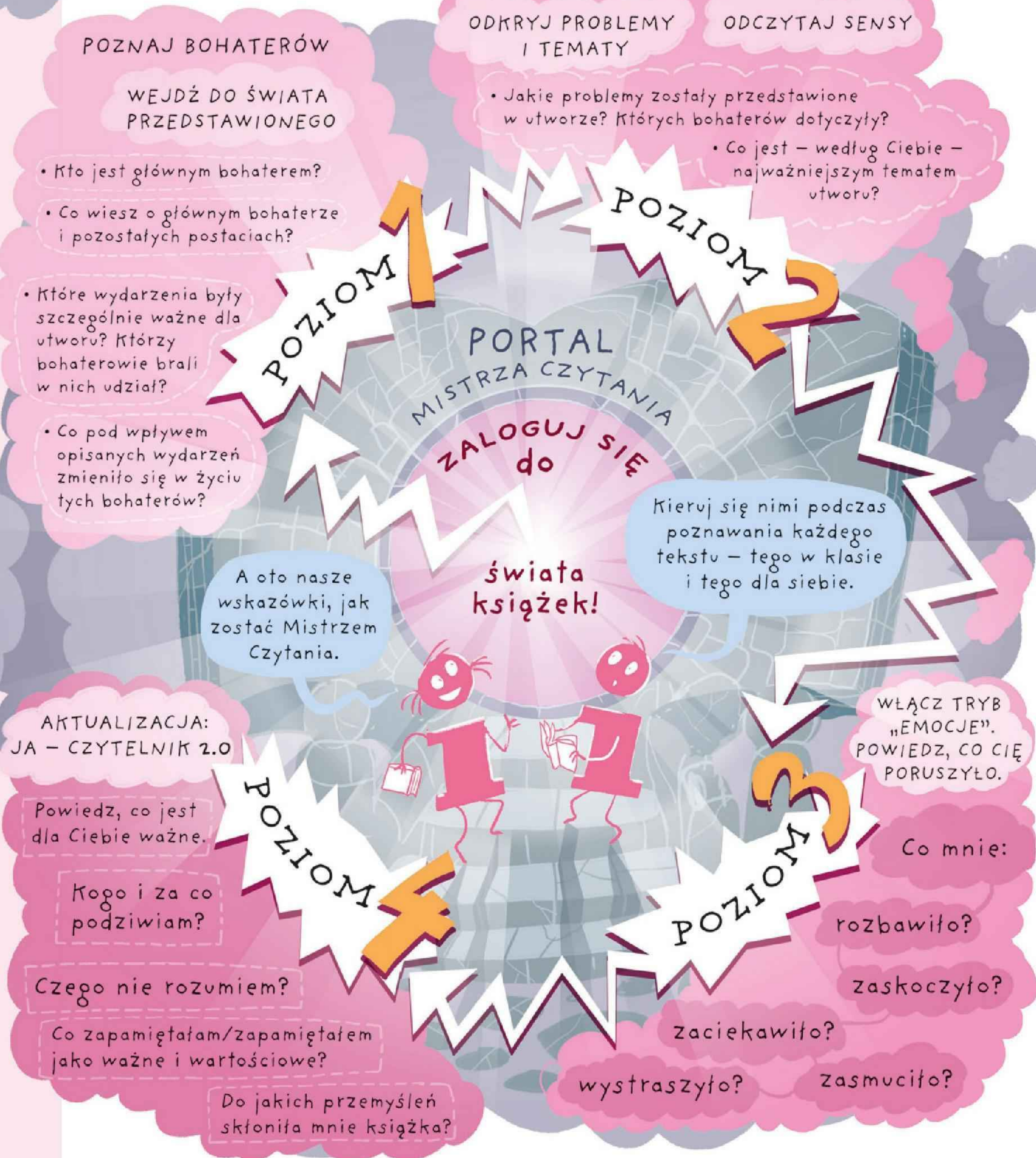
1 MISTRZOWIE CZYTANIA

Porozmawiajcie o wskazówkach Itki i Itka dotyczących czytania.

podpowiedź

- Które z nich stosowaliście do tej pory?
- Które są dla Was nowe i zamierzacie je zastosować?

Portal Mistrza Czytania. Klucz do zrozumienia świata i siebie

BIBLIOTEKA MISTRZA

BAŚNIE I LEGENDY W TLE

ZWIERZĘTA W ROLI GŁÓWNEJ

HUMOR O RODZINIE

FANTASTYKA NA PIERWSZYM PLANIE

CODZIENNOŚĆ Z PROBLEMAMI

Lista

Marcin Szczygielski *Klątwa dziewiętych urodzin*
 Katarzyna Majgier *Niedokończony eliksir nieśmiertelności*
 Agnieszka Tyszkiewicz *Zosia z ulicy Kocie*
 Janet Tashjian *Moje życie jako... youtuber*
 Andrzej Marek Grabowski *Dziewczynka ze srebrnym zębem*
 Liz Pichon, Tomek Łebki *Chętnie pomogę (za parę monet)*
 Erin Hunter *Wojownicy. Ucieczka w dzicz*
 Piotr Rowicki *Pies Kolumba*
 Andrzej Maleszka *Magiczne drzewo*
 Krzysztof Kochański *Wszyscy jesteśmy kosmitami*
 Kasia Keller *Tomasz Niefart*
 Rafał Kosik *Amelia i Kuba*
 Francesca Simon *Tylko nie gotujcie Kopciuszka*
 Grzegorz Kasdepke *Bodzio i Pulpet*
 Joanna Olech *Ziomek*

MISTRZOWIE CZYTANIA

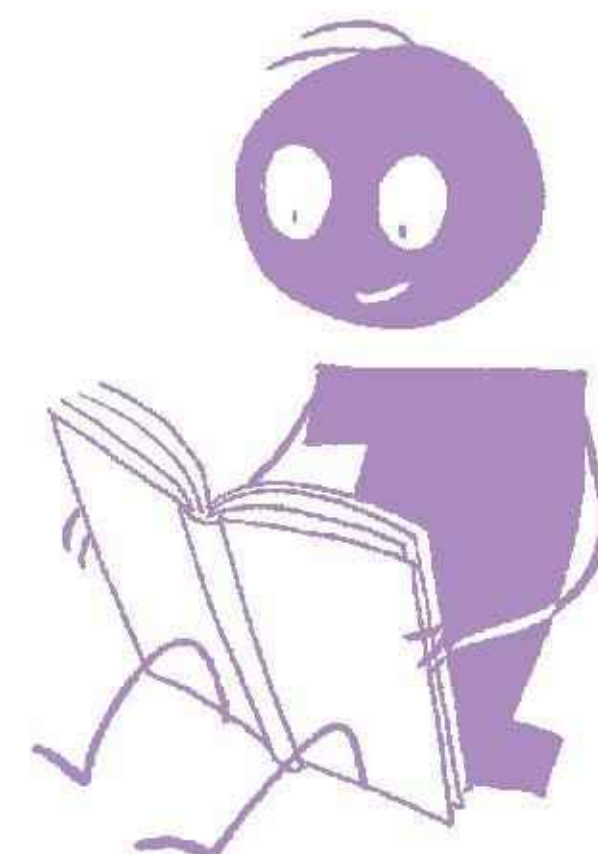
1 Misja w pojedynkę. Moje TOP 1

Wybierz jedną spośród swoich ulubionych książek i opowiedz o niej. Wykorzystaj wybrane pytania z Portalu Mistrza Czytania.

2 Misja w pojedynkę. Czas na poziom wyżej!

Wybierz utwór z Biblioteki Mistrza lub z podanej w niej listy albo inny polecany dla Twojej grupy wiekowej. Wypożycz książkę i ją przeczytaj.

- > Przed przeczytaniem książki przypomnij sobie wskazówki Itki i Itka (s. 336–337) i zastosuj je zgodnie z Twoimi potrzebami.
- > Czytaj książkę. Nie zapomnij o instrukcji z Portalu Mistrza Czytania (s. 338).
- > Przynieś książkę oraz swoje notatki/zakładki na zajęcia.

3 Tryb – drużyna

Wybierz projekt, który chciałabyś/chciałbyś wykonać do przeczytanej książki z Biblioteki Mistrza. Następnie dobierzcie się w grupy, które będą pracowały nad wybranymi przez siebie zadaniami.

Półka z opiniami

Na półce umieścicie wykonane przez Was okładki książek, które przeczytaliście i chcecie, by przeczytali je inni.

- > Jeśli ktoś zainteresuje się książką dzięki Waszej okładce, wypożycza utwór i go czyta.
- > Zadaniem nowego czytelnika jest napisanie krótkiej informacji zwrotnej dla następnych zainteresowanych książką (co mu się spodobało?, co go zaskoczyło/zdziwiło?, komu poleciłby utwór? itp.).
- > Informację o lekturze należy włożyć w okładkę. W ten sposób dowiecie się, które książki znalazły najwięcej czytelników wśród Was.

Wiadomość głosowa: przeczytaj mnie!

Przeprowadźcie konkurs. Waszym zadaniem będzie zachęcić innych do przeczytania wybranej książki.

- > Każdy uczestnik wybiera fragment utworu i przygotowuje się do tego, by przeczytać go na głos przed klasą.
- > Zwycięzcą zostaje ta osoba, która sprawi, że najwięcej koleżanek/kolegów zapragnie przeczytać książkę, z której pochodził fragment.

Festiwal baśni i legend w wersji audio

Projekt z baśniami i legendami w tle

- > W kilkusobowych zespołach wybierzcie fragment utworu, który zawiera dialog.
- > Nagrajcie wspólne czytanie. Nagranie możecie wzbogacić o efekty dźwiękowe.
- > Zorganizujcie wspólne odsłuchanie wszystkich grupowych nagrań.

Profil

Projekt z utworem ze zwierzęciem w roli głównej

- > Zrób profil zwierzęcego bohatera jak w mediach społecznościowych.
 - Nazwa użytkownika
 - Status (np. Zostałem bohaterem książki! Uczę ludzi...)
 - O mnie (np. rasa, ulubione zajęcia, moja misja, motto życiowe, ważny cytat)
 - Post bohatera (co najmniej dwa ważne wydarzenia z jego udziałem)
- > Zastanów się, czego ten bohater mógłby nauczyć ludzi.
- > Wymyśl co najmniej dwa pozytywne komentarze ludzi, które mogłyby się znaleźć na jego profilu.

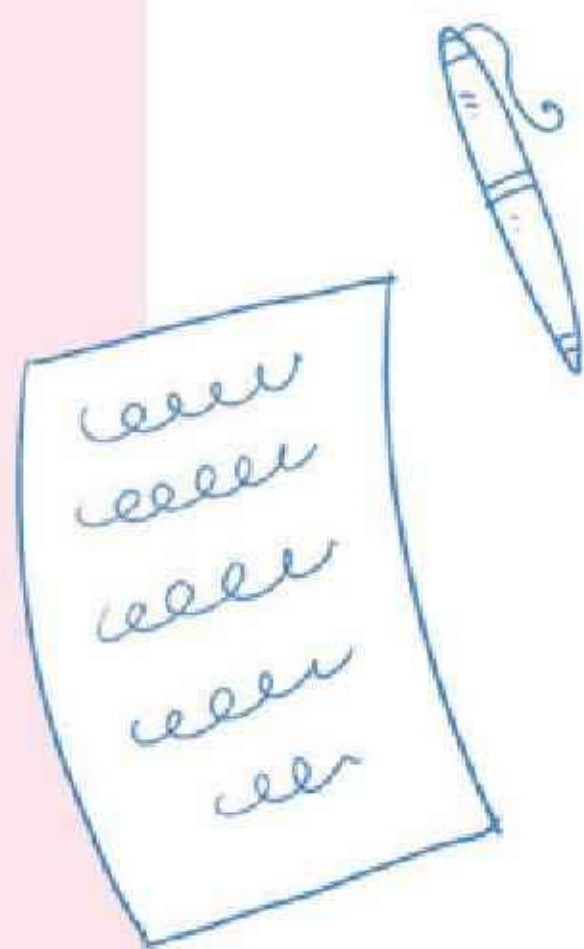

Wiadomość tekstowa

Projekt z utworem o codzienności z problemami

Wyobraź sobie, że jako wybrana postać literacka piszesz do siebie wiadomość, którą chciałabyś/chciałbyś odczytać za 20 lat. Napisz o tym:

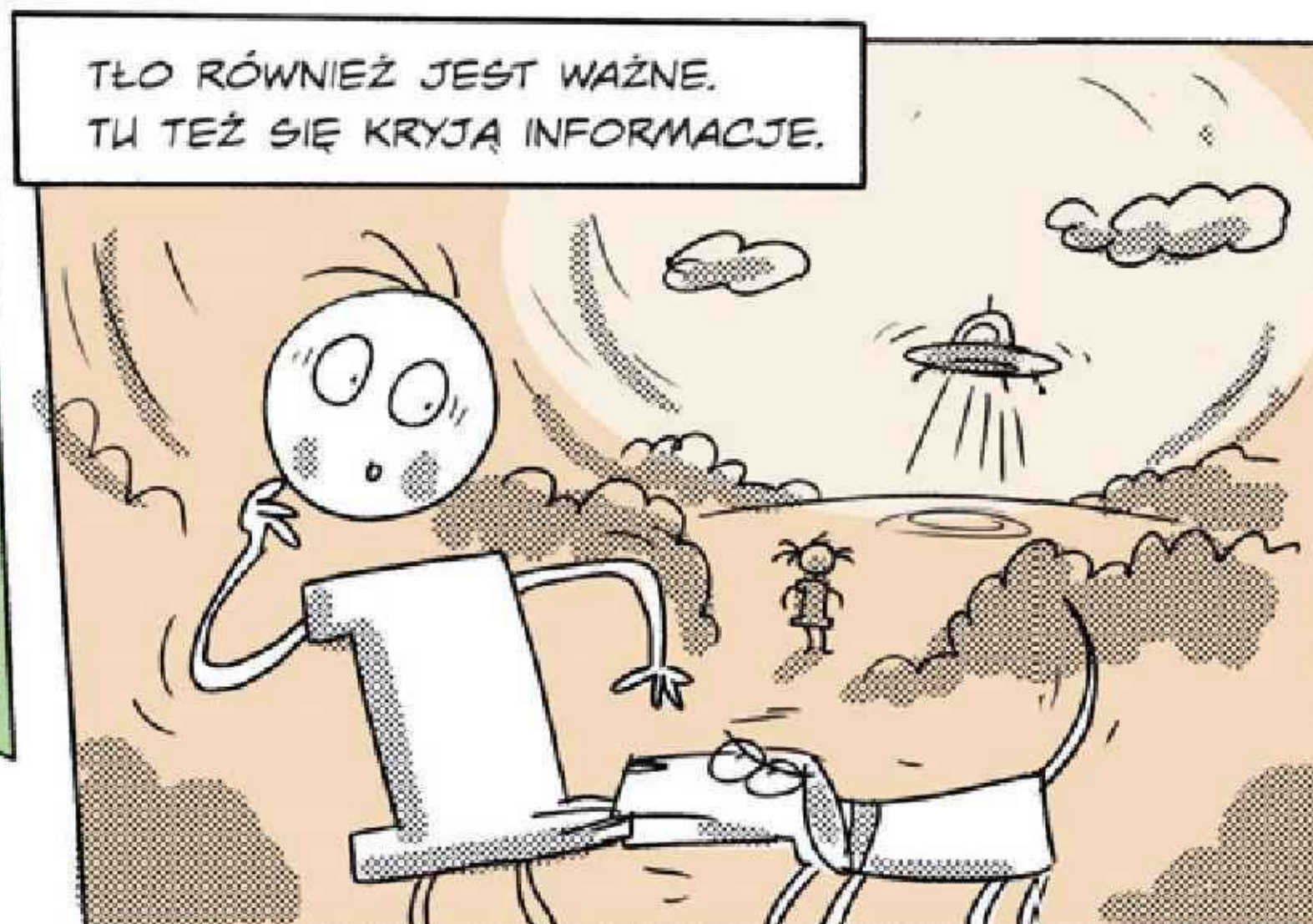
- co czujesz,
- co w Twoim życiu jest ważne,
- co chcesz zapamiętać,
- czego nie chcesz utracić mimo upływu czasu.

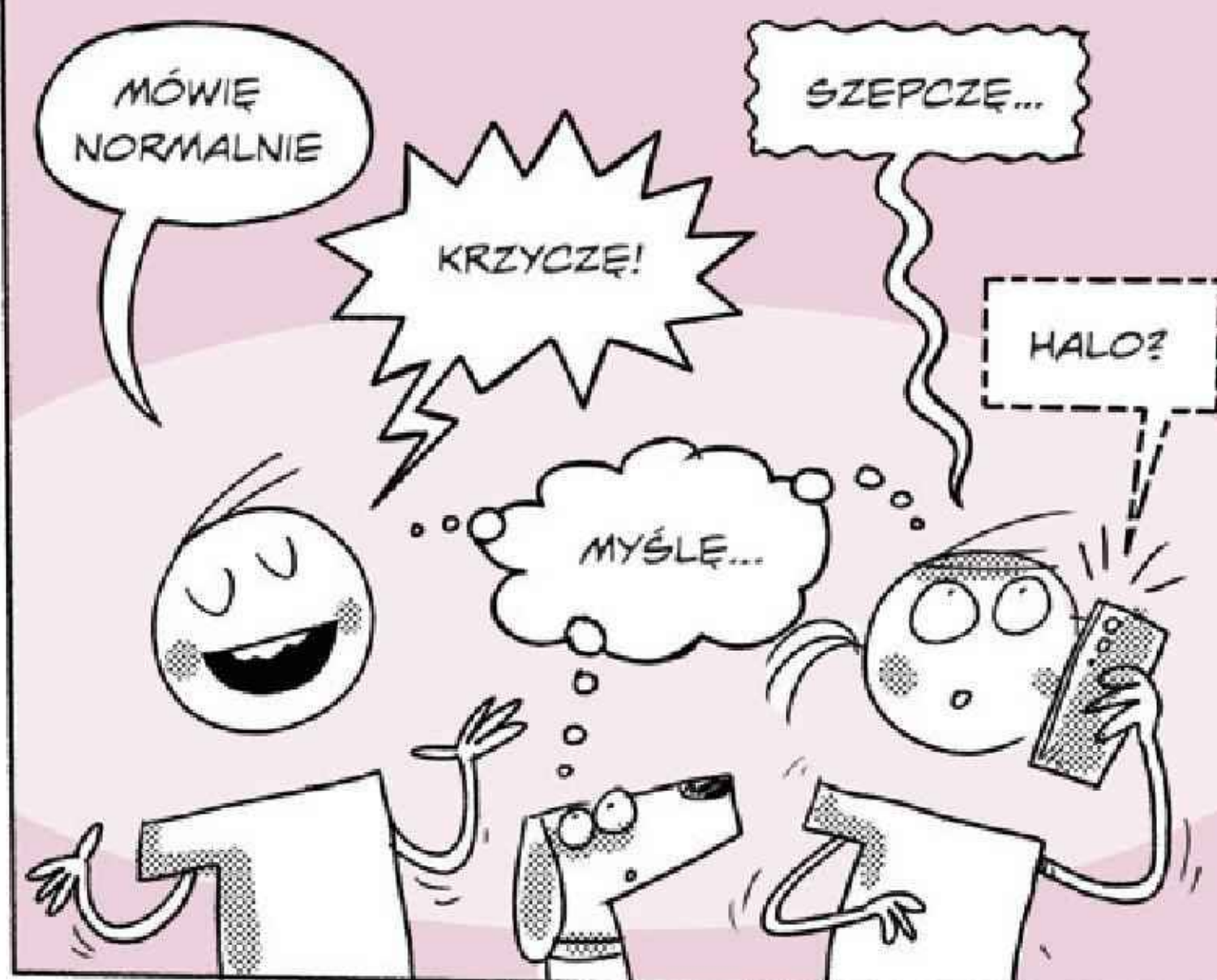
Gdybym miał napisać do siebie za kilka lat, napisałbym:
„Nie zapomnij, że szczęście to czasem tylko ciepły koc
i ktoś, kto Cię przytuli”.

obrazki i dymki, czyli STREFA KOMIKSU

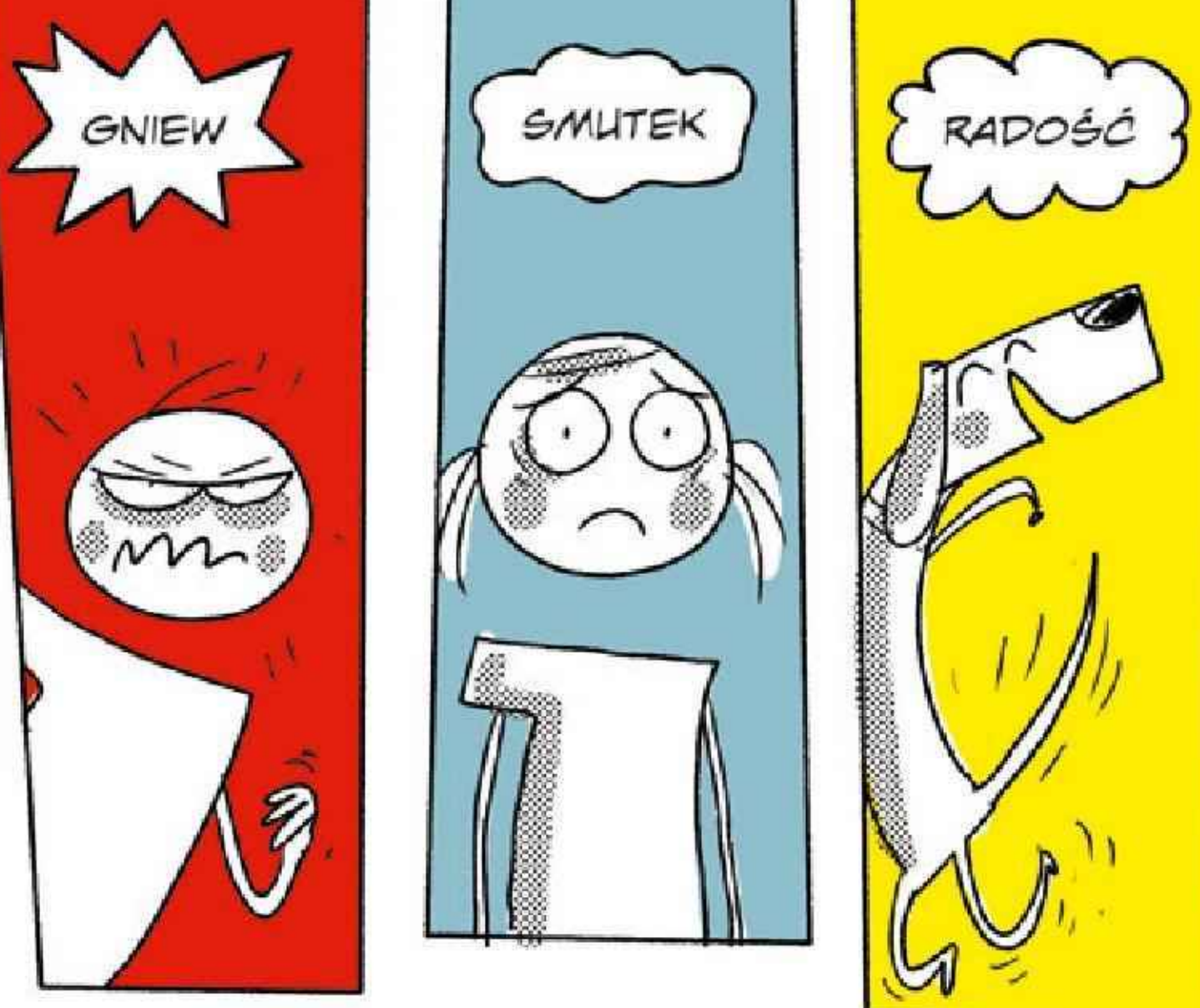
Komiks to historia opowiedziana za pomocą serii obrazków z wypowiedziami w formie dymków.

KSZTAŁTY DYMKÓW MAJĄ ZNACZENIE - WSKAZUJĄ POSTAĆ, KTÓRA SIĘ WYPOWIADA, I JEJ EMOCJE.

KOLORY MÓWIĄ O NASTROJU I UCZUCIACH.

LINIE INFORMUJĄ O RUCHU.

BĄDŹ JAK DETEKTYW.

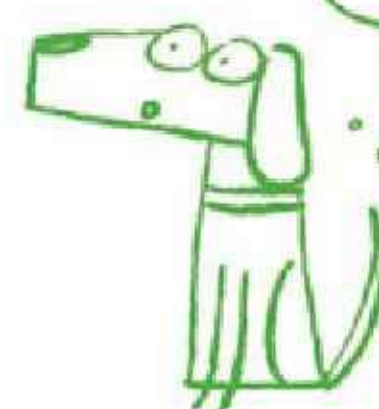

Uwielbiam komiksy!
Mogłabym je czytać
bez końca!

To też dobra
wymówka, by nie
sprzątać pokoju.

Każdy komiks ma swój język.
Odczytuj i baw się z fantazją!

A nawet powód,
by zapomnieć o zabawie
ze mną.

Komiksowa lista

LISTA

Emmanuel Guibert,
Marc Boutavant

ARIOL

Lili Mésange,
Stefano Turconi

KAMILA
I KONIE

Piotr Hołod
WOJTEK
I RUDY

Henryk Jerzy Chmielewski

TYTUS,
ROMEK I A'TOMEK

BUH!

Janusz Christa
KAJKO I KOKOSZ

Sabine Lemire,
Rasmus Bregnhøi
MIRA

Michał Chojnacki,
Jakub Grochola
TOMEK I JACEK

Mieczysław Fijał
STRASZNE
SMOCZYSKO

Malin Falch
ŚWIATŁA
PÓŁNOCY

Maciej Jasiński,
Krzysztof Trystuła
KRASNOLUD NAP

Marta Falkowska
OTO TOSIA

Łukasz Piotrkowicz,
Katarzyna Urbaniak,
Krzysztof Budziejewski
RYSIEK I KRÓLIK

Luke Pearson
HILDA

seria
PTYŚ I BILL

Naoko Takeuchi
CZARODZIEJKA Z KSIĘŻYCA

Fujiko F. Fujio
DORAEMON

* PRZY WIELU TYTUŁACH PODAJEMY TYTUŁ SERII,
WYBIERZ WIĘC JEJ DOWOLNĄ CZĘŚĆ.

MISTRZOWIE CZYTANIA

1 Misja w pojedynkę. Czas na poziom wyżej!

- > Wybierz komiks z listy na stronie 344 lub inny, który na przykład poleciano Ci w bibliotece.
- > Przeczytaj go w wyznaczonym terminie.
- > W dowolnej formie przygotuj notatki na temat komiksu. Wykorzystaj schemat z Portalu Mistrza Czytania (s. 338).
- > Przynieś książkę oraz notatki na zajęcia poświęcone komiksom.

2 Tryb – drużyna. Komiksowy archipelag

W 5- lub 6-osobowych zespołach wykonajcie mapę wyspy, na której mogliby zamieszkać bohaterowie przeczytanych przez Was komiksów.

- > Opowiedzcie sobie przeczytane historie. Skorzystajcie z notatek.
- > Porozmawiajcie, co może łączyć bohaterów Waszych komiksów.
- > Wymyślcie miejsca na Waszej wyspie. Możecie wykorzystać wybrane elementy przestrzeni lub wymyślić własne.

- > Ustalcie, gdzie umieścicie swoich bohaterów.
- > Na dużym arkuszu papieru narysujcie wyspę. Nadajcie jej nazwę.
- > Zaprezentujcie Wasz projekt w klasie.
- > Zawieście wszystkie wyspy, by powstał komiksowy archipelag klasy 4.

Archipelag – grupa wysp położonych blisko siebie.

3 Misja turbo. Zostańcie współautorami komiksu!

Do przeczytanego komiksu stwórzcie dodatkową stronę. Może to być fragment początkowy, inne rozwiązanie jakiejś scenki albo alternatywne zakończenie. Możecie wykorzystać też aplikacje do tworzenia komiksów.

trudne! »

czytelnicze akcje w wakacje!

LIPIEC

SIERPIEŃ

Oto lista książek, których zdarzenia rozgrywają się w wakacje.

Paweł Beręsewicz **DZIEWIĘĆ CZERWONYCH IKSÓW**

Zuzanna Orlńska **DETEKTYWI Z KLASZTORNEGO WZGÓRZA**

Brandon Mull **BAŚNIOBÓR**

Katarzyna Ryrych **KONIEC ŚWIATA NR 13**

Rafał Witek, Katarzyna Piątek **UCIECZKA NA GÓRĘ MARZEN**

Grzegorz Kasdepke **KORONKOWA ROBOTA**

Dorota Kassjanowicz **CZEŚĆ, WILKI!**

Anna Woltz **MÓJ WYJĄTKOWY TYDZIEŃ Z TESSĄ**

Marta H. Milewska **KTO UKRADŁ NASZYJNIK BABCI FELI?**

Stuart Gibbs **SZKOŁA SZPIEGÓW. NA WAKACJACH**

Jean-Jacques Sempé, René Goscinny **WAKACJE MIKOŁAJKA**

Marcin Szczygielski **CZAROWNICA PIĘTRO NIŻEJ**

Ewa Nowak **AKCJA CZARNY JASZCZUR**

Agnieszka Suchowierska **GOOD MORNING, PETRA!**

Paweł Wakuła **PAN PASEK I SKARBY ZIEMI RAWSKIEJ**

Katarzyna Ryrych **DRAKA NA ANTYPODACH**

Katarzyna Wierzbicka **WAKACJE PEŁNE MAGII**

Katarzyna Wasilkowska **WITAJCIE W CHUDEGNATACH**

Arne Lindmo **TROLLHEIM. TAJEMNICA OPUSZCZONEGO DOMU**

Agnieszka Mielech
EMI I TAJNY KLUB SUPERDZIEWCZYN. NIGDY WIĘCEJ NUDY

Anna Włodarkiewicz **GAJA Z GAJÓWKI. WAKACYJNA MISJA**

Inna książka o wakacjach dla przedziału wiekowego 9-14 lat

MISTRZOWIE CZYTANIA. ZADANIA

1

Misja w pojedynkę

- > Wybierz z listy co najmniej jeden utwór lub inny zaakceptowany przez nauczyciela i przeczytaj go podczas wakacji.
- > Opowiedz o nim w klasie po powrocie z wakacji.

2

Tryb – wakacyjna drużyna. Czytaj i baw się

Letni kącik czytelniczy

Przygotujcie dla siebie i Waszych bliskich czy przyjaciół kącik, który stanie się ulubionym miejscem do czytania. Pamiętajcie, by było to bezpieczne miejsce, np. namiot, hamak, baza z poduszek pod drzewem, parasol z leżakiem.

Książkowy spacer

Idź na spacer, podczas którego będziesz słuchać fragmentów audiobooka lub po-
czytasz książkę, gdy się zatrzymasz, aby odpocząć.

Podwieczorek z książką

Na przykład raz w tygodniu zorganizujcie wspólny podwieczorek czytelniczy. Każda uczestniczka / każdy uczestnik może opowiedzieć innym o tym, co przeczytała/ przeczytał.

Zostań bohaterem

Przeczytajcie wspólnie (np. z koleżanką/ kolegą, rodzeństwem) wybraną książkę, a następnie przygotujcie zabawę polegającą na wcieleniu się w postaci. Możecie też przygotować charakterystyczne dla tych bohaterów elementy, fryzury, przedmioty itp.

WRZESIEŃ

3

Opowiedz innym o przeczytanej książce i zabawach czytelniczych, jeśli takie udało Ci się przeżyć.

Piknik z książką w ogrodzie, parku czy na placu zabaw

100/100! – Jak osiągam rangę mistrzowską w czytaniu?

	TAK	NIE
Planuję czytanie		
Odpowiednio wcześnie wypożyczam książkę.	☐	☐
Przygotowuję zakładki lub notatki.	☐	☐
Decyduję kiedy, ile stron i jak długo będę czytać.	☐	☐
Czytam uważnie		
Czytam wyznaczone fragmenty zgodnie z planem.	☐	☐
Zaznaczam zakładkami miejsca, które wydają mi się ważne.	☐	☐
Zatrzymuję się, gdy czegoś nie rozumiem. Sprawdzam w słowniku nieznane mi słowa lub czytam trudniejszy fragment ponownie.	☐	☐
Śledzę losy bohaterów.	☐	☐
Ustalam, które wydarzenia są ważne.	☐	☐
Staram się zrozumieć problemy bohaterów. Wiem, dlaczego coś mnie bawi, smuci czy wzrusza w ich przygodach.	☐	☐
Po przeczytaniu		
Potrafię powiedzieć, czego dzięki tej książce można się nauczyć lub z jakiego innego powodu warto ją przeczytać.	☐	☐
Dzielę się z innymi swoimi wrażeniami i przemyśleniami związanymi z utworem.	☐	☐

Jeżeli przy każdym stwierdzeniu wybrałaś/wybrałeś **TAK**, to oznacza, że osiągasz poziom mistrzowski.

Jeśli gdzieś pojawiło się **NIE**, potraktuj to jako podpowiedź, co warto zmienić, by zostać Mistrzem Czytania. Każda przeczytana książka to trening, który przybliży Cię do rangi mistrzowskiej.

Spis najważniejszych zagadnień

A

adres 32
akapit 60
alfabet 23

B

baśń 261
bezokolicznik 220
bohater 16
 negatywny 260
 pozytywny 260
bullying 73

C

czas czasownika 222
 przeszły 222
 przyszły 222
 teraźniejszy 222
czasownik 219
 formy nieosobowe 220
 formy osobowe 220
 odmiana przez czasy 222
 odmiana przez liczby i osoby 219
 odmiana przez rodzaje 223
część mowy 185
 nieodmienna 186
 odmienna 186

D

dialog 44, 129
dykcja 320

E

e-wiadomość 105, 106
elementy fantastyczne 261, 297
elementy prawdopodobne 261
elementy rzeczywiste 297
empatia 49
epitet 281

F

fakt 197
fikcja literacka 253
 fantastyczna 253
 prawdopodobna 253

G

głoska 21
 sposoby oznaczania głosek 22
grzeczność (etykieta) językowa 43

H

humor 154
hymn 104

K

komiks 342
korespondencja elektroniczna 105

L

legenda 297, 331
list 135, 332
litera 21

N

nadawca 32
narrator 115
netykieta 106
notatka 116

O

odbiorca (adresat) 32
opinia 197
opis budynku 84
opowiadanie 154, 330
orzeczenie 283

P

pisownia *ch* 123, 131, 132
 ch wymienne 123
 przed spółgłoskami, po literze *s*,
 na końcu wyrazu 131
pisownia *ó* 57, 188, 270
 ó niewymienne 270
 ó wymienne 57
 wyrazów zakończonych na *-ów*, *-ówka*,
 -ówna 188
pisownia *rz* 33, 136, 137
 po: *p, b, k, g, t, d, ch, j, w* 136, 137
 rz wymienne 33

pisownia wielką literą i małą literą 164, 267,
310, 311, 312
pisownia *u* na początku i w zakończeniach
wyrazów 213
pisownia zakończeń bezokolicznika -ść, -źć 221
pisownia *ż* 90, 174, 303
 ż niewymienne 303
 ż wymienne 90
 ż w cząstkach *ża-*, *żo-*, *żu-*, *ży-* 174
plan ramowy zdarzeń 37
porównanie 67
próba generalna 321
przecinek przed spójnikami 290
przecinek w zdaniu pojedynczym i złożonym 290
przenoszenie wyrazów do następnej linii 111, 112
przenośnia 230
przepis kulinarny 194
przymiotnik 208
 odmiana przez liczby 209
 odmiana przez przypadki 209
 odmiana przez rodzaje 210
przypadki 200
przystówek 232

R

refren 104
reklama społeczna 75
rekwizyt 278
równoważnik zdania 284
rym 156
rytm 212
rzeczownik 199

 odmiana przez liczby 200
 odmiana przez przypadki 200
 rodzaj rzeczownika 201

S

samogłoska 30
słownik ortograficzny 62
spójnik 289
spółgłoska 30
sylaba 69

Ś

świat przedstawiony 41

U

umiejętności przyszłości 26
utwór przeznaczony do wystawienia na scenie 320

W

wers 88
wypowiedzenie 267
 oznajmujące 267
 pytające 267
 rozkazujące 267, 268
 wykrzyknikowe 269
wypowiedź pisemna 60
wyraz 185
wyraz dźwiękonaśladowczy 191
wyraz pokrewny 158

Z

zasady współpracy 96
zdanie 284
 pojedyncze 289
 złożone 289
znaki (sposoby) porozumiewania się 101
zwrotka (strofa) 88
zwroty grzecznościowe 43
 przykłady zwrotów grzecznościowych 13, 43,
 44, 80, 145

Ż

życzenia 163

ZDJĘCIA

Agencja BE&W: s. 14, 86, 102, 121, 273, 290, 329; Agencja Forum s. 18; Ewa Bijak: s. 24; Shutterstock: s. 27, 31, 49, 59, 82, 119, 163, 165, 230, 231, 301, 329; Wydawnictwo Literatura: s. 38, 151; East News/Piotr Męcik: s. 42, 113, 179; Janet Tashjian: s. 46; © Antonia Michaelis: s. 50; Shutterstock/Carlo Granisso: s. 59; Wanda Witter: s. 64; East News: s. 67; Andrzej Grabowski: s. 70; Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę: s. 74; Patricia de Groot.: s. 78; East News/Science Photo Library: s. 82; Shutterstock/ Margy Crane: s. 82; East News/Danuta B. Łomaczewska: s. 87, 252; Mikołaj Grynborg: s. 97; Shutterstock/Marcin Michalczyk: s. 102; ze zbiorów Muzeum Narodowego w Gdańsku, Oddział Muzeum Hymnu Narodowego w Będominie: s. 102; PAP/Afa Pixx/Zenon Żyburtowicz: s. 102; East News/Muzeum Niepodległości: s. 103; East News/Wojtek Druszcz: s. 108; Shutterstock/Telly: s. 119; Shutterstock/Davinci.id: s. 119; Shutterstock/godongphoto: s. 119; East News/Karol Serewis: s. 119; Shutterstock/Marius Dobilas: s. 120; Shutterstock/Alinaswe: s. 122; East News/Damian Klamka: s. 125, 175, 215, 225; CC BY-SA 3.0 Piomon: s. 128; © Getty Images/Gareth Cattermole/Staff: s. 140; PAP/Stach Leszczyński: s. 151; East News/Wojciech Olkuśnik: s. 155; © Getty Images/Leonardo Cendamo: s. 160; Bridgeman Images/PhotoPower: s. 166; Wydawnictwo BIS: s. 170; East News/Wojciech Olszanka: s. 182, 190; East News/Kamil Piklikiewicz: s. 196; Melania Kapelusz: s. 203; PAP/CAF/Marian Sokołowski: s. 211, 279; Edyta Dufaj: s. 215; Shutterstock/ hanohiki: s. 230; © Getty Images/imageBROKER/Burkhard Sauskojus: s. 231; East News/Roger Viollet: s. 254; Jerzy Waśniowski: s. 246; Antoni W. Szafranski: s. 276; Miejska Biblioteka Publiczna w Morągu: s. 285, 286; Domena publiczna: s. 288; REPORTER/Jacek Domiński: s. 291; Zuzanna Orlińska: s. 293; Shutterstock/Julija Kumpinowica: s. 297; Shutterstock/PaulSat: s. 297; Archiwum rodzinne Hanny Zdzitowieckiej: s. 298; East News/Science Photo Library/ASHLEY COOPER: s. 301; Wydawnictwo Nasza Księgarnia: s. 307; Shutterstock/fotohuta: s. 308; Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyńskiego PAN, Zakład Geografii Wsi i Rozwoju Lokalnego: s. 309; REPORTER/Stefan Maszewski: s. 324; East News/Krzysztof Chojnacki: s. 327; Shutterstock/ArtMediaFactory: s. 329; East News/Dariusz Zaród: s. 329; REPORTER/Grzegorz Ksel: s. 329; East News/Monkpress: s. 329.

TEKSTY

s. 14: Francesca Simon, *Tylko nie gotujcie Kopciuszka*, tłum. Maria Makuch, Wydawnictwo Znak, Kraków 2008, *Don't Cook Cinderella*, text © Francesca Simon 2005, s. 11–16, reproduced with permission of Hachette Childrens Group through PLSclear; s. 18: Rafał Kosik, *Amelia i Kuba. Nowa szkoła*, Powergraph, Warszawa 2020, s. 8–11, 14–17; s. 24: Agnieszka Suchowierska, *Może wy tego nie wiecie*, © Agnieszka Suchowierska 2026; s. 36: Agnieszka Łuczak i Anna Murdzek, *Elgar*, © GWO 2026; s. 38: Krzysztof Kochański, *Wszyscy jesteśmy Kosmitami*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2021, s. 131–132, 140–141; s. 42: Grzegorz Kasdepke, *Powitanie*, [w:] tegoż, *Bon czy ton... Savoir-vivre dla dzieci*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2004, s. 79–80; s. 46: Janet Tashjian, *Moje życie jako... mem*, tłum. Grażyna Chamielec, Mamania. Grupa Wydawnicza Relacja, Warszawa 2021, s. 186–194, Excerpts from *MY LIFE AS A MEME* by Janet Tashjian, illustrations by Jake Tashjian. Text copyright © 2019 by Janet Tashjian. Illustrations copyright © 2019 by Jake Tashjian. Reprinted by permission of Henry Holt Books for Young Readers. All Rights Reserved; s. 50: Antonia Michaelis, *U nas w Ammerlo*, tłum. Izabella Korsak, Egmont, Warszawa 2007, s. 16–22, *Hier bei uns in Ammerlo*, courtesy of Loewe Verlag GmbH, Bindlach; s. 64: Wanda Witter, *Fotografia nieba*, Świat Książki, Warszawa 2007, s. 204–205; s. 67: Igor Sikirycy, *Zoologiczny talent*, [w:] tegoż, *Najweselsza szkoła. Cz. 2: Wierszyki i wiersze*, Łódź 1972, s. 20; s. 70: Andrzej Marek Grabowski, *Selfie: Ewa*, [w:] tegoż, *Biuro dzieci znalezionych*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2023, s. 40–47; s. 78: Toon Tellegen, *Nie każdy umiał się przewrócić*, tłum. Jadwiga Jędras, Dwie Siostry, Warszawa 2013, s. 42–43, *Bijna iedereen kon omvallen*, © 1993 by Toon Tellegen, Amsterdam, Em. Querido's Uitgeverij B.V.; s. 87: Anna Kamieńska, *Książka*, [w:] tejże, *Wiersze dla dzieci. Złotym piórem*, Wydawnictwo Siedmioróg, Wrocław 2000; s. 92: Łukasz Piotrkowicz, Krzysztof Budziejewski, Katarzyna Urbaniak, *Wypracowanie*, [w:] tychże, *Rysiek i Królik. W szortach*, Wydawnictwo Egmont Polska, Warszawa 2014, s. 28–30, © Budziejewski/Piotrkowicz/Urbaniak – Story House Egmont 2026; s. 97: Martyna Skibińska, *Wyjaśnij to, Lotko!*, Wydawnictwo Dwie Siostry, Warszawa 2020, s. 84–96; s. 103: Józef Wybicki, *Mazurek Dąbrowskiego*, www.prezydent.pl/dla-mediow/materialy-do-pobrania/hymn-rp [dostęp: 11.03.2026]; s. 108: ks. Jan Twardowski, *W klasie, Elementarz księdza Twardowskiego dla najmłodszego średniaka i starszego*, wyb. Aleksandra Iwanowska, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2006, s. 15; s. 110: Krzysztof Kleszcz, *Szkoła bez telefonu*, www.youtu.be/ezt92Pm2MC0?si=w3y_8pinqZEILXne [dostęp: 11.03.2026]; s. 113: Grzegorz Kasdepke, *Szkoła przyszłości*, [w:] tegoż, *Ale kosmos! To znowu Bodzio i Pulep*, Wydawnictwo Nasza Księgarnia, Warszawa 2020, s. 31–35; s. 119: Renata Piątkowska, *Dzieci z Czarnego Łądu*, [w:] tejże, *Moje prawa – ważna sprawa!*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2014, s. 85–91; s. 125: Barbara Gawryluk, *Moje Bullerbyn*, Akapit Press, Łódź 2010, s. 45–49; s. 128: Piotr Rowicki, *Pies Kolumba*, adamada, Gdańsk 2021, s. 8–9; s. 133: Ian Whybrow, *Księga straszliwej niegrzeczności*, tłum. Ernest Bryl, Wydawnictwo Philip Wilson, Warszawa 2003, s. 7–8, *Little Wolf's Book of Badness* tekst © Ian Whybrow 1995; s. 138: Agnieszka Suchowierska, *Skrzydłata szkoła*, © Agnieszka Suchowierska 2026; s. 140: Andrzej Maleszka, *Olbrzym*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2024, s. 42–44, 46; s. 146: *Trzy małe świnki*, oprac. Peter Holeinone, tłum. Katarzyna Zawadzka, Wydawnictwo Wilga, Warszawa 1996, s. 10–15, *The Story of The Three Little Pigs and Other Tales*, © Dami Editore, Italy; s. 151: Wojciech Cesarz, Katarzyna Terechowicz, *Zapiski wrednego kota*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2023, s. 82–85; s. 155: Jarosław Mikołajewski, *Stara fotografia mojego taty*, [w:] tegoż, *Wiersze z kąpieli*, Wydawnictwo Egmont Polska, Warszawa 2014, s. 28–30; s. 157: Anna Kamieńska, *Babcia*, [w:] tejże, *Jaworowi Ludzie*, Warszawa 1973, Biuro Wydawniczo-Propagandowe RSW „Prasa – Książka – Ruch”, Warszawa 1973, s. 18; s. 160: Angella Nanetti, *Mój dziadek był drzewem czereśniowym*, tłum. Jarosław Mikołajewski, Magdalena Mikołajewska, Wydawnictwo Nasza Księgarnia, Warszawa 2007, s. 32–35, *Mio nonno era un ciliegio* © 1998 Edizioni EL S.r.l., Trieste Italy; s. 166: Hans Christian Andersen, *Księżniczka na ziarnku grochu*, [w:] tegoż, *Baśnie*, tłum. Bogusława Sochańska, Wydawnictwo Media Rodzina, Poznań 2005, s. 284–285, *Eventyr*, © 2005 by Gyldendal; s. 167: Natalia Usenko, Danuta Wawilow, *Opowieści z Wierzbowej 13*, Wydawnictwo Egmont Polska, Warszawa 2008, s. 127–129; s. 170: Antonina Kasprzak, *Wiłka, smoczy dziewczynka*, Wydawnictwo BIS, Warszawa 2020, s. 56–59; s. 175: Justyna Bednarek, *Pan Kardan i przygoda z vetustasem*, Wydawnictwo Bajka, Warszawa 2017, s. 41–45, 52–54; s. 179: Grzegorz Kasdepke, *Domowe przedstawienie*, [w:] *Kacperiada. Opowiadania dla łobuzów i nie tylko*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2009, s. 24–26; s. 182: Joanna Kulmowa, *Leniuchowanie też ma sens*, [w:] *co drzemie w nas*, Agencja Edytorska „Ezop”, Warszawa 2013, s. 31; s. 190: Agnieszka Frączek, *Kanapka*, [w:] tejże, *Kanapka i innych wierszy kapka*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2008, s. 6; s. 196: Łukasz Modelski, *Przypadki chodzą po lodach, czyli różki*, [w:] tegoż, *Pyszne przypadki. Niewiarygodne historie słynnych dań*, Wydawnictwo Dwie Siostry, Warszawa 2024, s. 96–99; s. 202: Małgorzata Strzałkowska, *Poduszka*, [w:] tejże, *Części mowy, czyli wierszowany samouczek nietypowy*, Wydawnictwo Media Rodzina, Poznań 2014, s. 9; s. 203: Melania Kapelusz, *Zielony Pies*, [w:] tejże, *Koty, czyli historie z pewnego podwórka*, Wydawnictwo Bajka, Warszawa 2009, s. 68–72; s. 211: Stanisław Grochowiak, *Wyliczanka*, [w:] tegoż, *Wiersze dla dzieci*, Wrocławskie Wydawnictwo Warstwy, Wrocław 2017, s. 26; s. 215: Barbara Gawryluk, *Dżok. Legenda o psiej wierności*, Literatura, Łódź 2007, s. 18–19; s. 225: Kasia Keller, *Niedaleko pada jabłko...*, [w:] *To masz Niefart. Pechowo się składa*, Wydawnictwo Zielona Sowa, Warszawa 2023, s. 175–190; s. 229: Joanna Kulmowa, *Kwitną gawrony*, [w:] tejże, *Zimowe słowiki*, Wydawnictwo Nasza Księgarnia, Warszawa 1967; s. 231: Józef Czechowicz *Zimowe uroki*, [w:] tegoż, *Sny szczęśliwe*, Wydawnictwo Lubelskie, 1984, s. 17; s. 231: Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Z notatek*, [w:] tegoż, *Poezje*, Warszawa 1980; s. 231: Mieczysława Buczkówna, *Łąka*, [w:] Biuro Wydawnicze „Ruch”, Warszawa 1960; s. 231: Konstanty Ildefons Gałczyński, *Wierszyk o wronach*, [w:] tegoż, *Ulica Szarlatańców*, Prószyński i S-ka, Warszawa 1998, s. 51; s. 234: Marta Falkowska, *Oto Tosia. W poszukiwaniu pietrostwora*, Klub Świata Komiksu – album nr 1196, Wydawnictwo Egmont Polska, Warszawa 2017, s. 4–11, © M. Falkowska – Story House Egmont 2026; s. 246: Emilia Waśniowska, *Na rynku w Muszynie*, [w:] tejże, *Pamiętki Babuni*, Wydawnictwo MILA, Poznań 2006, s. 19; s. 252: Jan Brzechwa, *Na wyspach Bergamutach*, [w:] *Antologia poezji dziecięcej*, oprac. Jerzy Cieślowski, Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, Wrocław – Gdańsk 1981, s. 191–192, © Copyright by Spadkobiercy Jana Brzechwy; s. 254: Charles Perrault, *Kopciuszek, czyli szklany pantofelek*, tłum. Tomasz Swoboda; s. 273: Marcin Brykczyński, *W świecie baśni*; s. 276: *Zielony kapturek*, według słuchowiska radiowego Joanny Wilińskiej; s. 279: Stanisław Grochowiak, *Snów dobrych życzenia*, [w:] tegoż, *Wiersze dla dzieci*, Wrocławskie Wydawnictwo Warstwy, Wrocław 2017, s. 36; s. 281: Paweł Ziemnicki, Katarzyna Ziemnicka, *Droga do gwiazd. Opowieść o Mikołaju Koperniku*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2019; s. 281: Danuta Wawilow, *Wieczór*; s. 285: www.booklips.pl/newsy/czytelnicy-biblioteki-z-moraga-pokazuja-jak-podczas-lektury-dziala-potega-wyobrazni-zobacz-zdjecia/ [dostęp: 11.03.2026, red. GWO 2026]; s. 291: Joanna Papuzińska, *Bzdurniej, czyli turniej bzdur*, [w:] tejże, *Król na wagarach*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2011, s. 26–27; s. 293: Zuzanna Orlińska, *Pierścień świętej Kingi*, [w:] tejże, *Współczesny bazarz polski*, Polarny Lis, Warszawa 2021, s. 249–254; s. 298: Hanna Zdzitowiecka, *Bursztynowa korona*, Wydawnictwo Morskie, Gdańsk 1972; s. 306: Nikola Kucharska, *Legendy Polskie*, Wydawnictwo Nasza Księgarnia, Warszawa 2015; s. 314: Anna Murdzek, *Niezwykły strażnik Bramy Wyżynnej*; s. 324: Henryk Jerzy Chmielewski, *Tytus, Romek i A'Tomek – Złota księga przygód*, księga V, Prószyński i S-ka, Warszawa 2002, s. 87–91.

MODUŁY

Moduł	Rozdział 1.	Rozdział 2.	Rozdział 3.	Rozdział 4.	Inne
filozoficzny	1/12, 13/13, R/14, 4/17, 3/20, 3/25, 4/25, 5/26, 6/29, 2/31, R/42, 2/49, 3/49, 4/54, D/54, 3/56, 4/56, R/64, 2/66, 3/66, 4/66, D/66, 3/68, D/68, 4/73, 5/73, 3/75, D/75	1/80, 2/80, 4/88, 5/89, R/91, 4/95, 5/95, 4/101, R/102, 2/106, 4/109, 2/115, 3/115, 2/122, 3/122, 4/127	1/144, 2/145, D/150, 5/162, 1/163, 3/164, 4/169, 3/172, 5/172, 3/178, 4/178, 6/179, 4/181, D/181, 2/183, 3/183, 4/195, D/195, 5/198, 7/198, 6/207, 4/217, 3/228, D/228, 1/242, 2/242, 3/242, 4/243, 6/243	2/250, 6/260, 7/261, 2/274, 3/274, 4/275, 1/277, 2/287, 3/287, 4/302, D/321	Projekty czytelnicze – s. 340–341 oraz 345–347 100/100! – s. 79, 143, 249, 329, 333, 335, 348
medialny	3/20, D/23, 5/26, 4/28, 5/28, 6/29, D/41, 4/49, 1/55, 2/55, 2/63, 3/63, 4/63, 5/63, 4/73, 2/75, 3/75, D/75	3/104, 3/107, 6/112, 2/118, D/122	D/189, 3/194, 3/198, 4/198, 5/198, 6/198, 7/198, 2D/212, D/217, D1/221, 4/243, 5/243	2/278, D/282, 2/287, 4/287, D/287, 5/302, D/302, R/307, 1/309, 2/310, 7/311, 8/312, 9/313, 3/320, 4/320, 5/321	Bank szalonych pomysłów. Grupowe wyzwania – s. 334–335
kulturowy	6/29, 2/43, 3/43, 1/55, 2/55, 3/68, 3/73, 1/75	5/89, 2/104, 2/106, 4/109 2/115, 3/115	5/149, 5/154, 6/154, 3/156, D/157, 4/162, 4/169, 3/178, 5/178, 2/183, 2/191, 5/192, 3/228, 4/228, 2/230, 3/230, 4/230, 5/231, 6/231, 3/240, 4/241, D/241	1/250, 3/251, 3/253, D/253, 6/260, 1/277, D/278, 5/281, 3/287, D/287, 2/292, 3/292, 4/302, 4/320	Projekty czytelnicze – s. 340–341 oraz 345–347

R – zadanie rozgrzewka

D – zadanie dodatkowe

Zacznij przygodę z językiem polskim, a zdobędziesz supermoce!
Dzięki nim nauczysz się mówić tak, żeby inni chcieli słuchać, pisać tak,
żeby się chciało czytać, i myśleć tak, żeby Twoje pomysły naprawdę
robiły wrażenie.

Co znajdziesz w podręczniku?

- **Rozgrzewka i Odkoduj tekst** – niczym detektyw rozszyfrujesz ukryte sensy w obrazkach, plakatach i tekstach. Nic Ci nie umknie!
- **Obserwatorium językowe** – rozkręcisz tekst na części jak robota, dzięki czemu poznasz, z jakich elementów się składa.
- **Porozmawiajmy i Grupowe wyzwanie** – działając z grupą, osiągniesz mistrzostwo w komunikacji.
- **Pisemne wyzwanie i Bank szalonych pomysłów** – odkryjesz własną kreatywność w pisaniu. Niech Twoje pomysły zaskakują, bawią, zachwycają!
- **Itka i Itek** – Twoi rysunkowi sprzymierzeńcy. Zawsze podpowiedzą Ci jakiś sprytny trik.
- **Sprawdź siebie (100/100!)** – Twój licznik postępów. Dzięki niemu dowiesz się, jak się uczyć szybciej i skuteczniej.
- **Projekty czytelnicze i Zaczytnik** – odkryjesz książki, od których nie można się oderwać.

Podręcznik spełnia kryteria Ustawy o systemie oświaty i jest zgodny z obowiązującą podstawą programową. Został dopuszczony do użytku szkolnego. Numer w wykazie MEN: 1259/1/2026.